

מדרש רות

(א) ויהי בימי שפוט השופטים. רבנן פתרי קרא דכתיב, ב בן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים. מאן ככבי בקר. אינון מלאכין קדישין דשלטין ביממא. מאן בני אלהים. אינון מלאכין ב קדישין דשלטין בליליא.

מאמר נר"נ ונשמה לנשמה ונ"ר הבהמית

(ב) בא וראה, כל מה שברא הקב"ה בעולמו, לא ברא אלא ליקרא דיליה. שנאמר, א כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. הקב"ה ברא בר נש בעלמא, ויהיב ביה שמיה יהוה. ה, נפש. ו, רוח. ה, נקראת נשמתא. י, נשמתא לנשמתא. וקראם, י"ה, אב ואם. ו"ה, בן ובת.

(ג) דוגמא דברא רוח ונפשא דקדישא, כך ברא רוח ונפשא מסטרא

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(א) (רות א) לעיל שה"ש קיב ז"ח עו ט"ד להלן
 טה צא קיב. ב) (איוב לח) ב"ב מט להלן לו סג.
 (ישעיה מג) לך תע ויחי רי בהשמטות ח"א רנא:
 ד"י, בא ריג, אמור רפג, פנחס רכז. ת"ז בהקדמה ו: הכיב סד. ז"ח בראשית רו חשמה. תק"ח קכב ט"ב.

נר"נ ונשמה לנשמה ונ"ר הבהמית

הסולם

מאמר

(א) ויהי בימי שפוט השופטים: החכמים פתרו המקרא שכתוב, בן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. מי הם ככבי בקר. אלו הם המלאכים הקדושים השולטים ביום. מי הם בני אלקים. הם המלאכים הקדושים השולטים בלילה.

מאמר נר"נ ונשמה לנשמה ונ"ר הבהמית

(ב) בא וראה כל וכו': בא וראה, כל מה שברא הקב"ה בעולמו, לא ברא אלא לכבודו. שנאמר, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. הקב"ה ברא את האדם בעולם, ונתן בו שמו, הויה. ה' אחרונה,

(ג) דוגמא דברא רוח וכו': וכדמיון שברא רוח ונפש דקדושה, כך ברא רוח ונפש מהצד השמאלי, שהם רוח ונפש בהמית. וכדמיון היין שהוא עומד על שמריו, כך הוא הרוח והנפש השכלית, דקדושה, שורים על הרוח והנפש הבהמית. ולמה נקראת בהמית. מפני שהיא מצד סמאל ונחש, שהם דכר ונוקבא. הרוח מצד סמאל, והנפש מצד הנחש. ועל

דשמאלא. ובדוגמא דהוא היין ז על שמריו, כך הוא הרוח והנפש השכלית, על רוח ונפש הבהמית. ולמה נקראת בהמית. שהוא מסטרא ה דסמאל ונחש, דאינון דכר ונוקבא. ועל דא אמר שלמה המלך בחכמתו, מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ.

ד) ולסטרא דמסאבו, לא יהיב קב"ה שמא דיליה. שנאמר, ה) אני יי' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. אני, ו רמז ו) ויסרתי אתכם אף אני. ה, רמז למדת הרחמים. לאחר לא אתן, ז רמז לאל אחר, שנאמר לא תשתחוה לאל אחר, ה) שהוא בסטרא ט דמסאבא.

ה) פתח רבי ואמר, ברזא דידוד. י) אקרי בדוגמא, דא אלימלך. ה' אתקרי בדוגמא, דא נעמי. ולמה נקראת שמה נעמי. שנאמר ויהי נועם ה' אלהינו עלינו וגו'. ויה דוגמא, דא רות ובעלה.

ו) רות הפכה לשמה * תור. שנאמר, ז) ותור וגוזל. ח) יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ומראך נאווה.

ז) פתח ואמר, ומהו ומעשה ידינו כוננה עלינו. דא עובדא דיעבד בר נש. כ) אי אינון עובדין טבין, ישכון עליה ז הויה. ואי לא, יסתלק ח מינה. שנאמר,

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

ד) ה"ג דפוס מונקאטש במרובעים נ"א בשמריו ולי"ג על (חינציא). ה) נ"א דשמאלא (חינציא). ו) ה"ג הסלם נ"א מוסיף רמז למה ה"ד שנאמר (ירושלם) נ"א למה שנאמר (מונקאטש) נ"א רמז כמו (חינציא). ז) נ"א לי"ג רמז לאל אחר (חינציא). זו נ"א דהוה (חינציא). ט) נ"א מוסיף דמסאבו טמא (חינציא). י) נ"א מוסיף אמר ליה דא (חינציא). כ) נ"א לי"ג אי אינון (חינציא). ל) נ"א י"ה (חינציא). מ) נ"א מניה (חינציא).

ד) (קהלת ג) ב"ב שכו. ה) (ישעיה מב) וישלח קסט ז"ח בראשית רלו רנה רתק"ח קיז ט"א קיח ט"ג. ו) (ויקרא כז) בהשמטות ח"א רס: רסה: ד"י. בחקותי מח שופטים יח ר"ז תכ"ו עא: רתק"ח קז ט"א. קיט ט"ב. ז) (בראשית טז). ח) (שה"ש ב) לך קפא אחרי מות צב פנחס ג ר"ז תי"ח לג: רתק"ח קטז ט"ג.

גר"נ ונשמה לנשמה ונ"ר הבהמית

הסולם

מאמר

נעמי, שנעמי נקראת ה' ראשונה דהויה. שהיא נשמה, ובינה. ולמה נקרא שמה נעמי. שנאמר ויהי נועם ה' אליקינו עלינו. כי הבינה נקראת נועם ה'. וע"כ נקראת נעמי. ו"ח נקראות בדוגמא זו רות ובעלה. שרות היא ח' אחרונה, ובעלה מחלוק, הוא ו'.

ועל זה אמר שלמה המלך בחכמתו, מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ.

ד) ולסטרא דמסאבו לא וכו': ולצד הטומאה, אין הקב"ה גותן את השם שלו. שנאמר, אני הויה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. אני, רומז אל ויסרתי אתכם אף אני, שהמלכות, שהיא מדת הדין, נקראת אני, הויה, רומז למדת הרחמים, שהיא ד"א. לאחר לא אתן, רומז לאל אחר, שנאמר לא תשתחוה לאל אחר. שהוא בצד הטומאה.

ו) רות הפכה לשמה וכו': דות, שהיא ה' אחרונה, מלכות, הפכה את שמה רות, אל תור. שנאמר, ותור וגוזל. כי המלכות נקראת ג"כ תור, וכן כתוב, יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ומראך נאווה. הרי שהמלכות נקראת יונה דהיינו תור.

ה) פתח רבי ואמר וכו': פתח רבי ואמר בסוד הויה"ה. ו' נקראת בדוגמא, זה אלימלך, כלומר אלימלך רומז ל' דהויה, שהיא נשמה לנשמה. ח' נקראת בדוגמא, זו

ז) פתח ואמר, ומהו ומעשה ידינו כוננה עלינו. הוא המעשה שהאדם עושה. אם הם מעשים טובים ישכון

(ט) חכמת נשים בנתה ביתה ואולת בידיה תהרסנה. חכמת נשים: ג דא
 ט נשמתא ו נפשא. ואולת, פ דא נפש דשמאלא שנקראת ערפה.
 (ח) פתח ואמר, מה הוא דאמר, י הראיני את מראיך. כד יתעביד בר נש
 מטיפה, בשלייתא דאמיה, ז כמה דאתרבי, אעיל ביה הקב"ה זעיר זעיר רוחא
 ונפשא. ונר יהיבת על רישיה בליליא. שנאמר, ב הלו גרו עלי ראשי. ועמודא
 דנהורא ביממא, שנאמר ק ג ויסע עמוד הענן וגו', ד ולילה בעמוד אש כר
 ללכת יומם ולילה. ש ונאמר, ט כי גר מצוה ותורה אור.
 (ט) ואולפי ליה כל אורייתא. ואולפי ליה כל ת פיקודי. וימרון ליה, חזי,
 * דדין הוא דרך עקלתון, דאיתקרי לילה. ובאתרא הדין ב יעלון כל נפשתא
 דאינשא. שנאמר, ו קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדוניו.
 (י) ואחזיין ליה, בעמודא דאישתא, דהיא על רישיה, כמה דובין ונמרין
 ואריין ומלאכי חבלה דיתבין תמן. וכלבא תמן, ועל דא אמר דוד, ט הצילה
 מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. ודין אתרא הוא חושך, ומלאכי חבלה ג קרון
 להון לילות. ועל דא אמר, מפחד בלילות. לילות ממש אקרון.
 (יא) וימרון ליה, אם תזכה למצות, כל מצוה ומצוה, * יעבדון לך מינה

חלופי גרסאות

ג נ ג"א הא (חוינציא). ט ג"א רוח (מונקאטש). ו ג"א
 מוסיף ונפשא דקדישא (מונקאטש) פ ג"א ל"ג דא
 (חוינציא) ג"א מוסיף דא רוח ונפש (מונקאטש
 במרובעים). ז ג"א בתר מי יום דאברי (כל הדפוסים
 בשם ס"א). ק ה"ג בדפוס חוינציא ג"א בעמוד ענן
 ונ"א יומם בעמוד ענן (מונקאטש) ד ג"א מוסיף
 ועמודא דאשא בליליא שנאמר ולילה (מונקאטש
 במרובעים). ש ג"א שנאמר (חוינציא). ת ג"א סיקודי
 אחר עלון (חוינציא). נ גוסת אחר קרין (חוינציא).

מסורת הזהר

(ט) (משלי יד) ת"ז תס"ט קט: ת"ע קבה. ז"ח פב
 ט"ג ס"ד. י (שה"ש ב) לעיל ו. כ (איוב כט) לך
 צה בח"ג צ"ד ת"ז תכ"א ס: ז"ח פב ס"ד.
 (שמות יד). ט (משלי ו) וישב רכד ז"ח יתרו
 קעב קצה פה ט"א. ו (איוב ג) ב"א שצג ז"ח
 אחרי מות יב. ט (תהלים כב) פנחס ריח תפה ר"ז
 בהקדמה יב, תכ"א סב: תל"ז עח: ת"ע קלב.
 (מונקאטש) א גוסת אחר דין (חוינציא). ב גוסת

גר"ג ונשמה לנשמה ונ"ר הבהמית

הסולם

מאמר

(ט) ואולפי ליה כל וכו': ומלמדים
 אותו כל התורה. ומלמדים אותו כל המצות.
 ואומרים לו ראה שזה הוא דרך עקלתון הנקרא
 לילה. ובמקום זה יעלו כל נפשות בני אדם.
 שנאמר, קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי
 מאדוניו.

עליו הוי"ה. ואם לא, יסתלק ממנו הוי"ה.
 שנאמר, חכמת נשים בנתה ביתה ואולת בידיה
 תהרסנה. חכמת נשים, הן הנשמה והנפש.
 שהן נקבות. ואולת היא הנפש של השמאל,
 הנקראת ערפה. ובעלה כליו, הוא רוח של
 השמאל.

(י) ואחזיין ליה בעמודא וכו': ומראים
 לו בעמוד האש שהוא על ראשו, כמה דובים
 ונמרין ואריות ומלאכי חבלה, שיושבים שם.
 וכלב שם. ועל זה אמר דוד, הצילה מחרב
 נפשי מיד כלב יחידתי. ומקום זה הוא חושך.
 ומלאכי חבלה קוראים אותו לילות. וע"ז אמר,
 מפחד בלילות. הם נקראים לילות ממש.

(ח) פתח ואמר, מה וכו': פו"א מה
 הוא שאמר, הראיני את מראיך. בעת שהאדם
 נעשה מטפה בשלייתה של אמו, כמו שגדל,
 מכניס בו הקב"ה מעט מעט רוח ונפש. ונר
 ניתן על ראשו בלילה. שנאמר, בהלו גרו עלי
 ראשי. ועמוד של אור ביום, שנאמר ויסע עמוד
 הענן וגו' ולילה בעמוד אש וגו' ללכת יומם
 ולילה. ונאמר, כי גר מצוה ותורה אור.
 שהמלכות השולטת בלילה נקראת גר מצוה.
 ח"א שנקרא תורה. השולט ביום, נקרא ותורה
 אור.

(יא) וימרון ליה אם וכו': ואומרים לה
 אם תזכה למצות, כל מצוה ומצוה, יעשו לך
 ממנו מלאך טוב. ובשעה שתבא במקום הזה,
 ותזכה למצות, יאמרו, סולו סולו פנו דרך

מלאך טוב. ובעידן דתיעול באתרא הדין, ותזכה למצות, יימרון, סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך פלוני דא, ולא ישלטון עליך ז מלאכי חבלה. (יב) ובדוגמא דא ביממא, יימרון, ה אם תזכה באורייתא, כל אות ואות יהיה מלאך, דיעזורך באתרא הדין. ואורייתא דאקרי אורחא, ו יהך באורחא הדין, ולא ישלטון עלך. ועל דא אמר, לנחותם הדרך. ובתר דין יחזון ליה גינתא דעדן, וכל חלק וחלק שיש לצדיק בפני עצמו. ומשביעין ליה שיקיים כל התורה.

(יג) ובתר כן יימרון ז ליה, (ט) ויאמר ה' אל אברם לך לך וגוי (ט) ואעשך לגוי גדול וגוי. ויאמר ה' אל ח אברם, דא נשמתא, דהיא אב לרוח, ורם לגוף. לך לך מארצך, דא גנתא דעדן. וממולדתך, דא בטן דאימא, של בשר ודם. ומבית, דא שכינתא. אביך, דא הקב"ה. שאין אביו, אלא הקב"ה. ואין אמו, אלא כנסת ישראל. אל הארץ, זה העולם השפל. ויהבו ליה ז ברכאן דאמירן לעיל, מואעשך וגוי עד כל משפחות האדמה וגוי.

(יד) אם בר נש יזכה, ויהיה צדיק, והוא ידע שמא דהקב"ה, מה יימרון ליה ט כד אסתלק מעלמא. (ז) לא תירא מפחד לילה וגוי, (ז) על כפים ישאונך פן תגוף באבן. מן האבן של דרך עקלתון, רגלך כו' עד כי ידע שמי.

(טו) ואם בר נש לא יזכה באורייתא, ולעובדין טבן, כד יסתלק מעלמא, יעול באורחא חשוכא דאמרנא, ואזדעזעו כל מאן דאית בההוא אתר, ויימרון

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ד ג"א ל"ג מלאכי חבלה (חינציא). ה ג"א מוסיף אם תזכה בפקודי אורייתא אם תזכה (חינציא) ו ג"א ימהך (חינציא). ז ג"א לה (חינציא). זו ג"א אברם לך לך דא נשמתא דהיא אב לרוח ורם לגוף מארצך (חינציא). ט ג"א כל מה דאסתלק (חינציא). י ג"א באבן (חינציא).

(ט) (בראשית יב) לך יג ז"ח אחרי ב. (פ) (שם) לך לב רנג וראא קצד פקודי רפ ויקרא קצא ז"ח חוקת עד ת"ק"ח קיח ט"א. (צ) (תהלים צא) ת"ז תי"ג ל. (ק) (שם) ב"א רסד פקודי תקסט ת"ז ת"ע קלו.

מאמר

הסולם

גר"ג ונשמה לנשמה ונ"ר הבהמית

והרימו מכשול מדרך פלוני, ולא ישלטו עליך מלאכי חבלה. (יב) ובדוגמא דא ביממא וכו': וכדמיון הזה ביום, אומרים, אם תזכה בתורה, כל אות ואות תהיה מלאך. שיעזור לך במקום הזה. והתורה הנקראת דרך, תלך בדרך הזה, שלא ישלטו עליך. ועל זה אמר, לנחותם הדרך. ואח"כ יראו לו את גן העדן. וכל חלק וחלק שיש בו לצדיק בפני עצמו. ומשביעים אותו שיקיים כל התורה. (יג) ובתר דין יימרון וכו': ואח"כ יאמרו לו, ויאמר ה' אל אברם לך לך וגוי ואעשך לגוי גדול וגוי. ויאמר ה' אל אברם, זו היא הנשמה הנקראת אברם. שהיא אב לרוח. ורם לגוף. לך לך מארצך. זהו גן עדן. (דפו"י דף ע"ה ט"ג)

וממולדתך, זו היא בטן האם של בשר ודם, הנקרא מולדת. ומבית, זו היא השכינה. אביך, זה הוא הקב"ה, כי אין אביו אלא הקב"ה, ואין אמו אלא כנסת ישראל. שהיא השכינה. אל הארץ, זה הוא העולם השפל. ונותנים לו שבע ברכות האמורות למעלה מן ואעשך וגוי עד, כל משפחות האדמה. (יד) אם בר נש וכו': אם יזכה האדם, ויהיה צדיק, והוא ידע שמו של הקב"ה, מה יאמרו לו, כשמסתלק מן העולם. הוא, לא תירא מפחד לילה וגוי על כפים ישאונך פן תגוף באבן, היינו מן האבן של דרך עקלתון, רגלך עד, כי ידע שמי. (טו) ואם בר נש וכו': ואם האדם לא יזכה בתורה, ובמעשים טובים, כשמסתלק מן העולם

הזאת נעמי, דאזלת באתרא הדין מלייא כל טובא, מלייא מאורייתא. עמוד הענן דנהר לה באתרא הדין למיהך ביממא. ועמודא דאישתא לאנהרא לה למיזל באתרא הדין בלייא. ועם בעלה נשמתא לנשמתא.

טז) אתיבא איהי ואמרה, ה) אל תקראן לי נעמי, קראן לי מרה, כי המר לי שדי מאד. דהנעל לי בגופא בישא. אני מלאה הלכתי באתרא הדין, וריקם השיבני ה'.

יז) בההיא שעתא אמרה, שובנה בנותי וגו'. שנאמר, ו) ותאמר נעמי לכלותיה שובנה בנותי. אתיבת רות נפשתי קדישא ואמרת, אל תפגעי בי לעזובך לשוב מאחריך כי באשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין וכו'.

יח) אבל ערפה, נפשתי דהיא סטרא דשמאלא, אזלא לגופא, ואתאבלת עליה. שנאמר, ה) אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. וכל זמן דאתאבל עליה, אמר הגוף לנפש הבהמית, בשביל האכילה והשתייה שנתת לי, כ הנשמה בצער גדול, ובלא תורה ובלא מצות. טול מה שנתת לי. ז ונבקע הגוף.

מאמר אשרי משכיל אל דל

יט) אמר רבי, ח) כתיב (ק) אשרי משכיל אל דל וגו'. מהו דל. איש נסתר. ויאמר מה תתן לי, וכי יותר רשע אני מכל האדם שבעולם. ויעשה נ) מריבה

חלופי גרסאות

כ) נ"א מוסיף הן הנשמה (ווינציא). ל) נ"א ל"ג ונבקע (ווינציא). מ) ה"ג בדפוס ירושלם נ"א ל"ג כתיב (כל הדפוסים). נ) נ"א מלחמה (ווינציא).

מסורת הזהר

ר) (רות א) לך צה בח"ג צ"ד ר"ז ח"יג כח: ז"ח פב ט"ד פג ט"ב ט"ג ט"ד. ש) (שם) לך צג בח"ג צ"א ז"ח אחרי מות כז. ת) (איוב יד) חיי שרה מח ויחי קעא. תדומה רפח ז"ח פב ט"ד פג ט"ד (תהלים מא) הקסה"ז רס ז"ח אחרי מות לא צט.

גר"נ ונשמה לנשמה ונ"ר הבהמית

הסולם

מאמר

שובנה בנותי וגו'. שנאמר, ותאמר נעמי לכלותיה שובנה בנותי. דות, שהיא נפש קדושה, משיבה ואומרת, אל תפגעי בי לעזובך לשוב מאחריך כי באשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין וגו'.

יח) אבל ערפה נפשתי וכו': אבל ערפה, שהיא הנפש מצד שמאל, דהיינו הנפש הבהמית, נפרדת מן הנשמה, והולכת אל הגוף, ומתאבלת עליו, שנאמר, אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. וכל זמן שמתאבלת עליו, אומר הגוף לנפש הבהמית, בשביל האכילה והשתייה שנתת לי, נמצאת הנשמה בצער גדול, ובלי תורה ובלי מצוות, קח מה שנתת לי. והגוף נבקע.

מאמר אשרי משכיל אל דל

יט) אמר רבי, ח) כתיב וכו': אמר רבי, כתוב, אשרי משכיל אל דל וגו'. מהו דל. הוא

העולם, יכנוס בדרך החשך שאמרתי (לעיל אות י) ומזדעזעים כל מי שהוא במקום הזה, ויאמר, הזאת נעמי, הזאת היא הנשמה, שהלכה במקום הזה מלאה מכל טוב, מלאה מתורה, שעמוד הענן האיר לה במקום הזה ללכת ביום, ועמוד האש האיר לה ללכת במקום הזה בלילה (כנ"ל אות ח'), והיתה עם בעלה, אלימלך, שהוא נשמה לנשמה (כנ"ל אות ה').

טז) אתיבא איהי ואמרה וכו': השיבה הנשמה ואמרה, אל תקראן לי נעמי קראן לי מרה כי המר לי שדי מאד. שהביאני בגוף דע. אני מלאה הלכתי, במקום הזה, וריקם השיבני ה'.

יז) בההיא שעתא אמרה וכו': באותה שעה אומרת, לבי הנפשות, לנפש השכלית הנקראת רות, ולנפש הבהמית הנקראת ערפה,

עם הקב"ה. אשריו מאן * דמשכיל ליה. דכתיב, ב) או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי.

כ) דאמר רבי נהוראי, מ"ד או יחזיק במעוזי וגו'. * וכי הקב"ה שהוא בעל השלום, עושה שלום במרומיו, צריך למי שיעשה לו שלום, והלא השלום שלו. כא) אלא, העני בשעה שרואה את עצמו בדוחק, הוא עושה מריבה כלפי מעלה. והמחזיק בידו של עני, ועושה עמו צדקה, כביכול, עם הקב"ה עושה שלום. לפי * שגורם לעני, שמבקש מחילה מלפניו יתברך, על שהטיח דברים כלפי מעלה, ואז עושה שלום בינו לבין קונו. מי גרם לו לעשות שלום. זה הנותן צדקה * לעני, והחזיק בידו, דכתיב או יחזיק במעוזי וגו', וזהו הדל. והקב"ה * מהו אומר. אין דנין את האדם לפי צערו.

מאמר אין דנין את האדם לפי צערו

כב) וה"נ באיוב, דאמר רבי תנחום, אמר איוב להקב"ה, א) מי יתן ידעתי ואמצאהו כו' אערכה לפני משפט. עד שהטיח איוב דברים כלפי מעלה. כג) ותו לא. והלא בכמה מקומות כפר בתחיית המתים, והטיח דברים כלפי מעלה, * וסקל איקונין של מלך. כד) אלא אמר רבי נהוראי, בההיא שעתא אמר המקטרג להקב"ה, איוב

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

ב) (ישעיה כז) ויקרא ולא במדבר כב ז"ח אחרימות צ. ג) (איוב כג). שחוזר (וינציא). צ נוסח אחר מה אמר (וינציא). * ג"א דמוכין (וינציא). ע ג"א וכי עם מי יש להקב"ה מריבה והלא השלום שלו הוא שנאמר עושה שלום במרומיו (מהר"ש מונקאטש). * ג"א * נוסח אחר וסילק (בהגהות דפוס ירושלם).

אשרי משכיל אל דל

הסולם

מאמר

הוא איש נסתר. היינו שהקב"ה מסתיר פניו ממנו. והוא אומר להקב"ה, מה אתה נותן לי. וכי אני יותר רשע מכל האדם שבעולם. ויעשה מריבה עם הקב"ה. אשריו מי שמשכיל אותו. שכתוב, או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי.

כ) דאמר רבי נהוראי וכו': שא"ר נהוראי, מ"ש, או יחזיק במעוזי וגו'. וכי הקב"ה בעל השלום, עושה שלום במרומיו, צריך למי שיעשה לו שלום. והלא השלום שלו. כא) אלא העני בשעת וכו': ומשיב. אלא העני בשעה שרואה את עצמו בדוחק הוא עושה מריבה כלפי מעלה. והמחזיק בידו של עני, ועושה עמו צדקה, כביכול עם הקב"ה עושה שלום. לפי שגורם לעני, שמבקש מחילה מלפניו יתברך, על שזרק דברים כלפי מעלה. ואז עושה שלום בינו לבין קונו. מי גרם לו לעשות שלום. זה הנותן צדקה לעני, והחזיק

מאמר אין דנים את האדם לפי צערו
כב) זה"נ באיוב, דאמר וכו': וכך היה גם באיוב, שאמר ר' תנחום. שאמר איוב לפני הקב"ה, מי יתן ידעתי ואמצאהו וגו' אערכה לפני משפט. עד שאיוב זרק דברים כלפי מעלה. דהיינו שדיבר שלא כהוגן.
כג) ותו לא. זחלא וכו': שואל. ויותר לא זרק דברים כלפי מעלה. והלא בכמה מקומות כפר בתחיית המתים, זרק דברים כלפי מעלה, וסקל דמותו של המלך, כלומר שדיבר על השגחתו ית', שהיא צורת המלך.
כד) אלא אמר רבי וכו': אלא אמר רבי נהוראי, באותה שעה אמר המקטרג להקב"ה, איוב, שאמרת עליו, איש תם וישר ירא

כ) דאמר רבי נהוראי וכו': שא"ר נהוראי, מ"ש, או יחזיק במעוזי וגו'. וכי הקב"ה בעל השלום, עושה שלום במרומיו, צריך למי שיעשה לו שלום. והלא השלום שלו. כא) אלא העני בשעת וכו': ומשיב. אלא העני בשעה שרואה את עצמו בדוחק הוא עושה מריבה כלפי מעלה. והמחזיק בידו של עני, ועושה עמו צדקה, כביכול עם הקב"ה עושה שלום. לפי שגורם לעני, שמבקש מחילה מלפניו יתברך, על שזרק דברים כלפי מעלה. ואז עושה שלום בינו לבין קונו. מי גרם לו לעשות שלום. זה הנותן צדקה לעני, והחזיק

(דפו"י דף ע"ה ט"ג * ט"ד) 210

שאמרת עליו איש תם וישר וירא אלהים וסר מרע, הרי כפר בתחיית המתים, והטיח דברים, וסקל איקונין של מלך. ^ה אמר הקב"ה, איוב לא בדעת ידבר. (כה) בשעה שנתווכח איוב עם הקב"ה, מה הוא אומר. ^ו הטוב לך כי תעשוק כי תמאס יגיע כפיך וגו'. וכי הוא טוב זה העושק שתעשה לי, אבי ואמי עשו לי הגוף, ואת ^ז אתעבידת אריס עמהון, ויהבת בי נשמתא. ואמרת למקטרג, אך את נפשו שמור. מה דידך נטרת, מה דאבי ואמי, אמרת הנו בידך. וכי הוא טוב זה העושק שתעשה לי, כי תמאס יגיע כפיך. שהנפש מאוסה מצד יסורי הגוף. ועל עצת רשעים הופעת, סקל איקונין של מלך. (כו) והמקטרג קטרג על כל זה לפני הקב"ה. אמר ליה הקב"ה, איוב לא בדעת ידבר, ואינו נתפס על צערו. וכיון שבא הקב"ה ונתווכח עמו, חזר בו ואמר, ^ח אחת דברתי ולא אענה ושתיים ולא אוסיף, אסכר פומיה קמי דיינא. (כז) רבי פדת אמר, כי לא דברתם נכונה בעבדי איוב לא כתיב, אלא כי לא דברתם אלי נכונה. אלי לא דברתם נכונה, הוא עמד והצדיק את הדין, ובקש על עצמו על מה שאמר. והם לא בקשו על עצמם, על מה ^ט שהטעוהו במענה לשונם.

(כח) רבי יהושע דסכנין בשם ^י רבי יודא אמר, כל החושד בכשרים, ראוי ללקות בצרעת. דכתיב, ^{יא} אשר נואלנו ואשר חטאנו. וכתיב, ^{יב} אל נא תהי כמת. חבריו של איוב חשדוהו במה שלא היה בו, ולא בקשו ממנו מחילה, ולא

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(ה) (איוב י) בא יח ז"ח אחרי מות קב. (ו) (שם ז). ר ג"א מוסיף אמר ליה (חינציא). ש ג"א מוסיף אמר ליה הטוב (מונקאש). ו ג"א עבדת (חינציא). א ג"א כי לא דברתם אלי נכונה כו' וכי כולי האי הטיח דברים כלפי מעלה ואת אמרת לא דברתם אלי נכונה איכ משא פנים יש בדבר אלא איוב אע"פ שחטא בא והודה על חטאתו שנאמר אחת דברתי ולא אענה ועשה תשובה דכתיב על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר וע"כ לא דברתם נכונה (מהרנ"ש מונקאש). ב ג"א שטעוהו (חינציא). ג ג"א ר"ל (כל הדפוסים בשם ס"א).

מאמר

הסולם

אין דנין את האדם לפי צערו

כפיך. שהנפש מאוסה מצד יסורי הגוף. ועל עצת רשעים הופעת. סקל צורתו של המלך. שביזה את השגחתו ית', שהיא צורת המלך. (כו) והמקטרג קטרג על וכו'; והמקטרג קטרג על כל זה לפני הקב"ה. אמר לו הקב"ה, איוב לא בדעת ידבר. ואינו נתפש על צערו. וכיון שבא הקב"ה, ונתווכח עמו, חזר בו ואמר, אחת דברתי ולא אענה ושתיים ולא אוסיף. סתם פיו, לפני הדיין. (כז) רבי פדת אמר וכו'; א"צ פירוש. (כח) רבי יהושע דסכנין וכו'; א"צ פירוש.

וירא אלקים וסר מדע, הרי כפר בתחיית מתים, וזרק דברים, וסקל צורתו של המלך. אמר הקב"ה, איוב לא בדעת ידבר. (כה) בשעה שנתווכח איוב וכו'; בשעה שהתווכח איוב עם הקב"ה מה הוא אומר, הטוב לך כי תעשוק כי תמאס יגיע כפיך. שפירושו, וכי טוב הוא העושק שתעשה לי, אבי ואמי עשו לי את הגוף, ואתה נעשית שומד עמהם, ונתת בי הנשמה. ואמרת למקטרג, אך את נפשו שמור. מה שהוא שלך שמדת, ומה שהוא של אבי ואמי, אמרת, הנו בידך. וכי טוב הוא העושק זה שתעשה לי, כי תמאס יגיע

בקשו על נפשם, עד שביקש איוב עליהם רחמים. והקב"ה הודיע להם, ד שחטאו במה שחשדוהו. ולפיכך, ועבדי איוב יתפלל בעדכם.
 (ט) ואמר רבי יוסי בן קסמא, מ"ד י' כי אם פניו אשא לבלתי עשות עמכם נבלה. מאי נבלה. זו צרעת. דכתיב, ו' ואביה ירוק ירק בפניה, ותרגם ה' יוסי ואביה מנבל ינבל באפיה.

מאמר ויען ה' את איוב מן הסערה

(ל) בא וראה, כשנגלה הקב"ה אל איוב, מה כתיב. ו' ויען ה' את איוב מן הסערה ויאמר. רבי יוסי בר חלפתא אמר, השיב לו על מה שאמר, ו' אשר בסערה ישופני, אמר איוב, רבש"ע, שמא רוח סערה עברה לפניו, ונתחלף לך שמי איוב, באויב. הה"ד, ו' ותחשבני לאויב לך. לפיכך השיבו מן הסערה.
 (לא) רבנן אמרי, סערה של שטן, שהסעיר גופו של איוב. ומנלן דאיברי סערה. דכתיב, ו' רוח סערה עושה דברו. שאין לו רשות לעשות שום דבר, אלא במאמרו של הקב"ה.
 (לב) רבי בון אומר, כתיב בשי"ן, דכתיב אשר בשערה ישופני. וכתיב בסמך, דכתיב מן הסערה. כתיב הכא אשר בשערה, וכתיב התם ו' לשעירים אשר הם זונים אחריהם.
 (לג) והאי דכתיב בשערה. רבי רחומאי אמר, פעם אחת זכר, ופעם אחת נקבה. פעם אחת זכר, דכתיב ו' ונשא השעיר * עליו. וכתיב, ו' הן עשו אחי איש שעיר. פעם אחת נקבה, דכתיב ו' וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה, ו' וכתיב בסמך דכתיב מן הסערה. מ"ט. שמסעיר גופו של אדם.
 (לד) והא כתיב, ו' ויעל אליהו בסערה השמים. רבי נחמיה ורבי יהודה אמרי, כשהעלה הקב"ה אליהו לרקייע, עמד מלאך המות כנגדו.
 (לה) אמר ליה הקב"ה, ע"מ כך בראתי שמים, שיעלה אליהו לשם. אמר

מסורת הזוהר חלופי גרסאות

(י) (איוב מב, כ) (במהבר יב) ז"ח תצא כט. ד נ"א ל"ג שחטאו (חינצ"א). ה נ"א יונתן (חינצ"א).
 (ז) (איוב לח) פנחס תפז. ט) (שם ט) תולדות קעח ו נ"א ל"ג וכתיב (חינצ"א) ז נ"א ל"ג אמרי ז"ח עח ט"א. ג) (שם יג) תולדות קעח. ט) (תהלים קמח) פקודי רכב שלח רפב ז"ח ע"ח ט"א. ט) (ויקרא יז) וישלח לד אחרי מות קנב רג פנחס תרסא. פ) (ויקרא טז) תולדות לא. ז) (בראשית כז) נח קכט. ק) (שם ל"ג) וישלח קמא אמור רכג. ו) (מ"ב ב) ויגש פב.

מאמר הסולם ויען ה' את איוב מן הסערה

(כט) ואמר רבי יוסי וכו': אי"צ פירוש. רבי בון אומר וכו': אי"צ פירוש.
 (ל) בא וראה כשנגלה וכו': אי"צ פירוש. מאמר ויען ה' את איוב מן הסערה.
 (לד) רבנן אמרי סערה וכו': אי"צ פירוש. והאי דכתיב ויעל וכו': אי"צ פירוש.
 (לה) אמר ליה הקב"ה וכו': אין צריך פירוש.

ליה מלאך המות, רבש"ע, עכשיו יהיה פתחון פה לבריות. אמר ליה הקב"ה, אין זה כשאר בריות, ויכול הוא להעביר אותך מן העולם, ואינך יודע כחו. אמר ליה, רבש"ע, תן לי רשות, וארד אליו. אמר ליה רד, מיד ירד. כיון שראה אותו אליהו, הכריחו תחת רגליו, וביקש להעבירו מן העולם, ולא נתן לו ה' הקב"ה רשות. מיד כפף אותו תחתיו, ועלה לשמים. דכתיב (ט) ויעל אליהו בסערה השמים.

(לו) כיון שנגלה הקב"ה לאיוב, בהוא סערה נגלה אליו. דכתיב, מן הסערה, הנרין כפופה, ולא פשוטה. כפף אותו הקב"ה כנחש הולך על גחון, ודבר עמו. מה אמר ליה לאיוב. (ח) איפה היית ביסדי ארץ. ט מיד שתק, ולא יכול לעמוד בתוכחתו. להורות שמעשיו של הקב"ה באמת.

מאמר ברן יחד כוכבי בקר

(לז) רבי אלכסנדר י פתח, ואמר, (א) ברן יחד כוכבי בקר, כוכבים שנמרום שולטים בלילה, חוץ מאותן ששולטין בבקר. וכלן משבחין ומפארין ומייחדין שמו של הקב"ה. הה"ד, ברן יחד כוכבי בקר, ולא כוכבי לילה אע"פ שממשלתן כרגע.

(לח) (ב) ויריעו כל בני אלהים, אמאי ויריעו. אמר רבי אלכסנדר, בשעה שעולה עמוד השחר, אותן בני אלהים מריעין בתרועה, וכל אותן המלאכים והכוכבים הממונים בלילה, מעבירין אותם ממקומם, ושולטים מלאכים אחרים במקומם, להיותם ממונים ביום.

(לט) רבי חסדאי אומר, כוכב אחד יש במרום, והקב"ה מוציאו ממקומו, וילון שמו. והוא ממונה להכניס ולהוציא שאר הכוכבים, ומשמש כל הלילה, כיון שאותן כוכבי בוקר שולטין, נגנזו ונבלע במקומו.

מאמר המרגיז ארץ ממקומה

(מ) אמר רבי שמואל, כתיב (ג) המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון.

חלופי גרסאות

מסורת הוזהר

(ש) (שם) שם. (ת) (איוב לח). (א) (שם) לעיל א להלן
 סג. (ב) (שם) שם. (ג) (שם ט) לך ד ז"ח בראשית
 רלח להלן נג.
 ח ג"א רשות הקב"ה (וינציא). ט ג"א מוסיף פתח
 ואמר ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלקים מיד
 (וינציא). י ג"א אמר ול"ג פתח (וינציא). כ ג"א
 וסילין (וינציא).

ברן יחד כוכבי בקר

הסולם

מאמר

(לו) כיון שנגלה הקב"ה וכו': א"צ פירוש.
 רבי חסדאי אומר וכו': א"צ פירוש.

מאמר המרגיז ארץ ממקומה

(מ) אמר רבי שמואל וכו': אר"ש. כתוב, המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון. כשהקב"ה רוצה להרגיז את כל העולם ולרגש ולהרעיש את עמודיו, אינו מרעיש אותו אלא ממקומו. מה הוא מקומו. הוא נקודת ציון. פירוש.

מאמר ברן יחד כוכבי בקר

(לז) רבי אלכסנדר י פתח וכו': א"צ פירוש.

(לח) ויריעו כל בני אלקים וכו': א"צ פירוש.

שהיא

(דס"ו דף ע"ו ט"א)

213

כד הקב"ה בעי למירגזו כל עלמא, ולארגשא ולארעשא סמכוהי, לא ארעיש ליה אלא ממקומו. מאן מקומו. דא נקודה דציון.

(מא) רבי רחומאי אומר, ג מציון הושתת העולם. דכתיב, מזמור לאסוף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו. וכתוב בתריה, (ד) מציון מכלל יופי אלהים הופיע.

(מב) ואמר רבי שמלאי, כד ברא הקב"ה את עלמא, אעיל נהורא בנהורא, ואלביש דא בדא, וברא שמים. דכתיב, (ה) עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. (מג) והאי אור, אקרי אור לבושו. אור קדמאה, דאתלבש ביה הקב"ה. וההוא אור אתפשט בהוד והדר, ואיברי עלמא. (ו) דכתיב, הוד והדר לבשת כו' נוטה שמים כיריעה.

מאמר לשלג יאמר הוי ארץ

(מד) רבי חזקיה אמר, ז כשנטל הקב"ה את השלג, וזרק לתוך המים, מתחת כסא כבודו, נטל כשיעור שעלו, דכתיב, מי מדד בשעלו מים.

(מה) רבי יודאי אמר, כשיעור ח שליש זרת נטל, וזרק לתוך המים. דכתיב, (ו) וכל בשליש עפר הארץ. וכתוב, (ז) כי לשלג יאמר הוי ארץ.

(מו) י ומתחת המים, נקפא מקום אחד בתחילה, באמצע התהום, ונעשית משם אבן אחת משוקעת באמצע תהום, ועלתה למעלה ונראית * בציון. והיא נקודת העולם.

(מז) רבי יוסי אומר, ט סגלגל וסגולגלתא לא י מתמוקמי, אלא מגו חד

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

ל ג"א מוסיף מציון מכלל יופי מציון (חינצ'יא).
 מ ג"א ל"ג מן דכתיב עד סוף האות. נ ג"א כשהטיל
 (חינצ'יא). ס ג"א של (חינצ'יא). ע ג"א ומחמת
 (מונקאטש בסוגריים). פ ג"א הגלגל סגלגלותיה לא
 ממתחי (הגרד"ל). צ נוסח אחר ממתקי (חינצ'יא).

(ד) (תהלים ג) וישב קמו אחרי מות קעה במדבר יט
 להלן ג. ה) (שם קד) ב"א שנ. ו) (ישעיה מ) ב"א עג
 שכא ויחי צו תרומה תתקטז פקודי רמג ר"ן ת"ה
 יט. תמ"ח פה. ז"ל יתרו קיט ואתחנן ל ז) (איוב לז).
 מסתחר (מונקאטש) נוסח אחר סגלגל וסגולגלתא לא

לשלג יאמר הוי ארץ

הסולם

מאמר

(מד) ר' חזקיה אמר וכו': ר"ח אמר,
 כשלקח הקב"ה את השלג מתחת כסא כבודו
 וזרק לתוך המים, לקח כשיעור שעלו, שכתוב,
 מי מדד בשעלו מים.
 (מה) רבי יודאי אמר וכו': ר"א,
 כשיעור שליש זרת לקח, וזרק לתוך המים.
 שכתוב, וכל בשליש עפר הארץ. וכתוב, כי
 לשלג יאמר הוי ארץ.

שהיא יסוד דמלכות. שמשם הושתת העולם.
 כמ"ש להלן.

(מא) רבי רחומאי אומר וכו': ר"א,
 מציון הושתת העולם, שכתוב, מזמור לאסוף
 אל אלקים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש
 עד מבואו. וכתוב אחריו, מציון מכלל יופי
 אלקים הופיע.

(מב) ואמר רבי שמלאי וכו': ואר"ש,
 כשברא הקב"ה את העולם, הביא אור באור,
 והלבישם זה בזה, וברא השמים. שכתוב, עוטה
 אור כשלמה נוטה שמים כיריעה.

(מג) והאי אור אקרי וכו': ואור זה,
 נקרא אור לבושו. שהוא האור הראשון שנתלבש
 בו הקב"ה. והאור ההוא נתפשט בהוד והדר,
 ונברא העולם. שכתוב, הוד והדר לבשת וגו'.
 נוטה שמים כיריעה.

(מו) ומתחת המים נקפא וכו': ונקפא
 מקום אחד תחילה. מתחת המים באמצע
 התהום. ומשם נעשית אבן אחת משוקעת
 באמצע התהום. ועלתה למעלה ונראית בציון.
 והיא נקודת העולם.

(מז) רבי יוסי אומר וכו': ר"א, העגול
 והכדור, אין להם עמידה, דהיינו נקודת ציון

נקודה, באמצע, והיא נקודה איהי מקומו של עולם, ומשם נתפשטה הארץ לכל רוחותיה. רבי חזקיה אמר, כעין ברייתו של ר' אדם.
 (מח) בשעה שנקפאה הארץ מתחת המים, מה כתיב. (ח) יקו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה. כיון שראו המים היבשה, היו עולים ונגבהים לכסותה כבראשונה, עד שגער בהם הקב"ה ונסו, דכתיב (ט) מן גערתך ינוסון.

מאמר צרור שחתום בו ע"ב שמות

(מט) ואע"פ שהיו נסין, לא היו משתככין. מאי טעמא. מפני שהיו מכסין עליה בתחילה, ועכשיו נסין מפניה. מה עשה הקב"ה. נטל כמין צרור של חרש, וחקק בו שמו של ע"ב שמות, והשליך לתוך המים, ועמדו מיד, ונשתככו.
 (נ) ובאיזה מקום עמדו. בציון. דכתיב, (ו) מציון מכלל יופי, זה שמו של הקב"ה. וכשהארץ מתמוטטת, אינה מתמוטטת אלא ממקום זה, שהוא מקום העולם.

(נא) רבי פדת אומר, הנשבע באמת בשמו של הקב"ה, צרור זה שחתום בו שמו, מסתלק למעלה בחדוה, ומתקיים בו, והעולם מתקיים. והנשבע לשקר, אותו צרור עולה ומסתלק, ורואה שהוא שוא, ואז העולם מתמוטט, ורוצה לחזור לתוהו ובוהו. שאין העולם מתקיים, אלא על שמו החתום באמת. ועל דא כתיב, (ז) לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

צ נ"א וכל (מונקאטש). ק נ"א עולם (מונקאטש בסוגריים).

(ח) (בראשית א) ז"ח שה"ש תרכא ט) (תהלים קד) ז"ח שה"ש לו. י) (שם ג) לעיל מא. כ) (שמות כ) יתרו תלו ז"ח ויצא ו תשא כז.

צרור שחתום בו ע"ב שמות

הסולם

מאמר

שהיו נסים לא היו נשקטים. מהו הטעם. הוא משום שהיו מכסים עליה מקורם, ועתה נסים מפניה. מה עשה הקב"ה. לקח כמין צרור של חרש, וחקק בו שמו של ע"ב שמות, והשליך לתוך המים, ועמדו מיד, ונשקטו.

(ג) ובאיזה מקום עמדו וכו': ובאיזה מקום עמדו. הוא בציון. שכתוב, מציון מכלל יופי. מכלל יופי הוא שמו של הקב"ה. דהיינו השם ע"ב, והוא נתון בציון. וע"כ משם עמדו. וכשהארץ מתמוטטת, אינה מתמוטטת אלא ממקום זה, שהוא מקום העולם.

(נא) רבי פדת אומר וכו': רפ"א, הנשבע באמת בשמו של הקב"ה, צרור זה שחתום בו שמו, מסתלק למעלה בחדוה, ומתקיים בו. והעולם מתקיים. והנשבע לשקר, אותו צרור עולה ומסתלק, ורואה שהוא שוא, ואז העולם מתמוטט, ורוצה לחזור לתוהו ובוהו. שאין העולם

שהיא עגולה. אין לומר שהיא נקודת העולם, אלא מתוך נקודה אחת. שהיא נקודת ציון, באמצע, והנקודה היא, הוא המקום של העולם משם נתפשטה הארץ לכל ד' רוחותיה. וכיון שנתפשטה לד' רוחות, יש לה עמידה. רבי חזקיה אמר, כעין בריאתו של אדם. שגם הוא נתפשט מנקודת הטבור שבאמצעו לכל רוח.

(מח) בשעה שנקפאה הארץ וכו': בשעה שנקפאה הארץ תחת המים, מה כתוב, יקו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה. כיון שהמים ראו את היבשה, היו עולים ונגבהים לכסותה כבראשונה, עד שגער בהם הקב"ה, ונסו, שכתוב, מן גערתך ינוסון.

מאמר צרור שחתום בו ע"ב שמות
 (מט) ואע"פ שהיו נסין וכו': ואע"פ
 (דפו"י נף ע"ו ט"ב) 215

(גב) רבי חזקיה אומר, מקום כל העולם כולו, היא נקודה אחת, אשר עליה עומד הכל. והכבוד אינו ברוך אלא ממקומו. דכתיב, ברוך כבוד ה' ממקומו.

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

(ז) (יחזקאל ג) ב"א ריח ז"ח תרומה ל.

ר ה"ג הסלם נ"א והיא (כל הדפוסים)

מאמר

הסולם

צורר שחתום בו ע"ב שמות

דמצב הא', ומיעטה והורידה למטה מחזה דז"א. וז"ש (באות מ"ה), כשיעור שלישי זרת נפל, אינו חולק על ר' חזקיה, אלא שהוא מביא עיקר כח הדין שבמסך דחזה, שפעל על המלכות, להורידה למטה מקומת ז"א. כי במסך דחזה יש ג' בחינות דינים מג' קוין, וקובץ הדינים האלו נקדאים זרת, שהוא מלשון זר וזרות. וכן ה"ס זר זהב. שהדינים דקו ימין, הן שנעשו מעלית המלכות לבינה. והדינים דקו שמאל, הן מחשך וקפאון שבשמאל. והדינים דקו האמצעי, ה"ס מסך דמנועולא, ומשום שנמשכים מג' קוין ע"כ נבחנו לג' שלישים של הזרת. ואומד ר' יודאי, ששיעור המדה שבה לקח השלג והורידה למטה מקומת ז"א, הוא שלישי זרת. דהיינו שלישי התחתון, הנמשך מקו אמצעי (כמ"ש) בפלפ"ס אות ל"ח ע"ש), כשיעור שלישי זרת נפל, דהיינו המנועולא, וזרק לתוך המים. ובכחה זרק השלג לתוך המים דז"א שמחזה ולמטה. דכתיב, וכל בשליש עפר הארץ אשר בשליש הכונה היא על השליש התחתון של הזרת. שבו נתקן השלג להיות עפר הארץ. וכתיב, כי לשלג יאמר הוי ארץ, שבכח שלישי הזרת, אמר לשלג שיהיה ארץ מוציאה פירות ונותנת מזון וחיים.

והנה בתחילת המיעוט והירידה של המלכות היו המים דז"א מכסים אותה כולה, ולא היתה נראית, דהיינו שבטלו את החכמה שהיתה בה, המכונה ראייה. ואח"כ השפיע לה ז"א חכמה וחסדים, ועלתה למעלה מן המים ונראית. וז"ש (באות מ"ו), ומתחת המים נקפא מקום אחד בתחילה וכו', שהשלג ירד מתחת המים תחילה, ונעשית משם אבן אחת משוקעת באמצע תהום, דהיינו שהיא נשקעה באמצע התהום, שהדינים של התהום סבבוה מכל צד ולא היתה נראית, דהיינו שנתבטלה החכמה שבה, ואח"כ השפיע לה ז"א ג"ד, ועלתה למעלה ונראית בציון, שהחכמה נגלתה בה שוב, והיתה נראית, והיא נקודת העולם, שכל העולם נסמך על נקודת ציון

העולם מתקיים, אלא על שמו החתום באמת. ועל זה כתוב, לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא.

(גב) ר' חזקיה אמר וכו': דח"א, מקום כל העולם כולו, היא נקודה אחת, אשר עליה עומד הכל. והכבוד אינו ברוך אלא ממקומו. שכתוב, ברוך כבוד ה' ממקומו.

ביאור המאמר. כתוב, לשלג יאמר הוי ארץ. שלג, ה"ס המלכות מצד המצב הא', שאו היתה רבוקה בקו שמאל דבינה בלי ימין, וע"כ נקפאו אורותיה, והמים, שהם האורות, נקפאו והיו לשלג (כמ"ש) בזהר בראשית א' דף רמ"ז בד"ה ימא דקאפו ע"ש), והנה השלג, מלבד שאינו עושה פירות, אינו דאוי לכלום, והקב"ה אמד לשלג, הוי ארץ. שאמד לשלג, שאינו דאוי לכלום, הוי ארץ מוציאה פירות ונותנת מזון וחיים לכל חי. ואיך אמד את זה, הנ"ס דמ"שלה, לכי ומעטי את עצמך, שידדה ובאה תחת המסך דחזה דז"א, והמסך הזה מיעט קומתה, שלא תוכל לקבל עוד מבינה או נתרבקה בז"א שהוא ימין, וקבלה ממנו חכמה וחסדים יחדיו, שהחכמה נתלבשה בחסדים, ואז נעשית ארץ מוציאה פירות, ונותנת מזון לכל חי. וענין האמידה שאמד לה, הוי ארץ, הוא תקון המסך שימעט קומתה. שע"י תקון זה נתרבקה בז"א והיתה לארץ וכו'. וענין המסך הזה נבחן ג"כ למדה, משום שמורד קומתה שתהיה למטה מז"א, שע"י המדה הזו, נתתקנה להיות ארץ מוציאה וכו'. וז"ש (באות מ"ד), כשנפל הקב"ה את השלג, שהוא המלכות מבחינת המצב הא', וזרק לתוך המים, דהיינו לאורות דז"א שמחזה ולמטה, מתחת כפא כבודו, שלקח אותה המלכות מתחת הבינה, הנקדאת כסא הכבוד, שהיא כסא אל החכמה, והוא משום שהמלכות דמצב הא' היתה רבוקה תחת הבינה בקו שמאל שלה, וע"כ לקחה משם. נטל כשיעור שעלו, שעלו פירושו אותו המסך שמרד ומיעט קומתה, שתהיה למטה מקומת ז"א, ועם המסך הזה לקח השלג, שהיא המלכות

מאמר ז' עמודים ז' רקיעים ז' כוכבים ז' ארצות וכו' (ג) מאי (ח) ועמודיה יתפלצון. רבי פרחיא אומר, אלו עמודים סמכין יסודא, וקיומא דעלמא עלייהו. וכמה אינון. ז'. דכתיב, (ו) חצבה עמודיה שבעה. יסוד דאינון סמכין, צדיק אחד. דכתיב, (ט) וצדיק יסוד עולם. עמוד לא כתיב, אלא יסוד, יסודא דכולא קיימין עליה. (נד) כנגד זה, שבעה רקיעין הן. ושבעה כוכבים רצין וחורין הן. שבעה

מסורת הזוהר

(ח) (איוב ט) לעיל מ. (ג) (משלי ט) לך קצח ז"ח בראשית רמ תרומה לב. (ט) (שם י) ב"א סבב ז"ח תשא לב שה"ש שלה.

צרוך שחחום בו ע"ב שמות

הסולם

מאמר

בוהר בשלח אות קע"ג). והמסך דחזה מקבל השם ע"ב מחג"ת דו"א, שנבחה, כמו שהוא חקוק עליו. והשליך לתוך המים, שהשם ע"ב מאיד חכמה וחסדים במים שמחזה ולמטה דו"א, ועמדו מיד וכו'. ובאיזה מקום עמדו, בציון וכו'. כלומר, שעמדו ונתיחדו עם נקודת ציון, הנ"ל, ששם מקום גילוי החכמה. וז"ש, מכלל יופי, זה שמו של הקב"ה, שהוא החכמה שהוא בציון. וז"ש (באות נ"א), הנשבע באמת בשמו של הקב"ה, צרוך זה וכו', כי בשבעת אמת גורם קיום לצדוד זה, הממשיך שם ע"ב למטה מחזה. והעולם מתקיים על ידו. והנשבע לשקר אותו צרוך עולה ומסתלק ורואה שהוא שוא, ששבעת שקר גודמת להסתלקות המסך דחזה והארת השם ע"ב, ואז העולם מתמוטט וכו'. שהמים רצים שוב לכסות הארץ וכו' כנ"ל. וז"ש (באות נ"ב), מקום כל העולם כלו היא נקודה אחת וכו', שהיא נקודת ציון כנ"ל. והכבוד אינו ברוך אלא ממקומו, מפני ששם מקום גילוי החכמה כנ"ל.

ציון, ששם הארת החכמה. ורבי יוסי חולק, שאין לומר שעל נקודת ציון עומד העולם, כי המלכות לית לה מעצמה כלום אלא מה שז"א נותן לה. וע"כ אין לומר עליה, אלא שהיא בית קבול לקבל לכל העולם. וז"ש (באות מ"ז), רבי יוסי אומר, סגלגל וסגולגלתא לא מתמוקמי, שהמלכות שה"ס עגול וכדור, אין לה עמידה בפני עצמה שהעולם יעמוד עליה, מפני שאין לה מעצמה כלום, אלא מגו חד נקודה, שהיא נקודת ציון, באמצע ההיא נקודה, איהי מקומו של עולם, ששם המקום ובית הקבול בשביל כל העולם, ומשם נתפשטה הארץ לכל רוחותיה, דהיינו לד' רוחות העולם, שהם חו"ג ת"מ.

וז"ש (באות מ"ח), בשעת שנקפאה הארץ מתחת המים, דהיינו אחד שהשלג, שה"ס המלכות דמצב הא' ירדה מתחת האודות שמחזה ולמטה דו"א, והמים כיסו אותה, דהיינו שבתלו החכמה שבה, כנ"ל. מה כתיב, יקוו חמים אשר מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה, דהיינו שז"א חזר והשפיע בה חכמה וחסדים, והראיה חזרה למלכות שז"ס ותראה היבשה. כיון שראו המים היבשה, היו רוצים לכסותה ולבטלה כבתחילה, עד שגער בהם הקב"ה, דהיינו שמיעט החסדים שבהם, ונסו, מפני היבשה. וז"ש (באות מ"ט), ואע"פ שהיו נסין לא היו משתככין, שעוד רצו לכסות הארץ. מאי טעמא. מפני שהיו מכסים עליה בתחילה וכו' וע"כ לא שקטו. מה עשה הקב"ה, נמל כמין צרוך של חרש, שה"ס המסך שבתוה דו"א, ששם צרודים הדינים, וחקק בו שמו של ע"ב שמות, כי ע"ב שמות הם בחג"ת דו"א בסוד הכתיבים, ויסע ויבא, ויט. (כמ"ש

מאמר ז' עמודים ז' רקיעים ז' כוכבים ז' ארצות וכו' (ג) מאי ועמודיה יתפלצון וכו'. שואל. מהו ועמודיה יתפלצון. איזה עמודים יש לעולם. רבי פרחיה אומר, העמודים האלו סומכים היסוד, וקיום העולם הוא עליהם. וכמה הם. הם שבעה, דהיינו ז' ספירות חג"ת נה"מ, שכתוב, חצבה עמודיה שבעה. היסוד של העמודים האלו, הוא צדיק אחד, דהיינו יסוד דו"א, שכתוב, וצדיק יסוד עולם. עמוד העולם לא כתוב, אלא יסוד עולם, כי הוא יסוד שהכל עומד עליו.

(נד) כנגד זה שבעה וכו': כנגד זה

ארצות. שבעה ימים. שבעה תהומות. וכולם תלויים במאמר ההוא. שנאמר, הבונה בשמים ^ט מעלותיו. הם ז' ספירות, מעלות גדולות, עמודים חקוקים בשמו הגדול, וכלם תלויים במאמר אחד, והם שמים העליונים.

נה) ושבע ארצות קדושות, שמזדווגין עמהן. ולא אית בהון פירודא. שנאמר, ^ט ויהי ערב ויהי בקר ^ה יום אחד. יום שני. יום שלישי. יום רביעי. יום חמישי. יום הששי. עד יום השביעי. ^א ^ב כי ששת ימים עשה ה'.

נו) וכנגדם שבעה עמודים חקוקים, שהם תלויים ^ב בשמים. ואינון שני עשר שבטים, דאינון תלויין במדת יעקב, הנקרא שמים. שנאמר, ^ז ואתה תשמע השמים מכון שבתך, ^ג וכתוב ^ק שמע ישראל וגו'.

נז) רבי רחומאי אומר, השבעה עליונים, הם שמו של הקב"ה. ^ה ואגודתו, מאי אגודתו. הם שבע מעלות למטה מהם, שעומדים על העולם, ומנהיגים אותה. על ארץ זו ארץ התחתונה, יסדה זו ארץ העליונה, הנקראת בינה, והיא תלויה בחכמה. ומאי ^ד איהו, תבל. שנאמר, ^ו מכין תבל בחכמתו.

נח) הקורא למי הים, ים אחד, והן שבעה. רבי כרוספדאי אומר, הלא

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

ש ג"א מוסיף מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה וכו' ה' שמו (עמוס ט' ו') הבונה בשמים מעלותיו (מונקאטש), ת ג"א ל"ג יום אחד (ווינציא). א ג"א מוסיף שנאמר (מונקאטש). ב ג"א מוסיף בשמים העליונים (מונקאטש במרובעים). ג ג"א שנאמר (ווינציא). ד ג"א גינהו (ווינציא).

ט (בראשית א) ב"א לו. ט (שמות כ) יתרו תפד תצד אמור קיב אדרא זוטא קפו ר"ז תי"א כו: ז"ה וישב יי. צ (מ"א ה) משפטים תו בהשמטות ח"ב רעא. דפו"י פנחס תצא שופטים טו בהשמטות ה"ג שו. דפו"י. ר"ז תכ"ב סת: תני"א פו: ז"ח בראשית שצט תק"ח צד ט"א צה ט"ד צט ט"א קג ט"ד. ק (דברים ו) הקסה"ז רד להלן סת. ר (עמוס ט) צו קעט ז"ח בראשית רצח. ט (ירמיה י) בראשית א' שפה תרומה תשע. ת (עמוס ט) לעיל גנ.

מאמר

הסולם

ז' ריקיעים הם. ז' כוכבים הם רצים ושבים. ז' ארצות. ז' ימים. ז' תהומות. וכולם תלויים במאמר ההוא. שנאמר, הבונה בשמים מעלותיו. שהם ז' ספירות, מעלות גדולות, עמודים חקוקים בשמו הגדול, הנקראים חג"ת נהי"מ, וכולם תלויים במאמר אחד, שהוא השמים העליונים. דהיינו ז"א. נה) ושבע ארצות קדושות וכו': וז' ארצות קדושות, שהן חג"ת נהי"מ דמלכות, מזדווגות עמהן. עם ז' ספירות חג"ת נהי"מ דז"א, ואין בהן פירוד. שנאמר, ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. שערב הוא מלכות, ובקר הוא ז"א, וכשמתחברים הם יום אחד. ומקרא זה כתוב בכל ששת ימי בראשית, שהם חג"ת נהי"מ דז"א. כי כתוב, ויהי ערב ויהי בקר יום שני, יום שלישי, יום רביעי, יום חמישי, יום הששי, עד יום השביעי. כי ששת ימים עשה ה' פירוש. שלא כתוב בששת ימים. והוא לרמוז על חג"ת נהי"מ דז"א, הנקראים ששת ימים, שמהם כל מעשה בראשית.

ז' עמודים ז' ריקיעים ז' כוכבים ז' ארצות וכו' :
נו) וכנגדם שבעה עמודים חקוקים במלכות, שהם חג"ת נהי"מ, שהם תלויים בשמים. שהם ז"א, והם שנים עשר שבטים, התלויים במדת יעקב, שהוא ז"א, הנקרא שמים. כי י"ב שבטים שבמלכות, הם כנגד י"ב צירופי הוי"ה שבז"א. שנאמר, ואתה תשמע השמים מכון שבתך. וכתוב, שמע ישראל וגו'. מה שמע ישראל, פירושו ז"א, אף תשמע השמים, פירושו ז"א.
נז) רבי רחומאי אומר וכו': רר"א, השבעה העליונים ז"ס שבז"א, הם שמו של הקב"ה. ואגודתו על ארץ יסדה. מה ואגודתו. הוא שבע מעלות למטה מהם, שהם ז' ספירות דמלכות, שעומדים על העולם ומנהיגים אותו. על ארץ, זו הארץ התחתונה, שהיא מלכות. יסדה, זו הארץ העליונה, הנקראת בינה ומלכות, והיא תלויה בחכמה. ומי היא הארץ העליונה, היא הנקראת תבל. שהיא בינה, המקבלת מחכמה, שנאמר, מכין תבל בחכמתו. נח) הקורא למי הים: ים אחד הוא,

ים אחד בעולם הוא. א"ר רחומאי, * ימים כתיב, ולמקוה המים קרא ימים.

(נט) וכולן נכנסין לים הגדול, והם שבעה, וכולם נכנסים בו, זה למטה מזה, עד התהום, עד שתמצא ים הגדול שבעה ה זה על זה, וכולם תלויים במאמר אחד.

(ס) אמר רבי שמלאי, אימתי העולם מתמוטט. בשעה שהקב"ה מביט ורואה בו שנאמר, ה' משמים השקיף על בני אדם וגו'.

מאמר כצאת השמש בגבורתו

(סא) רבי נהוראי ורבי יצחק קמו בנהורא, כד נהר יממא, למיהך באורחא. עד לא נפקי, זקף עינוהי רבי נהוראי, חמא בכוכבי בקר דקא מרתתי. אמר ר' יצחק, חזי אינון כוכביא דקא מרתתי בדחילא דמריהון, השתא מטי זמנייהו לזמרא.

(סב) בגין, דאינון בני אלהים, קיימו עלייהו. וכד מסיימו שאר חיילין דקא משבחין בליליא, אינון בני אלהים תוקעין תרועה, ומתכנסין כל משריין דשלטין בליליא לאתרייהו.

(סג) כדין אינון כוכביא דשלטין ביממא, בצפרא, מרתתין ודחלי וסלקי שירתא. והשתא מטא זמנייהו, לשבחא ז למרייהו, בזמנא דא דשמעין ההיא תרועה. דכתיב, ב' ב' יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(א) (תהלים יד) בא קח במדבר מה. (ב) (איוב לח) ה ג"א זו על זו (חינצ'א). ו ג"א וקואה (חינצ'א). ז ג"א מוסיף למרייהו ואינון ברתת ודחילו (מונקאטש). לעיל א לו.

כצאת השמש בגבורתו

הסולם

מאמר

היום, ללכת לדרך. עוד לא יצאו, נשא רבי נהוראי את עינו, וראה בכוכבי בקר שהם רועדים. א"ר יצחק, ראה הכוכבים האלו שהם רועדים מפחד אדונם, כי עתה הגיע זמנם לומר שירה.

(סב) בגין דאינון בני וכו': משום שבני אלקים דחינו המלאכים הנקראים בני אלקים, עומדים עליהם. על הכוכבים, וכשהצבאות האחרים המשבחים בלילה, גומרים שירתם, בני אלקים אלו תוקעים תרועה, ומתכנסים כל המחנות השולטים בלילה, אל מקומם.

(סג) כדין אינון כוכביא וכו': אז כל הכוכבים השולטים ביום, בבוקר, רועדים ומפחדים ומעלים שירה, כי עתה, הגיע זמנם לשבח

והוא שבעה. שהם ז"ס. רבי כרוספדאי אומר, הלא ים אחד בעולם הוא. שהוא מקיף את כל העולם. א"ר רחומאי, ימים כתוב. שכתוב ולמקוה המים קרא ימים. הרי שהרבה ימים ישנם.

(נט) וכולן נכנסין לים וכו': וכולן, כל הימים, נכנסים לים הגדול. והם שבעה ימים, וכולם נכנסים בו, זה למטה מזה עד התהום, עד שתמצא הים הגדול שהוא שבעה, זה על זה. וכולם תלויים במאמר אחד.

(ס) א"ר שמלאי וכו': א"צ פירוש.

מאמר כצאת השמש בגבורתו

(סא) רבי נהוראי ור' וכו': רבי נהוראי ור' יצחק, קמו עם האור, דחינו כשהאיר

(טד) אקדימו ואזלו, והוה נהיר יממא. כד נפק שמשא ואתגלי לעלמא, אמר ליה רבי יצחק לרבי נהוראי, תוהנא כד אסתכלנא בשמשא, דכי נפק, נפיק סומקא, ולבתר הכי אתהדר חוורא. אמאי.

(סה) ודאי אדכרנא מלה, דאמר רבי יוסי בן שלום, אמר רבי יצחק בן יהודא, שמשא כד נפיק, נפיק בתוקפא, כגבר תקיף. ובקע תליסר משקופי חלוני דרקיעא.

(סו) ולית בכל אינון כוכבי שמיא ומזלי דאיקרי גבור, בר משמשא. מה גבורה עביד. אלא כד אסתיים יממא ה ועאל ליליא, אסתתמן כל אינון כוין ומשקופין דרקיעא. בשעתא דאתי יממא ושמשא נפק, ה אתעטר ואתגליף באתון דרזא דשמא קדישא, ובתוקפא ובחילא דיליה, כניס בכל אינון רקיעין. ובקע בכל אינון חלונין, ואתוקדון בשלהובוי, ופתח לון ונפק לבר.

(ז) ומנ"ל דאתקרי גבור. דכתיב, (א) ישיש כגבור לרוץ אורח. וכתיב,

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(ג) (תהלים יט) הקסה"ז קמג ז"ח תשא סו. ה ג"א ואעל בליליא אסתתמן (חוינציא). ט ג"א ואתעטר (חוינציא).

מאמר

הסולם

כצאת השמש בגבורתו

לנו שהשמש נקרא גבור. הוא שכתוב, ישיש כגבור לרוץ אורח. וכתוב, כצאת השמש בגבורתו. דהיינו כגבור שנכנס למלחמה ונוצח. הוא אדום. כשנצח חוזר לצבעו הראשון. כך השמש כשיוצא נדלקים בו שלהבותיו. והוא אדום מרוב. גבורתו. ואח"כ חוזר לצבעו הראשון.

פירוש הדברים. השמש. הוא ז"א. דהיינו הקו האמצעי המיוחד ימין ושמאל זה בזה. ואח"כ מעמידו בשליטת הימין. וביום שולט הימין. וע"כ הוא אור. ובלילה, שולט קו השמאל, שהוא חשך כשאינו תחת שליטת הימין. ולפיכך כשמגיע הלילה, מתקלקל התקון של הקו האמצעי שיחד ימין ושמאל זה בזה. והעמידו בשליטת הימין. אלא קו השמאל מאיר בלי שליטת הימין. וע"כ נעשה חושך. ומשום שבכל לילה מתקלקלת פעולת היחוד דימין ושמאל שע"י הקו האמצעי. ע"כ כשנגמר הלילה צריך הקו האמצעי. שהוא השמש. לחדש פעולת היחוד דימין ושמאל. דקו אמצעי, שהוא ע"י הדינים דמסך דחירק שבו. שממעט ג"ר דחכמה שבקו שמאל ומיחדו עם הימין. (כמ"ש) בפלפלה"ס אות ל"ח ע"ש.

ח"ש (באות ס"ה) שמשא כד נפיק, כשהשמש. שהוא ז"א. יוצא לממשלתו ממשלת היום

לשבת לארונם. בעת ששומעים אותה התרועה. שכתוב, ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלקים.

(טד) אקדימו ואזלו והוה וכו': הקדימו והלכו, וכבר האיר היום. כשיצא השמש ונגלה לעולם, אמר ליה רבי יצחק לרבי נהוראי, תמהני כשהייתי מסתכל בשמש, כי כשיצא יצא אדום. ולאחר כך חזר להיות לבן. למה הוא כך.

(סה) ודאי אדכרנא מלה וכו': נזכרתי ודאי הרבר שאמר ר' יוסי בן שלום, אמר רבי יצחק בן יהודה, השמש כשיוצא יוצא בגבורה. כאדם גבור, ובוקע י"ג חללי חלונות שברקיע. משקופי, פירושו חללים. כי על נקיק, מתרגם שקיפא (ירמיה ט"ז ט"ז).

(סו) ולית בכל אינון וכו': ואין בכל כוכבי השמים והמזלות שיהיה נקרא גבור. חוץ מהשמש. מה היא הגבורה שעושה. אלא כשנגמר היום ובא הלילה, נסתתמו כל החלונות והחללים שברקיע. בשעה שבא היום, והשמש יוצא, הוא מתעטר ונחקק באותיות של סוד השם הקדוש, ובגבורה והכח של השם הקדוש, נכנס בכל הרקיעים, ובוקע בכל החלונות, ונשרפים בלהביו, ופותח אותם ויוצא לחוץ.

(ז) ומנ"ל דאתקרי גבור וכו': ומאין

ח כצאת השמש בגבורתו. כגבור שנכנס למלחמה ונוצח, הוא אדום. כשנצח חזר לגונו הראשון. כך השמש, כשיוצא, נדלקים בו שלהבותיו, והוא אדום מרוב גבורתו, ואח"כ חוזר לגוון הראשון.

חלופי גרסאות

י ג"א כשינוח (חיציא).

מסורת הזהר

ז (שופטים ה) ז"ח בראשית רצג שעג.

כצאת השמש בגבורתו

הסולם

מאמר

הרקיע, תנפק לבר, שאז יוצא אורו דרך י"ג החלונות להאיר לתוך. וסדר היחוד של ג' קוין הוא, שבתחילה נותן שליטה להארץ קו השמאל, ואח"כ מיחדו עם הימין, ונכלל גם הימין משמאל, ולבסוף אחר שנכללו זה בזה נשאר בשליטת הימין, ונמצא, שמתחילת היחוד נוצח הימין ע"י שליטת השמאל, אלא לבסוף נצח הימין את השמאל. וז"ש (באות ט"ז) כגבור שנכנס למלחמה ונוצח הוא אדום וכו', כי בתחילת המלחמה מקבל השמאל שליטה על הימין והימין נוצח, וע"כ השמש אדום בתחילת יציאתו כמו הקו שמאל, אבל לבסוף נשאר השמאל בשליטת הימין, והימין נצח, וע"כ הזור השמש למראה לבן, כמו קו הימין, וז"ש (באות ט"ב) וכד מסיימו שאר חיילין דקא משבחין בליליא אינון בני אלקים תוקעין תרועה, ומתכנסין וכו' כי המלאכים הנמשכים מקו שמאל אומרים שירה בלילה, וכשהם גומרים שירתם, דהיינו כשמגיעה ממשלת היום שהיא קו ימין, אז באים המלאכים המשמשים לקו האמצעי, הנושאים את מסך דחירק, הממעט קו השמאל, ופעולת המיעוט הזו, נבחנת לתקיעת תרועה (כמ"ש בזהר אמור אות קצ"ג בהסולם ד"ה וז"ש באות קצ"ב, ע"ש).

וז"ש, אינון בני אלקים תוקעין תרועה, שאז מתמעט קו השמאל, ואותם המלאכים הנמשכים ממנו, מתמעטים גם הם ופוסקים מלומר שירה, וז"ש, ומתכנסין כל משריין דשליטין בליליא לאתרייהו. דהיינו שפוסקים שירתם, כדין אינון כוכביא דשליט ביממא, שהם המלאכים הנמשכים מהקו האמצעי, מרתתין ודחלי, מחמת התרועה, שהיא הדינים דמסך דחירק דקו האמצעי, אבל ע"י מתיחדים הקוין זה בזה ונשארים תחת שליטת הימין, וז"ש ופלקי שירתא וכו' שהגיע זמנם לומר שירה, וז"ש כדן יחד ככבי בקר, דהיינו כשמגיע

היום, להאיר בחסדים שבשו ימין, נפיק בתוקפא כגבר תקיף, יוצא בגבורה כאיש גבור, דהיינו שיוצא במסך דחירק ללחום כגבור עם קו השמאל, ולמעט ג"ר דחכמה שבו, כדי ליחדו עם הימין (כמ"ש ט"ט), ובקע תליסר משקופי חלוני דרקיעא, כי ע"י יחוד ימין ושמאל שהקו האמצעי עושה, יוצאים ג' קוין ומלכות המקבלתם, שבכל אחד מד' אלו יש ג' קוין, וד"פ ג' הם י"ב, ועם הכולל הם י"ג, ונבחנים כחלוני הרקיע, שהשמש שהוא הקו האמצעי, מאיר דרך י"ג החלונות האלו, ומתוך שבכל לילה, כשמגיעה שליטת השמאל מתקלקלת פעולת היחוד דימין ושמאל, ע"כ הם נסתמים בכל לילה, וכשנגמר הלילה צריך השמש, שהוא הקו האמצעי, לחזור ולבקוע בהם, ולפתוח אותם.

וד"ש (באות ט"ו), מה גבורה עביר, אלא כד אסתיים יממא ועאל ליליא, דהיינו כשנגמרת שליטת קו ימין, ובא הלילה שהוא שליטת קו השמאל, אסתתמן כל אינון כוין ומשקופין דרקיעא, כי אז מתקלקל היחוד של ימין ושמאל שעשה הקו האמצעי, וי"ג החלונות שנעשו ע"י יחודו, נסתמים, וכיון ש"ג חלוני רקיע נסתמו, נעשה חשך, בשעתא דאתי יממא ושמשא נפיק, כשהגיע הזמן של ממשלת קו ימין, והשמש, שהוא הקו האמצעי, יוצא לפעולתו, ליחד הימין והשמאל, ולהשליט אור הימין, אתעטר ואתגליף באתון דרזא דשמא קדישא, כי ד' אותיות הוי"ה רומזות על ג' קוין ומלכות המקבלתם, ובתוקפא ובחילא דיליה, כנים בכל אינון רקיעין, דהיינו ב"ג רקיעים, היוצאים מג' קוין ומלכות, כנ"ל, ובקע בכל אינון חלונין, שבוקע את הסתימות שנעשו בחלונות הרקיע מחמת שליטת השמאל, ואתוקדון בשלהובוי, דהיינו שממעט ג"ר דשמאל בשלהבות הדינים שבמסך דחירק, ופתח לון, שאז חוזר ומיחד הימין והשמאל, שפותחים שוב י"ג חלוני

סח) אזלו, כד מטו בי חקל, אמר רבי יצחק, לימא מר מאינון מילין דמעלייתא דבקריות שמע. כ פתח ואמר, ה שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. האי קרא, תינח בשעתא דאמרו בנין דיעקב לאבוהון, או משה לישראל, אבל השתא, כ"ע אמרי שמע ישראל, למאן ישראל אמרין.

סט) אלא הא תנינא, יעקב אבינו לא מת, והקב"ה חתים ליה גו כורסא יקריה, למהוי תדיר סהדא על בנוי, דקא מיחדי שמה דקב"ה כדחזי, בכל יומא תרין זמני, וכד אינון מיחדין שמה דקב"ה, אמרי שמע ישראל, ה הוי סהיד עלן, דאנן מיחדי שמה דקב"ה כדקא חזי.

ע) בההוא שעתא, נטלי ליה ליעקב בארבע גדפין, פרישן לארבע סיטרי עלמא, וסלקי ליה לקמי קדישא עילאה, ומברך ליה בשבע ברכאן. פתח ה הקב"ה ואמר, זכאה איהו אבא, דזרעא דא אוליד בארעא. זכאין אינון בנין, דקא מעטרין לאבוהון הכי. בההיא שעתא, כל אינון חילי דשמיא, פתחי ואמרי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

עא) ויעקב מתעטר בתליסר נהרא אפרסמונא דכיא, וקאים תדיר כקרתא מקפא שור על בנוי קמיה ה דקב"ה, ולא שבק דינא תקיפא לשלטא עלייהו, וכל בני עלמא * לא יכלין לשצאה להון. הה"ד, ה אל תירא עבדי יעקב.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ח) (דברים ו) לעיל ג. ו) (ישעיה מד) וישלח רמו. כ ג"א ל"ג פתח ואמר (מונקאטש) ג"א גורס פתח ואמר אחר ה' אחד (חינצ"א). ל ג"א הוא (חינצ"א). ט ג"א ל"ג הקב"ה (חינצ"א). נ ג"א ל"ג דקב"ה (חינצ"א).

מאמר

הסולם

כצאת השמש בבגדו

ב' פעמים כראוי. וכשהם מיחדין שמו של הקב"ה, אומדים, שמע ישראל, תהיה עד עלינו שאנו מיחדין שמו של הקב"ה כראוי. ע) בההוא שעתא נטלי וכו'; באותה שעה, לוקחים את יעקב בארבע כנפים פרושות לארבע רוחות העולם, ומעלים אותו לפני הקדוש העליון, ומברך אותו בשבע ברכות. פתח הקב"ה ואמר, אשרי הוא האב שהוליד זרע זה בארץ. אשרי הם הבנים שמעטרים כך את אביהם. באותה שעה פותחים ואומרים כל צבאות השמים, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

עא) ויעקב מתעטר בתליסר וכו'; ויעקב מתעטר ב"ג נהרות אפרסמון הטהור, ועומד תמיד על בנוי, כעיר מוקפת חומה לפני הקב"ה, ואינו נותן שדין קשה ישלוט עליהם, וע"כ כל בני העולם לא יוכלו לכלותם. ז"ש, אל תירא עבדי יעקב.

כשמגיע זמן שירתם של המלאכים השולטים בבקר, הנמשכים מהקו האמצעי, אז ויריעו כל בני אלקים, שבני אלקים תוקעים תחילה תרועה, כדי למעט את קו השמאל וליחדו עם הימין. שעי"ז מאיר אור הבקר, וככבי בוקר אומרים שירה.

סח) אזלו כד מטו וכו'; הלכו, כשהגיעו לשדה, א"ר יצחק, יאמר אדוני מאלו דברים טובים שבקריות שמע. פתח ואמר, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. מקרא זה נכון, בשעה שאמרו בני יעקב לאביהם, שאמרו לו, שמע ישראל, או משה לישראל, שאמר להם, שמע ישראל, אבל עתה, כל העולם אומרים שמע ישראל, לאיזה ישראל אומרים.

סט) אלא הא תנינא וכו'; ומשיב. אלא הנה למדנו, יעקב אבינו לא מת, והקב"ה חתם אותו בכסא כבודו, שיהיה תמיד עדות על בניו, שמיחדין שמו של הקב"ה, בכל יום

(עב) פתח רבי ם יהודאי ואמר, בדוגמא דאית י"ב שבטים לתתא, דאינון בני יעקב, כך איתא יעקב עילאה בשמיא, ותרי עשר שבטין עילאין. ובדוגמא דמיחדי שמיה דקב"ה ישראל לתתא, כך מיחדי מלאכי קדישין לעילא. ץ וכולא בגוונא דלעילא.

מאמר יעקב אשר פדה את אברהם

(עג) פתח רבי ן נהוראי ואמר, ן לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו. וכי יעקב פדה את אברהם, ויעקב לא אברי בעלמא.

(עד) אלא ת"ח, בשעתא דהוו מפלי לאברהם באור כשדים, הקב"ה אכניש לפמליא דיליה, ואמר שזיבו לאברהם ם מגו יקידא דיליה, דאיהו רחימאי. (עה) אמרו להקב"ה, הא יפוק מיניה ישמעאל. אמר הקב"ה, הא יפוק מיניה יצחק. אמרו להקב"ה, הא יפוק מיניה עשו. אמר הקב"ה, הא יפוק מיניה יעקב. אמרו, הא ודאי בזכות יעקב ישתזיב. ועל דא אמר, אשר פדה את אברהם, דבזכותיה אישתזיב אברהם.

מאמר חנניה מישאל ועזריה

(עו) אמר רבי, בשעה דכפיתו לחנניה מישאל ועזריה, ן דיפלון לון בגו אתון נורא יקידתא. חנניה אמר, ן ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם. מישאל

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(ז) (ישעיה כט) ויצא קנג ז"ח אחרי לב. ח) (תהלים קיח) משפטים כ אחרי מות טו אדרא רבא רס ז"ח אחרי כות לה. ן ג"א ל"ג יהודאי (חינציא). ץ ג"א כולהו (חינציא). ן ג"א ל"ג נהוראי (חינציא מונקאטש). ם ג"א מקדם יקרא (מונקאטש בסוגריים) ג"א מקדם יקרא דילי (חינציא). ן ג"א דנפלו (חינציא) ג"א דנפלי (מונקאטש).

יעקב אשר פדה את אברהם

הסולם

מאמר

באור כשדים, אסף הקב"ה את חבורת המלאכים שלו, ואמר, הצילו את אברהם מכבשן האש שלו, שהוא אוהבי. (עה) אמרו להקב"ה הא וכו': אמרו להקב"ה, הרי יצא ממנו ישמעאל. אמר הקב"ה, הרי יצא ממנו יצחק, שהוא צדיק. אמרו להקב"ה, הרי יצא ממנו עשו, שהוא רשע. אמר הקב"ה, הרי יצא ממנו יעקב. אמרו, הנה ודאי בזכות יעקב ינצל. וע"כ אמר הכתוב, אשר פדה את אברהם, כי בזכותו ניצל אברהם מכבשן האש.

מאמר חנניה מישאל ועזריה

(עו) אמר רבי בשעה וכו': אמר רבי, בשעה שאסרו את חנניה מישאל ועזריה, להפיל אותם בכבשן האש השורפת, חנניה אמר, ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם. מישאל אמר, ואתה

(עב) פתח רבי יהודאי וכו': פתח ר"י ואמר, כדמיון שיש י"ב שבטים למטה, שהם בני יעקב, כך יש יעקב עליון בשמים, שהוא ז"א, וי"ב שבטים עליונים. שהם י"ב בחינות שבמלכות המקבלים מ"יב צירופי הויה שבז"א. וכדמיון שישראל מיתדים שמו של הקב"ה למטה, כך מיתדים מלאכים קדושים למעלה. והכל באפן שלמעלה.

מאמר יעקב אשר פדה את אברהם

(עג) פתח רבי נהוראי וכו': פתח ר"נ ואמר, לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו. שואל, וכי יעקב פדה את אברהם, והרי יעקב עוד לא היה אז בעולם.

(עד) אלא ת"ח בשעתא וכו': ומשיב. אלא בוא וראה, בשעה שהיו מפילים את אברהם

אמר, (ט) ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי אתך אני נאם ה'.
 ו עזריה אמר, שמע ישראל וגו'.

(עז) ו אמר הקב"ה, (י) זה יאמר לה' אני, ה זה חנניה, שאמר ה' לי לא
 אירא. וזה יקרא בשם יעקב, זה מישאל, שאמר ואתה אל תירא עבדי יעקב.
 ובשם ישראל יכנה, זה עזריה, שאמר שמע ישראל וכו'. לא עתה יבוש יעקב
 ולא עתה פניו יחורו.

(עח) ולמה לא הוה דניאל בהון. אלא דניאל אמר, אני נקרא בלטשצר,
 כשם אליל שלו. שנאמר, (א) בלטשצר כשם אלהי כו' וכתוב, (ג) באדיין מלכא
 גבוכדנצר נפל על אנפוהי ולדניאל סגיד. והקב"ה אמר, פסילי אלהיהם תשרפון
 באש, אזל ולא הוה עמהון.

(עט) מה ראו חנניה מישאל ועזריה דנפלו בנורא. אלא אמרו, צפרדעים
 ג מפלין גופהון בנורא, בשביל ג לאבאיש למצראי, במאמר דהקב"ה. אנתנא
 על אחת כמה וכמה בשביל יקרא דמארנא.

(פ) אזלו ואתעסקו באורייתא, אדהכי רמש שמשא. אמר רבי נהוראי,
 נעבר מארחא, ונסלק לטורא, ונשתדל באורייתא, ולא נדמוך.

מאמר קל בכיא דחד אוזילא דאיילתא

(פא) עד דהוו יתבי ומשתדלי באורייתא דא עם דא, שמעו חד קלא דהוה
 אמר, עילאין קומו. תתאין דמיכין, דשנתא בחוריהון, איתערו. הא הקב"ה בעי

מסורת הזמר

חלופי גרסאות

ר נ"א אמר עזריה (חינצא מונקאטש). ש ג"א מוסיף כדין
 אמר (מונקאטש במרובעים). ה ג"א שאמר ה' לי לא
 אירא זה חנניא (חינצא). א ג"א בלטשצר רב
 חכימיא וכו' ול"ג בלטשצר כשם אלהי (חינצא).
 ב ג"א נפלין (חינצא). ג ג"א דיבאישו (מונקאטש
 אחר לא גרסינן מן אזלו עד אמר (חינצא).

(י' ירמיהו כז) תרומה תתפט. (י' ישעיה מד) לך
 תמה ספרא דצניעותא יב אחרי מות סז ז"ח אחרי
 לו. (כ) (דניאל ד) תרומה תתצו ז"ח אחרי מות לח.
 (ז) (שם ב).

במרובעים) גוססו אחר דאבאישו (חינצא). ד גוססו

מאמר

הסולם

חנניה מישאל ועזריה

והקב"ה אמר, פסילי אלהיהם תשרפון באש.
 ע"כ הלך, ולא היה עמהם.

(עט) מה ראו חנניה וכו': שזאל, מה
 ראו חנניה מישאל ועזריה, שנפלו באש.
 ומשיב, אלא אמרו, הצפרדעים הפילו עצמם
 באש. כדי להרע למצרים. במאמר הקב"ה.
 אנחנו על אהת כמה וכמה, שאנו צריכים
 להפיל את עצמנו באש. בשביל כבוד אדוננו.
 (פ) אזלו ואתעסקו באורייתא וכו':
 הלכו ועסקו בתורה. בתוך כך העריב השמש.
 אמר ר' נהוראי, נעבור מן הדרך ונעלה להר,
 ונעסוק בתורה. ולא נישן.

מאמר קל בכיא דחד אוזילא דאיילתא

(פא) עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו
 יושבים ועוסקים בתורה זה עם זה, שמעו קול
 אחד

ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל
 כי אתך אני נאם ה'. עזריה אמר, שמע
 ישראל וגו'.

(עז) אמר הקב"ה זה וכו': אמר הקב"ה,
 זה יאמר לה' אני, זה הוא חנניה, שאמר ה'
 לי לא אירא. וזה יקרא בשם יעקב. זה היא
 מישאל, שאמר, ועתה אל תירא עבדי יעקב.
 ובשם ישראל יכנה, זה הוא עזריה, שאמר,
 שמע ישראל. לא עתה יבוש יעקב ולא עתה
 פניו יחורו.

(עח) ולמה לא הוה וכו': שזאל, ולמה
 לא היה בהם דניאל. ומשיב, אלא דניאל אמר,
 אני נקרא בלטשצר בשם אליל שלו. שנאמר
 בלטשצר כשם אלהי וגו'. וכתוב באדיין מלכא
 גבוכדנצר נפל על אנפוהי ולדניאל סגיד.

(דפ"י דף ע"ו ט"ד)

למרגז עלמא, ואינון סמכין קיימין, דעלמא סמך עליהון, מרתתני. קל בכיאי, דחד אוזילא דאילתא, דקא בכיאי על חד ארייא, דאיתרשים תדירא בכורסייא קדישא.

(פב) אמר רבי נהוראי לרבי יצחק, שמעת מידי. אמר ליה, שמענא, ועל דא אמינא, שמעתי ותרגז בטני. אמר ר' נהוראי, ודאי הקב"ה בעי למידן עלמא דיליה, ועד לא יתעבד דינא, הא קלא איתער, ואכריו תדיר בעלמא. ודאי רמי דרמין יסתלקון השתא בעלמא. ה וכולא בריר לן, בר האי דאמר, קל בכיאי דחד אוזילא דאילתא, דקא בכי על חד ארייא, לא ידענא מאי איהו.

(פג) אמר רבי נחמיה, לא ידעו בהאי לפום שעתא, ליומין זעירין איתגלי בעלמא, ומאי איהו ו בכיאי. דא בכיאי דרבי ישמעאל בן אלישע כ"ג, דבכה על רישיה דרבן שמעון בן גמליאל. דההיא בכיאי לא אתעבר ז מכורסא דמלכא, עד ה דיעביד הקב"ה נוקמין בשאר עמין.

(פד) אמר רבי רחומאי, בא וראה, בשעה שהקב"ה דן את העולם, למי (* דן תחלה. לגדולי הדור דן תחלה, ואח"כ דן את העולם. מנלן. מהכא. דכתיב, ויהי בימי שפוט השופטים, ט שפוט השופטים תחלה, ואח"כ ויהי רעב בארץ. רבי יוסי בר יהודה אמר, מהכא, ט לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל. משפט עבדו תחלה, ואח"כ משפט עמו ישראל.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(ט) (מ"א ח) פנחס שנה בהשכחות ח"ג שט. ד"י
ת"ו ת"ע קכו.
ה נ"א ומלה (ח"נציא). ג נ"א בכיה דרבי ולי"ג דא
בכייא (ח"נציא). ז נ"א מכורסיא (מונקאטש). ח נ"א
דעביד (ח"נציא). ט נ"א ל"ג שפוט השופטים תחלה
ואח"כ (ח"נציא).

מאמר

הסולם

קל בכיאי דחד אוזילא דאילתא

(פג) אמר ר' נחמיה וכו': אר"נ, לא ידעו זאת לפי שעה, לימים מועטים נגלה הדבר בעולם. למה היתה הבכיה, היא הבכיה של ר' ישמעאל בן אלישע כהן גדול, שבכה על ראשו של רבן שמעון בן גמליאל, שנהרג ע"י המלכות, שבכיה זו לא תסתלק מכסא המלך, עד שיעשה הקב"ה נקמות בשאר העמים.

(פד) אמר רבי רחומאי וכו': אר"ר, בוא וראה, בשעה שהקב"ה דן את העולם, למי דן תחילה. לגדולי הדור דן תחילה, ואח"כ דן את העולם. מאין לנו זה. מכאן, שכתוב, ויהי בימי שפוט השופטים. שפוט השופטים היתה תחילה. ואח"כ ויהי רעב בארץ. ר' יוסי בר יהודה אמר, מכאן, שכתוב, לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל. משפט עבדו תחילה, ואח"כ משפט עמו ישראל.

אחד שהיה אומר, קומו העליונים. תחתונים היטנים, שהשינה בנקבי עיניהם, הקיצו. כי הקב"ה רוצה להרגיז העולם, וסומכים אלו, העמודים שהעולם נסמך עליהם, רועדים. הנה קול בכית עופר האילים, הבוכה על אריה אחד, הרשום תמיד בכסא הקדוש.

(פב) אמר רבי נהוראי וכו': אמר רבי נהוראי לרבי יצחק, שמעת משהו. אמר לו שמעתי, ועל זה אני אומר, שמעתי ותרגז בטני. אמר ר' נהוראי, ודאי שהקב"ה רוצה לדון עולמו, ומטרם שעושה הדין, הנה מתעורר הקול ומכריו תמיד בעולם, ודאי גבוהים שבגבוהים יסתלקו עתה מהעולם. והכל ברור לנו, חוץ ממה שאמר הכרוז, קול בכית עופר אילים אחד הבוכה על אריה, איני יודע מי הוא.

מאמר וילך איש מבית לוי

פה) וילך איש מבית לחם יהודה. רבי יהודה ורבנן דאמרי, בזמן שהדין בא לעיר, יסלק אדם עצמו מאותה עיר, שכיון שניתן רשות למלאך המות, אינו חושש לכל אדם, ואיש שפגע בו, יש לו רשות להזיקו.
 פו) כיון שראה אלימלך, שהדין בא לעולם, מיד ברח להסתלק מן הדין, ועם כל דא לא ברח ממנו. רבנן דקיסרין אמרי, אלימלך גדול הדור היה, והיה ניכר למעלה, וכל מי שהוא ניכר למעלה, הוא נתפס תחלה.
 פז) רבי יהושע אמר, מה כתיב בשונמית. ו) ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת. מכאן, שצריך להכניס ראשו לתוך רבים, ולא יהא נרשם לבד.
 פח) מה כתיב בתחלה. וילך איש סתם, רצה להחביא ולהסתיר עצמו שלא יכירו בו. מי הכירו. מדת הדין. ואמר, ושם האיש אלימלך, אדם ניכר ונרשם הוא, להסתר אינו ראוי, ו) ולא להחביא. ולא איהו דא אלימלך, פרנסא דעמא. ולא איהו דא אלימלך, דהוה סתים עינוי מעובדי עמא.
 פט) רבי פרחיא אמר, באותה שעה היה הקב"ה דן את העולם, ובית דין שלמעלה עומד, והקב"ה היה מסתירו ואומר, וילך איש סתם. עמדה מדת הדין והזכירו, ושם האיש אלימלך. מיד נגזר עליו הדין, ועל בנו. כדכתיב, וימת אלימלך וגו'.

מסורת הזמר

חלופי גרסאות

ג) רות א) לעיל א להלן צא קיב. ס) (מ"ב ד) נח רבג ויצא רפה בא כד בשלח יא.
 י ג"א מוסיף לעולם או לעיר (חינציא). כ ג"א להזיק (חינציא). ל ג"א ל"ג מן רבנן עד סוף האות (חינציא) ובדפוס מונקאטש כתוב שהוא מהגהות הרנ"ש. ו ג"א ל"ג ולא (חינציא).

מאמר

הסולם

וילך איש מבית לחם

פה) וילך איש מבית וגו': וילך איש מבית לחם יהודה. רבי יהודה ורבנן אומרים, בזמן שהדין בא לעיר יסלק אדם את עצמו מאותה עיר, שכיון שניתנה רשות למלאך המות, אינו מבחין לכל אדם, ואיש שפגע בו יכול להזיקו.
 פו) כיון שראה אלימלך וכו': כיון שראה אלימלך שהדין בא לעולם, מיד ברח להסתלק מן הדין. ועם כל זה, לא ברח ממנו. כי הדין הדביקו. רבנן דקיסרין אומרים, אלימלך גדול הדור היה, והיה ניכר למעלה וכל מי שהוא ניכר למעלה הוא נתפס תחילה.
 פז) רבי יהושע אמר וכו': ר"א, מה כתוב בשונמית, ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת. מכאן, שאדם צריך להכניס ראשו לתוך רבים, ולא יהיה נרשם לבדו.

(צ) רבי יהודה אמר, אלימלך, נ מי לא הוה ידע ׀ דהוא אלימלך דא. אלא כיון שראה שהדור מבזין בגדולים, אמר ודאי אלך מכאן, ולא אהיה נתפס בתוכם. ואלימלך גדול הדור היה, והיה יכולת בידו למחות, ולא מיחה. והלך משם וברת, ולפיכך נזכר שמו ונענש.

(צא) ויהי בימי שפוט השופטים. רבי יהושע אמר, כל מקום שנאמר ויהי בימי, לשון צער הוא. ׀ אלימלך, הוא היה כדוגמת מלך. כיון שהכיר בדבר, השמיט עצמו מישראל, והלך לגור בין האומות, דסבר שלא יהא נידון ביניהון. עמדה מדת הדין והזכירו, ונתפש.

מאמר שאר הנביאים מרחוק ומשה מקרוב

(צב) ויהי בימי שפוט השופטים, רבי חלקיה בר אליעזר פתח קרא דכתיב, ׀ מרחוק ה' נראה לי וגו'. כשהקב"ה מדבר עם הנביאים, אינו נגלה אליהם אלא מרחוק. ועל כן רואים דמות דברים, כאדם העומד ממרחק, חוץ ממה. (צג) דאמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא מתוך אספקלריא שאינה מאירה, משה מתוך אספקלריא המאירה. שאר הנביאים מרחוק, ומשה מקרוב. שנאמר, ׀ לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. מהימנא בבית מלכא, קריב הוא למלכא.

(צד) ׀ ואי תימא, כיון דכל הנביאים נתנבאו מרחוק, אין אהבתו של מקום

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

(ע) (רות א) לעיל א פה להלן קיב. ׀ (ירמיה לא) נ ג"א מי הוה ידע דא (מונקאטש) ונ"א מי הוה ידע הקט"ו פד להלן צד. ׀ (במדבר יב) וירא מח ׀"ח תרומה יח.

ונ"א דהוא אלימלך ולי"ג דא (וינציא). ׀ ג"א הוא אלימלך (וינציא). ׀ ג"א ואיתמר ולי"ג ואי תימא כיון (מונקאטש) ג"א ואיתמר כל הנביאים מתוך שנתנבאו מרחוק (וינציא).

שאר הנביאים מרחוק ומשה מקרוב

הסולם

מאמר

חלקיה בר אליעזר. פתח המקרא. שכתוב, מרחוק ה' נראה לי וגו'. כי כשהקב"ה מדבר עם הנביאים, אינו נגלה עליהם אלא מרחוק. ועל כן רואים דמות דברים, כאדם העומד ממרחק, חוץ ממה.

(צג) דאמר ר' אלעזר וכו': שאמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא, כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא מתוך מראה שאינה מאירה. משה, נתנבא מתוך מראה המאירה. שאר הנביאים מרחוק, ומשה מקרוב. שנאמר, לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. דהיינו נאמן הוא בבית המלך, קרוב הוא למלך.

(צד) ואי תימא כיון וכו': ואם תאמר, כיון שכל הנביאים נתנבאו מרחוק, אין אהבתו של מקום עליהם. כתוב, מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד.

אמר

(צ) רבי יהודה אמר וכו': רבי יהודה אמר, אלימלך, מי לא היה יודע שהוא אלימלך. ולמה נזכר שמו. אלא כיון שראה, שהדור מבזה את הגדולים, אמר, ודאי אלך מכאן, ולא אהיה נתפס בתוכם. ואלימלך גדול הדור היה, והיתה יכולת בידו למחות, דהיינו למנוע אותם מלחטוא, ולא מיחה. והלך משם. וברת. ולפיכך נזכר שמו, ונענש.

(צא) ויהי בימי שפוט השופטים: רבי יהושע אמר, כל מקום שנאמר, ויהי בימי, לשון צער הוא. אלימלך, הוא היה כמו מלך. כיון שהכיר בדבר, שהדין בא לארץ, השמיט עצמו מישראל, והלך לגור בין האומות, שחשב שלא יהיה נדון ביניהם. עמדה מדת הדין והזכירתו, ונתפש.

מאמר שאר הנביאים מרחוק ומשה מקרוב

(צב) ויהי בימי שפוט השופטים: רבי

עליהם. ז כתיב, ר ר) מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד.

צה) אמר רבי חנינא, יש רחוק ונתקרב, וקרוב ונתרחק. ד יש רחוק ונתקרב, דכתיב, ה) ממרחק תביא לחמה. קרוב ונתרחק, דכתיב, מרחוק ה' נראה לי. זה קרוב לנביאים. וזה ו) רחוק למלכות. רבי אלעזר אומר, איפכא, קרוב למלכות. ורחוק לנביאים. שרואין דמיונות של מעלה כמין ת גוף. צו) רבי * חלקיה אמר, כשרואין הנביאים בציחצוח, בידוע א שהעולם נידון למיטב. וכשרואים בחשיכה, נידון לפרעניות. ואזי פתח קרא, ויהי בימי שפוט השופטים וגו'.

צז) ויהי בימי. רבי בון, כל יומי הוה בקסרין, יומא חד חמא עמא דסרחי, דהוו מסכני אזלו, ולא משגיחין עלייהו. אמר, ודאי דינא אתחזי הכא, קם ואזיל ליה.

מאמר קן צפור

צח) יומא חד חליש דעתיה, פגע בכפר סיכנין ברמון, ואדמוך. שמע חד קלא, לחד ב תנא דלעי ברננא דאורייתא דאמר, ו) כי יקרא קן צפור לפניך וכו'. קן, זה ג תשובה. בדרך, זה רחל. שנאמר, ו) ואורח צדיקים כאור נוגה הולך

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ק) (ירמיה לא) לעיל צב. ר) (משלי לא) וירא רלב בשלח קמא ויקרא שנא צו קצב אחרי מות עה אמור לב ז"ח יתרו רא. ו) (דברים כב) ז"ח אחרי מה. ח) (משלי ר) ב"א שח, להלן קכג. סוף האות (וינציא) ובדפוס מונקאטש כתוב ע"ז הרנ"ש. ג נ"א חנינא (וינציא). ג נ"א מלכות (מונקאטש במרובעים). צ ה"ג הסלם נ"א והכתיב (כל הדפוסים). ק נ"א ל"ג מרחוק ה' נראה לי (וינציא). ר נ"א ל"ג מן יש עד דכתיב מרחוק (וינציא). ש נ"א קרוב (וינציא). ת נ"א גזון (מונקאטש). א נ"א ל"ג מן שהעולם עד ג נ"א חנינא (וינציא). ג נ"א מלכות (מונקאטש במרובעים).

שאר הנביאים מרחוק ומשה מקרוב

הסולם

מאמר

השופטים וגו'. פרעניות, פירושו נקמות. כי תרגום נקמה, הוא פורענותא (ירמיה נ"א י"א). צז) ויהי בימי. רבי וכו': ויהי בימי. רבי בון, כל ימי ה' בקיסרין, יום אחד ראה את העם חוטאים, שעניים היו הולכים, ולא השגיחו עליהם. אמר, ודאי נראה, שיש כאן דין. קם והלך לו.

צה) אמר רבי חנינא וכו': אר"ח, יש רחוק ונתקרב, וקרוב ונתרחק. ומפרש, יש רחוק ונתקרב, שכתוב, ממרחק תביא לחמה. שנאמר על המלכות, שמשמע שאחד שהביאה הלחם היא בקרוב. קרוב ונתרחק, שכתוב, מרחוק ה' נראה לי. שמשמע שעתה נראה מרחוק, ומקודם לכן היה בקרוב. ומשיב, זה שהוא קרוב בב' המקראות, היינו לנביאים, וזה שהוא רחוק בב' המקראות, היינו למלכים המקבלים מן המלכות. רבי אלעזר אומר, להיפך, קרוב למלכים המקבלים ממלכות. ורחוק לנביאים, הרואים דמיונות של מעלה כמין גוף.

מאמר קן צפור

צח) יומא חד חלש וכו': יום אחד חלשה דעתו, פגע בכפר סכנין ברמון, ונרדם. שמע קול אחד לתנא אחד, שהיה עוסק ברינה של תורה, שאמר כי יקרא קן צפור לפניך וגו'. קן, זה תשובה, דהיינו בינה. בדרך, זה רחל, שהיא מלכות. שנאמר, ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. ואורח, זה מלכות, צדיקים, הם שני בני, יוסף ובנימין, שהם ב' יסודות של המלכות (כמיש

צו) ר' חלקיה אמר וכו': רח"א, כשהנביאים רואים באור צח, בידוע שהעולם נידון לטוב. וכשרואים בחשיכה, העולם נידון לנקמה. ואז פתח הכתוב, ויהי בימי שפוט (דפו"י דף ע"ז ס"א * ט"ב)

ואור עד נכון היום. וצדיקים, תרין בנין, יוסף ובנימין. והיא נקראת לבנה, הולכת כל הלילה, ומאיר להם, עד נכון היום, שהוא יעקב.

צט) בכל עץ, ד כל, דא צדיק חי העולמים. עץ, דא שכינה. שנאמר, עץ חיים היא למחזיקים בה. על הארץ, דא ארץ התחתונה. אפרוחים, דא שנים עשר שבטים דלעילא. או בצים, דא ישראל דלתתא, דאינון כמלבושא דגופא. והאם רובצת על האפרוחים וכו', שלח תשלח את האם, שנאמר, וּבִפְשַׁעְכֶם שולחה אמכם.

ק) ואת הבנים תקח לך. ארכין רבי בון אודנוי, ושמע ההוא קלא דאמר, חס על דא, לא אמר ולא כלום. מאן דחס, שבק, אימא ובנהא ואזיל ליה. ומה, דאימא מתרכא מן הקן, מה היא אומרת. אוי שהחרבתי את ביתי, ושרפתי את היכלי, והגליתי בני לבין האומות. ועל דא ירחם הקב"ה, דהא רחמנא לא אשתכח אלא הכי.

קא) ועל דא שכינה צועקת על בניה. ס הא כתיב, שלח תשלח, תרין שלוחין, דאינון בית ראשון ובית שני. שלח תשלח אפילו ק' זימנין, דאי אהדר על גוזליה גו, רחימו דבנהא, שלח אפילו כמה זמנין, עד דאזל ליה וסתר קן שלה, ויטול בנין טמירין דקונטרא, למיטל אגרא, הא רחמנא לא אשתכח אלא

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ד ג"א ל"ג כל (חינצ'יא). ה ג"א מוסיף קב"ה חס (מונקאטש במרובעים). ו ג"א אימיה ובנוהי (חינצ'יא).

א) (ישעיה ג) ז"ח יתרו צח.

ז ג"א דאימיה (חינצ'יא). ח ג"א מוסיף הקן דילה (מונקאטש במרובעים). ט ה"ג הסלם ג"א והא (בכל הדפוסים). י ג"א ל"ג מן דאינון עד דאי (מונקאטש). כ ג"א דאהדר (חינצ'יא). ל ג"א רחמי (חינצ'יא).

קן צפור

הסולם

מאמר

ואת הבנים תקח לך. ולא אמר כלום. שלא פירש את הכתוב. ואח"כ אמר, מי שמדחם על קן צפור, עוזב את האם עם הבנים, והולך לו, ואינו משלח את האם מעל הבנים. ומה שהאם מגורשת מן הקן, מה היא אומרת, אוי שהחרבתי את ביתי, ושרפתי את היכלי, והגליתי את בני לבין האומות. ועל זה ירחם הקב"ה, כי אינו נמצא רחמן אלא בכך.

קא) ועל דא שכינה וכו': ועל זה, צועקת השכינה על בניה, כי כתוב, שלח תשלח, שני שלוחים. שהם בית ראשון ובית שני. שלח תשלח, אפילו מאה פעמים, שאם חזרה האם על גוזליה, מתוך אהבת הבנים, שלח, אפילו הרבה פעמים, עד שהולך לו וסותר את הקן שלה, ויקח את הבנים הנסותרים בקן, להטילם על הגג, שיהיו גלויים לכל המחזיקים. הנה הרחמן אינו נמצא אלא בכך. שירחם עליהם. והארכת ימים, שיאריך אפו מששת

בוהר ויצא אות קל"ג, והיא המלכות, שנקדאת לבנה, הולכת כל הלילה ומאיר להם, עד נכון היום. שהוא יעקב. דהיינו ז"א שנקרא יוס.

צט) בכל עץ, כל וכו': בכל עץ, כל. זה צדיק חי העולמים, דהיינו יסוד דז"א שנקרא כל. עץ, זו השכינה, שנאמר, עץ חיים היא למחזיקים בה. על הארץ, זו הארץ התחתונה, אפרוחים, אלו הם שנים עשר שבטים שלמעלה, שבמלכות, או ביצים, זה ישראל שלמטה, שהם כמלבוש לגוף, ל"ב שבטים שלמעלה, והאם רובצת על האפרוחים וגו' שלח תשלח את האם, שנאמר ובפשעכם שולחה אמכם, דהיינו שהשכינה תשלח לגלות.

ק) ואת הבנים תקח לך: הטה רבי בון את אזנו, ושמע אותו הקול שאומר, חלילה על זה, דהיינו חס ושלום שיתקיים הכתוב הזה,

הכי. והארכת ימים, שיאריך רוגז מן ששת ימים, שנקראו ם ארך אפים. ה' ה' אל רחום וחנון איא וגר.

קב) א"ר נ חזקיה אמר רבי יוסי בן קיסמא אמר רבי שמואל, כד ברא הקב"ה עלמא, ברא ליה בתלת קיטרין, ואינון חכמה ותבונה ודעת. דכתיב. ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו.

קג) וכלהו קיטרין בבר נש. ם וקיטרא ץ דתבונה דפקע מינייהו, אתפשט בשאר ף בריין ובכולהו אית סוכלתנו לפום אורחיה.

קד) האי עופא כד פרח ץ מגזוליה, ואשתלח מעל בנהא, מצפצפא ואזלא, ולא ידעה לאן אתר אזלא, ף מנדרא למיבד גרמה. הקב"ה דכתיב ביה ה' ורחמי על כל מעשיו, אפילו ך על יתושא זעירא בעלמא, רחמיין דיליה על כלא. ההוא דממנא על עופא, איתער לגבי הקב"ה.

קה) והקב"ה אתער על בנוי, כדין קלא נפקא קמיה, ואמרה, ד כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו. כדין איהו אתער רחמי, על כל אינון דאזלי מנדדי מאתר לאתר, ומדוך לדוך אחרא. תבירי לבא, תבירי ם חילי. ואיתער רחמי על כל עלמין, וחס עלייהו, ושביק ן חובי דמנדדן מאתרייהו, וחס עלייהו ועל כל עלמא.

חלופי גרסאות

מסדרת הזהר

ב) (משלי ג) ב"ב קצו. ג) (תהלים קמה) ב"א שכו נח יח ותק"ח קיד ט"ג. ד) (משלי כו) לך תטו פנחס נג כי תצא מו ת"ו בהקדמה א: ת"ו כא: ז"ח עח ט"א ותק"ח צד ט"א להלן קלב. ח) (חגיגה) ף ה"ג דטוס (ירושלים) ג"א מנדא (כל הדפוסיים). ך ג"א ל"ג על (חגיגה). ם ג"א חילא (חגיגה). ן ג"א חובייהו (חגיגה).

קן צפור

הסולם

מאמר

כשפורח מעל גזוליו, שנשלח מעל בניו, מצפצף והולך, ואינו יודע לאיזה מקום הוא הולך, הוא נודד לאבד את עצמו. הקב"ה, שכתוב בו, ורחמי על כל מעשיו, ואפילו על יתוש קטן שבעולם, שרחמי על הכל, אותו הממונה שלמעלה, שעל העוף, מתעורר להקב"ה, שירחם על העוף.

קה) והקב"ה אתער על וכו': והקב"ה מתעורר על בניו: אז יוצא קול לפניו ואומר, כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו. אז הוא מתעורר ברחמים על כל אלו ההולכים נע ונד, ממקום למקום, ממצב למצב אחר, על כל העולמות, ומרחם עליהם, וסולח עונותיהם של הגודדים ממקומם, ומרחם עליהם ועל כל העולם.

מששת ימים חגית נה"י, הנקראים ארך אפים, שכתוב, ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים. דקונטרא, פירושו קן לפי הענין. אנרא פירושו גג. כי תרגום גג, אגר (שופטים ט' י"א). קב) א"ר חזקיה אמר וכו': א"ר אמר רבי יוסי בן קיסמא אמר רבי שמואל, כשברא הקב"ה את העולם, בראו בג' קשרים, שהם חכמה ותבונה ודעת, שכתוב, ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו.

קג) וכלהו קיטריין בבר נש וכו': וכל הקשרים הם באדם. וקשר התבונה שנמשך מהם, נתפשט בשאר הבריות, כי בכלם יש תבונה, כל אחת לפי דרכה. דפקע, פירושו שנגלה, שנמשך, מלשון שתה ופקע (שבת לב:).

קד) האי עופא כד פרח ץ מגזוליה, ואשתלח מעל בנהא, מצפצפא ואזלא, ולא ידעה לאן אתר אזלא, ף מנדרא למיבד גרמה. הקב"ה דכתיב ביה ה' ורחמי על כל מעשיו, אפילו ך על יתושא זעירא בעלמא, רחמיין דיליה על כלא. ההוא דממנא על עופא, איתער לגבי הקב"ה.

קה) והקב"ה אתער על בנוי, כדין קלא נפקא קמיה, ואמרה, ד כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו. כדין איהו אתער רחמי, על כל אינון דאזלי מנדדי מאתר לאתר, ומדוך לדוך אחרא. תבירי לבא, תבירי ם חילי. ואיתער רחמי על כל עלמין, וחס עלייהו, ושביק ן חובי דמנדדן מאתרייהו, וחס עלייהו ועל כל עלמא.

קו) וע"ד אמר הקב"ה, אשרי צפורא לבר, והיא איתערת רחמין על כל עלמא. מאן גרים למיחס על עלמא ולאיתער רחמין עלייהו. ההוא בר נש דשלח ההוא ציפור לצערה בתרין גוזנין, הכי אתער הקב"ה, ואתמלי רחמין * על כל אינון מארי דצערא, ועל כל אינון דמנדדי מדוכתייהו. ובג"כ, אגריה דהאי בר נש, מה כתיב ביה. ^ה למען ייטב לך והארכת ימים.

קז) קם ר' בון על רגלוהי, וחדי, ואמר, בריך רחמנא דשמענא להאי קלא, ואלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא, דיי.

קח) אהדר ההוא קלא כמלקדמין, פתח ואמר, ^ה מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית וגו'. כל עלמא לא איתון אלא בחכמה. ובר נש אתמלי בכולא. שאר בריין, ^ה בתוספתא דחכמתא, דאשתאר בבר נש.

קט) ואע"ג דכולהו בריין הכי, לא הוה בריה קליל למירדף בתר עובדא דבר נש, כעופא. בר נש בנין לדיריה, עופא בנין בניין לדיריה. בר נש אתיא מזוני לבריה, עופא אתיא מזוני לבניה. בר נש אסי למרעין בעשבא, עופא בעשבא מטי למרעין. בר נש אומנא ועביד ארבין בימא, עופא נטל גוזליה ^ג ואתקין ליה על כיף ימא.

קי) בר נש משבח ומרומם למלכא עילאה, עופא מצפצפא ומשבחא למריה, דהוא אלהא עילאה. ובג"כ, למען ייטב לך, ^ד אטיב לך לא כתיב, אלא ייטב לך. ההוא שלוחא דציפורא דמשלח, דאתער על עלמא לאוטיב לך.

חלופי גרסאות

מסורת הוזהר

ה) (דברים כב) יתרו תקנט ז"ח אחר מו. א ה"ג בכל הדפוסים בשם ס"א ג"א בטופסא (כל הדפוסים). ב ג"א קווליה (ח"נצ"א). ג ה"ג כל הדפוסים בשם ס"א ג"א ואתקין ליה ואול ביה על ימא (כל הדפוסים). ד ג"א מטיב (ח"נצ"א).

קן צפור

הסולם

מאמר

ה' כולם בחכמה עשית וגו'. כל העולם אינו בא אלא בחכמה. והאדם נתמלא מכל החכמה. ובריות אחרות. מתוספת החכמה שנשארה מן האדם.

קט) ואע"ג דכולהו בריין וכו': ואע"פ שכל הבריות הן כך. שנמשכת להן חכמה מן האדם. אין בריה שתהיה קלה ביותר לרדוף ולהשתוות למעשי האדם, כמו העוף. אדם בונה בנין למשכנו, גם העוף בונה בנין למשכנו. האדם מביא מזון לבניו, והעוף מביא מזון לבניו. האדם מרפא מהלות בעשב, והעוף מרפא מחלות בעשב. אדם אומן עושה אניות בים. והעוף לוקח גוזליו ומתקן אותם על חוף הים.

קי) בר נש משבח וכו': האדם משבח ומרומם למלך העליון. והעוף מצפצף ומשבח את אדונו. שהוא אל עליון. ומשום זה כתוב. לטיב

קו) וע"ד אמר קב"ה וכו': וע"כ אמר הקב"ה, השרה את הצפור בחוץ, והיא תעורר רחמים על כל העולם. מי גרם לרחם על העולם, ולעורר רחמים עליהם, הוא אותו האדם ששלח את הצפור לצערה בב' אפנים. שאבדה בניה, ואין לה מקום לנוח בו. כך נתעורר הקב"ה ונתמלא רחמים על כל בעלי צער, ועל כל הנודדים ממקומם. ומשום זה שכתו של האדם הזה, מה כתוב בו, למען ייטב לך והארכת ימים.

קז) קם ר' בון וכו': קם ר"ב על רגליו, ושמה, ואמר, ברוך הרחמן ששמעתי את הקול הזה, ואם לא באתי לעולם אלא לשמוע זה די לי.

קח) אהדר ההוא קלא וכו': חזר הקול ההוא כמקודם, ופתח ואמר, מה רבו מעשיך

קיא) רבי בון קם ואזיל גביה, ואשכח דהוא רבי ינאי סבא, מן ה חברייא. עאל גבוי, ונשיק ליה ברישא. אמר, כמה דמנחמת לבאי, כך ינחם הקביה לך. יתיבו כחדא.

מאמר ויהי בימי שפוט השופטים

קיב) פתח ההוא סבא ואמר, א ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ. בזמן שהקביה דן את העולם, למי הוא דן תחלה. לאותם שהם דנין את העולם, הם דנין ו את העולם, מי דן אותם. הקביה. מפני קלוקל הדין, רעב בא לעולם. קיג) בכל זמן אינו בא, אלא בעון ראשי העם. כי הא דאמר רבי יודאי, מאי דכתיב, א רב אוכל ניר ראשים ויש נספה בלא משפט. כשיש סיפוק אוכל בעולם, ניר ראשים, הם זורעים ואוכלים לשובע. וכשאין אוכל בעולם, יש נספה בלא משפט, יש מי שעומד בשלוה, ונספה מן העולם. על איזה עון. על עון שמקלקלים את הדין ואת המשפט, ומעוותין אותו.

קיד) ואי תימא, אם הגדולים חוטאים בלא משפט, שלא עשו משפט בעולם, הקביה בא להרוג העניים בשבילם. אלא, העניים הם כליו של הקביה, והם קרובים אליו, וכשהרעב בא לעולם, הם צועקים אליו, והקביה שומע להם, ומעיין על העולם, ודן לאותן שגרמו צער זה על העניים, ונספים מן העולם קודם זמנם. כדכתיב, א אם צעק יצעק אלי וגו' ושמעתי כי חנון אני. ואומר, וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב וגו'.

קטו) בודאי, באותו זמן, יש נספה ומסתלק מן העולם, קודם זמנו, בלא משפט, על שלא הוציאו המשפט לאורה, ועל שעוותו וקילקלו המשפט. דאמר רבי ז יוסי, כל דיין שאינו ב מחמיץ את הדין, א אין מחמיצין דינו מלמעלה, ומסתלק מן העולם קודם זמנו. הה"ד, א יש נספה בלא משפט.

קטז) יש מי שדן את הדין לאמיתו, ומקבל שכר עליו מאת הקביה. ויש

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ז (רות א) לעיל א פה צא. ח (משלי יג) וירא שסט ה נ"א חברה (וינציא). ו נ"א תחילה (וינציא). להלן קטו. ט (שמות כב) שמות שנד ויקרא קבא יתרו תטו. י (שם) ב"א קפג וישלח סה ויקרא קבא ת"ז תכ"א כה: תס"ט ק: תק"ח קטו ט"א. כ (משלי יג) לעיל קיג.

ה נ"א חברה (וינציא). ו נ"א תחילה (וינציא). ז נ"א יודן (כל הדפוסים בשם ס"א). ח ה"ג דפוס מונקאטש במרובעים נ"א מחמיר (וינציא). ט ה"ג דפוס מונקאטש במרובעים נ"א מחמירין לו הדין (וינציא).

מאמר

הסולם

ויהי בימי שפוט השופטים

למען ייטב לך. אטיב לך לא כתוב. אלא ייטב לך. כי טובב על שלוח הצפור ששולח, שמעורר רחמים על המקום להטיב לך. קיא) רבי בון קם וכו': קם רבי בון והלך אחר הקול. ומצא שהוא רבי ינאי סבא מן החברים. בא אצלו ונשק לו בראש. אמר, כמו שנחמת את לבי, כך ינחם אותך הקביה. ישבו יחד.

קיב) פתח ההוא סבא וכו': אין צריך פירוש. קיג) בכל זמן אינו וכו': א"צ פירוש. קיד) ואי תימא אם וכו': א"צ פירוש. קטו) בודאי באותו זמן וכו': א"צ פירוש. קטז) יש מי שדן וכו': א"צ פירוש.

מי שדן דין אמת לאמיתו, ונתפש. כגון דיין שמדקדק דקדוקים לזכות לרשע, ואינו מעניש אלא בדין אמת. דתניא, בית דין מכין ועונשין שלא מן התורה, כדי לעשות סייג לתורה. או מפני שהזמן גורם, והדיין מסלק עצמו מן הדין, ומלהענישו, ומדקדק בענין הדין, למצוא פתח לזכות אותו מן הדין ממש, והוא דין אמת, כ' אפ"ה כשהקב"ה דן את העולם, אותו הדיין נתפס עליו, ומסתלק מן העולם קודם זמנו. ואם לאו, עליו הכתוב אומר, (ז) לא נין לו ולא נכד בעמו. כשעצמו אינו נתפס, נתפס זרעו.

ק"ז) יש מי שאינו דן את הדין לאמתו, ומקבל עליו שכר. כגון אבא, שראה אחד ז' מחבק לאשת איש, ומנשקה, אפיק לון לקולפין, וקטיל לון. לאו דבני הריגה נינהו, אלא לעשות סייג לתורה, כ' דלא ימרון, דיינא אפיק לון מדין תורה, דלא מתחייבי קטול, אלא ועשו סייג לתורה. ודינא דלא עביד סייג לתורה, לית * ליה סייג בעלמא דין, של נין ונכד עצור ועזוב. ובעולם הבא מעבירין ממנו אותם מעשים טובים, שהם סייג לאדם לעולם הבא. כי הא דאמר רבי נורי, עשו סייג לתורה, בגין דתורכון חיים ז' בהאי עלמא ובעלמא דאתי.

ק"ח) וילך איש, בכל מקום שנאמר איש, צדיק גדול הוא בדורו, שיוכל לעמוד על עצמו, ועל אחרים. כענין זה לגנאי, איש יודע ציד איש שדה, רשע ברשעו קטיל, ו' ומקפח בני נשא ולא דחיל.

ק"ט) אלימלך גדול בדורו, ראוי לעמוד על עצמו, ועל אחרים. כיון שראה

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

(ז) (איוב יח) חיי שרה מא משפטים שלג. * ה"ג דפוס מונקאטש במרובעים נ"א ל"ג ואינו מעניש אלא בדין אמת (חיניציא). כ' ה"ג דפוס מונקאטש במרובעים נ"א ל"ג אפ"ה (חיניציא). ל' ה"ג בדפוס ירושלים נ"א מחבר לאשת איש ומחבקה (חיניציא) נ"א מתחבר לאשת איש ומחבקה (מונקאטש). ח' נ"א דלא לימא (נ"א ימא חיניציא) דיינא אפיק לון בדין תורה וסגי לי בהאי (נ"א ליה ול"ג בהאי חיניציא) אלא דיינא דלא עביד סייג להון (נ"א לתורה מונקאטש) אין לו סייג בעולם הזה ובעולם הבא כי סייג שלו נין ונכד ועצור ועזוב האי בעולם הזה (כל הדפוסים בשם ס"א). נ' נ"א בעלמא האי (חיניציא). ט' נ"א ומפקח (חיניציא).

ויהי בימי שפוט השופטים

הסולם

מאמר

לתורה, כדי שתאריכו חיים בעולם הזה ובעולם הבא.

ק"ח) וילך איש. בכל וכו': וילך איש. בכל מקום שנאמר איש, צדיק גדול הוא בדורו, שיוכל לעמוד על עצמו, דהיינו שזכותו גדולה להגן על עצמו, ועל אחרים. כענין זה הוא כשנאמר איש לדופי, כמו, איש יודע ציד איש שדה, שפירושו, שהוא רשע התורג ברשעו ומאבד בני אדם ואינו מפחד. ק"ט) אלימלך גדול בדורו וכו': א"צ פירוש.

ק"ז) יש מי שאינו וכו': יש מי שאינו דן את הדין לאמתו, ומקבל עליו שכר. כמו, אבא, שראה אחד המחבק אשת איש ונושק לה, הוציא אותם להריגה, וזרג אותם. לא משום שהיו ראויים להריגה, אלא כדי לעשות גדר לתורה, ולא יאמרו, שהדין הוציא אותם מדין תורה, שהרי אינם חייבים מיתה, אלא ועשו גדר לתורה. והדיין שאינו עושה גדר לתורה, אין לו גדר בעולם הזה, דהיינו של נין ונכד עצור ועזוב. ובעולם הבא, מעבירין ממנו אותם מעשים טובים שהם גדר לאדם לעולם הבא. כמו שאמר ר' נורי, עשו סייג

הרעב, מיד ברח. ^ע לפיכך נענש. מבית לחם יהודה, ממקום סנהדרי גדולה, מנביעו דאורייתא דתמן. כמה דאת אמר, ^{טו} מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער.

קכ) ודא עקר רגלוי מנביעו דאורייתא דבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב, ובגין כך אתענשו. ואנת רבי, גלית גרמך באתר דנבעין חברייא מבועי דאורייתא הכא. אמר, בריך רחמנא דשדרני הכא, למשמע מילך.

קכא) רבי בון, הוה אזיל יומא חד באורחא, פגע ביה חד ינוקא. א"ל, רבי, תבעי דאיהך עמך באורחך, ואשמש קמך בהאי אורחא. א"ל, זיל. אזל אבתריה. קכב) עד דהיה אזיל, ^פ פגען ביה, ר' חייא ורבי אבא ורבי יודא ור' יוסי, אמרו ליה, את בלחודך, ולית מאן דטעין בתרך. אמר לון, חד ינוקא הכא דאזיל אבתראי. אמר רבי חייא, כדאי הוית לחוב בעצמך, דלית עמך עם מאן דתשתעי במילי דאורייתא. יתבי בחקלא תחות אילן חד.

קכג) פתח ר' חייא ואמר, ^{טז} ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. ההולך בדרך, צריך להיות עמו, מי שידבר עמו בדברי תורה. ^ז וכך דרכן של צדיקים, הולך ואור, הולך, ועמו דברי תורה. דכתיב, ^{טז} ותורה אור. עד נכרין היום, עד שתשתתף עמו השכינה, ולא תזוז ממנו. דתנינן, בכל מקום שיש דברי תורה, שכינה שם. שנאמר, ^{טז} בכל מקום אשר אזכיר את שמי וכו'.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

מ) (ש"ב כג) גח כד ז"ל פה ט"ד. נ) (משלי ד) לעיל
צח. ט) (משלי ו) וישב רכד ז"ל יתרו קעב קצה
רות ח פה ט"א. ט) (שמות כ) לך חל במדבר כא
פנחס תקו עקב ג תק"ח קטו ט"א.

ויהי בימי שפוט השופטים

הסולם

מאמר

כאן ההולך אחרי. אמר ר' חייא, ראוי אתה שתתחייב בנפשך, כי אין עמך עם מי שתעסוק עמו בדברי תורה. ישבו בשדה תחת אילן אחד.

קכג) פתח ר' חייא וכו': פ"ח ואמר, ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. ההולך בדרך צריך להיות עמו, מי שידבר עמו בדברי תורה. וכך דרכם של צדיקים, הולך ואור, הולך ועמו דברי תורה, שכתוב ותורה אור, עד נכון היום, דהיינו עד שתשתתף עמו השכינה, ולא תזוז ממנו. שלמדנו, בכל מקום שיש דברי תורה, השכינה שם. שנאמר, בכל מקום אשר אזכיר את שמי וגו'.

קכ) ודא עקר רגלוי וכו': וזה, אלימלך, עקר רגלוי ממקום נובע תורה, שכבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב. ומשום זה, נענשו. ואתה רבי גלית עצמך למקום שהחברים נובעים תורה, שמבועי התורה כאן. אמר, ברוך הרחמן ששלח אותי לכאן, לשמוע דברך. קכא) רבי בון הוה וכו': רבי בון היה הולך יום אחד בדרך. פגע בו ילד אחד. א"ל, רבי, רצונך, שאלך עמך בדרכך, ואשמש לפניך בדרך זה. אמר לו, לך הלך אחריי.

קכב) עד דהוה אזיל וכו': בעוד שהיה הולך, פגעו בו, רבי חייא ורבי אבא ור' יודא ור' יוסי, אמרו לו, אתה הולך לבדך, ואין מי שישא משאך אחריך. אמר להם, ילד אחד

קכד) פתח רבי יהודה ואמר, (9) רפאות תהי לשרך וגוי. התורה היא רפואה לאדם, לגוף ולעצמות, בעולם הזה ובעולם הבא. דאמר רבי נחמיה א"ר נהוראי, אסוותא לבר נש בהאי עלמא בכל יומא, מאן דקרי ק"ש על תיקוניה.

מאמר בק"ש יש רמ"ח תיבות

קכה) ואמר ר' נהוראי, בק"ש יש רמ"ח תיבות, כמנין רמ"ח אברים של אדם. והקורא ק"ש כתיקונה, כל אבר ואבר נוטל תיבה אחת לעצמו, ומתרפא בו. ודא איהו רפאות תהי לשרך ושיקוי לעצמותיך.

קכו) אדהכי, מטא ההוא ינוקא, לאי מאורחא, ויתיב קמיהו. שמע אלין מלין, קם על רגלוהי, ואמר, והלא בקריאת שמע אין שם אלא רמ"ה תיבות. א"ל רבי חייא, תיב בני, ^ק יתיב, אמר, בני שמעת בהאי מידי.

קכז) א"ל, כך שמעתי מאבא, דבק"ש יש רמ"ח תיבות חסר תלת, למנין איבריו של אדם. מאי תקנתיה. תקינו, דש"צ חוזר שלשה תיבות אלו. ומאי גינהו. ה' אלהיכם אמת. כדי להשלים רמ"ח תיבות על הקהל. וכדי שלא יפסיק לאמת, לא פחות משלשה, ולא יותר משלשה.

קכח) אדהכי אתי רבי יודא בריה דר' פנחס, ויתיב לגבייהו, ואמר להו, במאי עסקיתו. אמרו ליה, במילי דק"ש, והכי אמר האי ינוקא. אמר, ודאי הכא הוא, והכי אמר ר' יוחנן בן נורי אמר רבי יוסי בן דורמסקית, משמיה

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

(9) (משלי ג) קדושים יא בהעלותך א שלח סז ק נ"א ל"ג יתיב (מונקאטש) נ"א תיב (חיניצא). ת"ז תי"ד ל: תסי"ג צד: ת"ע קלת.

בק"ש יש רמ"ח תיבות

הסולם

מאמר

מלות. א"ל רבי חייא, שב בני. ישב. אמר. בני שמעת בזה משהו.
קכז) א"ל כך שמעתי מאבי. שבקריאת שמע. הילד, כך שמעתי מאבי. שבקריאת שמע. יש רמ"ח מלות חסר שלש למנין אבריו של אדם. מה היא תקנתו. התקינו ששליח הצבור חוזר על ג' מלות אלו. ומה הן. הן ה' אלקיכם אמת. כדי להשלים רמ"ח מלות בשביל הקהל. ועוד. כדי שלא יפסיק בין אלקיכם לאמת צר"ל לחזור על לא פחות משלש מלות ולא יותר משלש מלות.

קכח) אדהכי אתי רבי וכו': בתוך כך, בא רבי יודא בנו של ר' פנחס, וישב אצלם. אמר להם, במה אתם עוסקים. אמרו לו, בדברי קריאת שמע. וכך אמר אותו הילד. אמר, ודאי כך הוא. וכך אמר ר' יוחנן בן נורי א"ר יוסי בן דורמסקית, משמו של ר' עקיבא. החסידים הראשונים

קכד) פתח ר' יהודה וכו': פר"י ואמר, רפאות תהי לשרך וגוי. התורה היא רפואה לאדם, לגוף ולעצמות בעולם הזה ובעולם הבא. שאמר ר' נחמיה א"ר נהוראי, רפואה לאדם בעולם הזה בכל יום, היא, מי שקורא קריאת שמע כתיקונה.

מאמר בק"ש יש רמ"ח תיבות

קכה) ואמר ר' נהוראי וכו': ואר"נ, בק"ש יש רמ"ח מלות, כמנין רמ"ח אברים של אדם, והקורא ק"ש כתיקונה, כל אבר ואבר לוקח מלה אחת לעצמו, ומתרפא בו. וזה הוא. רפאות תהי לשרך ושיקוי לעצמותיך.

קכו) אדהכי מטא ההוא וכו': בתוך כך הגיע אותו הילד עיף מן הדרך, וישב לפניהם, שמע מלות אלו שאמרו. קם על רגליו ואמר, והלא בקריאת שמע אין שם אלא רמ"ה

דר' עקיבא, חסידים הראשונים תקנו קריאת שמע כנגד עשרת הדברות. וכנגד מנין איבריו של אדם. והא חסרו מהם שלשה. תקנו שיהא ש"צ חוזר ומשלים אותם. ומאי גינהו. ה' אלהיכם אמת.

קכט) בתפלה תקנו, ג' ברכות ראשונות, וג' * ברכות אחרונות. בקריאת שמע, ג' שמות בראשונה, ה' אלהינו ה'. ושלשה שמות באחרונה, ה' אלהיכם אמת. וכל הקורא ק"ש כהאי גוונא, בידוע שאינו ניוזק באותו יום.

קל) וכל האומר ק"ש שלא עם הצבור, אינו משלים איבריו, מפני שחיסר השלשה תיבות שש"צ חוזר. מאי תקנתיה. יכוון בט"ו ווי"ן דאמת ויציב.

קלא) ועם כל זה היה קורא עליו אבא, x מעוות לא יוכל לתקן וגו'. אותן שלשה תיבות שבק"ש, שש"צ חוזר אותם, לא יכול להימנות אותם ר' לתשלום רמ"ח ט כשאר הציבור. אמר לההוא ינוקא, אימא קראך. פתח ואמר, ט עיר קטנה ואנשים בה ת מעט.

קלב) רבי בון, טעין יומא חד, אבתרוי דרבי שמעון בן יוחאי, בסליקו דחד טיגרא, ברמאה דטורא, חמו חד צפורה מנדדא x מגוזלא, ואתיין אחרנין, ואמרטון אגפהא, ואמר האי קרא עליה, ט כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו.

קלג) עד דהוו אזלו, חמו. חד חוויא, דקטיל בר נש, ואזיל ליה. וחמו

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

x (קהלת א) צו כט. ט) (שם ט) להלן רס. ר) (משלי ר ג"א בתשלום השלשה תיבות שמשלים שליח צבור כז) לעיל קה. למנין אבריו שלו (ג"א שלם הינציא). ש ג"א כשליח (חינציא). ת ג"א מוסיף מעט כדאמרינן לקמן (בכל הדפוסים בסוגריים). א ג"א מקולא (חינציא) ונ"א מקולה (מונקאטש).

בק"ש יש רמ"ח תיבות

הסולם

מאמר

לא יוכל להמנות. דהיינו אותן ג' מלות שבק"ש, ששליח הצבור חוזר עליהן, לא יוכל להמנות אותן לתשלום רמ"ח כשאר הצבור. משום שלא התפלל בצבור. אמר לאותו הילד, אמור המקרא שלך. פתח ואמר, עיר קטנה ואנשים בה מעט וכו'. כמ"ש לפנינו (באות רס"ב ע"ש).

קלב) רבי בון טעין וכו': רבי בון נשא משא יום אחד, אחריו של ר' שמעון בן יוחאי. בעליה על הר אחד, בראש ההר, דאו צפור אחת נודדת מגוזליה, ובאו אחרות ומרטו כנפיה. אמר מקרא זה עליה, כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו.

קלג) עד דחוו אזלו וכו': בעוד שהיו הולכים, ראו נחש אחד, שהרג אדם והלך לו. וראו אדיה שטרף אזן, ואכל. אמר ר' שמעון, מה תועיל לו הטרף לאותו הנחש, שטרף לחינם. שאין לו הנאה מטרפו, כי כל מאכלו עפר.

הראשונים תקנו קריאת שמע כנגד עשרת הדברות, וכנגד רמ"ח אבריו של האדם. והרי חסרות מהן שלש. ע"כ תקנו ששליח הצבור יהיה חוזר ומשלים. ומי הן. הן. ה' אלקיכם אמת.

קכט) בתפלה תקנו ג' וכו': בתפלה תקנו ג' ברכות ראשונות וג' ברכות אחרונות. בקריאת שמע תקנו, ג' שמות בתחילה, ה' אלקינו ה', וג' שמות באחרונה, ה' אלקיכם אמת. וכל הקורא קריאת שמע באופן הזה, בידוע, שאינו נזוק באותו יום.

קל) וכל האומר ק"ש וכו': וכל האומר קריאת שמע שלא עם הצבור, אינו משלים אבריו מפני שחסרות שלש המלות ששליח הצבור חוזר. מהו תקנתו. יכוון בט"ו ווי"ן שיש באמת ויציב.

קלא) ועם כל זה וכו': ועכ"ז, היה אבי קורא עליו, מעוות לא יוכל לתקן וחסרון

(דפויי דף ע"ז ס"ד °) דף ע"ח ס"א

אריא, דטריף אודנא, ואכיל. אמר רבי שמעון, מאי אהני להאי חיויא, דטריף למגנא.

מאמר אשר בשערה ישופני

קלד) פתח ואמר, (ו) אשר בשערה ישופני. והרבה פצעי חנם. אשר בשערה, דא שטן, דאורחיה ב כחיוויא, טריף וקטיל למגנא, ולא ג אתהני מיניה. ישופני, כתיב הכא ישופני, וכתיב התם הוא ישופך ראש. ובגין דבשערה ישופני, הרבה פצעי חנם, דאורחיה לאבאשא חנם, וטרף טרפא למגנא.

קלה) ואי תימא בלא רשות קא עביד. והכתיב, רוח סערה עושה דברו. וכתיב, (ח) אם ישך הנחש בלא לחש. חיויא לא נשך, עד דלחשין ליה מלעילא. דאמר רבי שמעון, אית דלחשין ליה מלעילא, ולא אשתמודע לגביה ההוא חיויא, ד וקטיל ליה לאחרא. זכאה מאן דלא אשתמודע גביה, ולא אתרשים קמיה.

קלו) מה כתיב באלימלך. (ק) ושם האיש אלימלך, כיון דאתרשים לגביה, אסטין בדינא עלוהי, עד דקטל ליה. דכתיב, וימת אלימלך. כיון דשרי ביה שארי בבנוי וכולא בעונשא ה דדיינא, דלית ענשא כענשא דדינא. די לא יימא דיינא דאיהו אתענש בלחודוי, אלא איהו ובנוי וכל בייתיה יתפסון בחובא דדינא.

קלז) דיינא, אית ליה למירדף ולמדע בתר עובדי דבני מתא, דאיהו

חלופי גרסאות

ב ג"א דחיויא (חיניצא). ג ג"א אהני (חיניצא). ד ג"א ל"ג וקטיל ליה לאחרא ונ"א וקטיל ליה ול"ג לאחרא (חיניצא). ה ג"א ל"ג דדינא דלית ענשא כענשא דדינא (חיניצא).

מסורת הזהר

(ש) איוב ט) לעיל ל. (ז) (קהלת י) יתרו ל פקודי תתקלו חקת עב. א) (רות א) לך צג בח"ג צ"א.

אשר בשערה ישופני

לו מלמעלה על אדם להמיתו. ואינו נודע לנחש ההוא מי הוא, והורג לאדם אחר. אשרי הוא, מי שאינו נודע לנחש, ואינו רשום לפניו. קלו) מה כתיב באלימלך וכו': מה כתוב באלימלך, ושם האיש אלימלך. כיון ששמו נרשם ונודע לו לשטן, השטיין עליו בדין, עד שהרג אותו. שכתוב, וימת אלימלך. כיון שהתחיל הדין בו, התחיל גם בבניו. והכל היה בעונש של שופט, שאלימלך היה שופט. כי אין עונש כעונשו של שופט. שלא יאמר, שהשופט בלבדו נענש, אלא הוא ובניו, וכל ביתו נתפשים בעון הדיין.

קלז) דיינא אית ליה וכו': השופט, יש לו לדעת ולרדוף אחר מעשה בני העיר, ולהוכיחם

הסולם

מאמר

קלד) פתח ואמר אשר וכו': פו"א. אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם. אשר בשערה, זה הוא השטן, שדרכו כנחש. הטורף והורג לחנם, שאינו נהנה ממנו. ישופני, כתוב כאן, ישופני, וכתוב שם, הוא ישופך ראש. מה שם הוא הנחש ההורג לחנם, אף כאן הוא השטן. ההורג ואינו נהנה. ומשום שבשערה ישופני, הרבה פצעי חנם, שדרכו להזיק בחנם, וטורף טרף בחנם.

קלה) ואי תימא בלא וכו': ואם תאמר, שעושה בלי רשות. הרי כתוב, רוח סערה עושה דברו. וכתוב, אם ישך הנחש בלא לחש. שפירושו, שהנחש אינו נושך עד שלוחשים לו מלמעלה. ואמר ר' שמעון, יש שלוחשים

איתפס בחובייהו. דלא יימא דיינא, אנא למידן דינא בין גברא לחבריה, ולא יתיר. אלא כל עובדי מתא תלויין על קודליה. ואי אטיס עינוי מעובדי מתא. איהו אתפיס בחובייהו.

קלח) אלימלך, יכיל הוי למיקם ולמיגנא על דריה, וזכאה הוה. בשעתא דאיתער הקב"ה בדינא על עלמא, אשגח בראשיהן דעמא, ובעא לחפיא על אלימלך. בקדמיתא מה כתיב. איש סתם, ולא כתיב מאן הוא. מיד קם מקטרגא ואמר, ושם האיש אלימלך, דאתרשים איהו ואשתמודע הוא וכל בייתיה. קלט) מכאן אוליפנא, דלית דיינא בכל דרא ודרא, דלא אתרשים ואשתמודע לגביה, עילא. ובשעתא דאתער דינא על עלמא, איהי איתדן בקדמיתא, דכתיב שפוט השופטים.

מאמר מחלון וכליון ערפה ורות

קמ) ושם שני בניו מחלון וכליון. רבי פדת ורבי פרחיא אמרו, מחלון: שמחל לו הקב"ה לאחר זמן, ה על שהיה מוחה בידו של אביו, ומשתדל בו על המשפטים. כליון: על שנכלה מן העולם.

קמא) ר' יוסי בן קיסמא אמר, כשם שהיו הם, כך היו נשותיהם. ערפה, על שמה נידונת, ה קשת קדל, דלא בעאת למיהוי לה חולקא * עם ישראל. כמו דאת אמר, כי פנו אלי עורף ולא פנים. רבנן אמרי, לפי שהחזירה עורף לחמותה.

קמב) רות: על שם תור, שהוא כשר על המזבח. כך רות, כשירה לבא

חלופי גרסאות

ו ג"א קולריה (חינצ'א). ז ג"א לעילא (חינצ'א). ח ג"א ל"ג על (חינצ'א). ט ג"א קשיא (חינצ'א). י ג"א ל"ג רבנן אמרי לפי (חינצ'א).

אשר בשערה ישופני

הסולם

מאמר

על העולם, הוא נדון בתחילה. שכתוב, שפוט השופטים. דהיינו לשפוט השופטים.

מאמר מחלון וכליון ערפה ורות
קמ) ושם שני בניו מחלון וכליון: רבי פדת ורב פרחיא אמרו, מחלון נקרא משום שמחל לו הקב"ה לאחר זמן. דהיינו לאחר מיתתו, שאשתו נתיבמה, משום שהיה מוחה בידו של אביו, ומשתדל בו על המשפטים. כליון נקרא, משום שנכלה מן העולם.

קמא) ר' יוסי בן קיסמא וכו': ריב"ק אמר, כשם שהיו הם, כך היו נשותיהם. ערפה, נדונה על שמה, שהיתה קשת עורף, שלא רצתה, שיהיה לה חלק עם ישראל. כמו שאתה אומר, כי פנו אלי עורף ולא פנים. וחכמים אמרו, לפי שהחזירה עורף לחמותה.

קמב) רות על שם תור וכו': רות,

היא

ולהוכיחם, כי הוא נתפש בעונותיהם. שלא יאמר השופט, אני צריך לרדן דין בין איש לחבירו, ולא יותר. אלא כל מעשי בני העיר תלויים על ערפו. ואם עוצם עינוי ממעשי בני העיר, הוא נתפס בעונותיהם.

קלח) אלימלך יכיל הוי וכו': אלימלך היה יכול לקום ולהגן על הדור. כי צדיק היה. בשעה שנתעורר הקב"ה על העולם בדין, הביט בראשיהם של העם, ורצה לכסות על אלימלך. בתחילה מה כתוב, איש סתם, ולא כתוב מי הוא, שרצה לכסות עליו, מיד קם המקטרג ואמר, ושם האיש אלימלך, שהוא רשום ונודע, הוא וכל בני ביתו.

קלט) מכאן אוליפנא דלית וכו': מכאן למדתי, שאין שופט בכל דור ודור, שלא יהיה רשום ונודע למעלה. ובשעה שנתעורר דין

בקהל, שעליה נתקיימה הלכה, עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית. רות : שיצא ממנה בן, שריווה להקב"ה בשירות ותושבחות.

קמג) רות אשת מחלון, כ באתה בקהל. מחלון, שמחל לו הקב"ה, להיות שמו נזכר. ערפה אשת כליון, ז לא באתה בקהל, שכיילה אותם הקב"ה, כליון לא נזכר שמו בישראל.

קמד) ועל תיקונא דא. נעמי, נשמה. אלימלך, נשמתא לנשמתא. מחלון, רוח השכלית. רות, נפש השכלית. כליון, רוח הבהמיות. ועל דא אמר שלמה, ^א ומי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. רוח האדם, דא מחלון. רוח הבהמה, דא כליון, שהוא מסטרא דשמאלא. נפש הבהמית, דא ערפה, שהיא מקשת קדל, והיא מסיטרא דשמאלא. ועל דא, כליון לא נזכר שמו בישראל.

ויקחו להם נשים מואביות

קמה) ויקחו להם נשים מואביות, א"ר רחומאי, בנות עגלון מלך מואב היו. ^ב ומפני מה זכה עגלון ז לכך. א"ר רחומאי, כשבא אהוד ואמר, ^א דבר אלהים לי אליך ויקם מעל הכסא. אמר לו הקב"ה, אתה קמת מכסאך בשביל כבודי, חייך, ממך יצא מי שישב על כסאי. שנאמר, ^ד וישב שלמה על כסא ה'. קמו) רבי בון אמר, אלמלא הוינא התם, כד אתקיימא הלכה, מואבי ולא מואבית, פליגנא עליו, ואמינא, מואבית ולא מואבי. ^ה דכתיב בהו, ^ה ויחל העם

מסורת הוהר

חלופי גרסאות

(ב) (קהלת ג) ב"ב שכד לעיל ג. ג. (שופטים ג).
 (ד) (דה"א כט) ויחי תשב ?"ח בראשית תנא לעיל
 יתרו שיט שה"ש תקפב. ה) במדבר כה) שמות כו.
 שכיילה אותם הקב"ה הוא ערפה לא באתה בקהל (ווינציא). ח ג"א ל"ג ומפני (ווינציא). נ ג"א ל"ג לכך (ווינציא). יט ג"א מוסיף ומה מאן דכתיב (ווינציא). ג"א ומן מה דכתיב (מונקאטש).

מאמר

הסולם

מחלון וכליון ערפה ורות

ומי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. רוח האדם, זהו מחלון. רוח הבהמה, זהו כליון. שהוא מהצד השמאלי. ערפה, היא הנפש הבהמית, שהיא מקשה עורף, והיא מצד שמאל. ועל כן כליון, לא נזכר שמו בישראל.

מאמר ויקחו להם נשים מואביות

קמה) ויקחו להם נשים מואביות : א"ר רחומאי בנות עגלון מלך מואב היו. ומפני מה זכה עגלון לכך. א"ר רחומאי, כשבא אהוד ואמר, דבר אלקים לי אליך. ויקם מעל הכסא. אמר לו הקב"ה, אתה קמת מכסאך בשביל כבודי, חייך ממך יצא מי שישב על כסאי, שנאמר וישב שלמה על כסא ה'.

קמו) רבי בון אמר וכו' : רביא, אם הייתי שם, כשנתקיימה ההלכה מואבי ולא מואבית

היא על שם תורי, שהוא כשר על המזבח, כך רות, כשרה לבא בקהל, שעליה נתקיימה הלכה, עמוני ולא עמונית. מואבי ולא מואבית. שהנקבות מותרות לבא בקהל. עוד, רות, היא, משום שיצא ממנה בן שריווה להקב"ה בשירות ותושבחות.

קמג) רות אשת מחלון וכו' : רות אשת מחלון באה בקהל. ובעלה נקרא מחלון, משום שמחל לו הקב"ה, שיהיה שמו נזכר על ידי היבוט. ערפה אשת כליון, לא באה בקהל, שכיילה אותם הקב"ה, וכליון לא נזכר שמו בישראל.

קמד) ועל תקונא דא וכו' : ועל תקון זה, נעמי, היא נשמה. אלימלך, נשמה לנשמה. מחלון, רוח השכלית. רות, נפש השכלית. כליון רוח הבהמיות. ועל זה אמר שלמה,

לזנות אל בנות מואב ותקראנה לעם לזבחי אלהיהן. וכתוב, ^(א) הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם ותהי המגפה בעדת ה'. אינון גרמין כולי האי, וגוברין אסירי ואינון שריין.

קמז) ומיד אמר, הדרי בי. ומה, משה ואלעזר קבלון. דכתיב, ^(א) אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם. מ"ט. דבהכרח עמדו בנות מואב באותו מעשה, דא"ר חלקיה אמר רבי אסיא בן גוריון, האנשים באין ומביאין אותן בעל כרחן, וההיא שלא קבלה, הורגין אותה. עד שנמצאו מואביות כולן שם בהכרח. וע"ד ודאי האנשים אסורים, והנשים מותרות. ועוד, כתיב באורייתא תרי טעמי, על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, ואשר שכר עליך בלעם, עיקרא דמילתא גוברין הו.

קמח) אמר רבי חיסדאי, והא תנינן, דנחל שיטים מגדל הניאוף דנשים הוא, ואת אמרת בעל כרחן ^(ב) עמדו שם. ואמר רבי אושעיא, מאי דכתיב, ^(א) ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים, שבאותו זמן, עתיד הקב"ה לרפאות את כל העולם, ומפני שנחל שטים מרבה ניאוף, יצא מעין מבית ה' לרפאות אותו הנחל. א"כ הרי לך כי בשביל הניאוף הן באות מעצמן.

קמט) א"ר מנסיא, ח"ו. גלוי וידוע, דבמקום שבעליהם ואביהם שם, שאינון באות מעצמן בפרהסיא, אלא הם הפקירו אותן בעל כרחן בעצת בלעם.

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

(א) (במדבר לא) בלק צד שצה תצט. (ז) (שם) מסות א. ^(א) ו"ח מסות א. (ח) (יואל ד) ואתחנן קצו ר"ז ח"ד ל. ^(ב) עומדת ול"ג עמדו שם (מונקאש) נ"א עומדות (חינציא).

מאמר

הסולם

ויקחו להם גשים מואביות

אתכם בלחם ובמים, ואשר שכר עליך בלעם. הרי שעיקר הדבר היו גברים.

קמח) אמר ר' חסדאי וכו': אר"ח, והרי למדנו, שנחל שיטים הוא מגדל הניאוף של נשים, ואתה אומר, שבאונס עמדו שם. וא"ר אושעיא, מ"ש, ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים. היינו, כי באותו זמן עתיד הקב"ה לרפאות את כל העולם, ומפני שנחל שטים מרבה ניאוף, יצא מעין מבית ה' לרפאות אותו הנחל. א"כ הרי לך, כי בשביל הניאוף הן באות מעצמן.

קמט) א"ר מנסיא ח"ו וכו': א"ר מנסיא חס ושלום. גלוי וידוע שבמקום שבעליהן ואביהן שם, שאינון באות בעצמן לעין כל. אלא הם הפקירו אותן בעל כרחן, בעצת בלעם.

מואבית, הייתי חולק עליה והייתי אומר, מואבית ולא מואבי. שכתוב בהן, ויחל העם לזנות אל בנות מואב ותקראנה לעם לזבחי אלהיהן. וכתוב, הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם ותהי המגפה בעדת ה'. הן גרמו כל כך, והזכרים אסורים והן מותרות.

קמז) ומיד אמר הדרי וכו': ומיד אמר אני חוזר בי. ומה, משה ואלעזר קבלו אותן, שכתוב, אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם. מהו הטעם. הוא כי באונס עמדו בנות מואב באותו מעשה, שאמר ר' חלקיה אמר ר' אסיא בן גוריון, האנשים באו ומביאים אותן בעל כרחן, ואותה שלא רצתה, הרגו אותה. עד שכל המואביות היו שם באונס. וע"כ האנשים אסורים ודאי, והנשים מותרות. ועוד, שכתוב בתורה שני טעמים, על דבר אשר לא קדמו

קנ) א"ר יוסי בן קסמא, תמיה אני, אם מגילה זו לא באה אלא כדי ליחס זרע דוד, שבא מרות המואביה, ^פ לא יספר יותר, ולמה לי כולי האי, ליכתוב יוחסא מבוועז, כשנשא את רות, ויאמר אלה תולדות פרץ, עד וישי הוליד את דוד. אלא כולא איצטריך, בגין צדקת זו, שבאה להתגייר, ולחסות תחת כנפי השכינה, ולהודיע ענותנותה וצניעות שבה וצדקותה.

קנא) רבי אלעזר בר' יוסי אמר, להודיע זרע דוד, שהוא ^ט כסף צרוף בעליל לארץ. דהא ^ז פרץ ועובד כסף צרוף הוא, ככסף זה שנצרך פעם ושתיים. קנב) ^ק ואם תאמר, מפני מה באו מן ^ה האמהות בענין זה. אלא כסף מזוקק מתוך סגים שבה. וזרע דוד צרוף מצד זה ומצד זה. דכתיב, ^י ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו', בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע. הכל צריך כאחד. וזרע דוד איצטריך הכי.

מאמר רוח ונשמה, ונשמה לנשמה, ורוח הטומאה

קנג) * פתח רבי ואמר, הכי אדם הראשון, נשמתא לנשמתא. חוה, נשמתא. קין והבל, הבל, מזינא חדא עם אדם וחוה, ואתקרי רוח דקודשא. קין, רוח דטומאה דשמאלא, אתקרי כלאים. והוי עירבוביא, דלא אצטריך. סטרא אחרא, דלא מזינא דאדם וחוה. ועל דא, לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. ועל דא, לא תיעול ברית דקודשא ברשות אחרית, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני.

מסורת הזהר

(ט) (תהלים יב). י' (דברים ו) תולדות נז וארא צח בשלח רמו תרומה תקמ תקצא תרנב תרסא אחרי רטו במדבר יב אדרא רבא ז ואתתנן מו פה קלו ת"ז תי"ח לז: בהשמות ת"ד קמא:

חלופי גרסאות

פ ג"א ולא סיפר לו יותר למה (חינצ'יא). צ ג"א כסף ועובד ול"ג פרץ ועובד (חינצ'יא). ק ג"א ל"ג ואם תאמר (חינצ'יא). ר ג"א האומות (מונקאטש).

מאמר

קנ) א"ר יוסי בן קסמא וכו': אר"י בן קסמא, תמיה אני. אם מגילה זו לא באה אלא כדי ליחס זרע דוד, שבא מרות המואביה. כי א"כ, לא יספר יותר מיחוס דוד, ולמה לי כל כך, יחזיק לכתוב היחוס מבוועז שנשא את רות, ויאמר אלה תולדות פרץ עד וישי הוליד את דוד. ומשיב, אלא הכל הוצרך בשביל הצדקת הזו שבאה להתגייר, ולחסות תחת כנפי השכינה, ולהודיע ענותנותה וצניעותה וצדקותה.

קנא) רבי אלעזר בר' יוסי וכו': ר"א בר"י אמר, שע"כ האריך כל כך, כדי להודיע זרע דוד שהוא כסף צרוף בעליל לארץ. כי פרץ ועובד כסף צרוף הם, ככסף זה שנצרך פעם ושתיים. דהיינו פרץ, ע"י יהודה ותמר, בפעם א', ועוד ע"י בועז ורות, בפעם השנייה.

241 (טו"ו דף ע"ח ט"ב *) (ט"ג)

ויקחו להם נשים מואביות

הסולם

קנב) ואם תאמר מפני וכו': ואם תאמר, מפני מה באו מן האמהות, תמר ורות, בענין זה. אלא כסף מזוקק מתוך סגים שבה. וזרע דוד צרוף מצד זה, מהצד הטוב, ומצד זה מהצד הרע. שכתוב, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'. דהיינו בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע. הכל צריך כאחד. וזרע דוד נצרכו לזה.

מאמר רוח ונשמה ונשמה לנשמה, ורוח הטימאה קנג) פתח רבי ואמר וכו': פתח רבי ואמר, כך הוא, כמו אלימלך ונעמי וכו' (כנ"ל) אות קמ"ד) אדם הראשון, הוא נשמה לנשמה. חוה, היא נשמה, קין והבל, הבל הוא ממין אחד עם אדם וחוה, והוא נקרא רוח דקדושה. קין, הוא רוח הטומאה של שמאל, ונקרא כלאים. והוא עירוב בקדושה, שאינו צריך.

הוא

קנד) ואדם הוא דוגמא של מעלה. אלהים אחרים, דא חמור ואתון. זכר ונקבה. ועל דא, מאן דעאיל ברית קדישא ברשות אחרא, כתיב ביה, כ בה' בגדו כי בנים זרים ילדו. ולית קנאה להקב"ה, בר מן דא דברית קדישא. קנה) ברא הקב"ה באינש י"ה ו"ה, דהוא שמא קדישא דיליה, נשמתא לנשמתא, ודא נקראת אדם, ומתפשטין נהורין בתשעה נהורין, והם משתלשלין מן י, והוא אור אחד בלא פירודא. ועל דא, גופא דאינש, אתקרי לבושא דאדם.

קנו) ה' נקראת נשמה, ותזדווג עם י, ואתפשיט לכמה נהורין, והוא חד. י"ה בלי פירודא. ועל דא, ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו, זכר ונקבה בראם כו, ויקרא את שמם אדם.

קנז) ו' נקראת רוח, ואתקרי בן י"ה. ה', אתקריאת נפשא, ואתקריאת בת. ועל דא, אב ואם בן ובת. ש ורזא דמלה יו"ד היא וא"ו היא, איקרי אד"ם. ואתפשט נהורא דיליה, לחמשה וארבעים נהורין, ודא הוא חושבן אדם מ"ה. קנח) והשם יו"ד היא וא"ו היא, זכר ונקבה בראם כו. ויקרא את שמם

חלופי גרסאות

ר נ"א והוא תלוי מן י (מונקאטש) נ"א והוא תלוי מן י והוא י נהורין אור (מינציא). ש נ"א ודא גדולה נ"א ודא גדוליהם (מינציא).

מסורת הזהר

כ) (הושע ה) לך שפה מקץ רמו יתרו תלג תצב.

הסולם רוח ונשמה, ונשמה לנשמה, ורוח הטומאה

מאמר

קנו) ה' נקראת נשמה וכו': הה' דהויה נקראת נשמה, ומזדווגת עם י' דהויה, שהיא נשמה לנשמה, ומתפשטת להרבה אורות והם אחד. י"ה, הם יחד בלי פירוד. ועל זה כתוב, ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו זכר ונקבה בראם וכו'. ויקרא את שמם אדם.

קנז) ו' נקראת רוח וכו': הו' דהויה נקראת רוח והרוח נקרא בן י"ה. להיותו נאצל מזווג י"ה. הנפש נקראת ה' דהויה, ונקראת בת. וע"כ הנשמה לנשמה, והנשמה, והרוח, והנפש, הם אב ואם בן ובת. וסוד הדבר יש השם הויה במילוי אלפין, שהוא יוד הא ואו הא נקרא אדם, משום שהאור שלו, מתפשט למ"ה אורות, שזה הוא בגימטריא אד"ם, שהוא מ"ה.

קנח) והשם יוד הא וכו': השם יוד הא ואו הא, שהוא, נשמה לנשמה, נשמה, רוח ונפש כנ"ל. זכר ונקבה בראם. כי נשמה לנשמה היא זכר, ונשמה היא נקבה. וכן הרוח הוא זכר, והנפש היא נקבה. ויקרא את שמם אדם. ואח"כ יצר הגוף. שכתוב, ויצר ה' אלקים

והוא הצד האחר, שלא ממין אדם וחיה. ועל זה כתוב, לא תחדש בשור ובחמור יחדיו. ששור הוא בהמה טהורה, והחמור הוא בהמה טמאה, שאסור לערבם זה בזה. ועל כן לא תבא ברית קודש ברשות אחרת. לא יהיה לך אלהים אחרים על פני.

קנד) ואדם הוא דוגמא וכו': ואדם, הוא דמיון שלמעלה, דהיינו הצד הקדוש. אלהים אחרים, זה חמור ואתון, שהם זכר ונקבה דטומאה, וע"כ מי שמביא ברית קודש ברשות אחרת, כתוב בו, כה' בגדו כי בנים זרים ילדו. ואין קנאה להקב"ה, חוץ מזה של ברית קודש.

קנה) ברא הקב"ה באינש וכו': ברא הקב"ה באדם, ד' אותיות, י"ה ו"ה. שהן שמו הקדוש. ברא בו נשמה לנשמה, וזו נקראת אדם, ומתפשטים בה האורות, בתשעה אורות כח"ב חג"ת נה"י. ועטרת יסוד משלמת אותם לעשר, והם משתלשלים מן י' דהויה. והם אור אחד בלי פירוד. וע"כ הגוף של האדם נקרא לבוש אדם, משום שמלביש הנשמה לנשמה הנקראת אדם.

ת אדם. ואח"כ יצר הגוף, דכתיב (ז) וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים.

קנט) מאי אית בין אדם לאדם, הרי א יהויה נקרא אדם, וגופא נקרא אדם, מאי בין האי להאי. אלא, באתר דאקרי (ח) ויברא אלהים את האדם בצלמו, הוא ידו"ד. ובאתר דלא אקרי בצלמו הוא גוף.

קס) ב ובתר דאמר וייצר ה' אלהים, שיצר לאדם, עטאון. דכתיב (ט) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו, כתנות עור וילבישם. ד בראשונה כתנות ה אור, בדוגמא של מעלה, ובתר דחבו כתנות י עור.

קסא) ועל דא אמר, (ס) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. בראתיו, דא יו"ד ה"א וא"ו ה"א. יצרתיו, דא כתנות אור. אף עשיתיו, דא כתנות עור. משום דהאף סבב זה.

קסב) ז ולמאן יתקרי רע. דא יצה"ר, ודא נחש, דעבד וסבב דאתגזר על אדם וחיה מותא, ועל כל אינש.

מאמר כמו שיש שם בקדושה כך יש שם בטומאה

קסג) ובדוגמא דאיתא שם דקודשא, הכי אית שם דמסאבו, שהוא טמא.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(ז) (בראשית ב) ב"א רמ ז"ל יתרו קסו. (ח) (שם א) ת ג"א מוסיף אדם בגימטריא הוי"ה חיה (מהגהת הקסה"ו רלו ז"ל פ"ה שה"ש רפג תקצח. (ו) (שם ג) ב"א כ"י מונקאטש). א ג"א ל"ג הוי"ה (חינציא) ג"א נשמה רפט. תק"ח קיט ט"א. (ט) (ישעיה מג) לעיל ב. נקרא נשמת אדם (מונקאטש). ב ג"א ובאתר (חינציא) ג ג"א ל"ג כתנות עור וילבישם בראשונה (מונקאטש). ד ג"א ל"ג בראשונה (חינציא). ה ג"א ל"ג אור (חינציא). ו ג"א אור (מונקאטש והוא ט"ס). ז ה"ג הסלם ג"א למה איתקרי רע דאמרין יצה"ר דא נחש. ו ג"א ולמאן יתקרי רע דא יצה"ר ודא נחש דא נחש (כל הדפוסים).

רוח ונשמה, ונשמה לנשמה, ורוח הטומאה

מאמר

קסא) ועל דא אמר וכו': ועל זה אמר, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. בראתיו, היינו יוד הא ואו הא, שהם נר"נ ונשמה לנשמה של האדם כנ"ל, יצרתיו, זהו כתנות אור, שמטרם החטא. אף עשיתיו, זהו כתנות עור, משום שהאף דהיינו הכעס על חטאו, סבב את זה.

קסב) ולמאן יתקרי רע וכו': ולמי יקרא רע. היינו ליצר הרע, וזהו הנחש שעשה וסבב שנגזר מות על אדם וחיה ועל כל איש.

מאמר כמו שיש שם בקדושה כך יש שם בטומאה

קסג) ובדוגמא דאיתא שם וכו': וכמו שיש שם בקדושה, כך יש שם הטומאה, שהוא טמא. ועל זה כתוב, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, וכל הפוגם אחד מאבריו למטה, הוא כאלו פוגם למעלה.

אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים.

קנט) מאי אית בין וכו': שואל, מה יש להבחין בכתובים בין אדם לאדם, הרי הוי"ה, שהם נשמה לנשמה, נשמה, רוח ונפש, נקרא אדם, והגוף נקרא אדם, מה בין זה לזה. כלומר איך נבחין אס הכתוב מדבר בהויה, אס הכתוב מדבר בגוף האדם. ומשיב, אלא במקום שנקרא ויברא אלקים את האדם בצלמו, הוא הוי"ה. דהיינו נרנ"ח של האדם, ובמקום שלא נקרא בצלמו, הוא הגוף של האדם.

קס) ובתר דאמר וייצר וכו': ואחר שאמר וייצר ה' אלקים, שיצר את האדם, שהוא בבחינת עולם היצירה, עשהו, מבחינת עולם העשיה. שכתוב, ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. בראשונה היו כתנות אור, בדמיון של מעלה, ואחר שחטאו נעשו כתנות עור.

ועל דא, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. וכל הפוגם אחד מאיבריו מלמטה, כאלו פוגם מלמעלה.

קסד) ועל דא, חרב בא לעולם, וכפנא ומותא אתי לעלמא. ועל דא טו והיו נשיכם אלמנות וגו'. למאן דעאיל ברית קדישא ברשו אחרא. ועל דא, טז שעטנז לא יעלה עליך. טז לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. ועל דא אמר, טז ארור שוכב עם כל בהמה. מאן היא בהמה. דא כותית. גוף שהיא מסטרא דבהמה אחרא דלעילא, מסאבא.

קסה) ועל דא אמר, טז ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע. את החיים ואת הטוב, דא טז ידויד. ואת המות ואת הרע, דא שמיה דסמאל, נשמחא טז לנשמחא מסטרא דשמאלא, * . ונשמה ורוח ונפש מסטרא דשמאלא, שהיא בגופא, טז לאו אקרונ אדם. ומה ז אמר. ובחרת בחיים. קסו) ועל דא אית שידין יהודאין. ולא אתא פסוקא, דאמר לא יהיה לך אלהים אחרים, אלא לישמעאל ולעשו. ואלהים אחרים מן ישמעאל ועשו מאן אתר נפקו. מן השמרים של שדים יהודאין. ועל דא כתיב, טז כי משורש נחש יצא צפע. ועל דא, אם אמר לך יצר הרע, חטא, ושכב עם הבהמה, אל תאמן בו. קסז) וע"ד, אית שדין יהודאין וישמעאלים טז ונוצרים, והגדולה לבני עשו

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ח ג"א יצה"ט (כל הדפוסים בשם ס"א). ט ג"א ונשמחא דסטרא (חינצ"א). י ג"א ל"ג ונשמה (חינצ"א). כ ג"א מוסיף דאדם שהוא דלשאר עמין לאו (חינצ"א). ג"א דישאל אקרי אדם וכל שאר עמין לאו (מונקאטש). ל ג"א מוסיף אמר אח"כ (מונקאטש במרוכבים). טז ג"א ל"ג ונוצרים (חינצ"א).

ט (שמות כב) ויקרא ככא. טז (ויקרא יט) שמות רסו וארא קסח קדושים קיא בלק תע ר"ז תס"ו צו: תס"ט קט. טז (דברים כב) וישלח כד שלח לך קכ ז"ח אחרי מג ר"ק"ח צט ט"ב. ק (שם כז) ב"א רצ משפטים חסא פנחס טו כי תצא לג ר (שם ל) ב"א קפ ר"ז תס"ו צח. ז"ח נח מט אחרי כא פב ט"ג ר"ק"ח קסו ט"א ככב ט"א. טז (ישעיה יד) לך עח נשא צב ר"ז תס"ט צט.

מאמר

הסולם

כמו שיש שם בקדושה כך יש שם בטומאה דהיינו בגוף משאר העמים. ומה אמר. ובחרת בחיים. דהיינו בנר"ן ונשמה לנשמה מסוד שם הויה.

קסו) ועל דא אית וכו': וע"כ יש שדים יהודים. שאינם קדושה ואינם טומאה אלא הם בחינת חול, (כמ"ש לעיל ב"זח אחרי אות כ'. וע"י בזהר פנחס אות תש"ג. ובהר תצא אות ל') ולא בא הפסוק שאמר, לא יהיה לך אלהים אחרים, אלא לאלהים של ישמעאל ועשו. ואלהים אחרים מישמעאל ועשו מאין הם יוצאים. הם יוצאים מן השמרים של שדים יהודים. ועל זה כתוב, כי משורש נחש יצא צפע. ועל זה, אם אמר לך יצר הרע, חטא, ושכב עם הבהמה. כלומר עם נכרית מבני ישמעאל ועשו. אל תשמע לו.

קסז) וע"ד אית שדין וכו': וע"כ יש שדים. יהודים, וישמעאלים ונוצרים, והגדולה לבני

קסד) ועל דא חרב וכו': ועל זה באה חרב לעולם, ורעב ומות באים לעולם. ועל זה, והיו נשיכם אלמנות וגו', למי שמביא ברית קודש בדרשות אחרת. ועל זה כתוב, שעטנז לא יעלה עליך, לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, דהיינו שלא יערב הטומאה והקדושה יחדיו (כנ"ל אות קנ"ג) ועל זה אומר, ארור שוכב עם כל בהמה. מי היא בהמה. זו נכרית, שהיא גוף מצד בהמה אחרת שלמעלה, הטמאה.

קסה) ועל דא אמר וכו': ועל זה אמר, ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע. את החיים ואת הטוב, זהו הו"יה, שה"ט נר"ן ונשמה לנשמה, כנ"ל. ואת המות ואת הרע זהו שמו של סמאל, שהוא נשמה לנשמה מצד שמאל, ונשמה ורוח ונפש מצד שמאל, שהוא בגוף שאיננו נקרא אדם.

וישמעאלים. ומאיזה מקום נ היא. מן הגופות שלהם, שהם אחים עמנו מן הגוף, ולא מנשמה, ולא מן רוח, ולא מנפש, ולא מנשמתא לנשמתא.
 קסח) ואני פותח לך פתח גדול. כל בני ישראל הם משתחווים להקב"ה. ואלהים של בני עשו, הוא ישתחוה להם. מנלן. רמז שאמר הכתוב, ה) ויבא אלהים אל בלעם בחלום הלילה, אלהים שלו ישתחוה לו, ויבא עד ביתו, וידבר עמו בלעם ו מן ו החלון שלו. וזה למה. בשביל כבוד הגוף, שהוא עיקר שלהם. קסט) וע"ד, כל ו גוי שיעשה תשובה, ויתפרש מע"ז ומעבירה, יעול הקב"ה ביה ו רוח קדישא ונפשא קדישא. וע"ד יש לו חלק לעוה"ב. ולא עם בני ישראל, אלא חלק בפני עצמו, ועולם בפני עצמו.
 קע) וכל זה למה. בשביל השמרים שיש בגופו, שהם מן הטומאה. והרוח הקדושה, ונפש הקדושה, ו שישבו על השמרים, בחזקה גדולה ו יביאו לה לזה הגוף, כמו האדם הדר באשפה. ומשימות נאבדים השמרים שלו.
 קעא) ועל דא אמרו, הגוף מן הכותי, בחייו טמא, ובמותו טהור. למה. בשביל שתתאבד נשמתא דיליה, והגוף ישוב אל העפר כשהיה. היהודי, בחייו טהור, ובמותו טמא. בשביל שנשמתו עולה למקום גבוה, ונשאר נפש הבהמית בגוף. ועל דא, זה נקרא טמא במותו. והכותי טהור.
 קעב) למה"ד, לתרין אילנין, חד קדישא, וחד מסאבא. מה הוי קדישא,

חלופי גרסאות

מסורת הזר

ח) (כמדבר כב) וירא שמו משפטים לו ויקרא קה בחקותי יג בלק תכח
 נ ג"א ל"ג היא מן (חינצ"א). ו ג"א מוסיף בחלום מן (חינצ"א). ע ג"א החלום (כל הדפוסים בשם ס"א).
 פ ג"א ל"ג גוי (חינצ"א). צ ג"א מוסיף ויעול ביה שישב עליהם (כל הדפוסים). ר ג"א יבואו (חינצ"א).
 רוח (חינצ"א). ק ה"ג כל הדפוסים בשם ס"א ג"א

כמו שיש שם בקדושה כך יש שם בטומאה

הסולם

מאמר

לבני עשו ולבני ישמעאל. ומאיזה מקום היא הגדולה, היינו מצד הגופות שלהם, שהם אחים עמנו מצד הגוף. אבל לא מצד הנשמה, ולא מרוח ולא מנפש, ולא מנשמה לנשמה.
 קסח) ואני פותח לך וכו': ואני פותח לך פתח גדול. כל בני ישראל הם משתחווים להקב"ה ואלהים של בני עשו הוא ישתחוה להם. מאין לנו זה. הרמז הוא שאמר הכתוב, ויבא אלקים אל בלעם בחלום הלילה. הרי שאלהים שלו ישתחוה לו, ויבא עד ביתו, וידבר עמו בלעם מן החלון שלו. וזה למה. הוא בשביל כבוד הגוף, שהוא העיקר להם. קסט) וע"ד כל גוי וכו': וע"כ, כל גוי שיעשה תשובה, ויפרד מעבודה זרה, ומעבירות, יכניס בו הקב"ה רוח קדוש ונפש קדושה. וע"כ יש לו חלק לעולם הבא. ולא עם הדבר

בני ישראל, אלא חלק בפני עצמו ועולם בפני עצמו.
 קע) וכל זה למה וכו': וכל זה למה. הוא בשביל השמרים שיש בגופו, שהם מן הטומאה. והרוח של הקדושה והנפש של הקדושה שישבו על השמרים, בחזק גדול יביאו לגוף הזה כמו האדם הדר באשפה. ומשימות, השמרים שלו נאבדים.
 קעא) ועל דא אמרו וכו': וע"כ אמרו, הגוף מן העכו"ם. בחייו טמא ובמותו טהור. למה. הוא בשביל שנאבדה הנשמה שלו. והגוף ישוב אל העפר כשהיה. היהודי, בחייו טהור ובמותו טמא. בשביל שנשמתו עולה למקום גבוה, והנפש הבהמית נשארת בגוף. וע"כ זה במותו נקרא טמא. והעכו"ם טהור.
 קעב) למה"ד לתרין אילנין וכו': למה הדבר

ומה הוי מסאבא. מה דעביד איבא, הוי קדישא. ומה דלא עביד איבא, הוי מסאבא. ודין הוא דיעביד צל לע"ז. ועם כל דא הם נטועים בארץ, ולחד אילנא אית מיין, ולאילנא אחרינא ׀ אית מיין, ועם כל דא, אילנא חד יעביד איבא, ואילנא חד לא יעביד איבא.

קעג) בדוגמא דא, אינון ישראל, ובני אומות. תרי אילנין, דאינון נטיעין בארעא. דרוח דקדישא, ורוח דמסאבא, דא הוא האילנות, ואינון בארעא חדא, דאינון מן גופא, אחונא עמנא. ולחד אית מיין ועביד איבא, ת דא איהי אורייתא קדישא דישראל, שנמשלה למים, שנאמר ׀ הוי כל צמא לכו למים, ואין מים אלא תורה.

קעד) ועל גופא דישראל אמר, ועץ עושה פרי אשר זרעו בו על הארץ וגו'. וירית גינתא דעדן. וירית גופא קדישא דלעילא. ונהנית נשמתו מאור השכינה.

קעה) ואת אמרת, דלית איבא באילנא דמסאבא, למה הפסוק אמר עץ עושה פרי למינו. ׀ אין באיבא דאילנא, דיעביד צל לע"ז, שיאמרו עליו דיעביד איבא, דלא אכלין מיניה, וידפנו הרוח. ועל זה אמר, לא כן הרשעים כי אם כמוץ וגו'.

קעו) ואית לאילנא דא דמסאבא מיין, ולא יעבד איבא, אלא כמא דאמרנא.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

א) (ישעיה נה) בהשמטות ח"א רסד. דפו"י. בשלח שמה תרומה לה ר"ז תמ"ה סב' ׀ נ"א לית (חינציא). ת נ"א דהא אית (חינציא). א נ"א עיין (חינציא).

כמו שיש שם בקדושה כך יש שם בטומאה

הסולם

מאמר

הגוף הקדוש הרוחני של מעלה. ונשמתו נהנית מאור השכינה.

קעה) ואת אמרת דלית וכו': שזאל ואתה אומר, שאין פירות באילן הטומאה, שהוא עכו"ם, למה אומר הכתוב, עץ עושה פרי למינו. שמשמע שיש פירות בכל מיני אילנות. ומשיב, אין בפירות האילן העושה צל לעבודה זרה, שיאמרו עליו שעושה פירות. משום שאינם אוכלים מהם, וידפנו הרוח. ועל זה, אמר, לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח.

קעו) ואית לאילנא דא וכו': ויש לאילן זה של הטומאה מים, דהיינו התורה שלהם, ולא יעשה פירות. אלא כמו שאמרנו. כמוץ אשר תדפנו רוח. זו היא התורה שלהם, שכתוב, לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. מה שאין כן בישראל מה כתוב, והיה כעץ שתול על פלגי מים.

הדבר דומה, לשני אילנות, אחד קדוש, ואחד טמא, מי הוא קדוש ומי הוא טמא. מי שעושה פירות, הוא קדוש. ומי שאינו עושה פירות הוא טמא. וזה הוא שיעשה צל לעבודה זרה. ועם כל זה הם נטועים בארץ, ולאילן אחד יש מים ולאילן האחר יש מים. ועכ"ז, אילן אחד יעשה פירות, ואילן אחד לא יעשה פירות. קעג) בדוגמא דא אינון וכו': כדמיון הוה, ישראל, ובני האומות, הם שני אילנות הנטועים בארץ, שאלו האילנות הם רוח הקדושה ורוח הטומאה, והם בארץ אחת, כי מצד הגוף הם אחים עמנו. ולאחד יש מים ועושה פירות, זו היא התורה הקדושה של ישראל, שנמשלה למים, שנאמר הוי כל צמא לכו למים. ואין מים אלא תורה.

קעד) ועל גופא דישראל אמר, ועץ עושה פרי אשר זרעו בו על הארץ וגו'. ויורש גן עדן. ויורש

כמרץ אשר תדפנו רות. דא אורייתא דלהון, ב דכתיב א לא כן הרשעים כי אם כמוץ כר. משאיכ בישראל, מה כתיב. והיה כעץ שתול על פלגי מים.
קעז) רבי אושעיא אמר, בא וראה מעץ הדעת טוב ורע, ג זרע דוד * כהאי גוונא עה"ד ט"ר. טוב מצד האבות. ורע מצד האמהות, שהיו מן האומות. ועם כל זה, לאו מחציפות דלהון ד הוות. כיון ששמע רבי אלעזר בר יוסי דא בא ונשקו בראשו.

קעח) אמר רבי חסדאי, רות ה מצניעות ו שבהם היתה, ונכנסה תחת כנפי השכינה, ויצא ממנה דוד. ז והמלכים התחייבו להיות מזרע דוד, כדי שיהיו רחמנים ואכזרים. רחמנים מצד האב. ואכזרים מצד האם. וזה וזה צריך להיות כאחד. ולפיכך, זרע דוד, נוקם ונוטר כנחש ה לאומות ורחמן לישראלים.
קעט) אמר רבי חלפתא, ט כשושנה בין החוחים, ונתנת ריח טוב, כך רות מזרע האומות, כ נתנה ריח טוב לפני הקב"ה. כשושנה שהעלתה ריח טוב, כך רות, ז ממעשיה הטובים נכנסה תחת כנפי השכינה.

מאמר רות וערפה

קפ) שאל רבי פדת, לבריה של רבי יוסי איש סוכו. רות, כיון שנתגיירה, מפני מה לא קראוה בשם אחר. אמר ליה, כך שמעתי, דשם אחר היה לה, וכשנשאת למחלון, קראו שמה רות. ומשם עלתה בשם זה. דהא כשנשאת למחלון נתגיירה, ולא לאחר זמן.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ב) (תהלים א) בלק עח פנחס שעז ת"ז תס"ט קט. ב ל"ג מן דכתיב עד סוף האות. ג נ"א ל"ג זרע דוד כה"ג עה"ד ט"ר (מונקאטש). ד נ"א הוה (מונקאטש). ה נ"א מצניעות שלה נכנסה תחת כנפי השכינה (חינצ'יא). ו נ"א ל"ג שבהם היתה (מונקאטש). ז נ"א מוסיף המלוכה והמלכים (חינצ'יא). ח נ"א ל"ג לאומות (חינצ'יא). ט ה"ג כל הדפוסים בשם ס"א נ"א ריח השושנה אותה שיצאה מבין החוחים רות מזרע האומות יצאה כשושנה זו והעלתה ריח טוב לפני הקב"ה ול"ג מן כשושנה עד סוף האות (כל הדפוסים). י נ"א ונתנה (חינצ'יא). כ נ"א ונתנה (חינצ'יא). ל נ"א ממעשיה טובים ונכנסה (חינצ'יא).

כמו שיש שם בקדושה כך יש שם בטומאה

הסולם

מאמר

זרע דוד נוקם ונוטר כנחש לאומות, ורחמן לישראל.
קעט) אמר רבי חלפתא וכו': אר"ח. כשושנה בין החוחים, נתנת ריח טוב, כך רות מזרע האומות, נתנה ריח טוב לפני הקב"ה. כשושנה, שהעלתה ריח טובה, כך רות ממעשיה הטובים נכנסה תחת כנפי השכינה.

מאמר רות וערפה

קפ) שאל רבי פדת וכו': שאל רבי פדת לבנו של ר' יוסי איש סוכו, רות כיון שנתגיירה, מפני מה לא קראוה בשם אחר. א"ל כך שמעתי, שם אחר היה לה, וכשנשאת למחלון קראו שמה רות. ומשם עלתה בשם זה

קעז) רבי אושעיא אמר וכו': ר"א אמר, בא וראה מעץ הדעת טוב ורע. זרע דוד הם כאופן הזה של עץ הדעת טוב ורע. כי דוד ה"ט מלכות, ומלכות ה"ט עץ הדעת ט"ר. טוב מצד המלכות. ורע מצד האמהות, שהיו מן האומות. ועם כל זה, לא היו מן עזי פנים שבהן, כיון ששמע זה, רבי אלעזר בר יוסי, בא ונשקו בראשו.

קעח) אמר ר' חסדאי וכו': אר"ח רות מהצניעות שבהן היתה, ונכנסה תחת כנפי השכינה, ויצא ממנה דוד. והמלכים חייבים להיות מזרע דוד, כדי שיהיו רחמנים ואכזרים. רחמנים מצד האב ואכזרים מצד האם, שהיא מן האומות. וזה וזה צריך להיות כאחד. ולפיכך

קפא) אמר לו, והכתיב אח"כ, א באשר תליני אלין ואלהיך אלהי וכו', הרבה התראות עשתה נעמי, כדתנינן, וכולן קבלה עליה. ואם ב נתגיירה קודם, למה לה השתא כולי האי.

קפב) אמר לו, ח"ו שנשאה מחלון, והיא גויה, אלא כשנשאה נתגיירה, ובחזקת אימת בעלה נ עמדה ב היא וערפה, בענין זה. כיון שמתו בעליהן, ערפה חזרה לסורחנה, ורות עמדה בטעמה. דכתיב, ה הנה שבה יבמתך אל עמה ואל ו אלהיה ה ורות דבקה בה, כמו שהיתה בתחילה. כיון שמת בעלה, ברצונה דבקה בתורה.

קפג) אמר לו, שמעת מה שמה בתחילה. אמר ליה, ג גילית שמה. כשנשאה מחלון, קרא לשמה רות. ערפה, הרפה שמה, וחזרה לסרחונה, ולשמה, ולעמה, ולאלהיה, דכתיב הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה. אל עמה, להקרא בשם הראשון. ואל אלהיה, לעבוד ע"ז.

קפד) רבי רחומאי, ורבי קיסמי בן גירי, הוו שכיחי בהדי הדדי באונו, משבת לשבת. יומא חד הוו יתבי, ורבי רחומאי הוה יתיב ודרש, ועמא יתבי קמיה. פתח ואמר, ו על כן באורים כבדו ה'. מאי באורים. אלו אורים ותומים.

מאמר אור לו בציון ותנור לו בירושלים

קפה) ד"א. באורים: בשתי אישות, שהם בציון ובירושלים. דכתיב, ז נאם ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים. ואין בני אדם יודעים בהם.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ח ג"א קודם נתגיירה (חינצא). נ ג"א מוסיף עליה עמדה (מונקאטש). ס ג"א ליג היא (חינצא). ע ג"א מוסיף אלהיה משמע דכתיב שבה (מונקאטש). פ ג"א פלוניתא וליג גילית שמה (כל הדפוסים בשם ס"א).

ג (רות א) בלק ק פנחס תקסג ת"ז תל"א עה: ז פ"ח פב ט"ב. ד (שם). ז"ח פא ט"ד. ה (שם) ז"ח פא ט"ד. ו (ישעיה כד) צו קנח פנחס רמו. ת"ז בהקומה יא. תל"ו עז: להלן ט"ב. ז (שם לא).

רות וערפה

הסולם

מאמר

קפג) אמר לו שמעת וכו': א"ל שמעת מה היה שמה תחילה. אמר לו גילית שמה. כשנשאה מחלון קרא שמה רות. ערפה, הרפה שמה. וחזרה לסרחונה ולשמה ולעמה ולאלהיה. שכתוב, הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה. אל עמה, להקרא בשם הראשון. ואל אלהיה, לעבוד עבודה זרה.

זה. כי כשנשאת למחלון נתגיירה, ולא לאחר זמן. קפא) אמר לו והכתיב וכו': אמר לו והרי כתוב אח"כ, באשר תליני אלין ואלקיך אלקי וגו'. הרבה התראות עשתה נעמי לרות כמו שלמדנו, וכולן קבלה עליה. ואם נתגיירה כשנשאה למחלון, למה לה עתה להתרות בה כל כך.

קפד) רבי רחומאי ור' וכו': ר"ר ור' קיסמא בן גירי, היו נמצאים יחד באונו, משבת לשבת. יום אחד היו יושבים, ורבי רחומאי היה יושב ודרש, והעם ישבו לפניו. פתח ואמר, על כן באורים כבדו ה', מהו באורים. אלו אורים ותומים.

קפב) אמר לו ח"ו וכו': א"ל חס ושלום שנשאה למחלון, והיא גויה. אלא כשנשאה נתגיירה, ובחזקת אימת בעלה, עמדו היא. וערפה, בענין זה. כיון שמתו בעליהן ערפה חזרה לסרחונה, ורות עמדה בטעמה. שכתוב, הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה ורות דבקה בה כמו שחיתה בתחילה. כיון שמת בעלה דבקה בתורה מרצונה.

מאמר אור לו בציון ותנור לו בירושלים קפה) ד"א באורים בשתי וכו': פירוש אחר. באורים היינו בשתי אשות שהם בציון וירושלים

קפו) בציון ובירושלים לבד סלקא דעתך. אלא, כמו דציון וירושלים דא עם דא, הכא נמי אלין דא עם דא, והם כעין זכר ונקבה. והוא אש של זכר, ויחלוש. ושל נקבה, חזק. זה אצל ציון, וזה אצל ירושלים.

קפו) ואין לך אדם בעולם, שאין לו שתי אישות אלו, והם נקראים יצה"ר ויצה"ט. והקב"ה נתנם לבני אדם, כדי לנחותם בהם. והכתוב אמר, על כן באורים כבדו ה', בהם האדם מכבד לקונו.

קפח) שער אחד יש תחת ציון, והוא ט תחת הארץ אלפים אמות על אלפים אמות, ת והתחלת האש, הוא דק וחלוש. והשער ההוא נקראת צפונית, ומשם הולך ומתפשט עד ירושלים, מקום הר הבית, עד מקום שעומד כל זכר * להראות את פני האדון ה' צבאות.

קפט) מ"ט. מפני ששם תחת הר הבית, שעומד לפני העזרה, מתחתיו, שיעור שלש אמות וששים וחמשה אמות כפלים ב האש. אבל למעלה, האש אינו בוער כתנור חזק. ולמטה, האש דוגמת הערלה, החופפת על הברית, והיא למטה.

קצ) ועל ג כן כל זכר שיש לו ברית נרשם, עומד עליו לפני האדון ה'. ומפני כך, על כן באורי"ם כבדו ה'. באור של ציון, ואור של ירושלים.

קצא) שער התנור החזק, נקרא ערל. וכשהזכרים עומדים עליו, נשקע אותו האש עד תהום רבה. והוא אש של ז גיהנם.

חלופי גרסאות

צ ג"א חלש (חינצ"א). ק ג"א יודע רמו (חינצ"א). ר ג"א לנסותם (מונקאטש). ש ג"א מוסיף מחליף וגי' מחלון תחת (חינצ"א) ג"א מחילות (מונקאטש). ת ג"א והוא התחלת האש דק (חינצ"א). א ג"א לראות (חינצ"א). ב ג"א ל"ג האש (כל הדפוסים בשם ס"א). ג ג"א ל"ג כן (חינצ"א). ד ג"א מוסיף גיהנם וע"ז נאמר יראה כל זכורך (מונקאטש).

מאמר

ירושלים, שכתוב, נאם ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים. ואין בני אדם יודעים בה.

קפו) בציון וירושלים לבד וכו': שואל היעלה על דעתך, שבציון וירושלים לבד, יש לו אש, ולא במקום אחר ומשיב, אלא כמו שציון וירושלים הם זה עם זה, כך אלו האשורות הן זו עם זו, והן כעין זכר ונקבה. והוא אש של זכר, חלשה, ושל נקבה, חזקה. זה אצל ציון וזה אצל ירושלים.

קפו) ואין לך אדם וכו': ואין לך אדם בעולם שאין לו שתי אשות אלו. והן נקראות, יצר הרע ויצר הטוב. והקב"ה נתנם לבני אדם, כדי לנחותם בהם. והכתוב אומר, על כן באורים כבדו ה' בהם. האדם מכבד לקונו. קפח) שער אחד יש וכו': שער אחד יש תחת ציון, והוא תחת הארץ אלפים אמות

הסולם

אור לו בציון ותנור לו בירושלים

על אלפים אמות. והתחלת האש היא טס, דקה וחלשה. והשער ההוא נקרא צפונית. ומשם האש הולכת ומתפשטת עד ירושלים, מקום הר הבית, עד מקום שעומד כל זכר להראות את פני האדון ה' צבאות.

קפט) מ"ט מפני ששם וכו': מהו הטעם. הוא מפני ששם. תחת הר הבית, שעומד לפני העזרה, מתחתיו, שיעור האש שס"ה אמות כפולות. אבל למעלה האש אינו בוער כתנור חזק. ולמטה, האש היא כדמיון הערלה החופפת על הברית, והיא למטה.

קצ) ועל כן כל זכר: וע"כ כל זכר שיש לו ברית נרשם, עומד עליו לפני האדון ה'. והאש נשקע מכח קדושת הברית. ומפני כך, על כן באורים כבדו ה'. באור של ציון ואור של ירושלים.

קצא) שער התנור החזק וכו': שער התנור

מאמר ז' מדורי גיהנם

קצב) ויש לו שבעה שמות ליצר הרע, ואלו הן: רע. טמא. שטן. שונא. אבן מכשול. ערל. ה צפוני. ושבעה שמות לגיהנם, ואלו הם: בור. שחת. דומה. טיט היון. שאול. צלמות. ארץ תחתית. שבעה פתחים יש לגיהנם, כנגד ז' שמות שיש לו. ז' מדורות הן זו על זו, וכולן מדורות מזומנים לרשעים לידון שם. גופן כלה בקבר, ונשמתן נשרפת, והאש אוכלתן.

קצג) מדור הראשון בור. והוא מדור העליון, ושם כמה כתות של מלאכי חבלה, כעין הבור אשר אין בו מים, אבל נחשים ועקרבים יש בו. כך המדור הזה נקרא בור, ובו כמה כיתות של מלאכי חבלה, כעין נחשים השרפים, אשר אין להם לחש.

קצד) ושלושה ממונים שולטים בגיהנם, ז מתחת ידי דומה. והם: משחית, אף, חימה. וכל האחרים ממונים תחתם. וכל אותם הממונים רצים ושבים, ודנין בם נפשותן של רשעים.

קצה) וכל אותם כתות של מלאכי חבלה, כולם מרעישים גיהנם, ונשמע קולם ברקיע. וקול הרשעים בגיהנם, צווחין ואומרים, ווי ווי, ואין מרחם עליהם. קצו) ועל כל אלו השלושה ממונים, עם שאר כתות של מלאכי חבלה, שמרעישים גיהנם, אמר קרא עליהו, ה) קול שאון מעיר קול מהיכל קול ה' משלם גמול לאויביו.

חלופי גרסאות

ה נ"א גורס כאן צפוני וע"ז נאמר יראה כל זכורך (וינציא), ו נ"א ל"ג בו (וינציא). ז נ"א מוסיף והם מתחת (וינציא).

מסורת הזהר

ח) (ישעיה סו) פקודי שה.

ז' מדורי גיהנם

הסלם

מאמר

אין בו מים, אבל נחשים ועקרבים יש בו. כך המדור הזה נקרא בור, בו כמה כתות של מלאכי חבלה, כעין נחשים השרפים אשר אין להם לחש.

קצד) ושלושה ממונים שולטים וכו': ושלושה ממונים שולטים בגיהנם מתחת ידי דומה, והם משחית, אף, וחמה. וכל האחרים ממונים תחתיהם, וכל אותם הממונים רצים ושבים, ודנין בם נפשותיהם של רשעים.

קצה) וכל אותם כתות וכו': וכל אותם הכתות של מלאכי חבלה, כולם מרעישים הגיהנם, ונשמע קולם ברקיע. וקול הרשעים בגיהנם צועקים ואומרים: אוי אוי, ואין מרחם עליהם.

קצו) ועל כל אלו וכו': ועל כל אלו שלשת הממונים, עם שאר כתות של מלאכי חבלה שמרעישים גיהנם, אמר הכתוב עליהם, קול

התנור החזק, שלמטה תחת הר הבית, נקרא ערל. וכשהזכרים עומדים עליו, נשקעת אותה האם עד תהום רבה. והוא האש של גיהנם.

מאמר ז' מדורי גיהנם

קצב) ויש לו שבעה וכו': ויש לו ז' שמות ליצר הרע, ואלו הם: רע. טמא. שטן. שונא. אבן מכשול. ערל. וצפוני. וז' שמות לגיהנם, ואלו הם: בור. שחת. דומה. טיט היון. שאול. צלמות. וארץ תחתית. שבעה פתחים יש לגיהנם כנגד ז' שמות שיש לו. ז' מדורות הם בגיהנם זה על זה, וכל המדורת נועדים לרשעים לידון שם. גופם כלה בקבר, ונשמתם נשרפת, והאש אוכלתן.

קצג) מדור הראשון בור וכו': המדור הראשון, הוא בור. והוא המדור העליון, ושם כמה כתות של מלאכי חבלה, כעין הבור אשר

קצו) כנגד ג' משחיתים הללו, ששולטים כל ימי השבוע. מזמן תפילת ערבית, כל הלילה, דנין לאותן אשר היה במחשך מעשיהם וגו', ומהרהרים הרהורים על משכבותם. ועליהם אמר הכתוב, ^ט והיה במחשך מעשיהם וגו'. ^י הוי הושבי און ופועלי רע על משכבותם וגו'. וכיון שהתחילו גומרים ביום על כולם. אבל התחלת הדין ברשעים בגיהנם, משתחשך הלילה. ועל זה נקראים לילות. כמה דאת אמר, ^י מפחד בלילות. ואמר רבי אלכסנדראי, מפחדה של גיהנם.

קצח) ולפיכך תקנו בתפלת ערבית, כל ימי השבוע, והוא רחום יכפר עון. על כי מאותה שעה שתחשך, דנין את הרשעים בגיהנם, ע"י המשחיתים, שהם משחית אף וחימה. וכולם נכללים בהאי ^י דוהוא רחום. משחית, הה"ד, ^ז ולא ישחית. אף, דכתיב והרבה להשיב אפו. חמה, דכתיב ולא יעיר כל חמתו. קצט) ולפיכך תקנו, לומר והוא רחום בימי החול ולא בשבת. שכיון שנכנס שבת, מסתלק הדין מן העולם, והרשעים בגיהנם יש להם מנוחה, ומלאכי חבלה אינם שולטין עליהם משעה שקידש היום.

ר) וע"כ אין אומרים בערב שבת והוא רחום, שלא יתעוררו מלאכי חבלה. ולפיכך הוא אסור מפני כבודו של מלך, המגין על הרשעים בשבת, להורות שכבר נסתלק הדין מן העולם, וכבר אין רשות למחבלים לחבל.

רא) לסנטרא, דהוה מלקי לחייבא. אתא מלכא לאגנא עלוי, ושוייה קמיה. כיון דקאים קמי מלכא, מאן דאגזים ליה במלקיותא, לאו קלנא של מלך הוא. כך מלכא איהו שבת, ^ט נטיל לחייבי דגיהנם קמיה, ואגין עלייהו. וכל סנטירין

מסורת הנהר

חלופי גרסאות

ט) (שם כט) נח קצד. י) (מיכה ב) ויקרא עד. ז) (שה"ש ג) תרומה תרפב מצורע לה ר"ת? ת"ע קכד. ח) (תהלים עח) ב"א קפד.

ח הוא (חינציא) ג"א מוסיף קרא דוהוא (מונקאטש). ט ג"א ל"ג מן נטיל עד מאן (חינציא).

מאמר

הסולם

ז' מדורי גיהנם

קול שאון מעיר קול מהיכל קול ה' משלם גמול לאויביו.
קצו) כנגד ג' משחיתים האלו, ששולטים כל ימי השבוע. מזמן תפילת ערבית, כל הלילה, דנים לאותן אשר היה במחשך מעשיהם, ומהרהרים הרהורים על משכבותם. ועליהם אמר הכתוב, והיה במחשך מעשיהם וגו'. הוי חושבי און ופועלי רע על משכבותם וגו'. וכיון שהתחילו גומרים ביום על כולם אבל התחלת הדין ברשעים בגיהנם, הוא משיחשך הלילה. ועל זה נקראים לילות. כש"א מפחד בלילות. ואמר ר' אלכסנדראי מפחדה של גיהנם.

קצח) ולפיכך תקנו בתפלת ערבית, כל ימי השבוע, והוא רחום יכפר עון. על כי מאותה שעה שתחשך, דנין את הרשעים בגיהנם, ע"י המשחיתים, שהם משחית אף וחימה. וכולם נכללים בהאי ^י דוהוא רחום. משחית, הה"ד, ^ז ולא ישחית. אף, דכתיב והרבה להשיב אפו. חמה, דכתיב ולא יעיר כל חמתו. קצט) ולפיכך תקנו, לומר והוא רחום בימי החול ולא בשבת. שכיון שנכנס שבת, מסתלק הדין מן העולם, והרשעים בגיהנם יש להם מנוחה, ומלאכי חבלה אינם שולטין עליהם משעה שקידש היום.

ר) וע"כ אין אומרים בערב שבת והוא רחום, שלא יתעוררו מלאכי חבלה. ולפיכך הוא אסור מפני כבודו של מלך, המגין על הרשעים בשבת, להורות שכבר נסתלק הדין מן העולם, וכבר אין רשות למחבלים לחבל.

רא) לסנטרא, דהוה מלקי לחייבא. אתא מלכא לאגנא עלוי, ושוייה קמיה. כיון דקאים קמי מלכא, מאן דאגזים ליה במלקיותא, לאו קלנא של מלך הוא. כך מלכא איהו שבת, ^ט נטיל לחייבי דגיהנם קמיה, ואגין עלייהו. וכל סנטירין

צריך פירוש.
קצט) ולפיכך תקנו לומר וכו': אין צריך פירוש.
ר) וע"כ אין אומרים בערב וכו': אין צריך פירוש.
רא) סנטרא דהוה מלקי וכו': בדומה לשומר, שהיה מכה הרשעים, בא המלך להגן עליהם ומשים אותם לפניו. כיון שעומד לפני המלך. אם יפחידם מי במכות, האין הוא בזיון המלך. כך שבת הוא המלך, שלקח כל הרשעים שבגיהנם לפניו, ומגן עליהם, וכל השומרים בעלי הדין נעברים לפני המלך, מי שלוקח רצועה

מתעברין מקמי מלכא. מאן דנטל רצועה קמי מלכא ואגזים להו, לאו קלנא דמלכא הוא. וה"ה שאין * לומר שומר עמו ישראל.

רב) בהאי מדור, דנין לאותן שקוטפין מלוח עלי שיח, המפסיקים דברים שנתנו בלוחות, עלי שיחה בטילה. ואותם שאינן נוהגין כבוד בתלמידי חכמים. ואין דנין במקום הזה למבזה תלמיד חכם, כי דנין אותו בטיט היון.

רג) ובמדור הראשון מורידין ודנין המבזה ת"ח בלבו, אע"פ שכבדום לפני אחרים. והמקלל חרש, וכיוצא בהם. והעובר אחורי בית הכנסת, בשעה שהציבור מתפללים. והמספר שבח חברו בפני מי ששונאים אותו לרעה. וכל אלו, וכיוצא בהם, נידונין במדור הראשון.

רד) המדור השני, הוא נקרא שחת. והוא אש ירוקה. ואין שם כי אם חושך, ואין שם רחמים כלל. ושם דנין, כל המספרין אחר מטתן של ת"ח. והמלבין פני חברו ברבים. ואפילו בהלכה, שלא ללמוד ממנו. והמתגאה שלא לשם שמים. והמתכבד בקלון של חברו. והיודע בחברו שיכשל בדברים או בהלכה אחת, והם בעיר אחת, ואינו מודיעו קודם שיכשל, וישמח הוא או אחרים. ומי שיש לו בהכ"נ בעירו ואינו נכנס בה להתפלל. ומי שאינו נח לחבירו בהלכה. והאוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה. והמגביה ידו על חברו, אע"פ שלא הכהו. ומי שמקלל בשחוק לחברו, בענין שיגיע לו בושת. כל אלו נדונים שם במדור זה, וכל כיוצא בהם.

רה) המדור השלישי, הוא נקרא דומה. ושם נדונים כל אותן גסי הרוח, המתגאים בלבם בהלכה לפני העם, שלא לשי"ש. והמספרים לשון הרע. והמגיס לבו בהוראה. והדן את חברו לכף חובה. והמלוה לחברו ברבית. והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה. ומי שאינו עונה אמן אחר המברך. ומי שעושה תפלתו פיסקי פיסקי. כגון המספר בתפלתו, וחוזר ואומר דבר אחר, וחוזר ומפסיק, והוא נקרא פיסקי פיסקי. והמתלוצץ על חברו, ועל הזקן ששכח תלמודו.

חלופי גרסאות

י נ"א ל"ג בלבו (מונקאטש) נ"א או חכם ול"ג בלבו (חינצ'יא). כ נ"א ל"ג לרעה ונ"א לדעת ועל אבק לה"ר (מונקאטש). ל נ"א גורס והם בעיר אחת אחר מלת בהלכה (מונקאטש). מ נ"א ל"ג מן ואינו עד והאוכל (חינצ'יא). נ נ"א ל"ג אחר (מונקאטש) נ"א מפי (חינצ'יא).

מאמר	הסולם	ז' מדורי גיהנם
רצועה לפני המלך ומפחיד אותם, האין זה בזיון המלך. והוא הדין, שאין אומדים שימר עמו ישראל לעד. בשבת.	במקום הזה את המבזה תלמיד חכם, כי אותו דנים בטיט היון.	
רב) בהאי מדור דנין וכו': במדור הזה דנים לאותן שקוטפים מלוח עלי שיח, דהיינו המפסיקים דברים שנתנו בלוחות, דהיינו דברי תורה, עלי שיחה בטילה. ואותם שאינם נוהגים כבוד בתלמידי חכמים. ואין דנים	רג) ובמדור הראשון מורידין וכו': א"צ פירוש.	
	רד) המדור השני הוא וכו': א"צ פירוש.	
	רה) המדור השלישי הוא וכו': א"צ פירוש.	

והרואה דבר ערוה בחברו ואינו מודיעו בינו לבינו. כל אלה נדונין שם, וכל כיוצא בהם.

(רו) המדור הרביעי, נקרא טיט היון. ושם נידונין, כל אותן גסי הרוח. וכל אותן ם העונין עזות לעניים ומדוכאין. והרואה לעני בדוחק ואינו מלווהו, עד שמבקש ממנו הנאתו. ץ וכל אותם היודעים עדות לעני ואינם מודיעים. והעושק שכר שכיר. והמוציא זרע לבטלה. ף והבא על גויה ונדה. והממשכן לעני ואינו מחזיר לו משכנותיו כשאין לו דבר אחר. והמטה משפט. והלוקח שוחד. כולם נידונים במדור הזה.

(רז) המדור החמישי, נקרא שאול. ושם נידונים המינים, ץ והמוסרים, והאפיקורסים, והכופרים בתורה, והכופרים בתחיית המתים. על אלה נאמר, ם כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה. ועל שאר החוטאים כתיב, ן ה' ממת ומחיה מוריד שאול ויעל.

(רח) המדור הששי, נקרא צלמות. ושם נידונין, כל אותן ששכבו עם אמותן, ן ונדה. המדור ך השביעי, נקרא ארץ תחתית, היורד לשם, שוב אינו עולה. ועליהם נאמר, ן ועסותם רשעים וגר.

(רט) וכל אלו המדורות, אש אוכלה דולקת לילה ויום לנפשותם של רשעים. יש מי שנקרא רשע, ונידון בגיהנם י"ב חדש. רשע גמור שאין לו ם הרהור תשובה, אין לו תקנה, ונידון לעולם בגיהנם. רבנן אמרי, רשע נידון בגיהנם ששה חדשים. רשע גמור, שנים עשר חדש. והני מילי כשהרהרו לעשות תשובה, ומתו. אבל אם לא הרהרו לעשות תשובה, ולא עשו תשובה, עליהם * הפסוק אמר, ן ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגר.

מאמר כשגירש הקב"ה אדה"ר מגן עדן

(רי) ואמר רבי רחומאי, כשגירש הקב"ה אדם הראשון מגן עדן, נתיירא

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ח (איוב ז) לך ת. ט (ש"א ב) תרומה תמב. ט (מונקאטש). ע ג"א ל"ג מן וכל עד והעושק (ווינציא). ף ג"א ל"ג והבא על גויה ונדה (מונקאטש). ץ ג"א ל"ג והמוסדים (מונקאטש) ג"א והאמוסרות (ווינציא). ן ג"א מוסיף ועם גויה ונדה (מונקאטש). ר ג"א מוסיף השביעי תחתית הנקרא (ווינציא). ש ג"א ל"ג הרהור (ווינציא).

ז מדורי גיהנם

הסולם

מאמר

(רו) המדור הרביעי נקרא וכו': א"צ פירוש. (רז) המדור החמישי נקרא וכו': א"צ פירוש. (רח) המדור הששי נקרא וכו': א"צ פירוש.

מאמר כשגירש הקב"ה אדה"ר מג"ע (רי) ואמר ר' רחומאי וכו': אין צריך פירוש.

ממדור זה הנקרא ארץ תחתית, מפני שאין לו שיעור. ועל זה נאמר, (9) ארץ עיפחה כמו אופל צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל.

ריא) מה עשה. עשה תשובה, ונכנס במי גיחון עד צוארו. והקב"ה חס עליו, וסלקו למקום הנקרא אדמה. שהיא אחת משבעה ארצות, ושם הוליד את קין והבל.

ריב) כשהרג קין את הבל, גזר עליו הקב"ה להיות נע ונד בארץ. מה כתיב. (10) הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה וגו', והייתי נע ונד בארץ. והקב"ה קבלו בתשובה, וסילקו לארקא.

ריג) כשנולד שת, סילקו הקב"ה לאדם הראשון למעלה מכל הארצות, לתבל. במקום ארץ ישראל, בחברון. (11) ושם חצב לו קבר, ועשה מערה לפנים ממערה, סמוך לג'ע. ושם היתה קבורתו. וקבורת אברהם יצחק ויעקב, והאמהות. ריד) רבי קיסמא אמר, מערת המכפלה, סמוך לפתח גן עדן. בשעה שמתה חוה, בא אדם לקברה שם. ושם הריח, מריחות גן עדן, באותו הריח שהיה שם. רצה לחצוב יותר, יצתה בת קול ואמרה דייך. באותה שעה עמד, ולא חצב יותר, ושם נקבר. מי נתעסק בו. שת בנו, שהוא היה בדמותו ובצלמו. רטו) אמר רבי רחומאי, הקב"ה נתעסק בו כשנוצר, ונתעסק בו כשמת. ולא היה מי שיודע בו, עד שבא אברהם אע"ה, (12) ונכנס לשם, וראה אותו, והריח ריח בשמים של גן עדן, ושמע קול מלאכי השרת אומרים, אדם הראשון קבור שם, ואברהם יצחק ויעקב מוכנים יהיו למקום הזה. ראה הנר דולק, ויצא. מיד היתה תאוותו על המקום הזה.

רטז) אמר רב הונא, קודם שבא אברהם, רבים היו מבקשים ליקבר שם, ומלאכי השרת היו שומרים המקום, ורואים אש דולקת שם, ולא יכלו לכונס, עד שבא אברהם ונכנס, וקנה (13) את המקום.

מאמר כשברא הקב"ה אדם הראשון

ריז) רבי נחמיה פתח, (14) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וגו'. כשברא

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(9) (איוב י') וירא רמב. (10) (בראשית ד') ב"א תנו ב"ב שמב וישלח רסא ת"ז תס"ט קיד: קטו. ז"ח (בראשית רכ. ק) (בראשית כ) ב"א רמג ז"ח בראשית תקנה תשמא

מאמר

הסולם

כשגירש הקב"ה אדה"ר מגן עדן

ריא) מה עשה. עשה וכו': א"צ פירוש. ריב) כשהרג קין את וכו': א"צ פירוש. ריג) כשנולד שת פלקו וכו': א"צ פירוש. ריד) רבי קסמא אמר וכו': א"צ פירוש. ריז) רבי נחמיה פתח וכו': א"צ פירוש.

הקב"ה אדה"ר, מבית המקדש בראו, ומעפר בית המקדש ז נטל, וברא אותו. כיון שברא אותו, ועמד על רגליו, באו כל הבריות להשתחוות לו. ריח) מה עשה הקב"ה. נטלו משם, והכניסו לגן עדן, ועשה לו עשר חופות, כדוגמת י' חופות שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים בגן עדן לעתיד לבא. ומלאכי השרת היו יורדין ועוליין, ועושים שמחה לפניו, ונתן לו חכמה עליונה.

ריט) וכשירד סמאל משמי מרום, ראה מעלתו של אדם, ומלאכי השרת משמשין לפניו בחופתו, וירע בעיניו. מה עשה. נטל נחש כמין גמל, ורכב עליו, וירד ופתה אותו, עד שעבר מאמר יוצרו.

רכ) ומהו שעבר. רבי אלכסנדר אמר, רוח זנונים נכנס בתוכו. רבי חזקיה אמר, רוח הטומאה היתה בו, ועבר מאמר יוצרו. כיון שעבר, נגלה עליו הקב"ה, וגרשו מגן עדן, וגזר עליו י' גזירות, ועל חוה עשר גזירות, ועל הנחש ה עשר, ועל האדמה ז תשעה גזירות. נמצאו ארבעים חסר אחת, כנגד ארבעים מלקיות שנתחייב הרשע בב"ד.

רכא) לסוף עשה תשובה, וקבלו הקב"ה בה היא שעתא. דאמר רבי יהודה בר שלום, מאי דכתיב (ד) שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש כי גר אנכי עמך. דוד מלכא אמר דא. דאמר רבי בון בר חמא, אמר דוד, הקב"ה איהו קריב * לכל אינון דקראן ליה.

רכב) פתח ואמר האי קרא, (ו) קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת. דהא כל אינון דקראן באמת להקב"ה, הקב"ה קריב לון, ומקבל לון, וקודשא בריך הוא לבא בעי.

רכג) ורעותא דבר נש, חשיב קמיה מכל קרבנין ועלוון דכל עלמא. כיון דבר נש שוי רעותיה בתשובה, לית תרעא בכל אינון רקיעין, דלא פתח ז לגביה. קרבנא דבר נש, בלבא ורעותא תליא. דכתיב, והתודה אשר חטא עליה. והתודה עליו. וכולא בלבא תלייא.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(ר) (תהלים לט) חיי שרה קל שמות שנד להלן רכה. ז ה"ג דפוס ירושלם ג"א נטלו (כל הדפוסים). (ה) ג"א (ט) (תהלים קמה) כשכטים טצו ז"ח לך כג וישב יב. ל"ג עשר (חינצ'א). ו ג"א עשר מונקאש בסוגריים ונ"א עשר גזירות חסר אחת (חינצ'א). ז ג"א ל"ג לגביה (חינצ'א).

מאמר

הסולם

כשגירס הקב"ה אדה"ר מגן עדן

ריח) מה עשה הקב"ה וכו': א"צ פירוש.
 ריט) וכשירד סמאל משמי וכו': א"צ פירוש.
 רכ) ומהו שעבר רבי וכו': א"צ פירוש.
 רכא) לפתח עשה תשובה וכו': א"צ פירוש.
 רכב) פתח ואמר האי וכו': א"צ פירוש.
 רכג) ורעותא דבר נש וכו': והרצין של האדם חשוב לפני הקב"ה יותר מכל הקרבנות

רכד) רבי נחוניא בן הקנה אמר לחכמים. בני, חייכם, אין קרוב לפני המקום, כלבו של אדם, וניחא קמיה יותר מכל קרבנין ועלוון דכל עלמא. (רכה) מאן דיתיב בתעניתא, וישוי לביה ורעותיה, איהו מקריב קרבן שלם, דניחא ליה להקב"ה דמקריב קמיה תרביה ודמיה וגופיה, ומקריב קמיה אישא וריחא דפומיה, ולבא ורעותא ה אתקרי מזבח כפרה. (רכו) ה קרבן אתפלג לכמה סטרין, לכמה חולקיין. תענית . דבר נש אתפליג לכמה סטרין, לכמה חולקיין. והקב"ה לא נטל מכולא, אלא לבא ורעותא. (רכז) ותלתא מלכין אינון בגופא: מוחא. ולבא. וכבדא. מוחא, אכיל מן כולא, ויהיב ללבא. לבא אכל מן כולא, ויהיב לכבדא. הכבד הוא יהיב לכולא. שנאמר, ה כל הנחלים הולכים אל הים והים אינו מלא. והוא בדוגמת ים. והקב"ה מקבלן.

מאמר תפלה שועה דמעיה

רכח) לית לך בכל עלמא, דקיימי קמיה, אלא תשובה וצלותא דבר נש. ואמר רבי יהודה, תלת זיני תשובה הכא בהאי קרא. תפלה. שועה. דמעיה. וכלהו בהאי קרא כתיבי, כ א) שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה מ אל דמעתי אל תחרש.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ח נ"א הרי (מונקאטש). ט נ"א מוסיף ועוד דקרבן (וינציא). י נ"א מוסיף דבר נש גופיה (מונקאטש). כ נ"א מוסיף תפלה שמעה (מונקאטש). ל נ"א מוסיף שועה ושועתי (מונקאטש). מ נ"א מוסיף דמעיה אל (מונקאטש). (קהלת א) ב"א צו ז"ח בראשית דג. א) (תהלים ט) לעיל רכא.

מאמר

הסולם

כשגירש הקב"ה אדה"ר מגן עזן

הקרבנות והעולות שבכל העולם. כיון שהאדם שם דצונו בתשובה. אין שער בכל הדקיעים שלא יהיה פתוח לפניו. הקרבן של האדם, תלוי בלב ודצון, שכתוב, והתורה אשר חטא עליה. והתורה עליו. והכל תלוי בלב. רכד) רבי נחוניא בן וכו': רבי נחוניא בן הקנה אמר לחכמים. בני, חייכם, אין קרוב לפני המקום, כלבו של אדם, וטוב לפניו, יותר מכל הקרבנות והעולות שבכל העולם. רכה) מאן דיתיב בתעניתא וכו': מי שיושב בתענית, וישום לבו ודצונו לה, הוא מקריב קרבן שלם. שטוב לפני הקב"ה, שמקריב לפניו חלבו ודמו וגופו. ומקריב לפניו אש וריח שבהבל פיו. ולב ודצון נקרא מזבח כפרה. רכו) קרבן אתפלג לכמה וכו': הקרבן נחלק לכמה צדדים. לכמה חלקים, תעניתו של אדם נחלק, לכמה צדדים לכמה חלקים. והקב"ה אינו לוקח מכולם אלא הלב והרצון.

רכט) כלהו תלתא חשיבי לפני קב"ה, ומכולהו לא חשיב , מנייהו, בר דמעה. דהא בדמעין אזלא לבא ורעותא וכל גופא. תליסר תרעין עאלין קמי הקב"ה.

רל) תפלה, דכתיב ביה שמיעה, דכתיב שמעה תפלתי ה'. שועה, דכתיב ושועתי האזינה. דמעה, לאו כהני, אלא יתיר מכולא, דכתיב אל דמעתי אל תחרש.

רלא) מאי בין האי להאי. רבנין דקיסרי, ם ורבי אלעזר בר יוסי אמר, תפלה, לזמנין דבר נש צלי צלותיה, והקב"ה שומע, אבל לא בעי למעבד שאילתיה, ושתיק מניה, ולא אשגח ביה, דהא לא כתיב ביה אלא שמיעה.

רלב) שועה איהו יתיר מתפלה, דצווח ברעותא דלבא לקמיה מריה. ובגין דשוי רעותא יתיר, כתיב ביה האזינה, כמאן דארכין אודניה גבי ההיא מלה, ועם כל דא שתיק, ולא בעי למיעבד רעותיה. אבל דמעה, איהי בלבא וברעותא דכל גופא, ובגין כך כתיב ביה, אל דמעתי אל תחרש.

רלג) ורבנן אמרי, לאו כל דמעין עאלין קמיה מלכא. דמעין דרוגזא, ודמעין דמוסר דין על חבירו לא עאלין קמיה דמלכא. אלא ם דמעין דצלותא ן ודתשובה, ץ ודבעיין בעותא מגו עקתא. כלהו בקעין רקיעין, ן ופתחי תרעין, ועאלין קמיה דמלכא.

רלד) דתנינן, ביומא דאתחרב בי מקדשא, כל תרעין ננעלו, ותרעין דדמעין

חלופי גרסאות

נ ג"א כדמעה ול"ג מנייהו בר (חינצ"א). ס ג"א ר"א ב"י (כוונקאטש). ע ג"א ל"ג דמעין (חינצ"א). פ ג"א דתשובה (חינצ"א). צ ג"א ולמבעי (חינצ"א). ק ג"א ופתח (חינצ"א).

מאמר

הסולם

תפלה שועה דמעה

רלב) שועה איהו יתיר וכו': שועה היא יותר חשובה מתפלה. שצועק ברצון הלב לפני אדונו. ומשום ששם רצינו יותר, כתוב בה האזינה. שפירושו, כמי שמטה אזני אל הדבר. ועם כל זה שותק. ואינו רוצה לעשות רצונו. אבל דמעה היא בלב וברצון כל הגוף, ומשום זה כתוב בה, אל דמעתי אל תחרש.

רלג) ורבנן אמרי לאו וכו': וחכמים אומרים. אין כל הדמעות באות לפני המלך. דמעות של כעס ודמעות של מוסר דין על חברו. אינן באות לפני המלך. אלא הדמעות של תפלה ותשובה. והמתפללים תפלה מתוך צרתם, כולן בוקעות רקיעים ופותחות שערים, ובאות לפני המלך.

רלד) דתנינן ביומא דאתחרב וכו': שלמדנו

רכט) כלהו תלתא חשיבי וכו': כל השלש השובות לפני הקב"ה. ומכולן אין חשובה בהן כמו הדמעה. כי בדמעות מתעוררים והולכים הלב והרצון וכל הגוף, ובי"ג שערים באים לפני הקב"ה.

רל) תפלה דכתיב ביה וכו': ומפרש. תפלה כתוב בה שמיעה. שכתוב שמיעה תפלתי ה'. שועה כתוב בה ושועתי האזינה. דמעה אינה כאלו. אלא יותר מכולן. שכתוב אל דמעתי אל תחרש.

רלא) מה בין האי וכו': ומפרש. מה בין זה לזה. רבנן דקיסרי, ור' אלעזר בר יוסי אמר, תפלה. לפעמים שהאדם מתפלל תפלתו והקב"ה שומע, אבל אינו רוצה לעשות בקשתו. והוא שותק אליו. ואינו משגיח עליו. שהרי לא כתוב בה אלא שמיעה בלבד.

לא נגעלו. מה כתיב בחזקיהו, ^ב שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתיך. ראיתי ממש מגו דמעין.

רלה) ולזמנין דאתי מה כתיב. ^ג ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים. אית דמעין לטב, ואית דמעין לביש. לטב, דיצר הטוב. דביש, דיצר הרע. ^ד על הני דמעין דעקו, ודמעין דצלותא, כתיב, ^ה בבכי יבואו ובתחנונים אובילים.

מאמר חזווא דרבי כרוספדאי

רלו) * רבי כרוספדאי חלש, ^ו עאל לגביה ר"י בן קסמא ורבנן, ההוא יומא, ^ז יומא דשבתא הוה. חמוניה דהוה בכי, ולבתר חייך, אדהכי דמיך. אמרו יום שבת הוא, ואסור לטלטלו, וטרתא אוחרא לא אצטריך, שבקוהו.

רלו) קם ר' יוחנן ודריש, ^ח וימת אלימלך איש נעמי ותשאר היא ושני בניה. מת אלימלך, נשאר בניה, לאתנחמא בהון, דאשתארו ^ט תרין בנוי, לאשלמא דוכתא דאלימלך, דהוה נשמתא לנשמתא.

רלח) לבתר מה כתיב. וימותו גם שניהם מחלון וכליון, רוח דקודשא, ורוח : דמסאבא. השתא הוא תבירו על תבירו. נשמתא לנשמתא, דקודשא שהוא י', ורוח השכלית שהוא ואי, לא ימותון, אלא אדם יורד מגדולתו נקרא מת.

רלט) אוף הכא, כד מית רבי אליעזר, נחמתא ברבנן דאשתארו, ^י ואינן

מסורת הזהר

הלופי גרסאות

ב) (ישעיה לח) בהשמטות ח"ב רעד: דפריי אחרי מות תיב ז"ח אחרי רסד. ג) (שם כה) ב"א רצב. ד) (ירמיה לא) מקץ רכד תק"ח קיג ט"ב. ה) (רות א) ב"ב תלא ואתחנן קנב ז"ח עז ט"א עח ט"א. והשתא חברנא ר' כרוספדאי השתא ול"ג מן ואינן ר' נ"א ל"ג על (חינצ'יא). ש נ"א אעל, ובכל מקום גורס במקום עאלו אעלו (חינצ'יא). ת נ"א דשבת ול"ג יומא (חינצ'יא). א נ"א בנוי תרין (חינצ'יא). ב נ"א דבהמתא (חינצ'יא). ג נ"א ל"ג דקודשא (חינצ'יא). ד נ"א מיתו ר' יוחנן בן גורי וחבריו עד השתא (חינצ'יא) נ"א ל"ג ואינן (מונקאטש).

מאמר

הסולם

חזווא דרבי כרוספדאי

כי טרחה אחרת אינה צריכה להעשות בשבת. עזבוהו.

רלו) קם ר' יוחנן וכו': קם ר"י ודרש, וימת אלימלך איש נעמי ותשאר היא ושני בניה. מת אלימלך, נשאר בניה להתנחם בהם. שנשאר שני בניו למלאות מקומו של אלימלך. שהיה נשמה לנשמה (כנ"ל אות קמ"ד).

רלח) לבתר מה כתיב וכו': אח"כ מה כתוב, וימותו גם שניהם מחלון וכליון. שהם רוח דקדושה, ורוח דטומאה. (כנ"ל אות קמ"ד) עתה הוא שבר על שבר. הנשמה לנשמה דקדושה, שהיא י' והרוח השכלית שהוא ו'. אינם מתים אלא אדם יורד מגדולתו נקרא מת. רלט) אוף הכא כ"ו וכו': אף כאן, כשמת רבי אליעזר, היתה נחמה בחכמים שנשאר, שהם ר' יוחנן בן גורי וחבריו. מתו ר"י בן גורי וחבריו, נשאר ר' כרוספדאי. ועתה שנים

שלמדנו, ביום שנחרב בית המקדש, כל השערים נגעלו ושערי דמעות לא נגעלו. מה כתוב בחזקיהו, שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתיך. היינו ראייה ממש מתוך הדמעות.

רלה) ולזמנין דאתי מה וכו': ולעתיד לבא, מה כתוב ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים. יש דמעות לטוב, ויש דמעות לרע. לטוב, שהן של היצר הטוב. לרע, שהן של היצר הרע. על דמעות שבצרה ודמעות התפלה, כתוב, בבכי יבואו ובתחנונים אובילים.

מאמר חזווא דרבי כרוספדאי

רלו) רבי כרוספדאי חלש וכו': ר"כ חלש, נכנס אליו ר' יוסי בן קסמא וחכמים. אותו יום, יום שבת היות, ראו אותו שהיה בוכה ואח"כ צחק. בתוך כן נרדם. וחשבו שנטר. אמרו יום שבת הוא, ואסור לטלטלו.

רבי יוחנן בן גוריו וחבריו. ה מיתו ריבין וחבריו, אשתאר ר' כרוספדאי. והשתא
 חברנא רבי כרוספדאי, דמית השתא הוא תבירו על תבירו.
 (רמ) עד דהוו יתבי. רבי חלקיה, דהוה גביה, חמא ליה דאהדרו דמעין
 על אנפוי, וחוכא בפומיה. קרא ליה לרבי יוחנן ולחברייא, חמוניה בדמעין על
 אנפוי, וחוכא בפומיה, אמרו ודאי לא מית.
 (רמא) יתבו, ולא שבקו בר נש למקרב גביה. ברמשא אפתח עינוי, שאל
 מיא למשתי, קריבון לגביה רבי יוחנן ה ורבנן. אמר לון, רבותי, זילו בשלום,
 למחר תובו לגבאי, ואימא לכון מאי דחמינא, ופקידו לי להודיע לחברייא.
 (רמב) דהשתא אצטריכנא לאתקנא כל מלין דחמינא, ובהאי ליליא
 . דהוינא תמן, כ עלמא אחרא חמינא, ולא ידענא מאי הוי. אמרו לביתי דלא
 יקרבו לגבאי, ולא יהא בר נש הכא. אזלו כלהו. ורבי יוחנן אשתאר תמן, ולא
 קריב גביה כל ההוא ליליא.
 (רמג) כד הוה נהיר יומא, חמוניה דהוה משתעי, ובכי. ולא ידעי מידי.
 קם ויתיב, וקרא ליה לרבי יוחנן. אמר ליה, מאי חמית. אמר, מעלמא אחרינא
 אתינא, ואעילנא תמן ולא יהבי ה לי רשותא לגלאה מידי, אלא לך ולחברך.
 ואמר לון מאי דחמא.
 (רמד) אמר ליה לרבי, אתקין מילך, וזיל לכורסך דאתקינו לך, דהא תריסר
 מן חברייא ייתון בגינך. ואנא חמינא, מה דלא יהבו לי רשו לגלאה.

חלופי גרסאות

ה גיא ל"ג מן מיתו עד חברנא (מונקאטש). ו גיא ל"ג דמית (מונקאטש). ז ה"ג הסלם גיא הוה (כל
 הדפוסים). ח גיא ל"ג ורבנן (מונקאטש) גיא בן גוריו (חינצ'א). ט גיא ובהוה ליליא אהוי תמן זמנא
 אחרא אמרי (הגהות דפוס מונקאטש בשם הר"ש). י גיא אהוי תמן אמינא ולא ידענא מאי הוה אמרי
 (חינצ'א). כ גיא ל"ג עלמא אחרא (מונקאטש). ל גיא ידע (חינצ'א). מ נוסח אחר ל"ג לי (חינצ'א).

חזווא דרבי כרוספדאי

הסולם

מאמר

(רמב) דהשתא אצטריכנא וכו': כי
 עתה אני צריך לתקן כל הדברים שראיתי.
 ובלילה הזה שהייתי שם, ראיתי עולם אחר,
 ואיני יודע מה הוא. אמרו לבני ביתי שלא
 יקרבו אלי, ואיש לא יהיה כאן. הלכו כולם.
 ורבי יוחנן נשאר שם, ולא קרב אליו כל
 אותו הלילה.
 (רמג) כך הוה נהיר וכו': כשהאיר היום.
 ראיתיו כשהיה מדבר ובוכה. ולא ידעו דבר.
 קם וישב, וקרא לרבי יוחנן. אמר לו מה ראית.
 אמר מעולם אחר באתי, ונכנסתי שם, ולא
 נתנו לי רשות לגלות משהו. אלא לך ולחברך.
 ואמר להם מה שראה.
 (רמד) אמר לו לרבי וכו': אמר לו לר'
 יוחנן, התקן דבריך, ולך לכסא שהתקינו לך
 בעולם

שגם חברנו ר' כרוספדאי מת, עתה הוא שבר
 על שבר.
 (רמ) עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו
 יושבים, ראה אותו ר' חלקיה, שהיה אצלו,
 שחזרו דמעות לעיניו של ר' כרוספדאי, וצחוק
 בפיו. קרא לר' יוחנן ולחברים, ואמר להם,
 ראיתיו בדמעות על פניו, וצחוק בפיו. אמרו,
 ודאי לא מת.

(רמא) יתבו ולא שבקו וכו': ישבו,
 ולא נתנו איש לקרב אליו. בערב פתח עיניו,
 ובקש מים לשתות. קרבו אליו רבי יוחנן
 וחכמים. אמר להם רבותי לכו בשלום, למחר
 תשובו אלי, ואומר לכם מה שראיתי וצו
 אותי להודיע לחברים.

רמה) וחמינא מאינן חברייא, דאתקיים תלמודייהו בידייהו. וחסית בהוא אתר דמלכא משיחא תמן. ושמענא כרוזא כריז בכל יומא, זכאין אינן חברייא דמשתדלי באורייתא, ואינן דמוכאין לה לאחרנין, ואינן דמעבירין על מדותייהו.

רמו) חמיתון, כד הוינא בכי וחיין. רשותא אתיהיב למלאך המות לאייתי יתי. וחמינא שכינתא לגבי, ולא שבקי ליה. וע"ד, בכינא ממלאך המות. וחייכית, כד חמינא שכינתא דלא שבקי ליה.

רמז) וחמינא עד דנטלן לי לבי דינא דתמן, וחמינא כמה חיילין ומשריין, תמן כולהו מתעסקין בדינין דעלמא, ובראשיהן סנדלפון מאריה דאנפין, דמקשר קשרין למאריה. וחד פרוכתא פריסא עלוי, וכל חיליה דשמיא תחות ידוי, ולא אתיהיב לי רשותא למיקרב למיחמיה.

רמח) וחמינא בי דינא, וכמה סרכין ממנן קמייהו, מנהון סניגורין על בני עלמא, ומנהון קטיגורין, נטלו וקריבו לי גבייהו. וחמינא תמן סגיין מן חברייא. רמט) א"ל למלאך המות, מה דין מן בני עלמא גבך. פ אמר להו, די לא שביקי צ למימת יתיה וקריבנא ליה לדינא.

רנ) קמו תלת סהדין, ואמרו תלת זמנא, מצאנו כופר, ו אסהידו עלי (* דאעברנא תדיר על מדותי. אתעסקו בדיני כל ההוא יומא, דחמיתון דדמיכנא, ועבדו חשבון יומין ושנין דילי, ואשתכחו תדיר שלימין.

חלופי גרסאות

נ נ"א ל"ג וחמית (מונקאטש) נ"א תמן ול"ג וחמית (חינציא). ס נ"א ל"ג חברייא (חינציא). ע נ"א מה סטקורא (נ"א סטקור חינציא) דין גבך (מינקאטש). פ נ"א א"ל דינו דיניה שביקו לי למיתב וקריבו לי לדינא קמי ג' סנהדין דיינו דיני ושמעית דאמרו מצאנו כופר מצאנו כופר ואוהרו עלי על דעברנא [נ"א דאעברנא חינציא] על מדותי (כל הרפוסים בשם ס"א). צ נ"א למייתיה ול"ג יתיה (חינציא). ק נ"א ואסהדנא עליה (חינציא).

חזווא דרבי כרוספדאי

הסולם

מאמר

בעולם הבא, וי"ב מן החברים יבואו בשבילך. ואני ראיתי, מה שלא נתנו לי רשות לגלות. רמה) וחמינא מאינן חברייא וכו': וראיתי מאלו החברים שנתקיים תלמודם בידיהם, וראיתי אותו מקום שהמלך המשיח שם. ושמעתי שמכריזים כרוז בכל יום, אשרי הם החברים העוסקים בתורה, ואותם המזכים אחרים שיוכלו לעסוק בתורה. ואותם המעבירים על מדותיהם.

רמו) חמיתון כד הוינא וכו': ראיתם, כשהייתי בוכה וצוחק. כי רשות ניתנה למלאך המות להביא אותי, וראיתי השכינה אצלי. ולא נתנה לו, למלאך המות, שיקח אותי. וע"כ בכיתי ממלאך המות, וצחקתי, כשראיתי השכינה שמונעת אותה.

רמו) וחמינא עד דנטלן וכו': וראיתי, בעוד שלקח אותי לבית דין אשר שם, וראיתי

רנא) ועל דאעברנא על מדותי תדיר, שבקו דינא, ולא יכלו למידן בהאי, עד דסליקו דינאי לאתר אחרא, ולא ידענא לאן אתר. רנב) ואתיא מן דינא, לשבקא לי, ולמיהב לי זימנא, לאשלמא תלמודאי בהאי עלמא, דעדיין לא גמירנא ליה, ולא שביק לי מלאך המות, עד דיהבו ליה באתרי רבי כרוספדאי סבא דמלקדמין, באדין שבק לי. רנג) כד חמיתון דמעין באנפי, וחוכא בפומא. אינון דמעין, דקא בכינא מדחילו דמלאך המות. וחייכינא מחדוה דשכינתא. ועל דאוריכו לי עד זימנא אחרא, בגין לאודעא לי מה דגלינא לכוּן. ו לא דמיכנא על יד מלאך המות, אלא שבקו בהדאי לרבי אושעיא, ועמיה אזלינא תמן. רנד) תמהו חברייא, וקרו עליה, ו עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה. עוברי בעמק הבכא, ת דא ר' כרוספדאי, דעבר על דא דמלאך המות, דאיהו ב עמק הבכא. דאיהו גרים בכיה לכולי עלמא. מעין ישיתוהו, דהניחוהו למיגמר תלמודיה, ולמהוי מעיין באורייתא. לפיכך, גם ברכות יעטה מורה. אי אורייתא גרים ליה חיים, כל שכן מאן דגרים ליה גרסא ואוליקף ליה. רנה) קרא עליה ר' יוחנן, זרח בחשך אור לישרים חנון ורחום וצדיק. זרח בחשך, מהו חושך. דא מלאך המות, דאחשיך אנפי עלמא. כד"א, וחושך

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

ו) (תהלים פד). ז) (תהלים קיב) תרומה מא. ר ג"א דדמיכנא וליג דאוריכו לי עד (חינציא). ש ג"א ל"ג ולא דמיכנא (חינציא). ת ג"א ל"ג דא ר' כרוספדאי זעבר על דא (חינציא). א ג"א מלאך (חינציא) ונ"א ידע דמלאך (מונקאטש). ב ג"א ל"ג עמק הבכא דאיהו (חינציא).

מאמר

הסולם

חנווא דרבי כרוספדאי

כל אותו היום, שראיתם שישנתני, ועשו השבון ימים ושנים שלי, ונמצאו תמיד שלמים. רנא) ועל דאעברנא על וכו': ועל שעברתי תמיד על מדותי, עזבו את הדין, ולא יכלו לרון בזה, עד שהעלו את דיני למקום אחר, ואיני יודע לאיזה מקום. רנב) ואתיא מן דינא וכו': ובא עלי הדין, לעזוב אותי, ולתת לי זמן להשלים תלמודי בעולם הגה, שעדיין לא גמרתי אותו. ולא עזב אותי מלאך המות, עד שנתנו לו במקומי, את רבי כרוספדאי סבא הקודם, אז עזב אותי. רנג) כד חמיתון דמעין וכו': כשראיתם דמעות על פני, וצחוק בפני, אלו הדמעות היו. מפני שבכיתי מפחד מלאך המות, וצחקתי משמחת השכינה. ועל שחיכו לי עד זמן אחר, ולא נפטרתי על ידי מלאך המות, כדי להודיעני 261 (דפו"י דף ס' ט"ג)

מה שגליתי לכם. אלא עזבו עמי את ר' אושעיא, ועמו אני הולך שם. רנד) תמהו חברייא וקרו וכו': תמהו החברים, וקראו עליו, עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה. עוברי בעמק הבכא, זהו ר' כרוספדאי, שעבר על זה דמלאך ממות, שהוא עמק הבכא, שהוא סבב בכיה לכל העולם. מעין ישיתוהו, שהניחוהו לגמור תלמודו ולהיות מעין בתורה. לפיכך גם ברכות יעטה מורה. ואם התורה שנתיד ללמוד, סבבה לו חיים, כל שכן מי שקורא בה קריאה ולומד אותה. רנה) קרא עליה ר' וכו': קרא עלי ר' יוחנן, זרח בחשך אור לישרים חנון ורחום וצדיק. זרח בחשך, מהו חושך. היינו מלאך המות, שהחשיך פני העולם. כש"א חושך על פני תהום, אור לישרים, היינו שהאיד הקב"ה לצדיק

על פני תהום. ואנהיר הקביה לצדיק דא, רבי כרוספדאי, נהירו דאורייתא. ומאן עבד דא. הקביה, דאיקרי חנון ורחום וצדיק. ג
מאמר כי שמעה וגו'

רנו) m ותאמר נעמי לכלותיה וגו', כי שמעה בשדי מואב כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם. א"ר ברכיה א"ר יצחק, בא וראה, מי שמעלים עיניו מעניים בשני בצורת, הם יראו בנחמות העולם ולא ימותו, עד שיופקדו לטובה, והוא לא יזכה לראותה. אלימלך עשיר היה, כיון שראה הרעב, העלים עיניו מן הצדקה, וברח לשדי מואב.

רנז) י אמר רבי ברכיה, וכי לא דרכן של צדיקים לברוח מפני הרעב, והרי גדולים מאלימלך אברהם ה יצחק ו עשירים ממנו, והלך זה למצרים מפני הרעב, וזה לארץ פלשתים.

רנח) א"ר ברכיה אמר ר' יצחק, הקביה גרם להם לצדיקים הללו לצאת מתוך הרשעים, ולהודיע טבעם בעולם, ולפיכך הביא הרעב. רנט) אבל אלימלך, ז במקום ה צדיקים הוה יתיב, ט במקום תורה ובעותרא סגי. וכשבא הרעב, עניים היו באים אליו, והעלים עינו מהם, וברח. ועוד, שראה הדין חל . על העולם, וברח והלך בין האומות. מאמר עיר קטנה — מלך גדול

רס) רבי כ חסדאי פתח, ט עיר קטנה ואנשים בה מעט. עיר קטנה, כך אמר רבי יוסי משמיה דרבי יצחק, עיר קטנה, דא גופו של אדם. ואנשים בה מעט, אלו האברים. ובא אליה מלך גדול, זה יצר הרע. ך שהוא מלך זקן וכסיל ובני אדם ג"כ משועבדים תחתיו, והוא מלך עליהם. ומצא בה איש מסכן חכם, זה יצר טוב, שהוא מסכן, ואין מאזין לו. חכם, שהוא מחכים למאזין לו, להנצל מעונשה של גיהנם.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ח) (רות א.) ט (קהלת ט) תרומה קכ ז"ח שה"ש ג בדפוס מונקאטש כתוב חסד כאן. ד ג"א מוסיף תנב תק לעיל קלא להלן רסה רסו. אמר להם (ווינציא). ה ג"א מוסיף יצחק ויעקב (ווינציא). ו ג"א ועשירים (ווינציא). ז ג"א לאו כדין דהא במקומו הוה יתיב בעותרא (ווינציא). ח ג"א ל"ג צדיקים (מונקאטש). ט ג"א ל"ג במקום תורה (מונקאטש). י ג"א לכל (ווינציא). כ ג"א חסדא (ווינציא). ל ג"א ל"ג מן שהוא עד ומצא (ווינציא).

מאמר

הסולם

כי שמעה וגו'

לצדיק הוה ר' כרוספדאי. האור של התורה. ומי עשה זאת. הקביה, שנקרא חנון ורחום וצדיק.

מאמר כי שמעה וגו' רנו) ותאמר נעמי לכלותיה וגו': א"צ פירוש.

רנז) אמר ר' ברכיה וכו': א"צ פירוש.

מאמר עיר קטנה — מלך גדול רס) רבי חסדאי פתח וכו': א"צ פירוש.

רסא) ומלט הוא את העיר בחכמתו, זו נשמתו של אדם, שלא תחטא לפני בוראה. ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא. אין זוכר אותו, וישוב האדם לחטוא, בההוא * יצר הרע.

רסב) אמר רבי בון, ההוא ינוקא דהוה יתיב לגבן, מאי אמר בהאי קרא. אלא הכי פתח, עיר קטנה, זו כנסת ישראל, שנקראת עיר הקדש, קרתא קדישא לגבי הקב"ה. ^ח קטנה, ^ז כד"א, ^ו אחות לנו קטנה. שנאמר ^ו ושם הקטנה ^ט רחל. ואנשים בה מעט, אלו האבות.

רסג) בא אדם הראשון, ירדה עמו שכינה, ושרתה בתוכו. חטא אדם הראשון, ונסתלקה ממנו. בא נח, והורידה לארץ. חטאו דור המבול, ונסתלקה מן העולם. בא אברהם, והורידה. באו אנשי סדום, ונסתלקה. ^ט לפיכך ואנשים בה מעט להתקיים עמה בעולם. זמן מועט היו, ולא נתקיימו בה הרבה.

רסד) ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, דא פלוני. ומצא בה איש מסכן חכם, דא יעקב, שבמסכנות היה בזמן שחטאו ^פ בניו ביוסף, ונמנע השפע ממנו, ונתפרשה מטרוניתא ממנו. ומלט הוא את העיר בחכמתו, דא משה. מהו וסבב אותה. שמתעסק פלוני שיחטאו ישראל בגלות, בשביל להתעכב המטרוניתא בגלות, דכתיב ^ז עמו אנכי וגוי.

רסה) דבר אחר, ^ח עיר קטנה, דא ציון. ואנשים בה מעט, אלו ששת ימי בראשית. ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, דא פלוני. ומצא בה איש מסכן, דא משיח בן דוד. שנאמר ^ז בו, ^ו עני ורוכב על חמור ^ק ונאמר ^ט הצדיק אבד. כל זמן שלא יבא עליו השפע. ועליו נאמר, ^ט ונהר יחרב ויבש.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

^ח נ"א ל"ג קטנה (חינציא) נ"א ל"ג מן קטנה עד שנאמר (מונקאטש). ^ז נ"א כדאמרינן אחות לנו קטנה שנאמר ול"ג מן אחות הה"ד עד שנאמר (חינציא). ^ט נ"א מוסיף רחל ובג"כ היא קטנה (מונקאטש). ^פ נ"א ל"ג מן לפיכך עד סוף האות (חינציא). ^ו נ"א ל"ג בניו ביוסף (חינציא). ^ז נ"א ל"ג בו (חינציא). ^ח נ"א שנאמר (חינציא).

^י (שה"ש ח) בהשמטות ח"א רנו: דפו"י יתרו רפג אחרי מות שעח אדרא זוטא קפת. ^כ (בראשית כט) תולדות גד. ^ל (תהלים צא) פקודי תתפו האוינו רכב ותק"ח ק ט"ב. ^מ (קהלת ט) לעיל קלא רס להלן רסו. ^נ (זכריה ט) ויחי תקפת ז"ח אחרי לא. ^ס (ישעיה נז) ב"ב שע. ^ע (שם יט) ב"א רמו רסט בהשמטות ח"א רנג: דפו"י ת"ז בהקדמה יד. ת"ו כג. ת"יא כו: תמ"ב סב.

מאמר

הסולם

עיר קטנה — מלך גדול

רסג) בא אדם הראשון וכו': א"צ פירוש.

רסד) ובא אליה מלך גדול וסבב אותה וכו': זהו פלוני, דהיינו היצר הרע. א"צ פירוש. מטרוניתא, היינו השכינה.

רסה) דבר אחר עיר וכו': פירוש אחר. עיר קטנה, זו היא ציון, דהיינו המלכות. ואנשים בה מעט, אלו ששת ימי בראשית, שהם חג"ת נה"י. ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, זהו פלוני, דהיינו סמאל. ומצא

בה

רסא) ומלט הוא את העיר בחכמתו: א"צ פירוש.

רסב) אמר ר' בון וכו': אותו הילד שהיה יושב אצלנו (כנ"ל באות קל"א) מה אמר בכתוב הזה. אלא כך פתח, עיר קטנה, זו כנסת ישראל, דהיינו השכינה, שנקראת עיר הקדש שהיא עיר הקודש אל הקב"ה. קטנה, הוא כמשי"א. אחות לנו קטנה, שנאמר ושם הקטנה רחל, דהיינו המלכות שנקראת רחל. ואנשים בה מעט, אלו האבות.

רסו) חמור, דא ר סמאל. חכם, דא משיח בן דוד. ועליו נאמר, ומלט הוא את העיר בחכמתו. ^ט שיהיה גואל משיח בן אפרים, ודא הוא פרוקא מלעילא. רסז) דבר אחר, ^י עיר קטנה, זו תיבת נח. ואנשים בה מעט, אלו נח ואשתו ובניו. ובא אליה מלך גדול, דא יצר הרע, שסיבב לה. ומצא בה איש מסכן חכם, דא נח. ומלט הוא את העיר בחכמתו, דא אברהם, שבעבור אברהם שעתיד לבא, מילט את התיבה בחכמתו, ומלטו נח ובניו.

רסח) דבר אחר, עיר קטנה זו ירושלם, שהיא בזמן הזה קטנה וחריבה. ואנשים בה מעט, מעטים הם היהודים שיש בה. ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, דא הוא מלכא מבני עשו, ^י דאתמר עליה בדניאל, ^י שקוהי די פרול. ^י די מרעע כל אילין תדיק ותרוע. ^י די מלכיא וגו'. תדיק ותספך כל אילין מלכותא. ובזמן שהוא סיבב בירושלם, מצא בה איש מסכן חכם, דא משיח ראשון, ומלט הוא את העיר בחכמתו, דא משיח אחרון.

רסט) דבר אחר, עיר קטנה דא אורייתא. ואנשים בה מעט. ולמה היא קטנה, והכתיב ^י ארוכה מארץ מדה וגו', אלא משום דאנשים בה מעט הם. רע) ובא אליה ^י מלך גדול וסבב כו', דא סמא דמותא, דסבב לה, ומצא בה איש מסכן, דא דוד. חכם, דא שלמה המלך ע"ה, דאתקין לה שרגא, ואנהיר לה בנהירו, במשליו וספריו. ומילט הוא את העיר בחכמתו, מידא דאפיקורסים ומינים, דאיהו אתקין אזנים לתורה.

רעא) דתנינן, עד לא אתא שלמה, הות אורייתא כקלחת דלית לה אזנים,

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ר ג"א ישמעאל (מונקאטש). ש ג"א [אצ"ל] שיחיה (מונקאטש). ת ג"א דאמר (וינציא). א ג"א ל"ג מן מלך עד דא שלמה (מונקאטש) וניא ל"ג מן מלך עד חכם (וינציא).

פ) (קהלת ט) לעיל קלא רס רסה. צ) (דניאל ב) ז"ח סו ט"ד. ק) (שם). ר) (שם) תולדות קפו רד ז"ח בלק קר. ש) (איוב יא) משפטים שעה פנחס תקעה תק"ח קיא ט"א.

עיר קטנה — מלך גדול

הסולם

מאמר

רע) ובא אליה מלך גדול וסבב: זהו סם המות, שהוא היצר הרע, שמסבב אותה, את התורה. ומצא בה איש מסכן, זהו דוד. חכם זהו שלמה המלך עליו השלום, שהתקין לה נר, והאיר לה באור, במשליו וספריו. ומלט הוא את העיר בחכמתו, היינו מיד האפיקורסים והמינים, שהוא התקין אזנים לתורה.

רעא) דתנינן עד לא וכו': שלמדנו מטרם שבא שלמה, היתה התורה, כקלחת שאין לה אזנים, ומי שקרב אליה נשרף. כיון שבא שלמה, ועשה לה אזנים, ובני העולם נצלו בעצתו. ונמצא שנתן כביכול הצלה באותה העיר, שהוא התורה. ובמה, בחכמתו. וכל

בה איש מסכן, זהו משיח בן דוד. שנאמר בו, עני ורוכב על חמור. ונאמר הצדיק אבד. כל זמן שלא יבא עליו השפע, ועליו נאמר ונהר יחרב ויבש. וע"כ נקרא מסכן.

רסו) חמור דא סמאל וכו': ורוכב על חמור זהו סמאל. חכם, זהו משיח בן דוד. ועליו נאמר ומלט הוא את העיר בחכמתו. שיהיה גואל את משיח בן אפרים. וזו היא גאולה שמלמעלה.

רסז) דבר אחר עיר וכו': א"צ פירוש. רסח) דבר אחר עיר וכו': א"צ פירוש. משיח ראשון הוא משיח בן יוסף, משיח אחרון, הוא משיח בן דוד.

רסט) דבר אחר עיר וכו': א"צ פירוש.

ומאן דקרב בהדה איתוקד. כיון דאתא שלמה, ועבד לה אזנים, ואשתזבון בני עלמא בעצתיה. יהב בההיא עיר כביכול שזיבותא, ובמה. בחכמתו. רעב) וכל דא ב בגין תיקונא דאתקין, ואשתדלותא דאשתדל אבתרה ההוא מסכן, דאיהו דוד. דלאו אית * ב"נ דאשתדל אבתרה, כדוד מלכא. רעג) ותנינן, יאות הוה דוד מלכא, לאתקיימא בעלמא מאה שנין. דאלמלא אתקיים איהו מאה שנין, איהו הוה מתקן לבוצינא, תקונא תקיף, דלא אתעדי לעלמין, ולא אתחריב בי מקדשא. אבל כמה נ גרימו אינון שני דלא אתקיימו. רעד) ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא, זה אדה"ר, ד דיהיב ליה משנוי ה רק ע' שנין. ואדם לא זכר ליה בשעה שבא ס"מ ורכיב על ו גמל, וסבב אותו שחטא, לא זכר את דוד, שבמסכנותא להוי על זה העון, שנחש סבב לחוה, וסמאל לאדם הראשון.

רעה) וסמאל לא הוה ליה כח דיהפוך לאדם, עד שבא נחש והפך לבה דחוה. וחוה הפכה לבו של אדם, וחטאו שניהם. ועל דא אמר, n) האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל. וסמאל לא הוה ליה רשות דיהפך לביה דאדם, עד שבאה חוה, וגרמה ליה דאכיל מיניה, ועל דא אתתא היא ז אתענשת. רעו) אדם הראשון כד יהיב ליה משנוי אינון שבעין שנין, לא אידכר מיניה בקדמיתא, דאלמלי אידכר מיניה, מאה שנין ישאיר ליה משנוי, כמה דאתחזו ליה, בגין לאתתקפא בעלמא, ויתקן תקונא דבוצינא. אלא לא אידכר מיניה, בר שבעין שנין, ולא יתיר.

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

ת) (בראשית ג) בהשמות ח"א רסג: דפו"י קדושים ב ג"א ל"ג בגין (ח"נציא). ג ג"א גרעו (ח"נציא). סח ת"ז תס"ד צה. צו. תס"ו צח. ז"ח יתרו קל. ד ג"א דיהב (ח"נציא). ה ג"א ל"ג רק (ח"נציא). ו ג"א נחש כגמל (מונקאטש). ז ג"א מוסיף אתענשת ההוא דאמרינן בכל מקום שגלו שכינה עמהם גלו לבכל שכינה עמהם גלו לאזורים שכינה עמהם היא ולא אחת מן המדות (ח"נציא).

עיר קטנה — מלך גדול

הסולם

מאמר

של"ט). ואדם לא זכר לו, בשעה שבא סמאל ורכב על גמל, וגרם לו שחטא. לא זכר את דוד. שיהיה בעניות בשביל העון הזה, שהנחש סבב לחוה, וסמאל לאדם הראשון. רעה) וסמאל לא הוה וכו': ולסמאל לא היה כח, להפך לב אדם שיחטא. עד שבא הנחש והפך לבה של חוה, וחוה הפכה לבו של אדם וחטאו שניהם. וע"כ אמר האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל. וסמאל לא היתה לו רשות להפך לבו של אדם. עד שבאה חוה וגרמה לו שיאכל ממנו. וע"כ האשה היא שנענשה.

רעו) אדם הראשון כד וכו': אדה"ר, כשנתן לו משנותיו אלו ע' שנים. לא זכר ממנו

רעב) וכל דא בגין וכו': וכל זה הוא בשביל התקון שהתקין, ובשביל ההשתדלות שהשתדל אחריה אותו המסכן, שהוא דוד. שאין אדם שהשתדל אחריה כמו דוד.

רעג) ותנינן יאות הוה וכו': ולמדנו. טוב היה שדוד המלך יתקיים בעולם מאה שנה. שאם היה מתקיים מאה שנה, היה הוא מתקן את הנר, דהיינו המלכות, תקון חזק, שלא יסור לעולם, ולא היה נחרב בית המקדש. אכן כמה גרמו אלו השנים, שלא נתקיים בהן. רעד) ואדם לא זכר וגו': ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא. זהו אדם הראשון שנתן לו משנותיו רק ע' שנים ולא משה. **משה** **בני** **אמר** **הדוד** **שיר** **השירים** **אחת** (דפו"י דף פ' ס"ד *) פ"א ס"א

רעז) תלתין שנין הוו, דהוה אזל מנהון במדברא, ומנהון ה בענא. ובההיא זמנא, וחכמת המסכן בזויה. ודבריו אינם נשמעין מקמי שאול מלכא. הא דלא אשתארו ביה אלא ארבעין חסר אחת, דהא שתא חדא הוה עריק מקמי בריה אבשלום. ובג"כ ה נחתת תקונא דשרגא, עד דהוה כפשע בינו ובין המות.

רעח) וכל דא, מקמי דאדם לא אידכר מיניה בקדמיתא, לאוספא ליה אינון תלתין שנין לתתא, לאשלמא ליה למאה. ואתפגימו תלתין שנין לתתא, מאינון שבעין שנין, דהוה חכמתו בזויה ודבריו אינם נשמעין.

רעט) ואי תימא, דשלמה מלכא כל כך משבת גרמיה, וקרא איהו על כ נפשיה חכמ. ואלא בג"כ ה אמר איהו בקדמיתא, וגדולה היא אלי. מלה ה דא ברבא דאנא אתי לשבחא גרמאי. אלא הואיל ולא איתא אחרא דיימא ליה. אתו חברייא ונשקוהו, קרו עליה, ה וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך.

מאמר ויהי רעב בימי דוד שלש שנים

רפ) אמר רבי רחומאי, דוד מלכא, תלת שנין הוה כפנא ביומוהי. מ"ט. בגין לאודעא ליה דעל דינא תליא. מלתא. הה"ד, ה ויהי רעב בימי דוד שלש שנים ויבקש וגו'. עד דאשתלים דינא, כיון דאשתלים, מיד ה ויעתר אלהים לארץ וכו'.

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

א) (ישעיה נד) נח קיא ז"ח בראשית תרין. ב) (ש"ב כא) ז"ח נח קלז שה"ש קיב. ג) (שם) תולדות יס. ח) נ"א בענא (חניציא) נ"א בענא ומנהון מקמי אחוהי דהו מבוזין ליה (מונקאטש). ט) נ"א נחתך (חניציא). י) נ"א ל"ג ואי תימא (חניציא). כ) נ"א דוחיה (חניציא). ל) נ"א אי בהאי, ונ"א בג"כ אי, ונ"א בההיא, ול"ג אלא בג"כ אמר איהו (חניציא). מ) נ"א ל"ג אמר איהו (מונקאטש). נ) נ"א ל"ג דא (חניציא).

עיר קטנה — מלך גדול

הסולם

מאמר ב'

רעט) ואי תימא דשלמה וכו': ואם תאמר, איך שלמה המלך משבח את עצמו כל כך והוא קורא את עצמו חכם, דהיינו שאמר, איש מסכן חכם, שהוא שלמה (כנ"ל אות ר"ע). ומשיב. אלא משום זה הוא אמר תחילה (בפסוק י"ג) וגדולה היא אלי שפירושו דבר זה גדול שאני בא לשבח את עצמי, אלא משום שאין אחר שיאמר זה, ע"כ אני אומר את זה. באו החברים ונשקו אותו הילד. קראו עליו, וכל בניך למודי ה'.

מאמר ויהי רעב בימי דוד שלש שנים רפ) אמר רבי רחומאי וכו': אר"ר, דוד המלך, ג' שנים היה רעב בימיו. מהי הטעם. הוא כדי להודיעו, שבדין תלוי הדבר. כמ"ש שם, משום ששאול המלך המית את הגבעונים. ז"ש, ויהי רעב בימי דוד שלש שנים ויבקש וגו'. עד שנשתלם הדין. כיון שנשתלם, מיד ויעתר אלקים לארץ.

דתני

ממנו בתחילה, כראוי, כי אם היה נזכר ממנו כראוי, היה משאיד לו מאה שנה משנותיו, כמו שראוי לו, כדי להתחזק בעולם, ויתקן תקון הנר, שהוא המלכות. אלא שלא נזכר ממנו ונתן לו רק ע' שנים, ולא יותר.

רעז) תלתין שנין הוו וכו': שלשים שנה היו, שבחלק מהם היה הולך במדבר, ומהם בצאן. ובאותו זמן, וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעין מפני שאול המלך. הרי שלא נשארו לו מע' שנה, אלא ארבעים חסר אחת, כי שנה אחת היה בורח מפני בנו אבשלום. ומשום זה, ירד תקון הנר, שהוא המלכות, עד שהיה כפשע בינו ובין המות.

רעח) וכל דא מקמי וכו': וכל זה היה מפני שאדם לא נזכר ממנו בתחילה להיסיף לו אלו שלשים שנה למטה להשלימם למאה. ונפגמו גם שלשים שנה למטה מאלו ע' שנה, שהיתה חכמתו בזויה ודבריו אינם נשמעין.

רפא) דתני רבי חייא, כל עלמא לא שתיין, אלא מתמצית ארץ ישראל. כד אתפקיד עלמא, איהי אתפקדת בקדמיתא. בגין דלא אשתכח מאן ׀ דישיב לה ויגין ׀ עליה.

רפב) אלימלך זכאה הוה, ויכול לאגנא על דרי עלמא, ועריק ליה בין שאר אומין. ובגין כך אתשיש, מת איהו, ׀ ואתו בנוי, ונסיבו נשין נוכריין ׀ מאומין אחרנין. ואתענשו.

מאמר עוזא ועזאל ונעמה

רפג) רבי ׀ נחמיה פתח, ׀ ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו. ויראו בני האלהים, עזיא ועזאל, תרין מלאכין הוו, דקטרגו למאריהון, ואפיל לון הקב"ה, ׀ מאתר קדישא דלעילא. וכד נחתו, אתגלימו באוירא, ואתעבידו כבני אינשא.

רפד) ולית * ׀ לך בכל אינון מלאכין, דאשלימו לאתערבא גו בני נשא, כאינון דאקרון אישים. וכאינון דאיקרון בני אלהים. כיון דאפיל לון הקב"ה, אתגלימו מכל אינון יסודי דבני נשא, ומתלבשין בהון.

רפה) שאר מלאכין, כד נחתו, ואינון זמינין לאתבא לדוכתייהו, אתגלימו באוירא דעלמא, ונטלי קטורא דאנשי בהדייהי, ולא יתיר. ובג"כ אתחזיאו לפום שעתא, ולא יתיר, זימנא ביומא, או תרין זימנין, או בכל יומא זימנא חדא או תרין, ולבתר פרחי באוירא ומתפשטין מיניה, ואהדרו לדוכתייהו.

חלוסי גרסאות

מסורת הזכר

׀ נ"א דישאב (חינציא). ע נ"א מוסיף עליה, בקדמיתא (חינציא) ונ"א עליה בחכמתיה (מונקאטש). ׀ נ"א ומתו (מונקאטש) נ"א ומתו בנוי על דנסיבו (ווינציא). ׀ נ"א ל"ג מאומין (חינציא). ׀ נ"א חנינא (מונקאטש). ר נ"א מקושה (כל הדפוסים בשם ס"א). ׀ נ"א ל"ג מן באוירא עד באוירא (חינציא).

עוזא ועזאל ונעמה

הסולם

מאמר

היו שקטרגו לאדינם, על בריאת האדם (כנ"ל בהקדמת ספר הזוהר אות קנ"ו בהסולם) והפיל אותם הקב"ה מהמקום הקדוש שלמעלה. וכשירדו, נתגלמו באויר, דהיינו שקבלו גולם אנושי, מלשון גלמי ראו ענין. ונעשו כבני אדם.

רפד) ולית לך בכל וכו': ואין לך בכל המלאכים, שיגמרו להתערב בתוך בני אדם, כאותם המלאכים הנקראים אישים, וכאותם הנקראים בני האלקים. דהיינו עוזא ועזאל הנקראים בני האלקים, כיון שהפילים הקב"ה נתגלמו מכל אלו היסודות שבבני אדם, והתלבשו בהם.

רפה) שאר מלאכין כד וכו': מלאכים אחרים, כשירודים, ועתידיים לחזור למקומם, מתגלמים

רפא) דתני ר' חייא וכו': שר' חייא למד, כל העולם אינם שותים אלא מתמצית ארץ ישראל. כשנפקד העולם, ארץ ישראל נפקדה תחילה. שעה שאינו נמצא מי שיצילה ויגין עליה.

רפב) אלימלך זכאה הוה וכו': אלימלך היה צדיק, והיה יכול להגן על יושבי העולם, והוא ברח בין האומות האחרות, ומשום זה נענש והוא מת. ובאו בניו ולקחו נשים נכריות מאומות אחרות. ונענשו.

מאמר עוזא ועזאל ונעמה

רפג) רבי נחמיה פתח וכו': רנ"פ, ויראו בני האלקים את בנות האדם כי טובות הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו. ויראו בני האלקים, הם עזא ועזאל, ששני מלאכים

רפו) רבי קיסמא בר רבי ינאי פתח, ה) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט. אית מלאכין דאינון מרות, ואית מלאכין דאינון מאשא, דא יהיב מדיליה לחבריה, בגין דאית שלמא בינייהו. וע"ד, אינון דנחתין, מתרי יסודי אילין נחתין. כד נחתי מתלבשין יתיר באוירא דהאי עלמא, ואתגלימו.

רפז) אינון דאתערבו בהאי עלמא, ת מתלבשן ביסודי דהאי עלמא, ולא יכילו לפרחא ולאטבא לאתרייהו, ומתעכבו הכא. כיון דשבע יומין אתעכבו הכא, דא בתר דא, לא אתהדרו תמן.

רפת) ועל דא ויראו בני האלהים את בנות האדם וגו'. מאי כי טובת הנה. דהוה נהיר שפירו דלהון, כנהירו עילאה.

רפט) כיון דאולידו בנין, נטל להון הקב"ה, ואעל לון בטורא דחשוכא, דאיקרון הררי קדם. * וקטיר לון בשלשלאות של ברזל, ואינון שלשלאין משוקעין עד גו תהומא רבא. ותמן אולפין חרשין לבני נשא.

רצ) בלעם, מתמן נטיל חרשוי, ואוליקף מינייהו, באינון טורין. הה"ד, ה) מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם. ב ומתמן אתעטרו כל ידעי חרשין דבעלמא.

רצא) ומגו דהוּו ג קטרוגי דמריהון בקדמיתא, ועד האי יומא, אינון

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ה) (תהלים קד) ב"ב מז ז"ח בראשית שפט וישב ח
תק"ח צט ט"ג. ו) (במדרב כג) חיי שרה פא בלק
תכב תכה.
ת ה"ג כל הדפוסים בשם ס"א ג"א ל"ג מתלבשן
(כל הדפוסים). א ה"ג כל הדפוסים בשם ס"א ג"א
וכפית (כל הדפוסים). ב ה"ג הדפוסים בשם ס"א ג"א
ותמן (כל הדפוסים). ג ג"א קטרוגא וג"א קטרגי (חינצ'יא).

מאמר

הסולם

עוזא ועזאל ונעמה

מתגלמים באויר העולם, ולוקחים צורת בני אדם עמהם, ולא יותר. ומשום זה, הם נראים לפי שעה, ולא יותר, פעם אחת ביום או ב' פעמים או בכל יום פעם אחת או ב' פעמים ואח"כ פורחים באויר, ומתפשטים מן האויר, וחוזרים למקומם.

רפו) רבי קסמא בר וכו': רבי קסמא בר רבי ינאי פתח, עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט. יש מלאכים שהם מרות, ויש מלאכים שהם מאשא, וכל אחד נותן משלו לחבירו, משום שיש שלום ביניהם. וע"כ, אלו המלאכים היורדים, יורדים מב' היסודות האלו, המים והאש. כשירדים לעולם הזה מתלבשים יותר, שמתלבשים באויר העולם הזה, שהוא יסוד הרוח, ונתגלמו.

רפז) אינון דאתערבו בהאי וכו': המלאכים האלו המתערבים בעולם הזה, מתלבשים ביסודות של העולם הזה, ואינם יכולים לעוף ולשוב למקומם, ומתעכבים כאן

רצא) ומגו דחזו קטרוגא וכו': ומתוך שהיו (דפו"י דף פ"א ט"ב) 268

מקטרגין למריהון ז כל כמה, באינון חרשין, דמכחישין פמליא דלעילא. ואלמלא אינון שלשלאין דמשוקעין גו תהומא רבא, ואחידן בהו בתפיסו סגי מטשטשי עלמא הוו, ועלמא לא יכיל למיסבל.

רצב) ותמן באינון טורין דחשוכא, ינקין מסיטרא דצפון, דהא מההוא סיטרא, כל אינון זייני ה מתערין בעלמא. ו

רצג) אמר רבי נחמיה אמר רבי יהודה, ז נעמה היתה באותו זמן, וכל העולם טועים אחריה. רבי שמעון אומר, אימא של שדים היתה. כיון שראו אותה בני אלהים, טעו ה אחריה.

רצד) ל לאחר כן ראו בנות האדם הולכות ערומות, ובאו להן, וילדו מהם. הה"ד, ז וגם אחרי כן כאשר יבאו בני האלהים וגו'. אנשי שם, מאי אנשי שם וגו'. אליון נפילין. דאוליפו בעלמא, שם בכל מלה ומלה, לאשלמא חרשיהו. רבי יהודה ורבי יוסי אמרו, אנשי שם ממש. כמא דאת אמר, ה ששים גבורים סביב לה. א"ל רבי יצחק, מגבורי ישראל כתיב.

מאמר חרשין אינון יתיר בנשיא

רצה) כ רבי עזריה שאל לרבי יוסי איש כפר אונן, מ"ט חרשין אינון יתיר בנשיא, ולא בגברייא. דכתיב ט מכשפה לא תחיה, ולא כתיב מכשף.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ז (בראשית ו) ב"א רכט. ח (שה"ש ג) ב"א סו סו. ד ג"א במה ולי"ג כל כמה (כל הדפוסים בשם ס"א).
ה ג"א מתגברין (כל הדפוסים בשם ס"א). ו בדפו"י
ט (שמות כב).

כתבו אמ"ז בזהר דפוס קרמונה מ"ז א גמצא יותר
ו"ל ובהבדלה דר"ע אמר עז"א ועז"א ל רזי דמאריהון גליין ונקב יתהון מנחיריהון ותלי יתהון בטורי קבל
דשמשא לא חזיין ורוחא לא חזיין ורוחא לא גשבא על אפיהון כל זמן וכל שעה ע"כ שם. ז ג"א היתה
נעמה (חינציא). ח ג"א אחרי בנות ול"ג לאחר כן ראו (חינציא). ט ג"א ל"ג לאחר כן ראו (מונקאטש).
י ג"א דאפילו (מונקאטש). כ ג"א ל"ג רבי (חינציא).

עוזא ועזאל ונעמה

הסולם

מאמר

רצד) לאחר כן ראו וכו': לאחר כן ראו בנות האדם הולכות ערומות, ובאו אליהן וילדו מהם. ז"ש. וגם אחרי כן אשר יבואו בני האלקים וגו' אנשי שם. מהו אנשי שם. הם הנפילים, שלמדו שם בכל דבר ודבר שבעולם, להשלים כשפיהם. ר' יהודה ור' יוסי אמרו, אנשי שם ממש, כמו שאתה אומר, ששים גבורים סביב לה, שפירושו! שהם סביב המלכות הנקראת. שם. והנפילים הם מעששים גבורים אלו, ע"כ נקראו, אנשי שם. א"ל רבי יצחק, מגבורי ישראל כתוב, אצל ששים הגבורים. ואלו הנפילים אינם מבני ישראל.

שהיו בקטרוג על אדונם בתחלה בבריאת אדם (כנ"ל בהקסה"ז אות קנ"ו) ועד היום הזה הם צוררים לאדונם כל כך בכשפים האלו המכחישים החבורה שלמעלה, (כבזהר ויחי אות תש"ז) ע"כ נכבלו בשלשלאות של ברזל. ולולא השלשלאות האלו המשוקעות בתהום הגדולה שמחזיקות אותם בחוזק רב, היו מחריבים העולם, והעולם לא היה יכול לסבול. רצב) ותמן באינון טורין וכו': ושם בהרי חשן אלו, הם יונקים מצד צפון, כי מאותו הצד כל אלו המינים הרעים מתעוררים בעולם.

מאמר חרשין אינון יתיר בנשיא
רצה) רבי עזריה שאל וכו': ר"ע שאל את ר' יוסי איש כפר אונן, מהו הטעם, שהמכשפים נמצאים יותר בנשים, ולא בגברים. שכתוב, מכשפה לא תחיה, ולא כתוב מכשף.

א"ל

רצג) אמר ר' נחמיה וכו': אר"נ א"ר יהודה, נעמה היתה באותו זמן, וכל העולם טעו אחריה. רבי שמעון אומר, האם של השדים היתה. כיון שראו אותה בני האלקים טעו אחריה. (ביאור הדברים תמצא בהקדמת ספר הזהר אות קנ"ז).

(דפו"י דף ט"א ט"ב)

רצו) א"ל, כתיב: לא תאונה אליך רעה. רע לא כתיב, אלא רעה. דא סטרא דנוקבא ודאי הוא. ונגע לא יקרב באהליך, דא הוא דכורא. ומן נוקבא כל זינין דחרשין, וכל עיסקין בישין אתיין לעלמא. הה"ד, ומוצא אני מר ממות את האשה וגו'.

רצז) ומאי אסורים ידיה. ר' ינאי ורבי יהושעיא. חד אמר, כל הנוגע באשה, או מקבל ממנה מ מידה לידו, לא ינקה מדינה של גיהנם. * שנאמר יד ליד לא ינקה רע. הה"ד, אסורים ידיה. ודאי.

רצח) וחד אמר, מן הנקיבות באות כל מיני נחש וכישוף, וכל הרהורים רעים, ואלמלא שאסורים ידיה, דלא שבקין אותה מן שמיא, היו הורגים וממיתין כל העולם בכל עת וזמן.

רצט) ולא אתתקפת נוקבא, אלא בחילא דדכורא. דהיא שארת בעומקין דיליה, נ שהיא יודעת לאומאה לבר נש, לאשלמא רעותה. ובמה. בשם, ובמילין עמיקין, בשמא דמסאבא. וע"ד עובדי בה תליין, ומלין בדכורא. ותרוייהו מנוקבא מתערי. ובג"כ, זיני חרשין משתכחין בנוקבא, ולא בדכורא.

ש) תנן, העובר בין שתי נשים, אם נדות הן, נכפה. ולא תזוז מגופו, אם לא יעשו לו מידי. ס סכנת דם או הריגה מזומנת לו. ואם אינן נדות, עין הרע שולט בו בגופו, או בממונו.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(תהלים צא) וישלח עה בשלח תמו פקודי תתסר אחרי מות שנח שסג אמור שכט ואתחנן קח ז"ל פ' אחרי צד להלן שג. כ) (קהלת ז) ויחי רמ תג אמור שלו ואתחנן ל ר"ל חס"ח צת. להלן דש. ל ג"א עומקין (וינציא). ט ג"א בידהא (וינציא). נ ג"א שהיא יודעת בכל מיני כשוף ולבר נש אצטריכא לבישלם רעותה (כל הדפוסים בשם ס"א). ט ג"א מוסיף ואם יעשו סכנת (מונקאטש).

מאמר

הסולם

חרשין אינון יחיר בנישיא

היו הודגות וממיתות כל העולם בכל עת ובכל זמן.

רצט) ולא אתתקפת נוקבא וכו': והנקבה אינה מתגברת, אלא בכח הזכר. שהיא שורה בדברים העמוקים של הזכר, ויודעת ממנו להשביע את האדם שימלא את רצונה. ובמה היא משביעה. היינו בשם, וברבדים עמוקים של שם הטומאה. וע"כ המעשים תלויים בנקבה, והרבדים בזכר. ושניהם מתעוררים מן הנקבה. ומשום זה מיני הכשפים נמצאים בנקבה, ולא בזכר.

ש) תנן העובר בין וכו': למדנו, העובר בין שתי נשים, אם הן בנדותן, נעשה חולה נכפה, ולא תזוז מגופו אם לא יעשו לו איזה רפואה. וסכנת דם או הריגה מזומנת לו. ואם אינן נדות, עין הרע שולטת בו בגופו או בממונו.

רצו) א"ל כתיב לא וגו': אמר לו. כתוב, לא תאונה אליך רעה. רע, שהוא לשון זכר, לא כתוב, אלא רעה. שזה ודאי צד הנקבה הוא. ונגע לא יקרב באהליך, זה הוא זכר. ומן הנקבה הם כל מיני כשפים, וכל העסקים הרעים הבאים לעולם. ז"ש. ומוצא אני מר ממות את האשה וגו'.

רצז) ומאי אסורים ידיה וכו': שואל, ומהו שהכתוב מסיים אסורים ידיה. רבי ינאי זר. יהושעיא. אחד אמר, כל הנוגע באשה או מקבל ממנה מידו לידה, לא ינקה מדינה של גיהנם, שנאמר, יד ליד לא ינקה רע. ז"ש, אסורים ידיה. ודאי.

רצח) וחד אמר מן וכו': ואחר אמר, מן הנקיבות באים כל מיני נחש וכישוף, וכל הרהורים הרעים, ולולא שאסורים ידיה, דתינו, אם לא היו מונעים אותה מן חשמים,

(ש) כי דא דר' נחום ברבי שמלאי, זמנא חדא הוה בכרך קסרין, אעבר בין שתי נשים. אסתכלו ביה, ואיסתכן מיד בגופיה ובממוניה. מאי טעמא. בגין ^ע דההוא רוחא בישא שראת עלון, ויכיל לנזקא.

(שא) מאי תקנתיה. לימא הכי, זיל זיל, דומי ^פ דומי, ^צ אעדי קטור דקטרא, ^ק דא ולא לי. ולבתר יתחיל באל, ויסיים באל. יתחיל באל, דכתיב, ^ד אל מוציאו ממצרים. ויסיים באל, ^מ כי לא נחש ביעקב וגו', עד מה פעל ^ר אל. ויזיל ליה, ולא ישגח אבתריה.

(שב) רב הונא הוה סליק מבבל לארץ ישראל, והוה סליק להתם, איערע בחד כפר, חמא ההיא אתתא דהוה אתיא אבתריה, ארמאת ^ש מין אכתפוי, ונטלת עפרא מרגלוי. אהדר רישיה ואמר לה, ^ת עבידי וטול בתראי, דהא לא כלום גבאי, אבל גוזרני עליך בלבולא בדעתך.

(שג) לבתר אמר, לא ^א בגיני אלא בגין דלא ^ב תיקטלי בני אינשא אוחרנין. וכן הוה, איתבלבל דעתה, ולא ידעה מידי, ומתה. ועל דא כתיב, ^ו לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך.

(שד) תני ר' חייא, ^ס טוב לפני האלהים ימלט ממנה. ממאן. מההוא אשה דכתיב בה, אשר היא מצודים וחרמים כו'. ^ג וחוטא ילכד בה, ההוא דאזול בתר יצה"ר.

(שה) בא וראה, בזמן שהרעב בעיר, לא יראה אדם את עצמו, ולא ילך

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(ל) (במדבר כג) בהשמטות ח"ב רעב. דפו"י ז"ח ^ע ג"א דהוה (כל הדפוסים בשם ס"א). ^פ ג"א ל"ג בשלח כו. ^ח (שם) וישלח לג ז"ח בלק נה. דומי (חינצ'א). ^צ ג"א אגודי (כל הדפוסים בשם ס"א). ^ק ה"ג דפוס ירושלם ג"א מוסיף לא לך (כל הדפוסים). ^ר ג"א ל"ג אל (חינצ'א). ^ש ג"א עינה (כל הדפוסים) בשם ס"א. ^ת ג"א עבד (חינצ'א) ונ"א טול ועבידי בתראי בהא דלא גבאי (מונקאטש) ג"א טול ועבדי בהרא בהא דלא גבאי (חינצ'א). ^א ג"א בגינך (חינצ'א). ^ב ג"א תיקטולי (כל הדפוסים). ^ג ה"ג דפוס מונקאטש במרובעים ג"א ל"ג מן וחוטא עד סוף האות (כל הדפוסים).

מאמר

הסולם

חרשין אינון יתיר בנשיא

(ש) כי הא דר' נחום וכו': כמו זה דר' נחום ברבי שמלאי. שפעם אחת היה בכרך קסרין, עבר בין שתי נשים. הסתכלו בו, ונסתכן מיד בגופו ובממונו. מהו הטעם. הוא משום שרוח רעה שורה עליהן, ויכול להזיק.

(שא) מאי תקנתיה לימא וכו': מה היא תקנתו. יאמר כך. לכי לכי, דומי דומי, הסירי קשר הקשר, לא ולא לי. ואח"כ יתחיל באל ויגמור באל. יתחיל באל, שכתוב, אל מוציאו ממצרים. ויגמור באל, כי לא נחש ביעקב וגו' עד מה פעל אל. וילך לו, ולא יביט לאחרינו. (שב) רב הונא הוה וכו': ר"ה היה עולה מבבל לארץ ישראל. כשעלה שמה, פגש בכפר אחד, וראה אשה שהיתה באה אחרינו,

(שה) בוא וראה בזמן וכו': בוא וראה

בזמן

יחידי בעיר, מפני שמלאך המות נמצא שם, ויש לו רשות לחבל. וע"ד כתיב, ויאמר יעקב לבניו למה תתראו. כיוצא בו, בזמן שהדבר בעיר, יסגור אדם עצמו, ולא יתראה בשוק. דכיון שנתן רשות למחבל, מי שפוגע בו, ניוזק. ואיהו מתחייב בנפשו.

(ש) בא וראה, עשר שנים היתה נעמי בשדה מואב, לסוף, כי שמעה בשדי מואב כו'. מפני מה נענשו מחלון וכליון. מפני שנשאו נשים מואביות.

(שז) אין לך בעולם, נשים מתעסקות בנחש ובכישוף, כמו מואביות. ממאי, דכתיב, ויאכל העם וישתחו לאלהיהן. כיון דהוּו אכלי מידי בחרשיהוּ, מיד הוּו סגדין לטעוותהוּן, ויצמד ישראל לבעל פעור. רבי חייא אמר, כהני צמידין תכשיטין, הכי הוּו מתחברים בבעל פעור.

(שח) בחרשיהוּן דנשיא. מנלן. דכתיב, הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם. בעצת בלעם לא נאמר, אלא בדבר בלעם. אוליף לון מילין בפומא. דהא חרשין וקוסמין, לא הוּו בעלמא כותיהוּ, אבל מילין בפומא * לאשלמא חרשיהוּ לא הוּו ידעי. וע"ד, בדבר בלעם עבדו, ואשלים חרשיהוּ, ויכיל להוּ. ר' יוחנן אמר, כשירה היתה רות.

(שט) ותאמר נעמי לשתי כלותיה לכנה שובנה אשה לבית אמה יעש ה',

מסורת הזכר

(ט) (בראשית מב) מקץ פד קה רמט בחיג צ"ב ויחי ג יא אמור עו עס ז"ל פ"ה שה"ש שטו. (במדבר כה) בחקותי י פנחס תעג. (צ) (שם) פנחס תעב תעז. (ק) (שם) בלק צד שצה תצט לעיל קמו. (ר) (רות א) לעיל פ ט"ג.

מאמר

הסולם

חרשין אינון יתיר בנשיא

בכשפיהוּ, מיד היו משתחווים לאלהיהוּ, ויצמד ישראל לבעל פעור. רבי חייא אמר, ויצמד, פירושו, כצמידים האלו התכשיטים, כך היו מתחברים בבעל פעור.

(שח) בחרשיהוּן דנשיא מנלן וכו': שואל, מאין לנו שישראל עבדו לבעל פעור מפני הכישוף של הנשים. ומשיב, שכתוב, הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם. בעצת בלעם לא נאמר, אלא בדבר בלעם. ללמד, שבלעם למד אותן הנשים דברים בפה שלהוּן. כי מכשפים וקוסמים לא היו בעולם כמוהוּ, ועכ"ז הדבורים שבפה הצריכים להשלים הכשפים, לא היו יודעות. וע"כ בדבר בלעם שלימד אותן, עשו והשלימו כשפיהוּ. ויכלו להם. ר' יוחנן אמר כשרה היתה רות. כלומר לא היתה מכשפה כמו בנות מואב האחרות. (שט) ותאמר נעמי לשתי וגו': ותאמר נעמי לשתי כלותיה לכנה שובנה אשה לבית

בזמן שהרעב בעיר, לא יראה אדם את עצמו, ולא ילך יחידי בעיר, מפני שמלאך המות נמצא שם, ויש לו רשות לחבל. וע"ז כתוב, ויאמר יעקב לבניו למה תתראו. כיוצא בו, בזמן שהדבר בעיר, יסגור אדם את עצמו בבית, ולא יתראה בשוק, כי כיון שניתנה רשות למחבל, מי שפוגע בו ניוזק, והוא מתחייב בנפשו.

(ש) בא וראה עשר וכו': בוא וראה, עשר שנים היתה נעמי בשדה מואב, מפני שהיה רעב בישראל, כדי שלא יתראו כשבעים, כנ"ל, לסוף, כי שמעה בשדה מואב כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם. אז חזרה, ושואל, איך למה נענשו מחלון וכליון. כיון שעשו כהוּן. ומשיב, מפני שנשאו נשים מואביות. (שז) אין לך בעולם וכו': אין לך בעולם, נשים מתעסקות בנחש ובכישוף, כמו מואביות. זאת תדע ממה שכתוב, ויאכל העם וישתחו לאלהיהוּ. כיון שהיו אוכלים משהו (דפויי דף ס"א ט"ג * ס"ד)

יעשה כתיב. אמרה להון, אם תזכו ליכנס תחת כנפי השכינה, יעשה. ואם לאו, יעש, חסר ה'.

שי) כי מר לי מאד מכם. עליכם מבעי ליה. כמד"א, (ט) צר לי עליך, מאי מכם. א"ר קרוניא אמר רב ד כהנא, עאקו בלבאי מכם, דאתון גרמתון לבני דימותו, כמאן דמתרעם מאחרא.

מאמר וישבי בנוב, שבא על מעשה נוב

שיא) ותשק ערפה לחמותה. ערפה, הרפה שמה. למה נקרא שמה ערפה. על שהחזירה עורף לחמותה, וחזרה למקומה לשדה מואב. זנתה, ולא ה קבלוה, והלכה לארץ פלשתים. והכל דשים בה כהריפות, שהפקירה עצמה לזנות.

שיב) וילדה מזנות ששה בנים. וכולם נפלו ביד דוד ואנשיו, שהיה בן בנה של רות. שנאמר, (ח) וישבי בנוב אשר בילידי הרפה. וכי מי נתן אותם בנוב. והלא ז נוב סמוך לרושלים הוא, בא"י, והוא בארץ פלשתים.

שיג) אלא הכי א"ר פנחס, מלמד, שבא על עסקי נוב, מפני שגרם עניין נוב עיר הכהנים, והקבי"ה מדקדק עם הצדיקים אפילו כחוט השערה. אמר לו הקבי"ה, דוד, גרמת כל כך בנוב עיר הכהנים, חי"ך, או הדין יחול על עצמך, או על זרעך, ולא ישאר אלא אחד.

שיד) תני ר' חייא, כתיב, (א) וימלט בן אחד לאחימלך וגו'. שלא נשאר

חלופי גרסאות

מסורת הוזהר

(ט) (ש"ב א). (ח) (ש"ב כא). (א) (ש"א כב) נח סו. ד ג"א עוקבא (כל הדפוסים בשם ס"א) ג"א בזנא (מונקאטש בשם ס"א). ה ה"ג כל הדפוסים בשם ס"א ג"א כבדוה (כל הדפוסים). ו ג"א ל"ג והלכה (חינצא). ז ג"א ל"ג נוב (חינצא).

וישבי בנוב, שבא על מעשה נוב

הסולם

מאמר

פלשתים. והכל דשים בה כבתוך הריפות. שהפקירה עצמה לזנות.

שיב) וילדה מזנות ששה וכו': וילדה מזנות ששה בנים. וכולם נפלו ביד דוד ואנשיו. שהיה בן בנה של רות. שנאמר וישבי בנוב אשר בילידי הרפה. שואל, וכי מי נתן אותם בנוב, והלא נוב סמוכה לירושלים היא, בארץ ישראל, והוא היה בארץ פלשתים.

שיג) אלא הכי א"ר וכו': ומשיב. אלא כך אמר רבי פנחס, מלמד שבא על עסקי נוב, מפני שדוד סבב ענין נוב עיר הכהנים, ששואל הרגס. והקבי"ה מדקדק עם הצדיקים אפילו כחוט השערה. א"ל הקבי"ה, דוד, גרמת כל כך בנוב עיר הכהנים, חי"ך, או הדין יחול על עצמך, או על זרעך, שלא ישאר מהם אלא אחד. (כמ"ש להלאה אות ש"כ).

שיד) תני ר' חייא וכו': למד ר' חייא

כתוב

אמה יעש ה'. יעשה כתיב והקרי יעש. היינו שאמרה להון, אם תזכו ליכנס תחת כנפי השכינה, אז, יעשה, במילואו. ואם לא, יעש, חסר ה' שלא יהיה בשלמות.

שי) כי מר לי וגו': כי מר לי מאד מכם. שואל, עליכם היה צריך לומר, כש"א צר לי עליך, מהו מכם. א"ר קרוניא אמר רב כהנא, כך אמרה, הרחק שבלבי מכם הוא, כי אתן סבתן לבני שימותו. דהיינו כמי שמתרעם על אחר.

מאמר וישבי בנוב, שבא על מעשה נוב

שיא) ותשק ערפה לחמותה: ערפה, הרפה שמה. ולמה נקרא שמה ערפה, על שהחזירה עורף לחמותה וחזרה למקומה לשדה מואב. זנתה, כלומר שהפקירה את עצמה לזנות, ולא קבלוה אנשי מקומה, והלכה לארץ

(דפו"י דף פ"א ס"ד)

לאחימלך מכל בית אביו, זולתי אביתר לבדו, ועל עון זה מת שאול ובניו, וכמה אלפים ורבבות מישראל, ונגזר על דוד למות.

שטו) כיון שהלך לארץ פלשתים, ראתה אותו הרפה, אמרה לכנה, האי ן דקטיל אחוך. באותה שעה, הגיע זמן מדת הדין, להנקם מדוד, על עסקי נוב. וזימן לישבי להורגו. מיד, וישבי בנוב, שבא על עסקי נוב. אמר רבי יוחנן, כך אמר דוד, רבש"ע, זרעי יהיה נכון לפניך, והריני מקבל עלי את הדין.

שטז) מה עשה. נטלו ישבי, והגרים ן א"ע עליו, ועל המטה. א"ל, לאו יקרא דילי. נטלו וארמי ליה. לאוירא, ושוי סיפא דיתקטל בה דוד. הה"ד ן והוא חגור חרב חדשה ויאמר להכות את דוד. מיד הזכיר ן אבישי שם המפורש, ן ועמד באויר, וסוסו מיד נשמט, והלך לירושלים.

שיז) הלך אבישי ובא לסנהדרין ואמר, מהו לרכוב על סוסו של מלך בשעת הדחק, והתירוהו. מצאו לדוד עומד באויר, א"ל חזור ן מתפלתך.

שיח) א"ל, ן מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי. ן שכך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי, שאפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים. מיד חזר מתפלתו, וקבל ן הדין על זרעו. דכתיב, ן ויעזור לו אבישי בן צרויה ויך את הפלשתי וגו'.

חלופי גרסאות

מסורת הזת

(ב) (ש"ב כא.) ג (תהלים קטו.) ד (ש"ב כא.) ח נ"א מוסיף מאן דקטל (ווינציא.) ט נ"א עליו אה עצמו (ווינציא.) י נ"א לאסירים (ווינציא.) כ נ"א ל"ג אבישי (ווינציא) נ"א דוד (מונקאטש.) ל נ"א באויר ועמד (ווינציא.) מ ה"ג כל הדפוסים בשם ס"א נ"א לתפלתך ול"ג שנאמר ויעזור לו אבישי (כל הדפוסים.) נ נ"א מוסיף אלא שכך (מונקאטש.) ן נ"א על זרעו הדין (ווינציא.)

וישבי בנוב, שבא על מעשה נוב

הסולם

מאמר

על החרב, ויהרג בה דוד. ז"ש והוא חגור חדשה ויאמר להכות את דוד. מיד הזכיר אבישי שם המפורש, ונשאד עומד באויר, ולא נפל לארץ. וסוסו של דוד נשמט והלך לירושלים.

כתוב, וימלט בן אחד לאחימלך וגו'. שלא נשאר לאחימלך מכל בית אביו זולת אביתר לבדו, ועל עון זה מת שאול ובניו, וכמה אלפים ורבבות מישראל. ונגזר על דוד למות.

שטו) כיון שהלך לארץ וכו': כיון שהלך דוד לארץ פלשתים, ראתה אותו הרפה. אמרה לכנה, זהו שהרג את אחיך. באותה שעה הגיע זמן מדת הדין להנקם מדוד על עסקי נוב. וזימן את ישבי להורגו. מיד, וישבי בנוב, שבא על עסקי נוב. אמר רבי יוחנן, כך אמר דוד, רבוננו של עולם. זרעי יהיו נכון לפניך, והרי אני מקבל עלי את הדין.

שטז) מה עשה נטלו וכו': מה עשה לקחו ישבי, והכביד את עצמו עליו, ועל המטה, כלומר ששם עליו מקל, והניח את עצמו על המקל כדי לרסק אותו. אמר לו, דוד, אין זה כבוד, שתהרגני כך במקל. לקחו ישבי, וזרקו לאויר, ושב חרב למטה, כדי שיפול

שיט) מה כתיב. (ח) ועתליה אם אחזיה ראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה. כתיב ותאבד, וכתוב (ו) ותדבר את כל זרע כו'. מהו ותדבר. אמרה שעתידין זרעו של דוד ליאבד מן העולם. (שכ) ותקח יהושבע בת המלך יורם כו', את יואש כו'. מלמד שהקב"ה דן מדה כנגד מדה. ועל כל זה, אע"פ שנגזרה גזירה זו, וניתן רשות למדת הדין, על זה כתיב, (ז) עוד היום בנוב לעמוד. עדיין (* מדת הדין בנוב עומדת ותובעת דין מלפני הקב"ה. ומה בצדיקים מדקדק הקב"ה * כך, ברשעים * עאכ"ו.

מאמר הנה שבה — אל עמה ואל אלהיה

שכא) (ח) ותאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה. אמר ר' נחום אמר ר' יהודה, מדקאמר שבה, מלמד שגירות היתה בתחלה. * וכתוב ואל אלהיה, דהא אלוה * אחד היה לה עם נעמי, ועכשיו חזרה לסרחונה הראשון, וטעתה אחר ע"ז שלה.

שכב) (ט) ורות דבקה בה, כמה שקבלה עליה בחיי בעלה, דבקה באמונתה. בא וראה שבחה של רות, שאע"פ שאימת בעלה לא היתה עליה, דבקה באמונתה. ועל כל דא, נעמי חידשה לה כמתחלה, והתרתה בה התראות, וכלן * קבלתן עליה.

שכג) רבי ברוקא אמר, * כתיב * וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת

חלופי גרסאות

מסורת הזר

ע ג"א ל"ג כך (חניציא). פ ג"א מוסיף לא כל שכן עאכ"ו (חניציא). צ ג"א דכתיב (ווינציא). ק ג"א אחר (חניציא). ד ג"א קבלה עליה (ווינציא). ש ג"א ל"ג כתיב (חניציא).

(ח) (מ"ב יא.) (ו) (ד"ה ב כב.) (ז) (ישעיה י) בשלח קכא פקודי סו. (ח) (רות א) לעיל קפא. ט) (שם) לעיל קפא. י) (בראשית כא) וירא תע בהשמטות ח"א רנה. דפ"י.

הנה שבה — אל עמה ואל אלהיה

הסולם

מאמר

שכא) ותאמר הנה שבה וגו': ותאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה. א"ר נחום א"ר יהודה, ממה שאמרה שבה, מלמד, שגירות היתה בתחילה. וכתוב, ואל אלהיה, משמע, שאלקי אחד היה לה עם נעמי. ועתה חזרה לסרחונה הראשון. וטעתה אחר עברה זרה שלה.

שכב) ורות דבקה בה: היינו שרבקה באמונתה כמו שקבלה עליה בחיי בעלה. בוא וראה שבחה של רות, שאע"פ שאימת בעלה לא היתה עליה, דבקה באמונתה. ועם כל זה, נעמי חידשה לה, קבלת האמונה כמתחילה, כמו שהיתה באה להתגייר, והתרתה בה התראות, וקבלה עליה את כולן.

שכג) רבי ברוקא אמר וכו': א"צ פירוש.

שיט) מה כתיב ועתליה וגו': מה כתוב, ועתליה אם אחזיה ראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה. כתוב ותאבד. וכתוב, ותדבר את כל זרע וגו'. מהו ותדבר. היינו שאמרה, שעתידין זרעו של דוד להאבד מן העולם.

שכ) ותקח יהושבע בת וכו': ותקח יהושבע בת המלך יורם וגו' את יואש. מלמד שהקב"ה דן מדה כנגד מדה. שכמו שנשארו בן אחד לאחימלך, כך נשארו בן אחד לדוד. ועל כל זה, אע"פ שנגזרה גזירה זו, ונתנה רשות למדת הדין, כתוב על זה, עוד היום בנוב לעמוד. עדיין מדת הדין בנוב, עומדת ותובעת דין מלפני הקב"ה. ומה בצדיקים מדקדק הקב"ה כך, ברשעים על אחת כמה וכמה.

מים ויתן אל הגר שם על שכמה ואת הילד. כיון דכתיב אל הגר, מהו שם על שכמה. אלא מלמד, שהזהירה על עול האמונה, ^ה ולעמוד במה שהיתה רגילה בתחלה עמו. כתיב הכא שם על שכמה, וכתיב התם ^ו שם שם לו חק ומשפט. מה להלן עול שכינה, אף כאן עול שכינה.

שכד) מה עשתה. כיון שראתה עצמה יוצאת מתחת רשותו של אברהם, חזרה לקקולה. מה כתיב, ותלך ותת'ע. אחרי ע'ג וגלולי בית אביה. וכתיב הבל המה מעשה תעתועיים.

מאמר נכרי ועוסק בתורה הריהו ככ'ג ע"ה

שכה) רבי חידקא ורבי שמעון בר יוסי, הוו קאזלי באורחא, אמר ר' שמעון לרבי חידקא, הא תנינן, נכרי ועוסק בתורה, ^א ככהן גדול הוי. מ'ט שקלו לכ'ג. והכתיב, ^ב ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. הקב"ה יהבה לישראל, לקבל עליה אגרא לעלמא דאתי, ומי שלא קבלוה, לא מקבלי עליהו אגרא בעלמא דאתי.

שכו) דהכי אמר ר' עקיבא, ישראל שעמדו על הר סיני, מקבלין עליה שכר. ^ב נכרים שלא עמדו על הר סיני, אין מקבלין עליה שכר. ואת אמרת, נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככ'ג.

שכז) א"ל, ככ'ג, ^ג עם הארץ תנינא ודאי. דאמר רבי יוסי בר יודא אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב ^ה יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוּוּ בה. ^ד אפילו ממזר ת"ה, עדיף מכ'ג עם הארץ המשמש לפני ולפנים. הואיל ואינו קורא

מסורת הוהר

חלוסי גרסאות

כ) (שמות טו) שמות שכו ז"ל וישב לא. ל) (תהלים עח) אמור נז אדרא זוטא צג. מ) (משלי ג) חיי שרה רכג ויצא שבא צו מג קדושים מא ת"ז בהקדמה טו. תק"ח קג ט"ב.

ח נ"א וללמד על מה (חינצ'א). א נ"א מוסיף ככ'ג ע"ה (מונקאטש). ב נ"א כותים (כל הדפוסים). ג נ"א ל"ג ע"ה (חינצ'א). ד נ"א מוסיף אלא אפילו (חינצ'א).

מאמר

הסולם

נכרי ועוסק בתורה הריהו ככ'ג ע"ה

שכו) דהכי אמר רבי וכו': שכך אר"ע. ישראל שעמדו על הר סיני מקבלין עליה שכר. נכרים שלא עמדו על הר סיני אינם מקבלין עליה שכר. ואתה אומד, נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול.

שכז) א"ל ככ'ג ע"ה וכו': אמר לו, ככהן גדול עם הארץ למדנו ודאי. שאמר רבי יוסי בר יודא אמד רבי יוחנן, מה שכתוב, יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוּוּ בה. מכאן, שאפילו ממזר תלמיד חכם, חשוב יותר מכהן גדול עם הארץ המשמש לפני ולפנים. כי כיון שאינו קורא בתורה אין עבודתו עבודה, ואינו מקבל עליה שכר. ועליו כתוב,

שכד) מה עשתה כיון וכו': א"צ פירוש.

מאמר נכרי ועוסק בתורה הריהו ככ'ג ע"ה שכה) רבי חידקא ורבי וכו': ר"ח ורבי שמעון בר יוסי היו הולכים בדרך. אר"ש לר' חידקא, הרי למדנו, נכרי ועוסק בתורה, הוא ככהן גדול. מהו הטעם שהשוו אותו לכהן גדול. הרי כתוב ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. שפירוש, שהקב"ה נתנה לישראל לקבל עליה שכר לעולם הבא. ואלה שלא קבלוה, דהיינו הנכרים, אינם מקבלין עליה שכר בעולם הבא.

בתורה, אין עבודתו עבודה, ואינו מקבל עליה שכר, ועליו כתיב, (א) גם בלא דעת נפש לא טוב. כהן גדול שאינו יודע עיקר של עבודה, אין עבודתו עבודה. (שכח) וא"ר יודא, מניין שכהן גדול צריך להיות ת"ח. דכתיב, (ב) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. ואם הוא ע"ה, אין מקבל עליה שכר. כך גוי העוסק בתורה, הואיל והוא גוי, אין ה עסקו בתורה עסק, ואינו מקבל שכר.

שכט) פתח ואמר (ט) צו את אהרן ואת בניו לאמר. אהרן ובניו מצוים, ושאר כהנים אינם מצוים.

של) אלא, כל כהן שאינו יודע עיקר העבודה, כאהרן ובניו, אינו מצווה. ואם עובד, אין עבודתו עבודה. דהא במאי מכוין, כיון שאינו יודע עיקר העבודה כאהרן ובניו.

מאמר כהנים לויים ישראלים על הקרבן

שלא) והכי א"ר חייא אמר ר' יצחק, כהנים לויים וישראלים מעכבין את הקרבן. עיקרא דקרבן כהן, דאצטריך לכוונא שמא קדישא, ולסדרא דרגין עילאין, ולייחדא כלא ביחודא שלים, ו למחדי עילאין ותתאין, ברעותא וכונה ז דיליה.

שלב) והכי א"ר חייא אמר ר' יצחק, מאי דכתיב (ג) אשה ריח ניחוח לה. אלא,

חלופי גרסאות

ה ג"א עבודתו עבודה (חיניציא). ו ג"א ולמהוי (חיניציא). ו ג"א דלהון (חיניציא).

מסורת הוזהר

(א) (שם יט) וארא מה תזריע קמא חקת נב. (מלאכי ב) גשא קלו קס. ע) (ויקרא ו) סקודי שמש ז"ח תרומה ב. (ג) (שם א) נח רל פנחס שכה ת"ז ת"ע קל. ז"ח שה"ש קסט.

הנה שבה — אל עמה ואל אלהיה

הסולם

מאמר

כל כהן שאינו יודע עיקר העבודה כאהרן ובניו, אינו מצווה לעבוד. ואם עובד אין עבודתו עבודה. כי במה הוא מכוון, כיון שאינו יודע עיקר העבודה כאהרן ובניו.

מאמר כהנים לויים ישראלים על הקרבן שלא) והכי א"ר חייא אמר ר' יצחק, כהנים לויים וישראלים מעכבים את הקרבן. עיקר הקרבן הוא הכהן, הצריך לכוון בשם הקדוש, ולסדר המדרגות העליונות, וליחד הכל ביחוד השלם, ולשמח העליונים והתחתונים בהרצון והכונה שלו. (שלב) והכי א"ר חייא אמר ר' יצחק, מאי דכתיב (ג) אשה ריח ניחוח לה. אלא, אשה ריח ניחוח לה. ומשיב, אלא הוא כנגד ג' מדרגות אלו, כהנים לויים וישראלים. אשה, כנגד זה הם הלויים הממונים על השירה, ולהרים קול. והם מצד

גם בלא דעת נפש לא טוב. כהן גדול שאינו יודע עיקרה של עבודה, אין עבודתו עבודה. (שכח) וא"ר יודא מניין וכו': ואר"י מאין לנו, שכהן גדול צריך להיות תלמיד חכם, שכתוב, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. ואם הוא עם הארץ אינו מקבל עליה שכר. על עבודתו, אע"פ שהוא לפני ולפנים. כך נכרי העוסק בתורה, הואיל והוא נכרי, אין עסקו בתורה עסק, ואינו מקבל עליה שכר. בדומה לכ"ג עם הארץ, שאינו מקבל שכר על עבודתו. וע"כ אחר, נכרי העוסק בתורה הוא ככהן גדול.

שכט) פתח ואמר צו וכו': פ"א, צו את אהרן ואת בניו לאמר. שואל, אהרן ובניו מצוים וכהנים אחרים אינם מצוים.

של) אלא כל כהן וכו': ומשיב, אלא

(דפו"י דף פ"ב ט"א)

לקבל תלתא דרגין אלין, אשה, לקבל דא ה לויים, דממונין על השיר, ולארמא קלא, והוא מסיטרא דאשה, ומכוני בנעימותא בניגונא וחדוה ושיר.

שלג) ומגו כך, כל זמנא דהוה סליק על הדוכן, * בעוד דאיהו גבר, ושלחובא דאשא תקיף ביה, לארמא קלא בנעימותא דניגונא, איהו כשר לעבודה. כיון דאיתחלש שלחובא דבחרותא דיליה, וגומרין דנורא מתדעכין בגויה, הא אתחלש תוקפיה, וקלא * שארי . לאתתברא. כדין כתיב, * ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד. ופסול לעבודה. מכאן והלאה, * ושרת את אחיו ועבודה לא יעבוד עוד.

שלד) משמרות דרקייעא, אוף היג דממונין לנגנא קמי דמריהון, איקרון אישים. והכי שמענא משמיה דרבי שמעון בן יוחאי, דאמר רבי אליעזר, דרגין אלין, אית מנהון דממנן על תרעין לבר, ומינייהו * על תרעין פנימאין לגו. שלה) אינון פנימאין אמרין שירתא, וסלקין ועאלין בהאי שירתא, * חמשה דרגין, עד * חמשיין. לקבל חמשיין תרעין דיובלא. כיון דסלקין תמו, נטיל לון רוחא דאשא מלהטא, * ותבר תוקפייהו. כיון דאתבר תוקפייהו, דחיין להון, ונחתין מאינון דרגין.

שלו) וקיימין לבר, ממונין על תרעין * דלבר, ואלין נטלין חולקיהון מתננא דאשא דקורבנא, בר מאינון דנטלי לגו. * ובכל יום ויום * מתחדשין דממנן על שירתא. וזהו אשה.

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

צ) (במדבר ח) ויחי תתכה. * (שם). ח ג"א דממונין לויים (חינציא). ט ג"א ל"ג שארי (חינציא). י ג"א לאתברא (חינציא). כ ג"א ל"ג על (חינציא). ל ג"א מוסיף נטיל חמשה (חינציא). מ ג"א מוסיף חמשיין שנין (מונקאטש). נ ג"א ותברית (חינציא). ס ג"א ל"ג דלבר (חינציא). ע ג"א דבכל (כל הדפוסים בשם ס"א). פ ג"א אוחדנין אינון (כל הדפוסים בשם ס"א).

מאמר

הסולם

כהנים לויים ישדאלים על הקרבן

נקראים גם כן אישים. וכך שמעתי משמו של רשב"י, שאמר ר' אליעזר, מדרגות אלו, של המלאכים הנקראים אישים, יש מהם הממונים על השערים מבחוץ, ויש מהם הממונים על השערים הפנימיים מבפנים.

שלה) אינון פנימאין אמרין וכו': אלו הפנימיים אומרים שירה, ועולים ובאים בשירה זו חמש מדרגות שכל אחת כלולה מעשר, עד חמשים, כנגד חמשים שערים של יובל, שהוא בינה. כיון שעלו לשם, לוקח אותם רוח של אש לזהותם, ומשבר גבורתם. כיון שנשברה גבורתם, דוחים אותם, ויורדים מהמדרגות האלו.

שלו) וקיימין לבר ממונים וכו': ובחוץ עומדים ממונים על השערים שמבחוץ, ואלו לוקחים חלקם מעשן האש של הקרבנות, חוץ

ממה

מצד אשה, כלומר שהם מצד שמאל, ששם שורפת אש הדינים. ומכוונים בנעימות בניגון ושמחה ושיר.

שלג) ומגו כך כל זמנא וכו': ומתוך כך, כל זמן שהיה עולה על הדוכן בעוד שהוא גבר, ששלחבת האש חזקה בו, כלומר, שדמיו רותחים, כדי להרים קול בנעימות הניגון, הוא כשר לעבודה. כיון שנחלשת שלחבת הנעורים שלו, וגחלי האש, דהיינו כוחות הדם, דועכים בתוכו, הנה נחלשת גבורתו והקול מתחיל להשבר, או כתוב, ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד. ופסול לעבודה. מכאן והלאה, ושרת את אחיו ועבודה לא יעבוד עוד.

שלד) משמרות דרקייעא אוף וכו': המשמרות שברקיע הממונים לנגן לפני אדונם,

ונפשא דשמאלא, דיצר הרע. ועל דא אמר, ה' ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע. את החיים ואת הטוב, דקדושה. ואת המות ואת הרע, דשמאלא, דיצר הרע. ועל דא רמוז, ומעץ הדעת טוב ורע. מן הטוב אכול, *) ומן הרע לא תאכל ממנו.

שנה) ועל ה"א עילאה שהיא נשמתא אם. ועל ה"א תתאה שהיא בת. איתקרי האי קרא, ה' חכמות נשים בנתה ביתה. ואולת בידיה תהרסנה, דא נפש הבהמית דיצה"ר. בידיה תהרסנה, ה' הגוף דקודשא, ו' דיהיב ליה הקב"ה לשמשא בהאי עלמא, ז' ונשמה לאתערא לשמושא דלעילא.

שנו) כד בר נש בהאי עלמא נאים בערסיה, רוחיה משטטא ואזלא ה' ורעותיה לסלקא בכל ליליא. וכמה ממנין תריסין קיימין בכל רקיע ורקיע.

מאמר חזווא דבן גאים

שנו) דאמר רבי נחוניא, סח לי בן גאים, כשעליתי לרקיע, ברקיע ה' העליון מצאתי מלאכים שרפים, כולם כמראה הלפידים, וגלגלי אש סובבים אותם, וגבותם כגחלי אש, ושיניהם ועיניהם שביבין דנור, כסותם אש לזהטת, ועליהם ממונה אחד, ה' הדומיעם שמו.

שנח) כשראו אותי שם, אמרו מי נתן ילוד אשה בינינו במקום הזה, פחדתי ממנו, והזכרתי אותיות השם, כשראיתי שמבקשים לשרוף אותי בהבל

מסורת הזוהר

חלפי גרסאות

ד) (דברים ל) ב"א קפ ת"ז תס"ז צח: ז"ח נח מט אחרי כא תק"ח קטו ט"א קכב ט"א. ה) (משלי יד) לעיל ו להלן שעא. ח) ג"א ורעותה (וינציא). ט) ג"א הראשון (כל הדפוסים בשם ס"א). י) ג"א י"הודמי (מונקאטש) ג"א י"הורמי (וינציא) ג"א י"דומיעם (כל הדפוסים בשם הרמ"ז).

מאמר

הסולם

גרסאות

כך יש רוח ונפש דשמאל, של היצר הרע. ועל זה אמר, ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע את החיים ואת הטוב, היינו דקדושה. ואת המות ואת הרע, היינו דשמאל, של היצר הרע. ועל זה הוא הרמוז, ומעץ הדעת טוב ורע. מן הטוב אכול, ומן הרע לא תאכל ממנו.

שנה) ועל ה"א עילאה וכו': ועל ה' עליונה דהויה, שהיא נשמה ונקראת אם, ועל ה' תחתונה דהויה שהיא נפש ונקראת בת. נקרא הכתוב הזה, חכמות נשים בנתה ביתה, כי ה' ראשונה ה"ס בינה שחזרה לחכמה (כמ"ש) בפתיחה לפירוש הסולם) וה' תחתונה ה"ס מקום הגילוי של החכמה הזו. (כמ"ש שט) ואולת בידיה תהרסנה, זו היא הנפש הבהמית של היצר הרע בידיה תהרסנה את הגוף אכול, וד' ס"ב ס"ג * ס"ד)

שנו) דאמר ר' נחוניא וכו': דאר"ב, בן גאים סיפר לי, כשעליתי לרקיע, ברקיע העליון מצאתי מלאכי שרפים, כולם כמראה הלפידים, וגלגלי אש סובבים אותם, וגבותם כגחלי אש, ושיניהם ועיניהם ניצוצי אש, וכסות שלהם הוא אש לזהטת. ועליהם יש ממונה אחד, ושמו הדומיעם.

שנח) כשראו אותי שם וכו': כשראו אותי שם, אמרו, מי נתן ילוד אשה בינינו במקום

פיהם, ועמדו כולם. אמר לי אותו השר הגדול הממונה עליהם, מי אתה. אמרתי לו שמי.

שנט) אנור לי, אי ידיד. כל באי עולם עוברים ע"י בכל לילה ולילה, בשעה שבאים לשכב על מטותיהם, ומפקידים רוחם ביד אדון עולם. מיד פורחים מהם, ועולים לפניו.

שס) וכל הרוחות לפני, ולא נתן לי רשות להכניס, אלא אותם הכתובים לפני. חוץ מאותם שעשו מצות לפניו ביום, עדיין אנו מבקשים ומחפשים אחריהם.

שסא) נשאתי עיני, ראיתי שס"ה היכלות, כמנין ימות החמה. וכולן לצד מזרח, וארבע שערים בכל היכל והיכל, וכמה ממונים ומשרתים עליהם, וכולם דמות אחת להם, וקוראים להם משרתי מזרח. וכן לצד דרום.

שסב) חוץ ממה שראיתי לאותו צד, שער גבוה עד מאוד מכל השערים. שאלתי על השער ההוא. אמר לי אי ידיד. בשער הזה עוברים כל בעלי צער, וכל בעלי דמעה, מצער אומות העולם. וכל אותם בעלי תשובה, כולם נכנסים בשער זה.

שסג) למעלה מזה השער, נגלה לפני שער גדול, וי שערים סביביו, שאלתי עליו. אמר לי, השער הזה אין לי רשות עליו, ולא נפתח אלא ב"ח ושבתות וי"ט. באותו זמן כשנכנס שבת, או ר"ח, או מועד, קול מתפוצץ בכל הני רקיעים, ואומר, ^ו פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים. שסד) מפני שכל הרוחות ^ח שבג"ע שבארץ כל ימי השבוע עומדות שם, ומטיילת בתוכו. ובאותו זמן ובאותו רקיע שע"ג ג"ע שבארץ, ^ז שבאותן

חלופי גרסאות

מסורת הזר

כ ג"א מוסיף הרוחות כתובים (מונקאטש). ל ג"א ל"ג ממה (חינצ'א). ח ג"א ל"ג שבג"ע שבארץ (חינצ'א). נ ג"א ל"ג שבאותן השערים (חינצ'א).

ו) (ישעיה כו) יתרו קכא ז"ח בלק יט.

חזוה דבן גאים

הסולם

מאמר

אלא אותם הכתובים לפני. חוץ מאותם שעשו מצות לפניו ביום, שעודנו מבקשים ומחפשים אחריהם.

שסא) נשאתי עיני ראיתי וכו': א"צ פירוש.

שסב) חוץ ממה שראיתי וכו': א"צ פירוש.

שסג) למעלה מזה השער וכו': א"צ פירוש.

שסד) מפני שכל הרוחות וכו': ומפרש מפני וכו'. א"צ פירוש.

במקום הזה. פחדתי ממנו. והזכרתי אותיות השם, כשראיתי, שמבקשים לשרוף אותי בהבל פיהם. ועמדו כולם. אמר לי אותו השר הגדול הממונה עליהם. מי אתה. אמרתי לו שמי.

שנט) אמר לי אי ידיד וכו': אמר לי שמע ידיד. כל באי עולם עוברים על ידי בכל לילה ולילה, בשעה שבאים לשכב על מטותיהם, ומפקידים רוחם ביד אדון עולם. מהם, פורחים מיד ועולים לפניו.

שס) וכל הרוחות לפני וכו': וכל הרוחות לפני, ולא ניתנה לי רשות להכניס,

שערים נפתחות ד' חלונות, רשומות בד' אותיות של שם המפורש, הוא המיוחד בגנזי מרומים, וכל אותם הרוחות מתלבשות בלבוש יקר, באותו ג"ע, כדמות אותו עולם שהיו עומדות במלבוש בשר מטפה סרוחה. (ססה) ובשעה שהחלונות נפתחים, כולם פושטין מלבושיהם, ופורחים למעלה באותן חלונות, ועולות במקום הזה. וששה בעלי כנפים, וכמה ממונים עמהם, פותחים השער הזה. וכל אלו העשרה שערים, הרוחות נכנסות לשם ׁ בחדוה ועולות למעלה. וכן כל רקיע ורקיע בדרך זה, * בשלום ובשמחה רבה.

שסו) בשעה שאלו הרוחות עולות, רוחות אחרות יורדות, שניתוספו בין החיים באותו העולם. אלו עולות, ואלו יורדות. באותו מקום שירדו אלו משם, שם חונות האחרות, ואין המקום נשאר פנוי. שסז) במוצאי שבת, בשעה שישראל אומרים ויהי נועם ה' אלהינו כר, אותם הרוחות שירדו להם בשבת, עולות. אלו עולות, ואלו יורדות. אלו עולות במקומן. ואלו יורדות למקומן. וכן תמיד בענין זה.

מאמר בשעה שנפטר האדם מן העולם

שסח) אמר רבי אלכסנדר, בשעה שנפטר האדם מן העולם, הנשמה והנפש אזלין כחדא. שנאמר, ז ותלכנה שתיהם עד באנה בית לחם. שסט) ויהי כבואנה בית לחם ותהום כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי. דאזלת מאתר הדין, מלייא מכל טבא, מליא פ מן אורייתא. עמודא דעננא ברישא ביממא, ועמודא דאשתא בליליא. ושרגא נהיר קדמה. ויחמון

חלופי גריסאות

מסורת הזוהר

ז (רות א) שנחס נח ר"ז בהקדמה י. תל"א עה: ז נ"א ובכל (מונקאטש). ע נ"א ל"ג בחדוה (חינציא). ח ס"ט קטו: ז"ח פב ס"ד להלן שז תג. פ נ"א דאורייתא ול"ג מן (חינציא).

בשעה שנפטר האדם מן העולם

הסולם

מאמר

שסט) ויהי כבואנה בית לחם וגו': ויהי כבואנה בית לחם ותהום כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי. שהיא הנשמה, שהלכה מהמקום הזה, דהיינו בשעה שהנשמה היתה בעיבור, במלכות, הנקראת בית לחם. היתה שם מלאה מכל טוב, מלאה מתודה, עמוד ענן היה בראשה ביום, ועמוד אש בלילה. ונר היה מאיר לפניה. והיו מראים לה את גן העדן, מקום השכר הטוב של צדיקים. והראו לה את הגיהנם, שהוא מקום העונשים של הרשעים, שנרונים בו על עונותיהם. שנאמר, בהלו נרו עלי ראשי. שהכתוב פובב על זמן עיבור הנשמה במעי אמה המלכות.

בהתא

שסה) ובשעה שהחלונות נפתחים וכו': א"צ פירוש. שסו) בשעה שאלו הרוחות וכו': א"צ פירוש. שסז) במוצאי שבת בשעה וכו': א"צ פירוש.

מאמר בשעה שנפטר האדם מן העולם שסח) אמר רבי אלכסנדר וכו': אר"א בשעה שהאדם נפטר מן העולם, הנשמה והנפש הולכות יחד. שנאמר ותלכנה שתיהם עד באנה בית לחם. שנעמי היא נשמה ורות היא נפש, כנ"ל.

לה גינתא דעדן, אתר אגריהון טב דצדיקיא. ויחמון לה גיהנם, אתר פירענתהון דרשיעיא. דנידונין ביה על חוביהון, שנאמר (ח) בהלו גרו עלי ראשי.

שע) בהווא שעתא, אמרה הנשמה, אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרה וגר, אני מלאה הלכתי כמה דאמרתון, וריקם השיבני ה'. כד הוינא באתרא הדין, ה הוינא מליא מן אורייתא, מליא מכל טבא. וכען ריקם השיבני ה', לזה העולם.

שעא) (ט) למה תקראנה לי נעמי וה' ענה בי ושדי הרע לי. דעאל בי יצה"ר, רוח (ק) הבהמיית ונפש הבהמיות, שעליה נאמר (י) חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידיה תהרסנה. (י) חכמות נשים בנתה ביתה, דא (ט) נשמה ונפש דקודשא. ואולת בידיה תהרסנה, דא נפש (ח) הבהמיות, שתהרוס בנין הגוף באולתה. ודא היא שנשארת בגוף, שנאמר, (כ) אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל, דאשתתפו ביחד.

שעב) משל למה הדבר דומה, למלכא דמינה בגינתא דיליה תרין שומרין, האחד פיסח, והאחד סומא. אמר להון, אסתמרון דלא תיכלון מאיבא דגינתא הדא, דאנא ידענא כל איבא דאית ביה.

שעג) מה עבדו. הפיסח אמר לסומא, הא רעותן דניכלון מאיבא דאילנין אלין. אמר הסומא, אנא לא חזי. והפיסח אמר, והא לית אנא יכיל למיזל. מה עבדו. רכב הפסח על הסומא ואכלו.

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

ז (אויב כט) לעיל ת. ט) (רות א) לך צה בחיג ציד ז"ל עה ט"ג פג ט"ד תק"ח קג ט"א קיט ט"ב אחרי מות כט. י' (משלי יד) לעיל ז שנה. כ) (אויב יד) לעיל יח להלן תיא.

ז נ"א ל"ג הוינא (חינציא). ק נ"א החיונית ונפש הבהמית (חינציא). ר נ"א חכמת נשים דא נשמה בנתה ביתה דא נפש (חינציא). ש נ"א ל"ג נשמה (מונקאטש). ת נ"א הבהמית (חינציא) ונ"א מוסיף הבהמיות דיצה"ר (מונקאטש).

מאמר

הסולם

בשעה שנפטר האדם מן העולם

היא הנפש הבהמית, שתהרוס בנין הגוף באולתה. וזו היא הנשארת בגוף, שנאמר, אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל, שהגוף, והנפש הבהמית, משתתפים יחד. שעב) משל למה הדבר וכו': משל, למה הדבר דומה. למלך שהפקיד בגן שלו ב' שומרין, האחד פיסח והאחד עור. אמר להם השמרו שלא תאכלו מפרי הגן הזה, כי אני יודע כל פרי שיש בו. שעג) מה עבדו הפיסח וכו': מה עשו. הפיסח אמר אל העור, הרי רצוננו הוא לאכול מפרי האלנות האלו. אמר העור הרי אני איני רואה. והפיסח אמר, והרי אני איני יכול ללכת, מה עשו. רכב הפסח על העור ואכלו. ואתא

שע) בהחיא שעתא אמרה וכו': באותה שעה, אומרת הנשמה, אל תקראנה לי נעמי, קראן לי מרה וגר, אני מלאה הלכתי כמו שאמרתון, וריקם השיבני ה'. שפירושו, אני כשהייתי במקום הזה בעיבור, הייתי מלאה מן התורה, מלאה מכל טוב כנ"ל, ועתה ריקם השיבני ה' לעולם הזה.

שעא) למה תקראנה לי וגו': למה תקראנה לי נעמי וה' ענה בי ושדי הרע לי. היינו, שנכנס בי היצר הרע, שהוא הרוח והנפש הבהמית, שעליה נאמר, חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידיה תהרסנה. חכמות נשים בנתה ביתה, אלו הן נשמה ונפש דקדושה (כנ"ל אות שניה). ואולת בידיה תהרסנה, זו (דפויי דף כ"ג ט"ה) 286

שעד) ואתא מלכא, וחזא דאכלו מאיבא דאילנא. אמר להון, מאן אכל מאיבא דאילנא. הסומא אמר, אנא לא חזי. אמר הפיסח, הא אנא לא יכיל למיזל. מה עשה המלך. אמר, כמה דעבדתון ואכלתין מאיבא דאילנא, כן יתעביד לכון. מה עבד מלכא. אמר לעבדיו, « ארכיבו הפיסח על הסומא, ויהבון להון שתין פולסין באתרא הדין.

שעה) כך נפש הבהמית מן יצר הרע, עם הגוף. הקב"ה עושה להם חיבור אחד, הנפש הבהמית עם הגוף, ומענישן יחד. וכן אם היה צדיק, מחברם הקב"ה ומקבלים שכר טוב יחד.

מאמר זוהמא דחוייא לא אתפסק עד שלמה

שעו) רבי עזריה ורבי חזקיה, הוי סלקו לרגל, הוה עמהון ההוא טייעא, דהוה טעין אבתרייהו. אמר ר' עזריה לרבי חזקיה, מידי שמעת בהווא קרא דכתיב, « אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל. דברי התורה נמשלים לאגוז, היאך.

שעז) אמר ליה, מה אגוז אית ליה קליפה לבר, ומוחא לגו. אף דברי תורה, אית בה מעשה, מדרש, והגדה, וסוד, כלא דא לגו מן דא.

שעח) אמר ליה, הכי שמענא להאי. בהווא זימנא דהמלך שלמה גלי שיר השירים, זוהמא דההוא נחש קדמאה דאטיל באדם וחווה, אתפסק מעלמא. בגין דכד נפקו תולדין * לעלמא מאדם וחווה, מההוא זוהמא נפקי.

חלופי גרסאות

א נ"א רכיבו (חינצ'א).

מסורת הזוהר

ז (שה"ש ו) ב"א קד להלן שפ"ט.

זוהמא דחוייא לא אתפסק עד שלמה

הסולם

מאמר

חזקיה הוי עולים לרגל, והיה עמהם מוליך החמורים, שהיה מוליך אחריהם החמורים. א"ר עזריה לר' חזקיה, השמעת משהו באותו הכתוב, שכתוב, אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל, שפירושו, שדברי תורה נמשלים לאגוז, איך הוא זה.

שעז) אמר ליה מה וכו': א"ל, מה אגוז יש לו קליפה מבחוץ ומוח בפנים, אף דברי תורה יש בהם, מעשה, מדרש, הגדה וסוד, הכל זה תוך זה.

שעח) אמר ליה חכי וכו': אמר לו, כך שמעתי דבר זה. באותו זמן ששלמה המלך גילה את שיר השירים, זוהמא, שאותו נחש הקדמוני הטיל באדם וחווה, נפסקה מן העולם. משום, כשיצאו תולדות לעולם מאדם וחווה, יצאו מאותה זוהמא, וע"י גילוי שיר השירים, נפסקה זוהמא מהם.

חכי

שעד) ואתא מלכא וחזא וכו': והמלך בא וראה שאכלו מפרי האילן. אמר להם. מי אכל מפרי האילן. העור אמר, הלא אני איני רואה. הפסח אמר, הרי איני יכול ללכת, מה עשה המלך. אמר, כמו שעשיתם ואכלתם מפרי האילן, כן יעשה לכם. מה עשה המלך, אמר לעבדיו הרכיבו את הפסח על העור, ותתנו להם ששים הכאות במקום הזה.

שעה) כך נפש הבהמית וכו': כך הנפש הבהמית מהיצר הרע, עם הגוף. שהנפש אומרת, הרי איני יכולה לחטוא. והגוף אומר, שמיזם צאת הנפש ממנו אינו חוטא. הקב"ה עושה להם חיבור אחד, הנפש הבהמית עם הגוף, ומענישם יחד. וכן אם היה צדיק, מחברם הקב"ה ומקבלים שכר טוב ביחד.

מאמר זוהמא דחוייא לא אתפסק עד שלמה שעו) רבי עזריה ורבי חזקיה: ר"ע זר'

שעט) והכי שמעתי מרבתי, ואינן שמעו עד פומיה דאליהו. דאמר הכי, מאי דכתיב, (ט) והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את ה'. והאדם, דא אדם קדמאה, כד אתא נחש על חוה, אטיל בה זוהמא, וקין מההיא ב סטרא דההוא נחש נפק, מה נחש דרכו להרוג ולהמית, הכי נמי קין, מיד נעשה הורג.

שפ) כד"א, (ו) משורש נחש יצא צפע ופריו שרף מעופף. כי משורש נחש, דא נחש הקדמוני. יצא צפע, דא קין, שיצא משרשו ומעיקרו. ופריו שרף מעופף, שנעשה הורג כשרף הזה, שאין למכתו לחש. מעופף כפול, שכבר נעשה הנחש במינו כפול.

שפא) ואי תימא מההוא זוהמא נפק, וקרא אמר והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין. ודאי מאדם הוה, ולא מההוא זוהמא. אלא ההוא נחש הטיל בה זוהמא בחוה, ג וההוא זוהמא דאשתאב בה, הוה מכשכשא במעהא, ולא הוה ליה גופא לאתכללא ביה, ולנפקא ההוא רוחא לעלמא.

שפב) כיון שבא אדם הראשון עליה, איתערב ההוא זוהמא בההוא זרע, ועבד גופא לההוא ז רוחא בישא, וזוהמא דהוה במעהא אתכלילא ביה, ונפק לעלמא בדיוקנא ה סומקא, ו סגי מכל שאר בני אנשא דעלמא דהוה אבתריה. שפג) ועוד דההוא ז זרעא דאטיל ה בה אדם למיעבד גופא, מההוא סיטרא

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(ח) (כנאשית ד) ב"א שכד ז"ח שה"ש קלט. ב ג"א עסטורא (חינציא). ג ג"א ומההוא זוהמא דאסתאב (חינציא). ד ג"א גופא (חינציא). ה ג"א ל"ג סומקא (חינציא). ו ג"א סניא (חינציא בסוגריים). ז ג"א ל"ג זרעא (חינציא). ח ג"א ל"ג בה (חינציא).

מאמר

הסולם

וזהמא דחויא לא אתפסק עד שלמה

שפא) ואי תימא מההוא זכר: ואם תאמר איך יצא קין מאותה זוהמא של הנחש, והכתוב אומר, והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין. הרי שקין יצא מאדם, ולא מנחש. ומשיב, ודאי מאדם היה קין, ולא מאותה זוהמא, אלא שאותו הנחש הטיל זוהמא בחוה, ואותה הזוהמא שנבלעה בה, היתה מתנודדת במעיה, ולא היה לה גוף להכלל בו, שאותו הרוח המזוהם יצא לעולם.

שפב) כיון שבא אדם זכר: כיון שבא עליה אדם הראשון, נתערבה אותה הזוהמא בזרע שלו, ועשה גוף לאותו הרוח הרע, והזוהמא שהיתה במעיה נכללה בו, ויצא לעולם בצורה אדומה, יותר מכל האנשים האחרים שבעולם שהיו אחריו.

שפג) ועוד דההוא זרעא זכר: ועוד, שאותו הזרע שהטיל בה אדם לעשות גוף,

היה

שעט) והכי שמעתי מרבתי וכו': וכך שמעתי מרבתי. והם שמעו איש מאיש עד מפי אליהו. שאמר כך, מה שכתוב, והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את ה'. והאדם, זהו האדם הראשון. וצריך לומר זאת, כי כשבא הנחש על חוה הטיל בה זוהמא, וקין יצא מאותו הצד של הנחש. מה הנחש דרכו להרוג ולהמית, אף קין כך נעשה מיד הורג.

שפ) כד"א משורש נחש זכר: כש"א, משורש נחש יצא צפע ופריו שרף מעופף. כי משורש נחש היינו הנחש הקדמוני, יצא צפע, זהו קין, שיצא משרשו ומעיקרו. ופריו שרף מעופף, שנעשה הורג כשרף הזה, שאין למכתו לחש. מעופף, פירושו כפול. כי תרגום כפול, עיף (שמחות כ"ו ט') שכבר נעשה הנחש במינו כפול. עיי ק"ו.

(דפו"י דף מ"ג ט"ב)

בישא הוה, ואתתקף ההוא רוחא בישא, ואתגלים ביה, ונפיק לעלמא. כיון דחמת ליה חוה, אמרה קניתי איש את ה', עם ה'.
 (שפד) וכד אייתי קרבניה, מההוא סטרא בישא אייתי ליה. דכתיב, (ט) ויהי מקץ ימיים, דהוא סטרא בישא, ולא מסטרא דקדושה, דהוא מקץ ימיין.
 (שפה) שת, א בסיס עלמא בצדיקים וחסידים דנפקו לבתר מניה. שת דא הוה סיום דאלפיא ביתא, ומיניה אהדרון אתוון למישר, שית.
 (שפו) כיון דאסתיימו אינון צדיקים וחסידים עד נח, והוון אינון בני טופנא, דאתמחו כולהון. כיון דאתמחו כולהו, ונפק נח ובנוהי כ מתיבותא, כדין כתיב, (ט) ומאלה נפצה כל הארץ, כדין שריאו אתוון באלפא ביתא למפרע, תשרי. וכדין כתיב, ומאלה נפצה כל הארץ, ואזל כל עלמא, בההוא זוהמא דנחש.
 (שפז) ואעיג דאברהם תקן מה דעבד אדם. וכן יצחק ויעקב וצדיקיא. עכיד, זוהמא דנחש לא פסקא, עד דקיימו ישראל על טורא דסיני. ואהדרו אתוון בארץ מישר, ומנהון למפרע, חד מכאן, וחד מכאן. כ וכד סרחו, א אהדרו נ בגופא אחרא. א אהדרו אתוון בגוונא אחרא.

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

(ט) (בראשית ד) ב"א של ז"ח שה"ש קמב. א נ"א ל"ג ונפיק (חינצ"א). א נ"א בסיס (מונקאטש).
 י נ"א ל"ג דהוא (חינצ"א) נ"א מוסיף כו' דהוא (מונקאטש). כ נ"א מתיבותיה (חינצ"א). ל נ"א כד אתחן (מונקאטש). נ נ"א בגוונא (מונקאטש). ס נ"א ואהדרו (חינצ"א) נ"א מוסיף אתתקנו אהדרו (מונקאטש).

וזהמא דחויא לא אתפסק עד שלמה

הסולם

מאמר

שנימחו כולם, ויצאו נח ובניו מן התיבה, אז כתוב, ומאלה נפצה כל הארץ. אז התחילו האותיות להסתדר למפרע דהיינו תשרי צפע"ס נמל"ך וכו'. ואז כתוב, ומאלה נפצה כל הארץ. שזה מורה, שהלכו כל בני העולם בזוהמא של הנחש. כי נפצה הוא היפך היחוד, שהיחוד ה"ס הקדושה, והפיזור והפרוד הוא מס"א.

(שפז) ואעי"ג דאברהם תקן וכו': ואעי"פ שאברהם תקן מה שחטא אדם, וכן יצחק ויעקב וכל הצדיקים, עם כל זה לא פסקה זוהמת הנחש מן העולם. עד שעמדו ישראל על הר סיני, וחזרו האותיות להיות ביושר, דהיינו בסדר א"ב ג"ד וכו'. אבל לא לגמרי, ומהם היו למפרע, בסדר תשרי"ק, סדר אחד מכאן, וסדר אחד מכאן. כלומר, שמסוד הימין היו האותיות בסדר ישר, ומסוד השמאל היו בסדר למפרע. וכשחטאו בעגל, וחזרו בגוף אחר, שלא היה נקי מזוהמא כגוף הקודם, וחזרו גם האותיות להיות באופן אחר.

וכך

היה מאותו הצד הרע, ונתחזק בו אותו הרוע הרע של הנחש, דהיינו הזוהמא, ונגלם בו ויצא לעולם. כיון שראתה אותו חוה, אמרה קניתי איש את ה'. דהיינו עם ה'. כלומר, שהרוח מהצד האחר יצא עם הקדושה.

(שפד) וכד אייתי קרבניה וכו': וכשהביא קרבנו, הביאו מאותו הצד הרע, שכתוב, ויהי מקץ ימים, שהוא הצד הרע הנקרא קץ הימים, ולא מצד הקדושה, שהוא נקרא מקץ הימין.

(שפה) שת, בסיס עלמא וכו': שת, היה יסוד העולם, דהיינו שממנו נתיסד העולם, בצדיקים וחסידים שיצאו ממנו לאחר כך. שת זה הוא סיום האלפא ביתא, וממנו חזרו האותיות להיות כסדרן ביושר, ש' מקודם, ואח"כ ת'. ולא למפרע בסדר תשרי"ק, שהת' קודמת לש'.

(שפו) כיון דאסתיימו אינון וכו': כיון שכלו אלו הצדיקים והחסידים עד נח, שדורו כבר היה מבני המבול, שנמחו כולם. כיון

שפח) וכך אזל עלמא, ברזין דאלפא ביתא, עד דאתא שלמה. ^פ כיון דאתא שלמה, ^פ אשתכחין אתון קיימין על קיומיהו. וכדין כתיב, ^פ ותרב חכמת שלמה, וקיימא סיהרא בשלימותא, כדין אתגלי שיר השירים בעלמא. שפט) וכדין אמר, ^צ אל גינת אגוז ירדתי. מה אגוז, מוחא לא אשתכח אלא לבסוף. כך עלמא הכי הוה, עד ^צ דאתקיימא קליפין, וקיימא עלמא במוחא, וסיהרא באשלמותא.

מאמר ותלכנה שתיהן

שצ) אמר ההוא טייעא, במאי קאמריתו ^ק ותתוקמו האי ^ר קרא דכתיב, ^ט ותלכנה שתיהן עד באנה בית ^ט לחם ויהי כבאנה בית לחם ותהום כל העיר ^ת עליהן. עד הכא תרין, ותאמרנה הזאת נעמי ^א חד ולא יתיר. אמר רבי עזריה, אשריכם ישראל, שאפילו הריקנים שבכם, מלאים תורה ומעשים טובים.

מאמר והלוחות — והמכתב

שצא) נחתין תרוייהו, אמרו ליה, מידי שמיע לך בהאי קרא. אמר, הכי שמענא. בזמנא דבעי הקב"ה למיהב תורה לישראל, הלוחות היו כתובים פנים ואחור. שנאמר, ^ד מזה ומזה * הם כתובים.

שצב) והלוח אחד פנים ואחור. והלוח אחרת ימין ושמאל. שנאמר,

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

^פ (פ"א ה) חיי שרה רסד תק"ח קיב ט"א. ^צ (שה"ש ו) לעיל שעו. ^ק (רות א) לעיל שטח להלן תג. ^ד (שמות לב) בלק תמג ת"ז בהקדמה יא: בהשמטות קמה. ז"ח פג ט"ג.
^פ ג"א ל"ג כיון דאתא שלמה (חינציא). ^פ ג"א אשתכחון (חינציא). ^צ ג"א דאסתיומו (מונקאטש). ^ק ג"א ותקימו (כל הדפוסים). ^ר ג"א ל"ג קרא (חינציא). ^ש ג"א מוסיף לחם דא תורה דכתיב לך אכול בשמחה לחמך וגו' (חינציא). ^ת ג"א ל"ג עליהן עד הכא תרין (חינציא). ^א ג"א ל"ג חד (מונקאטש) ג"א נעמי ולא יתיר (חינציא).

ותלכנה שתיהן

הסולם

מאמר

באנה בית לחם ויהי כבאנה בית לחם ותהום כל העיר עליהן. עד כאן המדובר הוא בשתים, בנעמי ורות. ואח"כ כתוב, ותאמרנה הזאת נעמי. שהיא אחת ולא יותר. אמר רבי עזריה, אשריכם ישראל, שאפילו הריקנים שבכם, כמו מוליך החמורים, מלאים תורה ומעשים טובים.

שפח) וכך אזל עלמא וכו': וכך הלך העולם בסודות האלפא ביתא עד שבא שלמה. כיון שבא שלמה נמצאו האותיות עומדות על קיומן. ואז כתוב, ותרב חכמת שלמה. שהלבנה עמדה במילואה. ואז נתגלה שיר השירים בעולם.

שפט) וכדין אמר אל וגו': ואז אמר, אל גנת אגוז ירדתי. מה האגוז, אין המוח נמצא בו אלא לבסוף. כלומר בפנימית כל הקליפות, כך העולם כן הוא, שמקודם יצאו ונתקיימו כל הקליפות, ולבסוף, בימי שלמה, עמד בעולם במוח, ועמדה הלבנה, שהיא המלכות, במילואה.

מאמר ותלכנה שתיהן

שצא) נחתין תרוייהו, אמרו וכו': ידרו שניהם רבי עזריה ור' חזקיה, מן החמורים. אמרו לו, השמעת מה שהוא בכתוב הזה. אמר, כך שמעתי. בשעה שרצה הקב"ה לתת התורה לישראל, היו הלוחות כתובים פנים ואחור. שנאמר מזה ומזה הם כתובים.

שצ) אמר ההוא טייעא וכו': אמר אותו מוליך החמורים, במה תאמרו ותעמידו את הכתוב הזה, שכתוב, ותלכנה שתיהן עד (דפו"י דף פ"ג ט"ב *) ט"ג

שצב) והלוח אחד פנים וכו': והלוח האחד הוא כתוב פנים ואחור. והלוח האחר הוא ימין ושמאל. שנאמר והלוחות מעשה אלקים

ו) והלוחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות, ב תרין, על מה אמר תרין זימנין והמכתב מכתב. שצג) דקודם שעשו ישראל העגל, ובעי הקב"ה למיהב תרין תורות, שבכתב ושבעל פה אליו, על ידא דמשה לישראל, והלוחות מעשה אלהים המה וגרי. והלוחות היו בדוגמא ר"ה לוחות. ר"ה מכתב, מכתב דכתיב, דא הוא ר"ה.

שצד) ג לוחות יה. מעשה אלהים המה, דא בינה עילאה. ר"ה, אינון תרין דרועין. ר"ה מכתב, אינון יעקב ורחל, שנקראו שמש וירח, ונקראו שני שדים, ונקראו חד. ועל דא אמר, ר"ה מכתב מכתב אלהים הוא. חרות על הלוחות, אל תקרי חרות, אלא חירות, חירות ממלאך המות, ומשיעבוד מלכיות, וכל מרעין בישין דעלמא.

שצה) וכיון דעבדו ית עגלא, פרחו אתוון מתרין סטרין פנים ד וימין. ואני אפתח לך הדרך הישר שתבין. אלימלך ונעמי, ומחלון ורות, בדוגמא דא תרין ה לוחות. אלימלך ונעמי לוח אחד, ימין ושמאל. ומחלון ורות, פנים

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

ב ג"א תבין (כל הדטוסים בשם ס"א). ג ג"א לוחות (מונקאטש). ד ג"א ואחור (חינצ'יא). ה ג"א ל"ג לוחות (חינצ'יא).

ו) (שמות לב) בראשית א' תעז חיי שרה רב משפטים ססה קרח ב.

והלוחות — והמכתב

הסולם

מאמר

וקוראם, מכתב מכתב שהם שנים. והם אחד, וע"כ אומר, אלקים הוא, דהיינו אחד. חרות על הלוחות, אל תקרי חרות, אלא חירות, חירות ממלאך המות ומשעבוד מלכויות, ומכל המחלות הרעות שבעולם.

ח"ש (באות שצ"ב). והלוח האחד פנים ואחור, דהיינו סוד ו"ה מכתב. שמורים על ז"א ומלכות שה"ס פנים ואחור. והלוח אחרת ימין ושמאל, דהיינו סוד ו"ה לוחות, שמורים על ימין ושמאל.

שצה) וכיון דעבדו ית וכו'; וכיון שעשו את העגל, פרחו האותיות מב' בחינות, מפנים ומימין, ונשארו האותיות שמבחינת האחור, ומבחינת השמאל. ואני אפתח לך הדרך הישר שתבין. אלימלך ונעמי שהם י"ה, ומחלון ורות שהם ו"ה, הם בדמיון הוה ב' הלוחות. אלימלך ונעמי הם לוח אחד. ימין ושמאל, כי י' היא דרום וימין, וח' ראשונה. היא צפון ושמאל. ומחלון ורות, שהם ז"א ומלכות, שהם מזרח ומערב, דהיינו פנים ואחור, הם לוח האחר. וכיון שעשו את העגל נסתלקו אלימלך שהוא ימין, ומחלון, שהוא פנים, ונשארו

אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות, שתיים, למה אמר שתי פעמים והמכתב מכתב.

שצג) דקודם שעשו ישראל וכו'; ומשיב. כי קודם שעשו ישראל את העגל, ורצה הקב"ה לתת שתי תורות אלו תורה שבכתב, שה"ס ו', ותורה שבעל פה שה"ס ה', על ידי משה לישראל, כתוב, והלוחות מעשה אלקים המה. והלוחות, היו בדמיון ו"ה לוחות. כלומר, שהלוחות הם י"ה באמת, והכתוב רומז והלוחות, דהיינו בדמיון ו"ה שבי"ה. שה"ס חסד וגבורה שבי"ה, הדומים לז"א ומלכות שהם ו"ה. ו"המכתב, שכתוב, זהו ו"ה ממש שהם ז"א ומלכות.

שצד) לוחות י"ה מעשה וכו'; ומפרש דבריו. לוחות הם י"ה. מעשה אלקים המה, זו היא בינה העליונה. ו"ה לוחות, הן ב' זרועות, דהיינו חסד וגבורה שבי"ה. ו"ה מכתב הם יעקב ורחל, דהיינו ז"א שנקי יעקב ורחל שהיא מלכות. שנקראו שמש וירח, ונקראו שני שדים ונקראו אחד. ועל כן אמר, ו"ה מכתב מכתב אלקים הוא. שקראם ו"ה

(דפו"י דף ס"ג ט"ב)

ואחור, לוח אחר. וכיון דעבדו ית עגלא, אסתלק אלימלך ומחלון, נשארו רות ונעמי, תרין נקיבות.

שצו) ואזלו תרוייהו, עד כי שמעו כי פקד ה' את עמו לתת להם לחים. דיהב זימנא אחרא אורייתא, לוחות שניות.

שצו) ותלכנה שתיהן עד בואנה בית לחם ותהום כל העיר עליהן. ו כל, דא צדיק. העיר, דא ציון, עיר דוד. ותאמרנה הזאת נעמי, שבשעתא דאתיהבת אורייתא על טורא דסיני, כתיב, ^(ח) וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים. שצח) כדין צווחא אורייתא, ואמרה, אל תקראנה לי נעמי, אני מלאה הלכתי, מכל חידו, ומכל טבאן, וכל חירו דעלמא, אפילו משעבוד מלכיות. כדין אמרה, למה תקראנה לי נעמי.

שצט) ודא הוא רזא, דאמר הקב"ה ע"י דמשה, ^(ט) וראית את אחורי ופני לא יראו. ^(י) כשרציתי למיהב אורייתא לישראל ימין ושמאל פנים ואחור, הם לא רצו, ועבדו ית עגלא. וכאן כשהם רוצים, אני לא ארצה.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(ח) (שמות כ) ב"ב רצג ז"ח יתרו תפו תצט. ו ג"א ל"ג כל דא צדיק (חינציא). ז בכל הדפוסים (א) (שם לג) ז"ח אחרי נ שה"ש רפד. כתוב בסוגריים אמ"ז בנוסח כתב יד מצאתי כתוב וז"ל אמר הקב"ה כד בעינא למיהב אורייתא לישראל על לוחיא בעינא למיהב להון פנים ואחור ימין ושמאל ולא רצו אינון אלא אמרו דבר אתה עמנו ואת מנהון דאתפנו למחוי קולות ולפידים ואלו רצו כמו שרצה הקב"ה לא עשו את העגל וע"ד וראית את אחורי לבתר (ג"א ובתר חינציא) בעו ליה דכתיב ישקני מנשיקות פיהו והקב"ה לא בעא. ג"א (בדפוס חינציא ל"ג ג"א) אמר הכי שמענא כד יהיב קב"ה אורייתא לישראל יהבה בתרין לוחין כדקאמר פנים ואחור ימין ושמאל וקרא אסחיד מזה ומזה הם כתובים וכתיב מעשה אלקים והמכתב מכתב אלקים הרי כלהו תרין תרין מזה ומזה מכתב מכתב אלקים חרות כתרגומו מפרש מלמד שנתן הקב"ה שתי תורות שבכתב ושבעל פה והכתובים יעידו על זה וכיון שחטאו כתיב בהם וראית את אחורי וגו' שאין אדם יכול לראות פני תורה שבכתב אלא מתורה שבעל פה אמר לון הכי שמענא וכי ע"כ. ח בדפוס מונקאטש כתוב מן כשרציתי עד סוף האות בסוגריים.

והלוחות — והמכתב

הסולם

מאמר

שצח) כדין צווחא אורייתא וכי: אז צעקה התורה ואמרה, אל תקראנה לי נעמי, אני מלאה הלכתי בלוחות הראשונות, מכל שמחה, ומכל טוב, ובכל חירות העולם, אפילו משעבוד מלכיות. אז אמרה למה תקראנה לי נעמי.

שצט) ודא חווא רזא וכי: וזהו סוד, שאמר הקב"ה על ידי משה, וראית את אחורי ופני לא יראו. כי הפנים שהם ז"א, נסתלקו ולא נשאר אלא האחור שהוא מלכות. כנ"ל. שפירושו, כשרציתי לתת התורה לישראל, ימין ושמאל פנים ואחור (כנ"ל אות שצ"ד) הם לא רצו, שעשו את העגל. וכאן, כשהם רוצים, אני לא ארצה. אלא שישתמשו באחורי לבד.

ונשארו רות, שהיא אחור, ונעמי, שהיא שמאל, ב' נקיבות.

שצו) ואזלי תרוייהו עד וכי: והלכו שתיהן, רות ונעמי, שהן אחור ושמאל, עד כי שמעו כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם, דהיינו לחמה של תורה, כי נתן פעם אחרת את התורה, שהיא הלוחות השניות.

שצו) ותלכנה שתיהן עד וכי: ותלכנה שתיהן עד בואנה בית לחם ותהום כל העיר עליהן. כל זה הוא צדיק, דהיינו יסוד ז"א. העיר, זו ציון, עיר דוד דהיינו יסוד דמלכות. ותאמרנה הזאת נעמי, היינו שבשעה שניתנה התורה על סיני, כתוב, וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים. משא"כ בלוחות השניות.

מאמר ותלכנה שתיהן

(ת) אמר, הכי שמענא, בזמנא דבעא הקב"ה למיהב אורייתא לישראל, נטל תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ואזיל הוא לגבי שאר עמין, ולא בעו לקבלא לון. עד דנחית לון לישראל ע"ג טורא דסיני.

(תא) אמרו מלאכי השרת, למאן בעי הקב"ה למיהב תרין תורות אלין. אמר, לישראל, דאינון עדבי וחולקי. דכתיב, ^א כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, הרי תרין. ואנא יהיב לון שתי תורות. ועוד, דסלקי בערבונא * עוללים ויונקים. ובגיניהון ^ב יתערון תרין תורות אלין. דכתיב, מפי עוללים ויונקים יסדת עוז.

(תב) ומהכא נפקא, ^ג מהתם נפקא, דכתיב, ^א את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים. את מי יורה דעה, דא תורה שבכתב. ואת מי יבין שמועה, דא תורה שבעל פה. גמולי מחלב עתיקי משדים, דבגינהון נחתא אורייתא לישראל על טורא דסיני.

(תג) הה"ד, ^ד ותלכנה שתיהן עד בואנה בית לחם. לאן הלכו. לשאר עמין, עד דקיימו ישראל על טורא דסיני. כיון דנחתו תורה שבכתב ותורה שבעל פה, מיד ותהום כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי, אזדעזע כולי עלמא, ^ה ואמרו, דין היא אורייתא חמדה גנוזה. מיד וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים. ^ו כדין אמרת הזאת נעמי. דא הוא ^ז נעימו דאורייתא.

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

(ב) (דברים לב) ב"א ריה ז"ח יתרו שיא בלק סח עב. ^א נ"א יתערבון (מונקאטש). י נ"א תולדות (וינציא).
(ג) (ישעיה כח) שמות קל. ד (רות א) לעיל שסח עז. ^ב נ"א ל"ג מהתם נפקא (וינציא). ל נ"א ל"ג סן ואמרו עד וכל (מונקאטש). ^ג נ"א ל"ג כרין אמרת (וינציא). נ נ"א נעמי (וינציא).

ותלכנה שתיהן

הסולם

מאמר

(תב) ומהכא נפקא מהתם וכו': ואומר, זה נלמד מכאן, הרי משם הוא נלמד. שכתוב, את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים. שפירושו, את מי יורה דעה, זה תורה שבכתב. ואת מי יבין שמועה, זה תורה שבעל פה. גמולי מחלב עתיקי משדים, שבשבילים ירדה התורה לישראל על הר סיני.

(תג) הה"ד ותלכנה שתיהן וכו': ויש, ותלכנה שתיהן עד בואנה בית לחם. איפה הן הלכו. היינו ששתי התורות הלכו לעמים האחרים, מטרם שעמדו ישראל על הר סיני. כיון שירדו תורה שבכתב ותורה שבעל פה על הר סיני, מיד ותהום כל העיר עליהן ותאמרנה

(ת) אמר הכי שמענא וכו': אמר, כך שמעתי פירוש אחר, בשעה שרצה הקב"ה לתת התורה לישראל, לקח תורה שבכתב ותורה שבעל פה, והלך לעמים האחרים, ולא רצו לקבלו, עד שהורידן לישראל על הר סיני. (תא) אמרו מלאכי השרת וכו': אמרו מלאכי השרת, למי רוצה הקב"ה לתת שתי תורות אלו. אמר הקב"ה, לישראל, שהם גורלי וחלקי, שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. הרי הם שנים, גורלי וחלקי, ואני נותן להם כנגד זה שתי תורות. ועוד, שעוללים ויונקים נעשו ערבון, ובשבילים יתעוררו להם ב' תורות אלו. שכתוב, מפי עוללים ויונקים יסדת עוז.

(תד) ׀ ולא ידעי ישראל ענשא דאורייתא, עד דאתו למרה, דכתיב, (ה) ויבאו מרתה. וכתיב, שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. כדין אמרה אורייתא, קראן לי מרה.

(תה) ׀ וארכביה ג' פרסי, והוא עסיק עמהון באלין רוזיאי. קראו עליה, כפלח הרמון רקתך. אפילו הריקנין שבישראל מלאין תורה ומצות כרימון.

(תו) אמר לו, כדין הוּוּ ׀ ישראל מתעטרן באורייתא, אתעטרו בשמהן גליפין עילאין. כיון דעבדו ית עגלא וסרחו, והוה מייתי משה אורייתא, כתיבא על לוחין דאבנין עלאין, מליין מכל טבאן, חירות ממלאך המות, ומשעבוד מלכויות, ומכל מרעין בישין דעלמא.

(תז) כיון דחמא משה ית עגלא, פרחו אתוון, וכלהו סלקו לעילא, כדין צווחא אורייתא ואמרה, אני מלאה הלכתי, מכמה טבין לישראל, והשתא אהדרית ריקם למגנא, דלא מהנית להו. כדין צווחו עילאין, ואמרו, (ו) אוי להם כי נדדו ממני. ווי להון, דלא אתקיימו במהימנותא דמאריהון.

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

(ה) (שמות טו) כ"א רסא. (ו) (הושע ז) פקודי תתנב. ׀ ג"א ל"ג ולא ידעי ישראל ענשא דאורייתא (חניציא). ע ג"א מוסיף ד"א ותלכנה שתיהן עד כואנה בית לחם אינון ב' תורות שככתב ושבע"פ תרין לוחות לאן אזלו לטורא דסיני מיד ותהום כל העיר אודעזע כל העם הה"ד (שמות כ' י"ח) וכל העם רואים את הקולות וגו' וירא העם ויגעו ויעמדו מרחוק ותאמרנה הזאת נעמי דא איהו נעימו דאורייתא ומיד וישבר אותם תחת ההר [שם ל"ב י"ט] פרחא אורייתא מתמן ואמרה אני מליאה הלכתי לטורא דסיני וכען ריקם השיבני ה' מליא"ה ב"יה וכען פרח מני מל"א י"ה דאיהו יהיו ואשתארת ה' יחידה אל"ם גאלמתי דומיה דו"ם י"ה החרשתי מטוב דאיהו ו' ד"א ותלכנה שתיהן גוף ונש לאן לבי קברא גוף אהון ואחרקב נפש אתמר בה ותגל מרגלותיו ותשכב אתו ונשקוהו וארכביה (מונקאטש בשם מהרנ"ש) ג"א ואדהכי (חניציא). פ ג"א ל"ג ישראל (חניציא).

ותלכנה שתיהן

הסולם

מאמר

(תו) אמר לו כדין וכו': א"ל, אז כשניתנה התורה בהר סיני, היו ישראל מתעטרים בתורה, ונתעטרו בשמות החקוקים העליונים. כיון שעשו ישראל את העגל וחטאו, ומשה היה מביא התורה כתובה על לוחות האבנים העליונים, מלאים מכל טוב, חירות ממלאך המות ומשעבוד מלכויות, ומכל המחלות הרעות שבעולם.

(תז) כיון דחמא משה וכו': כיון שמשה ראה את העגל פרחו האותיות ועלו כולן למעלה, אז צעקה התורה ואמרה, אני מלאה הלכתי מכל טוב לישראל, ועתה נעשיתי ריקה ולחינם, שאיני מועילה להם. אז צעקו העליונים ואמרו, אוי להם כי נדדו ממני. דהיינו אוי להם שלא נתקיימו באמונת אדונם.

רבי

ותאמדה הזאת נעמי, היינו שנודעזע כל העולם ואמרו, זו היא התורה שהיא חמודה גנוזה, מיד, וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים, ואז אמרו, הזאת נעמי בפשיטות, דהיינו שזאת היא נעימות התורה באמת. כי אחר שראו הקולות וגו', הכירו נעימות התורה. (תד) ולא ידעי ישראל וכו': וישראל לא ידעו העונשים שבתורה עד שבאו למרה. שכתוב, ויבואו מרתה. וכתוב שם שם לו חוק ומשפט ושם נסהו. אז אמרה התורה קראן לי מרה.

(תה) וארכביה ג' פרסי וכו': והרכיב אותו הטייעא ג' פרסאות. והוא עוסק עמהם בסודות האלו. קראו עליו, כפלח הרמון רקתך, אפילו הריקנים שבישראל מלאים תורה ומצות כרימון.

מאמר ותלכנה שתיהן אינן נפש וגוף

תח) רבי אלכסנדראי לטעמיה, דאמר ר' אלכסנדראי, הנפש והגוף- הם שותפין יחד, והולכים ז מזה העולם ביחד. עד באנה בית לחם. ואמאי אקרי הכי. אלא בי דינא וקטרוגא ק דדינא וקרבא תמן. כדין כתיב, ותהום כל העיר עליהן. כל שאר מתייא ר מרעישין עלייהו, ש לקל קרבא דדינא.

תט) דתנן, ההוא מלאך הממונה על בית הקברות, נכנס לקבר בשעה ה שנקבר, עומד עליו ומביט ואומר, אוי לו לפלוני זה, אוי לעינים שנהנו מהעולם הזה בעבירה, אוי להם לידים ולרגלים שהלכו בהבלי העולם.

תי) אמר הגוף, אני איני רואה, הנפש הוא המנהיג שלי. אומרת הנפש, אני איני יודעת לילך. והם השנים, דוגמת העור והפסח. מה עשה. מכניס הנפש לתוך הגוף, ודן אותם ג' ימים זה אחר זה. לאחר שלשה ימים, נדון מפיו ומידיו ומרגליו.

תיא) לאחר מכאן, הגוף * נבקע, ורימה ותולעה עולה עליו, והנפש מתאבלת עליו. דכתיב, ו אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. ו אומרת, אני מלאה הלכתי לאותו העולם, וריקם השיבני ה' לזה העולם, בלא מעשים ובלא תורה.

תיב) ואשרי מי שתלמודו מתקיים בידו ב בזמן שהולך אדם לבית עולמו. שאפילו בקבר שפתותיו ג רוחשת, והם שושני"ם, אל תקרי שושנים, אלא ששונים. מפני שתורתם מגינה עליהם. הה"ד, ו בשכבך תשמור עליך.

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

ז) (איוב יד) לעיל שעא. ח) (משלי ו) וישלח רי וישב קכג בהר נא פנחס קעג ר"ז תי"ח לה: תלא עו. תס"ט קטו: ואומרת קראן לי מרה (מונקאטש). ב. ג"א כתב כאן כל אות תי"ז ואות תי"ח (חינציא). ג. ג"א רוחשות (חינציא).

הסולם

ותלכנה שתיהן אינן נפש וגוף

מאמר

תח) רבי אלכסנדראי לטעמיה וכו': רבי אלכסנדראי הולך לטעמו. שאמר ר' אלכסנדראי (לעיל אות שס"ח), הנפש והגוף הם שותפים יחד, והולכים מהעולם הזה ביחד, עד באנה בית לחם. דהיינו לעולם הזה. ולמה נקרא כך בית לחם. ומשיב, אלא בית הדין והקטרוג שם, שהוא דין ומלחמה. ע"כ נקרא בית לחם, כי לחם הוא מלשון מלחמה. אז כתוב, ותהום כל העיר עליהן. דהיינו, כל שאר המתים מרעישים עליהן מפתח קול מלחמת הדין. שהן מעוררות.

תט) דתנן ההוא מלאך הממונה על בית הקברות, נכנס לקבר בשעה שנקבר, ועומד עליו ומביט ואומר, אוי לו לפלוני זה, אוי לעינים שנהנו מהעולם הזה בעבירה, אוי להם לידים ורגלים שהלכו בהבלי העולם.

תיב) ואשרי מי שתלמודו מתקיים בידו בזמן שהולך לבית עולמו. שאפילו בקבר שפתותיו רובבות בתורה

תיג) כי הא דרבי חסדא, כשנפטר לעולמו, הלך רבי יוסי בריה ובת תמן על קבריה בליליא. שמע מגו קבריה, חדוה דכתות כתות, דמתכנפי וקאמרי, ניזיל לחדותא דהלולא דאורייתא דרבי חסדא. ואפילו מלאכי השרת מתכנפי למיחדי בהדיה.

תיד) שמע דהו אמרין, מה ד לחיי בחדוה דילן הכא, ילעון באורייתא בהווא עלמא. א"ל, ברי, זיל מהכא, וקיים תלמודך, דזכאה איהו מאן דאתי הכא ותלמודו בידו. דהא אפילו מלאכי השרת לא יכלין לקרבא ליה. זיל ואמור ליה לרבי חגי, דיגמור תלמודיה, דביום פלוני ייתי הכא.

תטו) אדהכי, דהוה משתעי בהדיה, סלקוהו לרבי חסדא למתיבתא עילאה. וקם רבי יוסי בריה, ואזיל, וחוי להון לחברייא.

תטז) א"ל רבי יהודאי, אלמלא רבי יוסי את, כדי הות לאתענשא תמן. א"ל, בגין צערא דאבא, אזלית ושמעית כל האי. קרא ה ר' יונתן עליה דרבי חסדא, וסכבת וערבה שנתך. והאי קרא אחרינא, מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל.

תיז) ד"א, הנפש נמשלה לשכינה, והגוף לישראל. ז אם ישראל ה חטאו ו גלו, למה הגלה השכינה לשם עמהם, שהיא לא חטאה. אלא על שהיתה

מסדרת ההדר

חלופי גרסאות

ט (משלי ג) וישב קסו. י (קהלת ה). ד ג"א לחיים (חינצ'א). ה ג"א ר נתן (מונקאטש) ג"א עליה דר' חסדא ר' יונתן (חינצ'א). ו ג"א ל"ג ד"א (חינצ'א). ז ג"א ל"ג אם (חינצ'א). ח ג"א שחטאו (חינצ'א). ט ג"א ל"ג וגלו (חינצ'א). י ג"א מוסיף חטאה כההיא דאמרינן (מגילה כ"ט) בכ"מ שגלו שכינה עמהם גלו לבבל שכינה עמהם כו' גלו לעילם שכינה עמהם כו' גלו לאדום שכינה עמהם היא ולא אחת מן המדות (מונקאטש).

מאמר

הסולם

ותלכנה שתיהן אינון נפש וגוף

לקרב אליו. לך ואמור לרבי חגי, שיגמור תלמודו. כי ביום פלוני יבא לכאן.

תטו) אדהכי דהוה משתעי וכו': בעוד שהיה מספר עמו, העלו את ר' חסדא לישיבה העליונה. וקם בנו ר' יוסי, והלך, וסיפר לחברים.

תטז) א"ל רבי יהודאי וכו': א"ל ר"י, לולא ר' יוסי אתה, היית ראוי להענש שם. אמר לו בשביל צערו של אבי הלכתי ושמעתי כל כך. קרא ר' יונתן על דבי חסדא, ושכבת וערבה שנתך. וכן הכתוב האחר הוה, מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל.

תיז) ד"א הנפש נמשלה וכו': פירוש אחר. הנפש נמשלה לשכינה, והגוף לישראל. שואל, אם ישראל חטאו וגלו, למה גלתה השכינה עמהם שמה, שהרי היא לא חטאה.

ומשיב

בתורה, והם שושנים, שכתוב שפתותיו שושנים, אל תקדי שושנים אלא שושנים. מפני שתורתם מגינה עליהם. ז"ש בשכבך תשמור עליך.

תיג) כי הא דרבי וכו': כמו ר' חסדא. כשנפטר לעולמו, הלך בנו ר' יוסי ולן שם על קברו בלילה. שמע מתוך הקבר, שמחה של כתות כתות שנתקבצו ואמרו, נלך לשמחת הלולא של התורה של רבי חסדא. ואפילו מלאכי השרת נתקבצו לשמוח עמו.

תיד) שמע דהו אמרין וכו': שמע שהיו אומרים, מה זה שהחיים באו לשמחתנו כאן, יעסקו בתורה בעולם שהוא שלהם. אמר לו ר' חסדא לבנו, בני, לך מכאן, ותקיים תלמודך. כי אשרי הוא מי שבא כאן ותלמודו בידו. כי אפילו מלאכי השרת אינם יכולים

מבקשת עליהם רחמים. ומשפעת להם עושר וכבוד מאד, ויהבא להון כל מה שירצו, והם חטאו. ועל דא נאמר, וישמן ישורון ויבעט שמנת עבית כשית ייטוש אלוה עשהו וינבל צור ישועתו. ועל דא גלתה עמהם.

תיח) מה רימה ותולעה עולה על הגוף, כך בשעה שישראל הם רעים, אוה"ע בני עשו וישמעאל שנקראים רמה ותולעה, שולטים עליהם, והגוף נבקע ויהרגו לישראל. ועל דא אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל, מהו בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. בשרו יכאב עליהם, ונפשו על ישראל תאבל. וכדין איהי תואיבת לנשמה עליונה דאיתקריא נעמי.

תיט) ולנעמי מודע לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בועז וגו'. רבי רחומאי פתח, גבור בארץ יהיה זרעו. זכאה איהו מאן דמתברך בבנין בהאי עלמא, בגין דלא יהך יחידי לההוא עלמא.

מאמר כמו שיש הוי"ה בו"א כן יש באדם

תכ) תא חזי, בדוגמא דאית באדם יוד'ד מלא, ומתפרש האור שלו למ"ה. הכא אית בגופא השם מלא יהו"ה, ומתפרש לכ"ב אותיות, ועם מנצפ"ך הם כ"ז.

תכא) ואני אפתח לך דרך ישר. כמו שהוא דוגמת אדם, שהוא מד'

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

כ) רות ב' ז"ח פד ט"ב פה ט"א ט"ב. ז) (תהלים) כ נ"א ל"ג מן רעים עד שולטים (מונקאטש). ל נ"א קיב) תרומה מא אמור רפא בלק קכט להלן תל. מהו בשרו יכאב ונפשו תאבל (חינציא). מ נ"א מוסיף נעמי כתיב ותלכנה שתיהן עד בואנה בית לחם עד דיהיב הקב"ה אורייתא לישראל ויהי כבואנה בית לחם וכד יהיב הקב"ה אורייתא ותהום כל העיר עליהן דא הוא וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים בתר דעבדו ישראל ית עגלא היא צועקת ואומרת אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרה אני מלאה הלכתי וגו' אשרי מי שתלמודו בידו מתקיים (חינציא).

ותלכנה שתיהן אינון נפש וגוף

הסולם

מאמר

תיט) ולנעמי מודע לאישה וכו': ולנעמי מודע לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בועז וגו'. רבי רחומאי פתח, גבור בארץ יהיה זרעו. אשרי הוא, מי שמתברך בבנים בעולם הזה, כדי שלא ילך יחידי לעולם ההוא.

ומשיב, אלא על שהיתה מבקשת עליהם רחמים, ומשפעת להם עושר וכבוד מאד, ונותנת להם כל מה שירצו, והם חטאו. ועל זה נאמר וישמן ישורון ויבעט שמנת עבית כשית ויטוש אלוה עשהו וינבל צור ישועתו. וע"כ גלתה עמהם. כי העובדה שאינה יכולה להשפיע להם נחשבת לה לגלות.

מאמר כמו שיש הוי"ה בו"א כן יש באדם תכ) תא חזי בדוגמא וכו': בוא וראה בדמיון, שיש באדם, שה"ס ז"א, הויה מלא, כזה יוד הא ואו הא, והאור שלו מתבאר למ"ה, כי הוא בגי' מ"ה. כך יש בגוף התחתון השם הויה מלא, ומתפרש לכ"ב אותיות, ועם ה' אותיות מנצפ"ך, הן כ"ז.

תיח) מה רימה ותולעה וכו': מה רימה ותולעה עולים על הגוף, כך בשעה שישראל הם רעים, אומות העולם בני עשו וישמעאל, הנקראים רימה ותולעה, שולטים עליהם, והגוף נבקע, שיהרגו לישראל. ועל זה, אך בשרו עליו יכאב ונפשו, שהיא השכינה, עליו תאבל. מהו בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. בשרו של ישראל יכאב עליהם, ונפשו על ישראל תאבל. ואז היא משתוקקת לנשמה עליונה, שנקראת נעמי, שהיא בינה.

תכא) ואני אפתח לך דרך ישר. (נראה שהוא גליון) ואני אפתח לך דרך ישר. כמו שהוא דמיון אדם שהוא מד' אותיות הוי"ה, והוא

נ אותיות, והוא אור גדול. כך אית בגוף ד' יסודות, אש ועפר רוח ומים, והם ד' כוחות. ודא אינון: רוח הבהמית. ונפש הבהמית. ונשמתא. ונשמתא לנשמתא. ו ואינון מסטרא דשמאלא.

תכב) ואינון פועלין בהאי עלמא כגונא דא. השכל מנשמתא לנשמתא. ותאות השכל נמשך מן נשמתא. ומן פ רוח הבהמית יבא המשא ומתן עם הגוים. ו נפש הבהמית, * להנהיג האברים, שילכו לאכילה ושתייה ותאות פ המשגל.

תכג) וחמשה מקומות שכ"ב אותיות נזכרים בהם, והם ר אחה"ע מגרון. בומ"ף משפתים. גיכ"ק מחיך. דטלנ"ת מלשון. זסצר"ש משינים. ואלו חמשה מקומות, נכללים בארבע כוחות, שהם מנהיגים האברים, ובהם נברא כל הגוף. ועליהם הד' אותיות קדושות, שנקראו אדם. ועליהם אמר הכתוב, ויברא אלהים את האדם בצלמו.

תכד) ומן היו"ד איתער יראה לאדוני האדונים, שיהיה האדם ירא ממנו. ומן הה', איתער תשובה לאיש. ומן הו', איתער לאדם תורה. ומן הה', איתער מעשים טובים ו מצות, ולא יחטא. זה הוא השם הנסתר בצלמו. ת כמו שהקב"ה נסתר בעולמו, כך הוא זה השם נסתר באדם.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

מ (בראשית א) הקסה"ו רלו ז"ח שה"ש רפג תקצח. נ ג"א יסודות (חינצ"א). ט ג"א רוחות (מונקאטש). ו ה"ג רפוס מונקאטש בשם הרנ"ש ג"א ל"ג מן ואינון עד השכל (חינצ"א). פ ג"א האחרת (חינצ"א) ג"א רוח הבהמות (ירושלם). צ ג"א והאחרת (חינצ"א) ג"א נפש הבהמות (ירושלם). ק ג"א מוסיף המשגל ודא היא נפש הבהמית (חינצ"א) ג"א מן הרוח ד' רוחות קור וחום קיץ וחורף (כל הדפוסים). ר ג"א אחה"ע בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסצר"ש וליג מגרון משפתים מחיך מלשון משיניים (חינצ"א). ש ג"א ל"ג ומצות (חינצ"א). ת ג"א מוסיף כך הוא נסתר באדם כמו שהקב"ה (חינצ"א).

מאמר

הסולם

כמו שיש הוי"ה בוי"א כן יש באדם

והוא אור גדול. כך יש בגוף ד' יסודות כנגדן. שהם אש ועפר רוח ומים. והם ד' כוחות. ואלו הם רוח הבהמית ונפש הבהמית שהן ב' יסודות רוח ועפר. ונשמה. ונשמה לנשמה. שהם ב' יסודות מים ואש. והם כולם מצד שמאל.

תכב) ואינון פועלין בהאי זכו': והם פועלים בעולם הזה. כאפן הזה. השכל הוא מנשמה לנשמה. ותאות השכל נמשכת מנשמה. ומרוח הבהמית יבא המשא ומתן עם הגויים. ונפש הבהמית. היא להנהיג האברים שילכו לאכילה ושתייה ותאות המשגל.

תכג) וחמשה מקומות שכ"ב זכו': ויש חמשה מקומות שכ"ב אותיות נזכרות בהם. והם, אחה"ע מגרון. בומ"פ משפתים. גיכ"ק

נסתר

תכה) ודע שהם ד' שמות, * ע"ב. ס"ג. מ"ה. ב"ן. ב אית ד' אותיות שנקראו גוף. ומתפשטין לרמ"ח אברים. ועל אלו הד', אית ד' אותיות הנזכרים לעילא, והם מתעלין על אלו ד' גופים שהזכרנו, ונקראים נקודות. כי בהברת "אי. ובהברת ה' אה. ובהברת ו' או. ובהברת ה' אה.

תכו) ויש על הנקודות טעמים. שהם מנהיגים לארבע אותיות. שהם כנגד רגלי המרכבה, שהם מוצא היסודות השפלים, והם נקראים נקודות. ועליהם שלשה טעמים, והם זרקא תלשא שלשלת. וזהו שם הנסתר הטהור והקדוש, שהוא שם הוי"ה.

תכו) וכן באדם, מן הא' ד לבדה התפשטו ד' אותיות של שם, אי, אה, או, איה. ומן האלף התפשט ה"א הנעלם, כי הוא מוציא מה שקבל. וגם שתי הברותיו ה אה או, הראשון מקבל והשני מוליד. והי"ד הנעלם של אי מורה, כי ממנו מתפשט הכל. ועל כן נקרא הראשון מקבל והשני מוליד. והי"ד הנעלם שמורה כי ממנו מתפשט הכל.

חלופי גרסאות

א ג"א כדוגמא דא הוי"ה הוי"ה הוי"ה ולא גרסינן ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן (כל הדפוסים בשם ס"א).
 ב נוסח אחר אות ד' יסודות ונוסח אחר ודע שהי' אותיות כדוגמת ד' יסודות (כל הדפוסים בשם ס"א).
 ג ה"ג רפוס חניצא ג"א ה"א (מונקאטש). ד ג"א ל"ג לבדה (חניצא). ה ה"ג הסלם ג"א אי (כל הדפוסים).

כמו שיש הויה בוי"א כן יש באדם

הסולם

מאמר

שהם זרקא תלשא שלשלת, ואלו הם השם הנסתר הטהור והקדוש, שהוא שם הויה במילוי ע"ב.

ונתבאר ד' שמות הויה בד' המילואים ע"ב ס"ג מ"ה וב"ן. שבחינת רמ"ח האברים הם ד' אותיות הויה דב"ן. ובחינת ד' יסודות הנקראים גוף שהם מנהיגים האברים, הם ד' אותיות דהויה דמ"ה. ובחי' ד' אותיות הויה שהם יראה אהבה תורה ומצוה המנהיגים את ד' היסודות, הם ד' אותיות הוי"ה דס"ג הנקראות נקודות. וד' אותיות הויה שבטעמים בסוד זרקא תלשא שלשלת, ה"ס הויה דע"ב.

תכו) וכן באדם מן הא' וכו': וכן באדם. מן הא' לבדה התפשטו ד' אותיות השם, הנעלמים, שהם הנקודות, דהיינו הויה דס"ג. שהם א"י א"ה א"ו א"ח כן מן הא' התפשטה הה' הנעלמה כזה א"ה. שה"ס המלכות דהויה הזו, כי היא מוציאה מה שקבלה. כי המלכות מקבלת מג' אותיות יה"ו ומוציאה לתחתונים. וגם שתי הברותיו א"ח א"י, שה"ס בינה וז"א דהויה הזו, הראשון.

שהוא

נסתר בעולמו, כך הוא זה השם, הנסתר באדם.

תכה) ודע שהם ד' וכו': ודע שהם ד' שמות הוי"ה, ע"ב. ס"ג. מ"ה. וב"ן. כי יש ד' אותיות הוי"ה שנקראים גוף, שה"ס ז"א והויה דמ"ה, שה"ס ד' יסודות אש רוח מיט עפר. ומתפשטים לרמ"ח אברים, שה"ס המלכות והויה דב"ן. ועל אלו הד' שנקראים גוף, דהיינו ד' היסודות, יש ד' אותיות הויה הנזכרות למעלה, בסוד יראה אהבה תורה ומצוה. שה"ס בינה וד' אותיות הויה במילוי ס"ג, והן מתעלות על אלו ד' גופין שהזכרנו, כי ד' גופים ה"ס ז"א ומ"ה, וד' אלו ה"ס בינה וס"ג, ונקראים נקודות. כי בהברת ו' מנוקד אי, ובהברת ה' מנוקד אה, ובהברת ו' או, ובהברת ה' אחרונה אה.

תכו) ויש על הנקודות וכו': ועל הנקודות יש טעמים. שהם מנהיגים לד' אותיות שהן הנקודות, שהן כנגד רגלי המרכבה, שהן מוצא ומקור ד' היסודות השפלים, הנקראים גוף, שהם נקראים נקודות המנהיגים את ד' היסודות. ועליהן, ג' טעמים.

(דפו"י דף ס"ד ט"ב)

תכח) וע"כ נקרא הראשון זרקא, כשמו כן הוא, כי הוא מורה שאין לו סוף. והשניה תלשא, מלה מורכבת: ת"ל ש"א. כי ז היא נושאת הת"ל. והשלישי שלשלת, כשמה כן היא, המשפעת לתל שהכל פונים שם. תכט) ן ודע ם שהם ד' שמות. בדוגמא דא, יוסי יוסי יוסי יוסי. אית ד' אותיות שנקראו גוף, ומתפשטים לרמ"ח איברים. ואית ד' אותיות, שנקראו נקודות, והם מתעלים על הגוף. ויש על הנקודות טעמים, שהם מנהיגים להם לאותיות. ועל שלשה שם נסתר וקדוש, והנקודות גוף לטעמים, והאותיות גוף לנקודות.

מאמר המת בלי בנין

תל) רבי רחומאי פתח, ם גבור בארץ יהיה זרעו. זכאה הוא מאן דיזכה

מסורת הוהר

הלפי גרסאות

ו) (תהלים קיב) לעיל ח"ט.

ו ג"א לה (חינצ"א). ז ג"א הוא נושאה (חינצ"א). ח ג"א מוסיף וע"ז כיון המחבר באומרו ודע (כל הדפוסים). ט ג"א שם (חינצ"א). י ג"א ל"ג אותיות (חינצ"א).

מאמר

הסולם

כמו שיש הויה בוי"א כן יש באדם

תכט) ודע שהם ד' וכו': ודע שהם ד' שמות הויה בדמיון זה, כמו. יוסי יוסי יוסי יוסי. כלומר ד' שמות י"ה ו"ה, שההפרש ביניהם הוא רק במילוי האותיות, שיש הויה במילוי ההי"ן, יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה, שהיא בגי' ב"ן. ויש הו"י"ה במילוי אלפין יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהיא בגי' מ"ה. ויש הויה במילוי יודין וא"י יו"ד ה"י וא"ו ה"י, שהיא בגי' ס"ג. ויש הויה במילוי יודין, יו"ד ה"י ו"ו ה"י שהיא בגי' ע"ב. ומפרש. יש ד' אותיות שנקראים גוף, שהן הו"י"ה דמ"ה, ומתפשטים לרמ"ח אברים, שהם הו"י"ה דב"ן. ויש ד' אותיות הו"י"ה דס"ג, שנקראים נקודות והן מתעלות על הגוף, כלומר שהן משפיעות להויה דמ"ה שה"ס גוף. ויש טעמים על הנקודות, דהיינו ד' אותיות הויה דע"ב, שה"ס ג' טעמים, זרקא תלשא ועלשללת המשפיעים לתל, שהיא מלכות. שהנקודות שהן ס"ג מנהיגים לאותיות, שהן מ"ה. ועל השלשה שהם טעמים נקודות ואותיות, יש שם נסתר וקדוש. והנקודות נבחנוט שהן גוף לטעמים. והאותיות הן גוף לנקודות.

שהוא בינה, מקבל מן ה"י שהיא חכמה, והשני שהוא ז"א, מוליד, דהיינו שמשפיע אל המלכות. שמוציאה לחוץ. וה"י הנעלמה של א"י, מורה שממנה מתפשט הכל. ועל כן נקרא הראשון דהיינו א"ה, שהיא בינה, מקבל, משום שמקבלת מן ה"י הו"ו, והשני שהוא א"י מוליד על ידי המלכות, המשפעת לחוץ. וה"י הנעלמה, מורה, כי ממנה מתפשט הכל.

תכח) וע"כ נקרא הראשון וכו': וע"כ נקרא הראשון שבטעמים, דהיינו ה"י, שבד' אותיות הויה דע"ב, בשם זרקא. שכשמו כן הוא, שהוא מורה שאין לו סוף. כי זריקה היא היפך ההשגה, שמורה, שנזרקת ממחשבה, ומתוך שה"י כלולה מכתר וחכמה, וכתר ה"ס אין סוף, ע"כ אין בה השגה. והשניה שבטעמים, דהיינו ה' ראשונה, שהיא בינה דטעמים, נקראת תלשא, שהיא מלה מורכבת ת"ל ש"א. כי היא הבינה, נושאת את הת"ל. שהיא המלכות הנקראת תל פיות, שכל הפיות פונים אליה. ובינה נושאת וממתקת את המלכות, שתהיה ראויה לקבל מוחין (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה כבר). והשלישי שבטעמים, דהיינו הו"ו, שהוא ז"א דטעמים, נקראת שלשללת, כשמה כן היא, כי שלשללת היא אותיות שלש תל, שזה מורה שז"א הכלול משלש אותיות יה"ו, משפעת לתל, שהיא המלכות, שהיא תל, שהכל פונים שם.

מאמר המת בלי בנין

תל) רבי רחומאי פתח וכו': ר"ר פתח, גבור בארץ יהיה זרעו, אשרי הוא מי שיוכה שיתברך בבנים בעולם הזה. ואם לא זכה, הוא הולך מיד ליד. שכתוב, יד ליד לא ינקה

דיתברך בבנין בהאי עלמא. ואי לא, איהו אזיל מיד ליד. וכתיב, (ס) יד ליד לא ינקה רע. מאי יד ליד. סוד ה' ליראיו.
 (תלא) רבי נחמן אומר, כ ולנעמי מודע לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בועז. וכתיב, (ט) קרוב לנו האיש מגואלנו הוא. ורבי רחומאי אמר, ז אי הכי, מאי לא ינקה רע.
 (תלב) אמר ליה, לסנטרא דהוה אלקי לחייבא, עד דיהבי ליה ערבא. ח ואי יהיב לא שבקין סנטירא לאלקאה. א"ל לאו הכי, אלא בשעתא דייתי ויתגלי מאן נ דאחיי לבר נש, תנדע האי.
 (תלג) רבי זמירא נפק לחקל אוני, חמא באינון בקיעין קרטוניא, קומטרי שלהובי דסלקין. ארכין אודוני, ושמע קלין. א"ל ההוא ערבאה, זיל בהדי, ואראה לך פליאן טמירין מבי נשא. אזל עמיה אחורי טינרא, וחמי בקיעין אחרנין, ושללהובין ס סליקו לעילא. שמעו קלין אחרנין. א"ל ארכין אודנך הכא. (* ארכין ט אודוני, ושמע קלין דאמרין ווי ווי.
 (תלד) אמר, ודאי הא אתר חד מאינון דוכתי דגיהגם הכא. ועבר ההוא ערבאה, ואשתאר הוא. אדהכי, גחין גו דוכתא אחרא, וחמא חד בר נש דהוה

חלופי גרסאות

מסורת הנהר

(ס) (משלי יא) כי תשא עה פנחס קעא ת"ז תכ"ב כ נ"א מוסיף כד"א ולנעמי (מונקאטש). ל ג"א ל"ג סח: ת"ע קל. לעיל יתרו צה. (ע) (רות ב) ז"ח פה ט"ד אי (מונקאטש) נ"א ור' רחומאי אמר הכי יד ליד לא ינקה רע (חינצ'יא). מ נ"א ל"ג ואי יהיב (חינצ'יא).
 נ נ"א דאתדחייא לבר תנדע (הגהות דפוס מונקאטש בשם הרנ"ש). ס נ"א סלקין (חינצ'יא). ע נ"א אודני (כל הדפוסים).

המת כלי בנין

הסולם

מאמר

כמו ערב עליו, שאם הולך בדרך הישר אז גואל אותו. ואם לא, לא. אמר לו רבי רחומאי אינו כן. אלא בשעה שיבא ויתגלה אותו שהחיה לבן אדם, דהיינו אליהו (מלכים א' י"ז כ"ג) אז תדע זה.
 (תלג) רבי זמירא נפק וכו': ד"ז יצא לכפר אוני, ראה בבקעים שבקמטי הבלוטות שלהבות עולות משם. הטה אזניו, ושמע קולות. א"ל אותו ערבי, לך עמי ואראה לך פליאות, המכוסים מבני אדם. הלך עמו אחורי סלע, וראה בקעים אחרים ולהבות עולות למעלה. שמעו קולות אחרים. א"ל הטה אזניך כאן. הטה אזניו, ושמע קולות שאומרים אוי, אוי, קרטוניא. פירושו בליטות, מלשון על ננסא קרטא (ב"ד ט"ז) קוכטרי הוא מלשון קמטים.

ינקה רע. שואל, מהו יד ליד. ומשיב, סוד ה' ליראיו. כלומר שהוא סוד שאין לגלותו לכל אדם.

(תלא) רבי נחמן אומר וכו': רנ"א. ולנעמי מודע לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בועז. וכתוב, קרוב לנו האיש מגואלנו הוא. דהיינו שהוא יגאל את מחלון שמת בלא בניס. כי נתגלגל בעובד בן רות. (כמ"ש ב"ח תצא אות י"ז) ורמו בזה על סוד הכתוב יד ליד לא ינקה רע, הנאמר על המת בלי בניס כנ"ל. שפירושו שמתגלגל מגוף לגוף ע"י יבוס אחיו. ורבי רחומאי אמר, אם כן, שיד ליד, פירושו שהוא מתגלגל, מהו לא ינקה רע. ינקה רע היה צריך לומר.

(תלב) אמר ליה לסנטרא וכו': אמר לו, בדומה לשוטר שהיה מכה את הרשע, עד שנותנים לו ערב. ואם נותן ערב, אינם עוזבים את השוטר להכותו עוד. אף כאן, לא ינקה רע לגמרי, אלא שכן הנולד מן היבוס, הוא

(תלד) אמר ודאי הוא וכו': אמר, ודאי שכאן מקום אחד מהמקומות האלו שבגיהגם. עבר אותו הערבי, ונשאר הוא. בתוך כך,

רמי קלין, והוּו גטלין ליה, ואעלין ליה לעומקא דמדורא אחרינא, ואתכסאי, ולא חמי יתיר.

תלה) אדמיך, וחמא בחלמא ההוא גברא. א"ל מאן את. א"ל ז יודאי חייבא אנא, דלא שבקנא בישין וחטאין בעלמא דלא עבדנא. א"ל בגו חלמא, מה שמך. א"ל, לא ידענא, דחייבי גיהנם לא דכרין שמייהו.

תלו) א"ל, שמא דדוכתך מהו. א"ל, בגלילא עילאה קצבא הוינא. ומגו בישין סגיאין דעבדנא התם, דיינין לזוהוא בר נש תלתא זמנין ביממא ותלתא זימנין בליליא. א"ל, וברא שבקת. א"ל, אין.

תלו) קם מתמן, ואזל ליה לגלילא ג עילאה, שמע קול ינוקא דהוה אמר, אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה'. אזל לבי מדרשא אחרא, שמע קול ינוקא אחרא דהוה אמר, ז בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסרתו וגו'.

תלח) אזל וחפש אבתריה דההוא גברא רשע. ולחד ינוקא קא שאיל. א"ל, רבי, תיתי כך וכך לההוא גברא, דלא שבק בישין וחטאין בעלמא דלא עבד. כך וכך תהא לההוא גברא רשע, ולההוא ט מניקתה דיניקא ליה. תלט) אמר ליה, ברא שבק בעלמא. א"ל הן. חד ברא שביק, והוא רשע כאבוה, ואיהו ינוקא דאזיל בבי מטבחיא. חפש אבתריה, וגטיל ליה ולעי ליה

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

פ (משלי ב) ז"ל אחרי מות קט. ז (צפניה ב) נח קעו. ז- ג"א ואכסאי (חינציא). ז ג"א דיודאי חייבא איהו דלא שבק בישין חטאין בעלמא דלא עבד (חינציא). ק ג"א ליג א"ל וברא שבקת א"ל אין (חינציא). ר ג"א מוסיף עלאה ענין תמן (מונקאטש). ט ג"א ינוקא (חינציא).

מאמר

הסולם

המת בלי בנים

אז תבין יראת ה'. הלך לבית מדרש אחר. שמע קול ילד אחר שהיה אומר, בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסרתו וגו'.

תלח) אזל וחפש אבתריה וכו': הלך וחפש אחר אותו אדם רשע. ושאל ילד אחד. א"ל, רבי, יבא כך וכך לאותו האיש. שלא השאיר רעות וחטאים בעולם שלא עשה. כך וכך יהיה לאותו אדם רשע, ולמינקת שהניקה אותו.

תלט) א"ל ברא שבק וכו': א"ל, השאיר בן בעולם. א"ל כן. השאיר בן אחד והוא רשע כאביו. והוא ילד ההולך לבית הטבחים. חפש אחריו, ולקחו ולמדו תורה. עד שלמדו מקרא ותפלה וקריאת שמע. אח"כ למדו משנה תלמוד הלכות והגדות עד שנתחכם ביותר. והיינו רבי נחום הפקולי.

כסף עצמו במקום אחר, וראה אדם אחר, שהיה מרים קולות, ולקחו אותו והביאו אותו לעומק מדור אחר. ונתכסה ולא ראהו יותר.

תלה) אדמיך וחמא בחלמא וכו': נרדם, וראה לאותו האיש בחלום. א"ל מי אתה. א"ל יהודי רשע אני, שלא השארתי רעות וחטאים בעולם שלא עשיתי. א"ל בתוך החלום, מה שמך. א"ל איני יודע, כי הרשעים שבגיהנם אינם זוכרים שמותיהם.

תלו) א"ל שמא דדוכתך וכו': א"ל מהו שם מקומך. א"ל הייתי קצב בגליל העליון. ובשביל הרעות הרבות שעשיתי שם, דנים לאותו האיש ג' פעמים ביום וג"פ בלילה. א"ל השארתי בן. א"ל כן.

תלו) קם מתמן ואזל וכו': קם משם, והלך לגליל העליון, שמע קול ילד שהיה אומר, אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה

באורייתא, עד דאוליף ליה מקרא וצלוחא וקריאת שמע. לבתר אוליף ליה משנה ותלמוד והלכות והגדות, עד דאתחכם יתיר, והיינו רבי נחום הפקולי.
 (תמ) אמאי קרו ליה הפקולי. כמד"א, ^ק פקו פליליה. דאפיק לאבוה מן דינא דההוא עלמא. וכמה חכימי דרא דנפקו מיניה, ^ת אקרין פקולי.
 (תמא) ההוא גברא אתי ליה בחלמא, ואמר ליה, רבי, כמה דאנת נהמת לי כן ינחם הקב"ה אותך. דהא מן יומא דידע בני פסוק חד, פקו לי מן דינא. כיון דקרא קריאת שמע, סלקין דינאי בין ביממא בין בליליא זימנא חד. כיון דקרי ביה רב, אעברו דינאי מכל וכל.
 (תמב) יומא דאתחכים וקרו ליה רבי, אתקיננו כורסי בין צדיקייא בגינתא דעדן. ובכל יומא ויומא דאתחדשא אורייתא ^א בשמיה, מעטרין לי בעיטרא עילאה, דצדיקים מתעטרין.
 (תמג) בגינך זכינא בכל האי יקר. זכאה איהו חולקיה, מאן דשבק ברא דלעי בתורה בהאי עלמא. אמר ר' חייא בר אבא, כהאי גוונא אירע ליה לרבי עקיבא.

מאמר מי הוא אליהו

(תמד) רבי נתן שאל ליה לרבי יוסי ברבי חנינא יומא חד, וא"ל, אליהו הוה ליה ברא, או לאו. א"ל, מילתא אחרא הוה ביה, וכתיב, ^ה אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו. מאי אל תרעו אל תעשו עצמיכם רעים וחברים לנביאי. והקב"ה ^ב בחר בהם, והבדילם מישראל לעבודתו, והכניסם בהיכלו. ק"ו, מי שהוא מלאך בשמים, אתה שואל עליו.

מסורת הזוהר

^ק (ישעיה כח) וירא שכב משפטים תקנג ת"ז
 ת נ"א ואקרין (חינציא). א נ"א בפומיה (מונקאסט).
 תמ"ב פב. ה (דה"א טז) להלו תרפד.
 ב נ"א מוסיף שהוא בחר (חינציא).

חלופי גרסאות

מאמר

הסולם

המת בלי בנין

(תמ) אמאי קרו ליה וכו': למה קראו אותו הפקולי. הוא כש"א פקו פליליה. משום שהוציא את אביו מן הדין שבעולם ההוא. וכמה חכמי הדור שיצאו ממנו נקראו פקולי. (תמא) ההוא גברא אתי וכו': בא לו אותו האיש בחלום, ואמר לו, רבי, כמו שאתה נחמת אותי, כן ינחם הקב"ה אותך. כי מיום שבני ידע פסוק אחד פקו אותי מן הדין. כיון שקרא קריאת שמע, העלו הדין שלי בין ביום בין בלילה רק פעם אחד. וכיון שקרא פסוק בבית דבו, העבירו הדין שלי מכל וכל.
 (תמב) יומא דאתחכם וקרו וכו': ביום שנחכם וקראו אותו רבי, התקיננו כסאי בין
 מאמר מי הוא אליהו
 (תמד) רבי נתן שאל וכו': יום אחד שאל רבי נתן לרבי יוסי בן חנינא. ואמר לו, אליהו היה לו בן או לא. א"ל דבר אחר היה בו. שאינו דומה לאנשים אחרים. וכתוב, אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו. מהו אל תרעו

תמה) רבי יוחנן אומר, משבט גד היה. רבי נהוראי אמר, אליהו מלה אחרא הוה ביה, ג דכתיב, (ט) מי עלה שמים וירד. מי עלה שמים, אמר רבי אלעזר משמיה דרבי שמעון, דא אליהו. וירד מקודם לכן.

תמו) וקשיא דרבי אלעזר ד אדרבי אלעזר, דאמר ר"א אליהו דא פנחס. אי בשביל שקינא להקב"ה, זה קינא וזה קינא. לאו הכי. דאמר רבי אליעזר, כתיב, (ח) קנא קנאתי. קנא בשיטים, וקנאתי הכא. אמר ליה הקב"ה, עד מתי אתה מקנא לשמי.

תמוז) אמר רבי יהודה בר שלום, (ז) מי עלה שמים, דא אליהו. דכתיב, (* ב) ויעל אליהו בסערה השמימה. וירד, זה יונה. דכתיב, (ז) ויונה ירד אל ירכתי הספינה וגו'. (ד) לקצבי הרים ירדתי. מי אסף רוח בחפניו, זה משה.

תמח) מי צרר מים, זה אלישע, שריפא המים ביריחו. בשמלה, בכח שמלתו של אליהו. מי הקים כל אפסי ארץ, דא אברהם. דכתיב (ה) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, באברהם.

תמט) מה שמו של אותו אדון שהביא הללו ה לעולם. ה' צבאות שמו.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(משלי ז) ויצא קנד להלן תמו. (ח) (מ"א יט) לך ג נ"א וכתיב (חיניציא). ד נ"א ל"ג אדרבי אלעזר שפח פנחס לו ז"ח נח קנד להלן תמו. (א) (משלי ל) (חיניציא). ה נ"א לעבודתו (חיניציא). לעיל תמו. (ב) (מ"ב ב) ויגש פב לעיל לך. (ג) (יונה א). (ד) (שם ב). (ה) (בראשית ב) ב"א ריד ז"ח בראשית קמ רלב רעו תקנח תשב תשיב לך צח.

מי הוא אליהו

הסולם

מאמר

לשמי. הרי שלומד זה מן הכתוב קנא קנאתי, ולא מסברא.

תמוז) אמר ר' יהודה וכו': אד"י בר שלום, מי עלה שמים, זהו אליהו. שכתוב, ויעל אליהו בסערה השמימה. וירד, זה יונה, שכתוב, ויונה ירד על ירכתי הספינה וגו'. וכן, לקצבי הרים ירדתי. מי אסף רוח בחפניו, זהו משה, שכתוב קחו מלא חפניכם פיח כבשן וזרקו משה השמימה (וארא סי' ח). תמח) מי צרר מים: זהו אלישע, שריפא המים ביריחו. בשמלה, בכח שמלתו של אליהו. מי הקים כל אפסי ארץ, זהו אברהם, שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, שהוא אותיות באברהם, שבזכותו נתקיימו שמים וארץ.

תמט) מה שמו של וכו': מה שמו של אותו אדון, שהביא את אלו לעולם, ה' צבאות שמו. ומה שם בנו, הוא ישראל, שכתוב, בני בכורי ישראל. ר' נחמן אמר, כל זה, דהיינו כל הכתובים האלו, מדבר בהקב"ה.

תרעו. ה' ג, אל תעשו עצמכם רעים חזברים לנביאי, דהיינו שלא תרצו להבין מעשיהם כמו שאתם מבינים מעשי חברכם. והקב"ה בחר בהם, והבדילם מישראל לעבודתו, והכניסם בהיכלו. מכל שכן מי שהוא מלאך בשמים, דהיינו אליהו, אתה ע. אל עליו.

תמה) רבי יוחנן אומר וכו': ר"א (נראה שצ"ל ר' אלעזר) אליהו משבט גד היה. רבי נהוראי אומר, אליהו דבר אחר היה בו, שלא כשאר אנשים. שכתוב, מי עלה שמים וירד. מי עלה שמים. א"ר אלעזר משמיה דר"ש, זה הוא אליהו, וירד. מקודם לכן. דהיינו שנשמחו ירדה ונתלבשה בגוף כשנולד. תמו) וקשיא דרבי אלעזר וכו': וקשה מ"ר אלעזר שאמר שאליהו משבט גד היה, על ר' אלעזר, שאמר ר' אלעזר, אליהו זה פנחס. מהו הסעס, אם בשביל שקינא להקב"ה שזה קינא זה קינא, ע"כ אליהו הוא פנחס. אינו כן. כלומר, שלא מסברא אומר זה, דא"ר אליעזר כתוב, קנא קנאתי, פירוש, קנא בשיטים וקנאתי כאן. א"ל הקב"ה עד מתי אתה מקנא (דמ"י דף פ"ד סי"ג ע"י)

ומה שם בנו. ישראל. דכתיב, (ו) בני בכורי ישראל. ר' נחמן אומר כל האי בהקב"ה מדבר.

מאמר מצות מזוזה

(תנ) רבי נהוראי ורבי יהודאי, איערעו תחות אילנא חדא בחקלא, והו יתבי. אדהכי, חמו חד רווק, דאתי וטעי בחקלא. אמר רבי יודאי, או טעי ההוא בר נש בחקלא, או לסטים הוא, (ז) או דחיל מינן.

(תנא) ז א"ר נהוראי, שכינתא גבן, קום. קמו. רמו ליה קלא, כיון דחמי לון קריב לגבייהו, אמר רבי נהוראי, מאן אנת. א"ל, מגו דלא שאילנא לכון ח בשלמא, לא ידעיתון לי. יודאי אנא, וטעינא השתא בהאי חקלא, ולא שאילנא עלייכו, דאמינא שמא ט רשעים הם. וכתבי, (ז) אין שלום אמר ה' לרשעים. וכדין דלא אשתמודעי בכון. עד דחמינא בכון כנפי מצוה, וחדינא. השתא שלמא עלייכו רבנן. יתבי תחות אילנא, אמר רבי יודאי, נתעסק בפולחנא דמרנא, ונפתח באורייתא.

(תנב) פתח רבי יודאי ואמר, (ח) וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. מזוזת כתיב, מאי טעמא. אלא אשריהם ישראל, שהם מצויינים תמיד במצות. כ בשבתם, ובלכתם, בשכבם, ובקומם. דכתיב, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך.

(תנג) ושיהיו ישראל מעוטרים בתורה ובמצות, כדי שידבקו תמיד

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ו ג"א ודחיל ול"ג או (חינציא). ז ג"א ל"ג מן א"ר נהוראי עד א"ר נהוראי (חינציא). ח ג"א ל"ג בשלמא (חינציא). ט ג"א שבאים (חינציא). י ג"א ונפתח ול"ג באורייתא (מונקאטש) ג"א ונפתחה (חינציא). כ ג"א בשכבם בשבתם ובלכתם ובקומם (חינציא).

(ו) (שמות ד) ב"א קצח ז"ח יתרו שח תק"ח קו ט"ד. (ז) (ישעיה מח) לך ב מקץ רסד. (ח) (דברים ו) תרומה תרסב ואתחנן קנד ת"ז ת"י כה. תכ"ב סו.

מצות מזוזה

הסולם

מאמר

עתה בשדה הזה, ולא שאלתי בשלומכם, שחשכתי אולי רשעים הם, וכתוב, אין שלום אמר ה' לרשעים. ואז לא הכרתי אתכם. עד שראיתי בכם כנפי מצוה, דהיינו ציצית, ואני שמח. עתה, שלום עליכם, חכמים. ישבו תחת האילן. אמר ר' יודאי, נעסוק בעבודת אדוננו, ונפתח בתורה.

(תנ) רבי נהוראי ורבי זכ"ו: רבי נהוראי ורבי יהודאי נפגשו תחת אילן אחד בשדה. והיו יושבים. בתוך כך, ראו בחור אחד שבא ונבוכ בשדה. אמר רבי יודאי, או שאותו אדם נבוכ הוא בשדה, או שהוא שודד, או שמפחד ממנו. רווק, פירושו בהור, כי תרגום בחורים, הוא רווקי. (ישעיה נ"ז).

(תנב) פתח ר' יודאי וכו': פריי ואמר, וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. מזוזות כתוב, חסר ו', מהו הטעם. וכו' א"צ פירוש.

(תנא) א"ר נהוראי שכינתא זכ"ו: אר"ג. השכינה עמנו. קום. קמו. נתנו עליו קול. כיון שראה אותם קרב אליהם. אמר ר' נהוראי, מי אתה. א"ל משום שלא שאלתי שלומכם אינכם מכירים אותי. אני יהודי, ואני נבוכ

בהקב"ה. דכתיב, ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום. וכל הדבק בקונו, אינו ניזוק לעולם.

תנז) ולא עוד, אלא ששני מלאכי השרת מלוין לו ל לאדם, אחד בימינו, ואחד בשמאלו. דכתיב, ^ט כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. ולא עוד, אלא שאם תמיד מצוי במצוה, כביכול, שהקב"ה נעשה לו שומר. שנאמר, ^י ה' שומרך.

תנה) מה עושה הקב"ה. נוטל מלאך ההולך בימינו, ומעמידו לפניו. והוא עומד במקומו. שנאמר, ה' צלך על יד ימינך. ואותו המלאך שהוא משמאלו, מעמידו אחרי האדם. והקב"ה מימין ומשמאל. נמצא האדם נשמר מכל צדדיו, מי יוכל להזיק אותו.

תנו) ועל כן, צריך שלא יהא האדם מצוי בלא תורה ובלא מצות, אפילו שעה אחת. בביתו הקב"ה שומרו מבחוץ, והאדם מבפנים.

תנז) ותנינן, א"ר יוסי בר יהודה, פתח המצויין במזוזה, אין מזיק ואין שטן ואין פגע רע מתקרב אליו. מפני שהקב"ה שומר הפתח, אפילו בשעה שניתן רשות למלאך המשחית לחבל, זוקף עיניו, ורואה ששם שדי עומד על הפתח, ^ט כדכתיב, ^י ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף. לפיכך צריך האדם שיהא תמיד מצוי במצות מזוזה.

תנח) פתח רבי נהוראי בפרשת ציצית ודרש, ^י ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם. מאי שנא ^י דהכא ובשבת לדרתם חסר, דכתיב, ^י לעשות את השבת לדרתם, חסר.

תנט) דתנינן. תקנו פרשת ציצית בק"ש. ^י ובדירתו של אדם, נמצא פרשת ק"ש, חוץ מפרשת ציצית, שחסר משם. במה נשלם. אלא כשאדם מתעטף ^י בביתו * בציצית, ויוצא בו לפתחו, הרי נשלם.

חלופי גרסאות

ג נ"א מוסיף לאדם לאחר מותו (חינציא). ^ט נ"א כביכול (מונקאטש). נ נ"א ל"ג דהכא (מונקאטש) נ"א מוסיף דהכא כתיב לדורותם מלא ובשבת (חינציא). ^ט נ"א ובריתו של אדם נמצא בק"ש (חינציא). ^ע נ"א ל"ג בביתו (חינציא).

ט) (תהלים צא) הקסה"ו רב ז"ח נח לא אחרי צו. ^י (תהלים קכא) וצא רה. כ) (שמות יב) נח קלו. ^ז (במדבר טו) שלח שט שכט פנחס רצ בהשמטות ה"ג שי. דפריי תק"ח קא ט"ב. ט) (שמות לא) ב"ב שען.

מסורת הזהר

מצות מזוזה

הסולם

מאמר

תנז) ולא עוד אלא וכו': אין צריך פירוש.
תנה) מה עושה הקב"ה וכו': א"צ פירוש.
תנו) וע"כ צריך שלא וכו': א"צ פירוש.

תס) והקב"ה שמח בו, ומלאך המות זו פ משם והיינו לדרתם, שיהיה שלם. ויצא מפתח ביתו במצוה זו, ומלאך המשחית זו משם וניצול האדם מכל נזק. מנלן. ממאי דכתיב מזוזת, מאותיותיו משמע, ז"ו מו"ת. שלא ניתן לו רשות לחבל, וזו מפתחו.

תסא) בשבת י דכתיב לדרתם, מ"ט. מפני שכיון שקידש היום, דירתם של ישראל צריכה להיות בנר דלוק, ושלחן ערוך, ק ומטה ממוצעת ודירתן מתוקנת כדירת חתן לקבל בו הכלה. ומאי ניהו. שבת היא כלה. ולעולם אין מכניסין אותה אלא בדירה מתוקנת לכבודה, כפי הראוי לה. וע"ד כתיב, לעשות את השבת. וכתיב, לדרתם, להכניס בה כלה קדושה לדירתה ולהיות בתוכה.

תסב) בשעה שקידש היום, וכלה זו באה, ואינה מוצאה דירה מתוקנת, ושולחן ערוך, ונר דלוק. כלה זו אומרת, אין דירה זו מישראל. ביני ובין בני ישראל כתיב, אין זה מישראל, אין דירתו לקדושה. ע"כ צריך היכר קדושה בבית. וע"ד כתיב לדרתם, בשבת ובציצית.

תסג) א"ר נהוראי, אסהדנא, על מאן דנפק מתרע ביתיה בעיטופא דמצוה, ותפילין בראשו, בשעה דנפיק בין תרין תרעין, אזדמנא שכינה עליה. ותרין מלאכין דקיימין עליה, חד מימינא, וחד משמאלא. וכולהון מלוין ליה עד בי כנישתא, ומברכין ליה. וחד מקטרגא דאיהו קיימא קמי פתחי דבר נש אזיל מבתרייהו, ועל כרחיה אתיב ואמר ר אמן.

תסד) וזכור ושמור, כללא דכל אורייתא. זכור, איהו פרשת מזוזה. ואיתימא מזוזה בנקבה מדבר. הכי הוא ודאי, אבל פרשתא דא, ו זכור כלול בנקבה. שמור איהו ציצית.

תסה) וכד נפק בר נש מתרע ביתיה, נפיק בתפילין, ת דאינון כלל זכור,

חלופי גרסאות

פ ג"א ל"ג מן משם עד משם (חינציא). צ ג"א כתיב (חינציא). ק ג"א ל"ג ומטה ממיצעת (חינציא). ר ג"א מוסיף אמן בשבתא אוף הכי דירתו מתוקנת שלחן ערוך שרגין נהירין שכינתא עאלת ותרין מלאכין קיימין עליה ומברכין ליה בכמה ברכאן ההוא מקטרגא דקיימא לבר בע"כ אתיב ואמר אמן (מונקאטש). ש ג"א מוסיף פרשת זכור (חינציא). ת ג"א ל"ג דאינון ונ"א מוסיף דאינון לעילא (מינקאטש) ג"א דאינון בכלל (חינציא).

מאמר	הסולם	מצות מזוזה
תס) והקב"ה שמח בו וכו': א"צ	ומברכים אותו, ומקטרג אחד העומד לפני פתחי בתיהם של בני אדם, הולך מאחריהם. ובעל כרחו, משיב ואומר אמן על ברכותיהם. תסד) וזכור ושמור כללא וכו': וזכור ושמור הוא כלל כל התורה, שזכור הוא ז"א, וכולל רמ"ח מצוות עשה, ושמור היא חלכות, וכוללת שט"ה ל"ת. זכור, הוא פרשת מזוזה, ואם תאמר, מזוזה מדבר בנקבה, כלומר, שהיא מלכות, וזכור הוא ז"א. ומשיב, כך הוא ודאי, שמזוזה היא נקבה, אבל פרשה זו זכור כלולה במזוזה שהיא נקבה. שמור, הוא ציצית.	
תסא) בשבת דכתיב לדרתם וכו': א"צ	תס) וכד נפק בר נש מתרע ביתיה, נפיק בתפילין, ת דאינון כלל זכור,	
תסב) בשעה שקידש היום וכו': א"צ	תסג) א"ר נהוראי אסהדנא וכו':	
תסד) וזכור ושמור, כללא דכל אורייתא. זכור, איהו פרשת מזוזה. ואיתימא מזוזה בנקבה מדבר. הכי הוא ודאי, אבל פרשתא דא, ו זכור כלול בנקבה. שמור איהו ציצית.	תסה) וכד נפק בר נש מתרע ביתיה, נפיק בתפילין, שהן בכלל זכור, ועמהן	

וציצית בהדייהו, דאיהו שמור, ואיערע במזוזה בתרע ביתיה, א דאיהו כלל זכור, ציצית אשלים ליה לכלל שמור.

תסו) וא"ת הא ציצית לא קיימא בפתחא, האיך קיימא זכור בלחודוי, והא תנן זכור ושמור כחדא אינון. אלא, מזוזה ב איהי כלול זכור ושמור. תנן, זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, וכחדא אינון, ומזוזה כלל דתרוייהו, כלל דכר ונוקבא כחדא.

תסז) תפילין לעילא, ג כלל זכור. תפילין דיד, שמור, ד כלול דא בדא. עשייה לא כתיב אלא בציצית, דאיהי שמור, וכולא אזלא כחדא. אתא ההוא רוקא ואמר, באתרא דא רישין אשתכחו, מאן יכיל למללא.

מאמר ולנעמי מודע, מכאן היה צריך להתחיל

תסח) פתח ואמר, ו ולנעמי מודע לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בועז. מגילה זו לא היה לה להתחיל אלא מפסוק זה.

תסט) תנינן, כשהקב"ה רצה לברוא העולם, היה מחריט העולם לפניו, ולא היה עומד. עד שברא התשובה, כיון שברא התשובה, ברא את העולם, והעמידו על עמדו. על עמוד א'. מאי ניהו. הוא צדיק יסוד עולם.

תע) כיון שברא את התשובה, התנוצץ אור ממנה, והאור ההוא הבהיק

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

ו (רות ב) לעיל ת"ס.

א נ"א ל"ג מן דאיהו עד איהי כלל (באות תס"ו וינציא). ב נ"א מן איהי עד כלל דתרוייהו הוא בסוגריים (מונקאטש). ג נ"א מכלל (וינציא). ד נ"א כלל (וינציא).

מאמר

הסולם

מצות מזוזה

אותו הבחור, ואמר, במקום זה נמצאים ראשים, מי יכול לדבר לפניו.

מאמר ולנעמי מודע, מכאן היה צריך להתחיל תסח) פתח ואמר ולנעמי וגו': פתח אותו הבחור ואמר, ולנעמי מודע לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בועז. מגילה זו לא היה לה להתחיל אלא מפסוק זה. כי המגילה באה לפרש יחוס מלכות בית דוד, וזה מתחיל מפסוק זה.

תסט) תנינן כשהקב"ה רצה וכו': למדנו, כשהקב"ה רצה לברוא העולם, היה מציין את העולם לפניו, ולא היה עומד. עד שברא התשובה, כיון שברא התשובה ברא את העולם, והעמידו על עמדו. דהיינו על עמוד אחד. ומה הוא. הוא צדיק יסוד עולם.

תע) כיון שברא את התשובה, התנוצץ אור ממנו, והאור

ועמהן ציצית, שהן שמור, ובשער ביתו פוגש במזוזה, שהיא בכלל זכור, והציצית שבבגדו משלימה עם כלל שמור.

תסו) וא"ת הא ציצית וכו': ואם תאמר, הרי ציצית אינו נמצאת בפתח, ואיך נמצא שם זכור בלבד, שהוא מזוזה, והרי למדנו, זכור ושמור הם אחד. שאין זה בלי זה, ומשיב, אלא מזוזה כוללת זכור ושמור. שלמדנו, זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, וכאחד הם, ומזוזה היא הכלל של שניהם, כלל דכר ונוקבא ביחד.

תסז) תפילין לעילא כלל וכו': תפילין שלמעלה, דהיינו תפילין של ראש, הן בכלל זכור. תפילין של יד, הן שמור. וכוללים זה בזה. וע"כ עשייה, שה"ס מלכות, לא כתוב אלא בציצית, דהיינו ועשו להם ציצית, שהיא שמור, שה"ס מלכות, והכל תולך כאחד. בא (דפ"י דף ס"ה ט"א)

והאיר מסוף העולם ועד סופו, ובו נברא העולם. ה ראהו הקב"ה, ונסתכל ברשעים העתידים לבא בעולם הזה, ו וגנוזו לעולם הבא לצדיקים.

תעא) וא"ת, הואיל והוא עתיד לגנוזו, למה בראו. ז אלא כשברא הקב"ה אור זה, לא בראו אלא לברא בו את ה העולם. ונסתכל וראה שעתידים רשעים לבא, וגנוזו לצדיקים לעולם הבא, ועוד היום, אע"פ שהקב"ה גנוז, בו העולם מתקיים.

תעב) בו ס"ד. אלא אימא, באור אחר היוצא * ממנו. והוא כמו ס חוט היוצא מאור גדול, והעולם בו מתקיים. והוא עמודו של עולם, שנאמר ט וצדיק יסוד עולם.

תעג) וממנו השתיל ויצא זרע דוד ע"ה, שנאמר ט זרע יעבדנו יסופר לה' לדור, הוא שנאמר ט וכסאו כשמש נגדי. וכל זרעו של דוד, מצדיק זה יצא. כענין זה ז כל פעל ה' למענהו.

תעד) כתיב ולנעמי מודע לאישה, מכאן היה ראוי להתחיל מגילה זו. א"ל רבי נהוראי, פתח פיך, דהא מלין אלין, חדתין עתיקין אינון מן יומא דאברי עלמא.

תעה) א"ל מה שמך. א"ל, כ אימא מלין אלין, ולבתר אימא מה שמי. אמר

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ט (משלי י) לעיל נג. ט (תהלים כב). ט (שם פס) ה ג"א ראה (חינצ"א). ו ג"א וגנוזו (חינצ"א). ז בדפוי שלח קנא בהשמשות ח"ג שב. דפוי ת"ז בהשמשות קמב. ז"ח תולדות ית. ז (משלי טז) שמות רסב ז"ח בראשית שעה. יסוד עולם וכל מאן דיזכה לרזי אודייתא וכי ליה דכתיב ותורה אור וכתיב וירא אלקים את האור אית האור בגי תרי"ג שהיא התורה והיא האור הגנוז וס"ד באותו האור אלא באור היוצא ממנו והוא אור הקטן היוצא מאור הגדול וכו'. וליג מן אלא עד אות תע"ג (כל הדפוסים בשם ס"א). ח ג"א העפר (חינצ"א). ט ג"א רוח (חינצ"א). י ג"א עתיקין חדתין (חינצ"א). כ ג"א מוסיף לבתר אימא (חינצ"א).

ולנעמי מודע, מכאן היה צריך

הסולם

מאמר

והאור ההוא תבהיק והאיר מסוף העולם ועד סופו, ובו נברא העולם. ראה הקב"ה את האור, ונסתכל ברשעים העתידים לבא בעולם הזה, וגנוזו לעולם הבא לצדיקים.

תעא) וא"ת הואיל והוא וכו': ואם תאמר, כיון שהוא עתיד לגנוזו למה בראו. ומשיב, אלא כשברא הקב"ה אור זה, לא בראו אלא לברא בו את העולם, ונסתכל וראה שרשעים עתידים לבא, וגנוזו לצדיקים לעולם הבא, ועוד היום, אע"פ שהקב"ה גנוז, העולם מתקיים בו.

תעג) וממנו השתיל ויצא וכו': א"צ פירוש.

תעד) כתיב, ולנעמי מודע וכו': כתוב, ולנעמי מודע לאישה. מכאן היה צריך להתחיל מגילה זו. כי המגילה באה לספר יחוסה של מלכות בית דוד, וזה מתחיל מכאן. א"ל ר' נהוראי לאותו הבחור, פתח פיך. כי דברים אלו חדשים ישנים הם מיום שנברא העולם. תעה) א"ל מה שמך וכו': א"ל מה שמך. א"ל, מתחילה אומר דברים אלו שפתחתי בהם, ואח"כ אומר מה שמי. אמר ר' יודאי

נראה

תעב) בו ס"ד אלא וכו': שואל, אתה אומר שעוד היום העולם מתקיים בו, היעלה זה על דעתך, כיון שגנוזו ואינו, א"ל מתקיים העולם בו. ומשיב, אלא אמור, שהעולם מתקיים (דפוי דף פ"ה ס"א * ס"ב) 309

רבי יודאי, שכינה גבן, ומדחמינא בך : דמילך שתקין, ׀ ואתערנא לך, אימא, בריך תהא.

מאמר רות ונעמי ובוועו בדרגין עלאין קיימי

תעו) אמר לון, רות ונעמי ובוועו, תלתיהון, בדיוקנא דקומרין דרגין עלאין קיימין, וזרע ׀ דוד מגו דיוקנא דאילן אישתיל בעלמא.

תעו) ׀ נעמי, כד״א ויהי נועם ה' אלהינו עלינו. ועל שמא דא, אשתיל ההוא שמא בעלמא. מאן נועם ה'. דא תשובה. כד״א, ׀ לחזות בנועם ה', זו תשובה, ועלמא דאתי. ולבקר בהיכלו, דא עלמא אחרא לתתא.

תעו) רות בדיוקנא דעלמא תתאה, דקא מרווה לקביה תדיר בשירין ובתושבחן. רות, על שם תור, דמשנייא בקלא מכל שאר קלין, אף כנסת ישראל, משנייא בקלא בתושבחתא מכל שאר ׀ קלין. תור דא יהבא תרין קלין כחדא, חד עילאה וחד תתאה, וכולא כחדא. אוף כנסת ישראל, אתערת לעילא ואתערת לתתא, וכלא בזמנא חדא, ובקול חדא.

תעט) והיינו דכתיב, ׀ אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל. אל תחרש, מלאתערא לעילא. ואל תשקוט, מלאתערא לתתא, כלא כחדא.

מפדת הוהר

חלופי גרסאות

ק) (תהלים כו) תולדות קלב ז"ח סב ס"א. ו) (שם ל ג"א ל"ג דמילך (חינציא). ׀ ג"א ואתערנא (חינציא). פ) לך כ. נ ג"א רות (חינציא). ׀ ג"א ל"ג מן נעמי עד לחזות (מונקאטש) ג"א מ"ט לחזות ול"ג מן נעמי עד לחזות (חינציא). ע ג"א מוסיף קלין דשבחא יתיר (חינציא).

מאמר

הסולם

רות ונעמי ובוועו בדרגין עלאין קיימי

תעו) רות בדיוקנא דעלמא וכו': רות היא בצורת עולם התחתון, שהוא מלכות, שמרווה להקביה תמיד בשירות ותשבחות. רות, היא על שם תור. כי רות היא אותיות תור. שקולו משונה מכל שאר הקולות. אף כנסת ישראל, שהיא המלכות הנקראת רות, משונה בקול, בתשבחה, מכל שאר הקולות. תור זה, נותן ב' קולות יחד, אחד עליון ואחד תחתון, כלומר אחד קול גבוה, ואחד קול נמוך. אף כנסת ישראל, שהיא המלכות, מתעוררת למעלה, מבניה, ומתעוררת למטה, ממנה עצמה, והכל בזמן אחד ובקול אחד. (וביאור הדברים תבין בהסולם בהקדמת ספר הזהר אות ק"ע עש"ה).

תעט) והיינו דכתיב אלקים וכו': והיינו שכתוב, אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל. אל תחרש, היינו מלעורר למעלה, ואל תשקוט היינו מלעורר למטה, והכל בזמן אחד.

(נראה שצ"ל נהוראי) השכינה אצלנו, ומשראיתי בך, שדברך שותקים, העירותי לך, שתאמר, ברוך תהיה.

מאמר רות ונעמי ובוועו בדרגין עלאין קיימי תעו) אמר לון רות וכו': אמר להם, רות ונעמי ובוועו, שלשתם, בצורות המדרגות העליונות המכוסות עומדים. כי רות היא מלכות, נעמי היא בינה, בוועו הוא יסוד. כמיש לפנינו. וזרע דוד מתוך צורת האילן העליון נשתל בעולם, קומרין פירושו מכוסים. מלשון אין צב אלא קמורות (במ"ר י"ב).

תעו) נעמי כד״א ויהי נועם ה' ומופרש דבריו. נעמי, הוא כמש״א, ויהי נועם ה' אלהינו עלינו, ועל השם הזה, נועם נשתל השם ההוא נעמי בעולם. מי הוא נועם ה'. זו היא תשובה, דהיינו בינה. כמש״א, לחזות בנועם ה' זה תשובה, והעולם הבא, שהם בינה, ולבקר בהיכלו, זה הוא עולם אחר למטה. דהיינו מלכות.

(תפ) בועז בדיוקנא עילאה, צדיק, גבור, נטר ברית. ואתתקף על יצריה. ואתקרי גבור חיל. ודאי צדיק הוה.

(תפא) ואי תימא, וכי מאן קרוב לגבי כנסת ישראל, דא צדיק, והא כתיב, יש גואל קרוב ממני, ומאן איהו. אלא ודאי גואל קרוב ממני, דא אור קדמאה, דאקרי טוב. דכתיב, (ש) וירא אלהים את האור כי טוב.

(תפב) א"ת האור, בגי' פ תור"ה. דאתקרי לקח טוב. ואף צדיק, איקרי טוב כותיה. דכתיב, (ת) אמרו צדיק כי טוב. ודא הוא קרוב ואקדים להווא טוב דצדיק. וע"ד כתיב ז קרוב ממני, דאנא ואיהו טוב. וע"ד, אם יגאלך טוב יגאל, דהוא קרוב ר ממני, הוא דשארי ואקדים ואתער לאתחבקא בקדמיתא והא איהו קרוב, דכתיב (ק) וישק יעקב לרחל.

(תפג) ולנעמי מודע לאישה, ר מודע לה מבעי ליה, דהא מלך שהשלום שלו תנינן, מאן מלך שהשלום שלו. צדיק.

(תפד) אלא ש כגוונא דעלמא דאתי, לא אתא ולא אתגלי אלא מההיא מחשבה עילאה, דקיימא ת עליה. אוף הכא צדיק, בהווא גוונא ממש דההיא

חלוסי גרסאות

מסורת הזוהר

(ש) (בראשית א) ב"א לו ז"ח שה"ש קנו תרי. פ ג"א מוסיף תורה עם השנים ששמענו מפי הגבורה (מונקאטש כמרוכבים). צ ה"ג דפוס מונקאטש וכתב (ישעיה ג) ב"א שכו ז"ח חוקת סת. (א) (בראשית (כט) ב"ב קלב.

ק ג"א מוסיף ממני דגוף וברית חשבינן חד אבל הוא קרוב ממני (חינצ'א). ר ג"א ל"ג מודע (מונקאטש) ג"א לא תיבעי ליה (חינצ'א). ש ג"א ל"ג כגוונא (חינצ'א). ת ג"א ל"ג עליה (חינצ'א).

הסולם רות ונעמי ובוועז בדרגין עלאין קיימי

מאמר

(תס) בועז בדיוקנא עילאה וכו':
 בועז. הוא בצורה עליונה, צדיק, שהוא יסוד, גבור, שומר הברית. שנתגבר על יצרו. ונקרא גבור חיל. ודאי שצדיק היה.

(תפא) ואי תימא וכי וכו': ואם תאמר, וכי מי הוא קרוב לכנסת ישראל, הלא הוא צדיק, דהיינו יסוד, ואיך כתוב, שבועז אמר, יש גואל קרוב ממנו. ומי הוא הקרוב למלכות יותר מיסוד. ומשיב, אלא ודאי גואל קרוב ממני, זהו האור הראשון שהוא חסד, הנקרא טוב, שכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב.

(תפב) את האור בגי' וכו': את האור, בגי' תורה. הנקראת לקח טוב. וגם הצדיק, שהוא יסוד, נקרא טוב כמוהו, שכתוב, אמרו צדיק כי טוב. וזה, האור הראשון, קרוב ומקדים לאותו הטוב של הצדיק. וע"כ כתוב קרוב כממני, שאני והוא, טוב, אלא הוא, טוב, קרוב ממני. וע"כ, אם יגאלך טוב יגאל, שהוא קרוב ממני, שהוא המתחיל ומקדים ומתעורר

(דפו"י דף פ"ה ט"ב)

לחבק בתחילה. והרי הוא קרוב, שכתוב, וישק יעקב לרחל. פירוש, חיבוק הימין שה"ס השפעת אור החסד למלכות, הוא קודם לזווג היסוד. וע"כ נבחן אור החסד שהוא יותר קרוב למלכות מאור היסוד. וכן אור הנשיקין ה"ס אור החסד הקודם לזווג היסודות. וע"כ מביא הכתוב וישק יעקב לרחל.

(תפג) ולנעמי מודע לאישה: שואל, מודע לה, היה צריך לומר, כי למדנו, מלך שהשלום שלו, מי הוא מלך שהשלום שלו, זה הוא צדיק, שהוא יסוד דו"א. פירוש, הבינה נקראת מלך שכל השלום שלו. ויסוד דו"א נקרא מלך שהשלום שלו. משום שיסוד דו"א, נמשך מן הבינה, והבינה ה"ס נעמי, וא"כ בועז שהוא יסוד דו"א, כנ"ל, הוא מודע לנעמי, שממנה נמשך, ולא לאישה אלימלך, שהוא חכמה. כנ"ל.

(תפד) אלא כגוונא דעלמא וכו': ומשיב, אלא כמו שהעולם הבא, שהוא בינה הנקראת נעמי, אינו נמשך ואינו מתגלה אלא מאותה

מחשבה עילאה. ומה שמיה אלימלך. כגוונא דמלך עילאה, חדי לגבי עלמא דאתי, ושליט עליה. אף הכא צדיק, מודע ואשתמודע לגביה, למיחדי, ולמהוי לההוא מלך תתאה, בההוא גוונא * ממש.

תפה) וע"ד אתקרי בוע"ז, ביה תקיף לנטלא כל עינוגי גופא, וכל שפר גופא, ועייל תמן. ומהו אעיל תמן. כל זרעא דדוד, וכל תיקוני מלכין, ופקודי אורייתא. וע"ד ביה תקיף, ולא חליש. חי לעלמין, למיהוי בוע"ז לנטלא כל תיאובתין, וכל עינוגין, וכל שפר גופא, ויהיב לה.

תפו) והשתא שריאת רות א לאתבנאה בעלמא זעיר זעיר, עד דאתחברת ביה בבוועז. וכן קיומא דמגילה זו, נעמי ובוועז ורות אינון.

תפו) כתיב, ויתהלך חנוך את האלהים ואינונו כי לקח אותו אלהים, מגו עלמא דא דבני נשא. ואתמשך חנוך זעיר זעיר, עד דאתעבד מה דאתעבד, ושאריו בדוכתיה כדקא יאות. מטטרון רברבא ותקיפא, ממנא ב דאנפין, ד דמיניה אודעזען עילאין ותתאין, ושליטין ושמשין עילאין ו דקריבין ליה, לשלטאה, ולאפקא מיניה חילא ועטרין קדישין.

תפח) אוף הכא נמי כגוונא דא, משיך הקב"ה רות אבתריה, ונטל לה משאר עמין, וקרב לה לגביה, לאפקא מינה חיילין ומשריין קדישין.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

א נ"א לאתקרבא (חינציא). ב נ"א מוסיף דאנפין מ"ט טורין רברבין מניה אתכפין (חינציא בסוגריים). ג נ"א ומיניה (חינציא). ד נ"א וקריב (מונקאטש). (בראשית ה) ב"ב שפה ז"ח תרומה מא שה"ש תג תק"ח קטו ט"ב.

הסולם רות ונעמי ובוועז בדרגין עלאין קיימי

מאמר

כל החמורות, וכל התענוגים, וכל מיטב הגוף, שהוא ז"א הנקרא גוף, ונותן לה, אל המלכות. תפו) והשתא שריאת רות וכו': ועתה מתחלת רות, שהיא המלכות, להבנות בעולם, מעט מעט, עד שמתחברת בו בבוועז. שהוא יסוד דז"א. וכן עיקרה של מגילה זו, הם נעמי ובוועז ורות. שה"ס בינה, ויסוד דז"א, ומלכות.

תפו) כתיב, ויתהלך חנוך וכו': כתוב, ויתהלך חנוך את האלקים ואינונו כי לקח אותו אלקים. כי לקח אותו אלקים מהעולם הזה של בני אדם, ונמשך חנוך מעט מעט, עד שנעשה מה שנעשה, ושכן במקומו כראוי. שהיא מטטרון הגדול והחזק, שר הפנים, שממנו מזדעזעים עליונים, ותחתונים, ושליטים, ושמשים עליונים הקרבים אליו, לשלוט, ולהוציא ממנו כח ועטרות קדושות.

תפח) אוף הכא נמי וכו': אף כאן גם כן, משך הקב"ה את רות אחריו, ולקחה מהעמים

מאותה מחשבה עליונה, שהיא חכמה הנקראת אלימלך, העומדת על הבינה. אף כאן, הצדיק, שהוא יסוד דז"א, הוא שוה באותו אופן ממש אל אותה המחשבה העליונה ששמה אלימלך, שכמו שהמלך העליון, שהוא חכמה ששמה אלימלך, שמח להשפיע לעולם הבא, שהוא בינה, דהיינו לנעמי, ושולט עליה. אף כאן הצדיק, שהוא יסוד דז"א, מודע ונודע להיות שוה אליו לשמח ולהיות למלך ההוא התחתון, שהוא מלכות, באותו אופן ממש, וכמו אלימלך לנעמי. וע"כ אוה"כ, ולנעמי מודע לאישה, ולא מודע לה.

תפה) וע"ד אתקרי בוע"ז וכו': וע"כ נקרא בוע"ז, שהוא אותיות בו עז, שבו עז וגבורה לקבל כל תענוגי הגוף, וכל מיטב הגוף, דהיינו מו"א. הנקרא גוף, ומכניס שם, אל המלכות. ומהו מכניס שם. כל זרע דוד, וכל תקוני המלכים, ומצות התורה. וע"כ בו עז, ואינו חלש. חי לעולם להיות בו עז לקבל

מאמר חנוך נער מטטרון

תפט) חנוך עביד ליה הקב"ה, בזימנא דנטיל ליה מאתריה, תפקידו בדביקו כדקא חזי, בעטורא דרוח עילאה. וקרא ליה נער. ובגיניה, כל נערה כתיב נער. וקיימא ה לגביה עילאה ותתאה. לגביה עילאה ו בהיה רוח עילאה. תתאה ז בההוא כלילו, דאתכלל ח מסטרא דאתנטל מתתא.

תצ) ועל דא, שולטנו דיליה בתרין סטרין, אחידא לתתא ואחידא לעילא. כתיב, ח חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה. חנוך לנער, דא הוא מטטרון, דמשיך ליה הקב"ה מתתא, ואנהיג ט ביה ע"פ דרכו, לפום אורחיה. דלתתא. א"נ ע"פ דרכו, בדרך שאדם רוצה כ לילך מוליכין אותו. גם כי יזקין, דכתיב ד נער הייתי גם זקנתי. ותנינן, האי קרא שר העולם אמרו. ועל דא, גם כי יזקין לא יסור, לא יעדי מההוא אורח, בגין ז לאתמשכא לתתא.

חלופי גרסאות

מסורת הוזהר

ג) (משלי כב) ז"ח שה"ש שפת. ד) (תהלים לו) ה ג"א לרוח (כל הדפוסים בשם ס"א) ובהגות דעס לך תמט ת"ז ת"א כו: תס"ט קא.

דאתכליל מסטרא דכלה כלולה ומסטרא דאתנטל מתתא. ו ג"א בההוא (חינצ'יא) ג"א מההוא (כל הדפוסים בשם ס"א). ז ג"א מההוא (כל הדפוסים בשם ס"א). ח ג"א מוסיף מסטרא דחנוך (מונקאטש בשם הרנ"ש) ג"א מוסיף מסטרא דכלה כלולה ומסטרא (כל הדפוסים בשם ס"א). ט ג"א מוסיף ביה למיתב לעילא (חינצ'יא) ג"א ביה לגבי תתאי (מונקאטש). י ג"א דתתא (חינצ'יא). כ ג"א מוסיף לילך בה (חינצ'יא). ל ג"א דאתמשכא (כל הדפוסים בשם ס"א).

חנוך נער מטטרון

הסולם

מאמר

אבל כשהיא במוחין דאחורים, ומלובשת במטטרון, אז נקראת המלכות נער חסר ח'. באפן, שכל מקום שכתוב בתורה נערה חסר ה', הכונה היא על המלכות המלובשת במטטרון. וז"ש, וקיימא לגביה עלאה ותתאה, שנמצאת בו הארת העליון, שהוא ז"א. והארת התחתון שהיא מלכות. עלאה, בההוא רוח עלאה, שהוא ז"א. תתאה, בההוא כלילו דאתכלל מסטרא דאתנטל מתתא, דהיינו המלכות. וביאור ענין מטטרון תמצא לעיל בז"ח תרומה (אות ל"ט וכו').

תצ) ועל דא שולטנו דיליה וכו': וע"כ ממלתו היא בב' צדדים, אחוזה למטה, במלכות, ואחוזה למעלה, בז"א. כתוב, חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה. חנוך לנער, זה הוא מטטרון שנקרא נער, שמשך אותו הקב"ה מלמטה, דהיינו חנוך, והנהיג אותו על פי דרכו, דהיינו על פי דרכו שלמטה. שה"ס הארת המוחין דאחור שבמלכות, כנ"ל בדבור הסמוך. או ע"פ דרכו, פירוש, בדרך שאדם רוצה ללכת מוליכים אותו. גם כי יזקין, הוא כמ"ש נער הייתי גם זקנתי, ולמדנו, מקרא זה שר העולם אמרו. שהוא מטטרון

מהעמים האחרים, וקרב אותה אליו, להוציא ממנה צבאות ומחנות קדושים.

מאמר חנוך נער מטטרון

תפט) חנוך עביד ליה וכו': חנוך, עשה לו הקב"ה, בשעה שלקחו ממקומו, תפקידו בדביקות כראוי, בעטור הרוח העליון. וקראו נער, ובשבילו, כל נערה כתוב בתורה נער חסר ה', ונמצא אצלו עליון ותחתון. ומפרש, הוא כלול בעליון, היינו באותו הרוח העליון, שהוא ז"א. ובתחתון, היינו באותה התכללות שהיא כלולה מצד שנלקח מלמטה, דהיינו מבחינת מלכות.

פירוש, כי חנוך כלול מב' מיני מוחין, ממוחין דפנים מז"א, וממוחין דאחורים של המלכות שמהמצב הא'. וז"ש, חנוך עביד ליה הקב"ה וכו'. תפקידו בדביקו כדקא חזי דהיינו בב' מיני המוחין הנ"ל, וז"ש, בעטורא דרוח עילאה, דהיינו במוחין דפנים מז"א. וקרא ליה נער, דהיינו במוחין דאחורים ממלכות, המכונים נער וילדות, ולפיכך נבחן, שפעם מתלבש בו ז"א, ופעם מתלבשת בו המלכות. וז"ש, ובגיניה כל נערה כתיב נער, המלכות נקראת נערה, בשעה שהיא בווזג עם ז"א. (דמו"י דף ס"ה ט"ג)

תצא) ואנא שמענא מרבי אלעזר ברבי שמעון, דקא מפרש לה בגוונא דא. ומהכא אשתמע כולא. בכו רבי נהוראי ורבי יודאי, ואמרו, מאן דחמי זנביה ׀ דאריה ודחיל, כ"ש מאן דחמי אריה ממש.

תצב) קמו ונשקוהו, אמר להם, שמי ייסא זעירא. אמרו, ודאי דא רבי ייסא זעירא, ׀ דמתאבקא תדיר מעפרא דבוסמין דרבי שמעון בן יוחאי.

תצג) פתח רבי נהוראי ודרש, ׀ וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים. וחכך, אלו תלמידי חכמים, שהם כיון הטוב. מה יין הטוב, עומד בכאן וריחו הולך למרחוק. אף תלמידי חכמים, הם במקום אחד, ותורתם הולכת למרחוק בכל מקום.

תצד) ואף כשהם בקבר, שפתותיהם רוחשות תורתן. הה"ד, ׀ דובב שפתי ישנים. ׀ כל שכן במקום שעומדים עמודי עולם, עאכר"כ. דהא אפילו מלאכי השרת, אין להם כח לעמוד לפניהם.

תצה) דהא זימנא חדא הוה דבר בלוד, אתא רבי שמעון בן יוחאי למתא. אמרו ליה לרשב"י, מאי נעביד. קם ועבר במתא, וחמא בני נשא שכיבן. אמר, כל האי במתא, ואנא הכא, גזרנא דליבטל.

תצו) שמעו ברת קלא דהות אמרה, פוקו מהכא, דהא רבי שמעון בן יוחאי הכא, דקב"ה גוזר והוא מבטל. הוה תמן ר' חנינא, אתא ואמר ליה לרבי

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ה) (שה"ש ז' ז"ח שה"ש רצו. ו) (שם) לעיל תצג. ח ג"א דאריות (ווינציא). נ ג"א דמתחבא (וינציא). ס ג"א ל"ג כל שכן (מונקאטש).

חנוך נער מסטרון

הסולם

מאמר

הפ"ב. מה היין הטוב עומד כאן וריחו הולך למרחוק, אף תלמידי חכמים הם במקום אחד, ותורתם הולכת למרחוק בכל מקום.

תצד) ואף כשהם בקבר וכו': ואף כשהם בקבר, שפתותיהם דובבות תורתם. ז"ש, דובב שפתי ישנים. כל שכן במקום שעומדים עמודי עולם, על אחת כמה וכמה. כי אפילו מלאכי השרת אין להם כח לעמוד בפניהם.

תצה) דהא זימנא חדא וכו': כי פעם אחת היתה מגפה בלוד. בא ר"ש בן יוחאי לעיר. אמרו לו לרשב"י, מה נעשה. קם רשב"י ועבר בעיר, זראה אנשים מתים. אמר, כל זה בעיר ואני כאן, גוזר אני שתבטל המגפה.

תצו) שמעו ברת קלא וכו': שמעו בת קול, שהיתה אומרת, צאו מכאן, כי ר"ש בן יוחאי כאן. שהקב"ה גוזר, והוא מבטל. היה שם ר' חנינא, בא ואמר לו לרבי מאיר.

אמר

מסטרון. ועל כן, גם כי יזקין, דהיינו בשעה שמאירים בו מחיין דפנים דז"א. המכונים זקנה לא יפור, שלא יסור מאותה הדרך, של הארת המלכות המכונה נער, כדי להמשיך למטה לבחינת המלכות. כמ"ש כל זה לעיל (ז"ח תרומה אות מ"ד ע"ש).

תצא) ואנא שמענא מרבי וכו': ואני שמעתי מר"א ברבי שמעון, שפירש זה באפן הוה שאמרת, ומכאן נשמע הכל. בכו רבי נהוראי ורבי יודאי, ואמרו, מי שראה זנבו של אריה, מפחד, כל שכן מי שראה אריה ממש. תצב) קמו ונשקוהו אמר וכו': עמדו ונשקוהו. אמר להם, שמי, ייסא הקטן, אמרו ודאי זה הוא רבי ייסא המתאבק תמיד בעפר בשמים של רבי שמעון בן יוחאי.

תצג) פתח ר' נהוראי וכו': פר"ג ודרש, וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים. וחכך, אלו הם תלמידי חכמים, שהם כיון

מאיר, אמר ליה רבי מאיר, שבחא דיליה ^ט מן יכול למיקם ביה, ^פ אי לאו כמשה.

תצו) פתח ואמר, ^ח ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש מעל המזבח ושים עליה קטורת. וכתוב, ^ט ויקח אהרן וגו'. וכתוב, והנה החל הנגף בעם. וכתוב, ^{טו} ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. כולי האי אצטריך ליה למשה למטרת. ורשב"י במימריה, הקב"ה גוזר, והוא מבטל מותנא. תצח) ^ז אמר לון ר' ^ק ייסא, הואיל ואיתערית בהני מילין עילאין דחכמתא. ^ד אמינא, דהא רות כשירה היתה. א"ל רבי יודאי, אע"ג דכשירה היתה, לא ניכר כשרותה, עד דדבקה באותו צדיק.

תצט) בוא וראה, כשירה מכל אומות רות. מה אמר לה בועז. ^י אל תלכי ללקוט בשדה אחר גו', וכה תדבקין עם נערותי. מה אמרה היא. גם אמר לי עם הנערים אשר לי תדבקין. כיון שראתה חמותה כך, אמרה לה, לאו הכי טוב בתי כי תצאי עם נערותיו ולא עם הנערים.

מאמר אלכה נא השדה, הוא חקל תפוחין קדישין

תק) אמר רבי ^ט ייסא, ח"ו לצדקת זו מדברי גנאי, כשירה היתה. דהכי אמר רבי שמעון, כתיב, ויאמר לה בועז הלא שמעת בתי אל תלכי ללקוט בשדה אחר. מאי כתיב לעיל. ^י אלכה נא השדה ואלקטה בשבלים. מלמד

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ז) (במדבר יז) וירא קכ קכו ז"ח שה"ש שמה. ע נ"א מי (חינציא). פ נ"א מי לאו כמשה נ"א מי ח) (שם) קרח כו. ט) (שם) וירא קכ ז"ח שה"ש שנה. לנו גדול כמשה (חינציא) נ"א מי לאו גדול כמשה י) (רות ב) להלן תקו תקיב. כ) (שם) תק"ח קיא ס"ד. (כל הדפוסים בשם ס"א). צ נ"א אמרו לו לר' יוסי (נראה ייסא) הואיל ואיתער בהני מלין דרות בהני מלין עלאין דחכמתא אמר לון רות כשרה היתה (חינציא). ק נ"א יוסי (מונקאטש). ד נ"א ל"ג אמינא דהא (מונקאטש). ש נ"א אסא (חינציא).

חנוך נער מסטרון

הסולם

מאמר

תצט) בוא וראה כשרה וכו': בוא וראה, רות, היתה כשרה מכל האומות. מה אמר לה בועז, אל תלכי ללקוט בשדה אחר וגו' וכה תדבקין עם נערותי. מה אמרה היא. היא אמרה, גם אמר לי עם הנערים אשר לי תדבקין. כיון שראתה חמותה כך, שחשבה להתדבק עם הנערים, אמרה לה, לא כך, טוב בתי, שתצאי עם נערותיו ולא עם הנערים. מאמר אלכה נא השדה, הוא חקל תפוחין קדישין תק) אמר ר' ייסא וכו': אר"י, חס ושלום לצדקת הזו מדברי דופי, שתאמר; שבועז אמר לה להדבק עם הנערים (עיי' להלן אות תקי"א) כי כשרה היתה. שכך אמר ר' שמעון, כתוב, ויאמר לה בועז הלא שמעת בתי אל תלכי ללקוט בשדה אחר. מה כתוב למעלה, אלכה נא השדה ואלקטה בשבלים. מלמד

אמר לו ר' מאיר, הגדלות שלו, מי יכול לעמוד בה. אם לא שהוא גדול כמשה. תצו) פתח ואמר ויאמר וגו': פו"א. ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש מעל המזבח ושים עליה קטרת. וכתוב, ויקח אהרן וגו'. וכתוב, והנה החל הנגף בעם, וכתוב, ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. כל כך היה צריך משה לטרות, ורשב"י בדברו, הקב"ה גוזר, והוא מבטל המגפה. תצח) אמר לון ר' ייסא וכו': א"ל ר' ייסא, כיון שהערתי בדברי חכמה העליונים האלו של רות (כנ"ל אות תע"ו) אני אומר, שרות היתה כשרה, אמר לו רבי יודאי אע"פ שהיתה כשרה לא ניכרה כשרותה עד שדבקה באותו צדיק בועז. (דפו"י דף פ"ה ס"ד)

שנצנצה בה רוח הקודש. אלכה נא השדה, מאן שדה. דקדקה במהימנותא סגיא. ומאן ניהו. הוא שדה אשר ברכו ה'. והוא שדה של תפוחים קדישין. תקא) מאי כתיב, ויקר מקרה. ובבלעם כתיב, ויקר אלהים אל בלעם. ויקר, בלשון קרי וטומאה. והכא שינה ואמר ויקר מקרה, הכא בלשון כבוד. כד"א, מה יקר חסדך אלהים.

תקב) ומה יקר נפגע בה. חלקת השדה וגו', חולקא דהאי שדה דצדיקייא, ותמן אזלת, ואעלת בחולקא חדא, ואוליפת אורחיה, וידעת ביה מאינן קוצרים. ומאן נינהו. תלמידי חכמים, מחצדי חקלא איקרון.

תקג) אדהכי והנה בועז בא. הצדיק בא, אתא טעין ברכאן, וכמה קדושין. ויאמר לקוצרים. מאי קוצרים. לעילא אינון בי דינא, סנהדרי גדולה דתמן. ה' עמכם, השתא יהיב ת להו ברכאן א וקדושים. ואינון אמרין יברכך ה', יהבין ליה תוקפא לשאבא ממקורא דחיי, מגו עלמא דאתי.

תקד) למי הנערה הזאת. תיאובתיה לשאלה עלה, דרחימו דיליה בה. והכי אמר בוצינא קדישא ר"ש, ב מגילה דא, רמז לתורה שבכתב ותורה שבעל פה ולעלמא דאתי. דהא אתערת לצדיקייא, רזא דתורה שבכתב, לאתחברא בתורה שבעל פה. ובגין כך תקינו רבנן למגילה זו בשבועות, בזמן מתן תורה.

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

(ז) (במדבר כג) ויקהל ג בלק רפת. (ח) (תהלים לו) ת נ"א ליה (וינציא). א נ"א וקדושים (וינציא). ב"ב חיד בהעלותך כא להלן תרפג. (ז) (רות ב). ב נ"א מגלה ריזין ול"ג מגילה דא רמו. (וינציא).

מאמר

הסולם

אלכה נא השדה, הוא חקל תפוחין קדישין

תקג) אדהכי והנה בועז וכו': בתוך כך, והנה בועז בא, שהצדיק, שהוא יסוד, בא עמוס בכמה ברכות ובכמה קדושות. ויאמר לקוצרים. מי הם הקוצרים. למעלה הם בית דין, דהיינו סנהדרי גדולה אשר שם בשדה, שהוא המלכות. שה"ס ע' מלאכים שהם בית דינה של המלכות, ונקראים סנהדרי גדולה (כמ"ש בזהר וירא אות רס"ט בהסולס ד"ה ונתבאר. ומאות רע"ד עד אות ר"פ) ח' עמכם, עתה נותן לתם היסוד דז"א, שהוא בועז. ברכות וקידושים. מסוד השם הויה שהוא ז"א. והם אומרים יברכך ה'. שנותנים לו תוקף לשאוב השפע ממקור החיים. מתוך העולם הבא. שהוא בינה.

תקד) למי הנערה הזאת: תשוקתו של בועז, שהוא הצדיק, היתה לשאול עליה, כי אהבתו בה. וכך אמר המאור הקדוש רבי שמעון, מגילה זו היא רמז, לתורה שבכתב, שהיא יסוד דז"א, שה"ס בועז, ותורה שבעל

מלמד, שנצנצה בה רוח הקודש. אלכה נא השדה, מי הוא שדה. היינו שדקדקה בדבריה לרמז על האמונה הגדולה. ומי היא. היא שדה אשר ברכו ה', והיא שדה תפוחים קדישין. דהיינו המלכות, שהיא נקראת אמונה, ונקראת שדה.

תקא) מאי כתיב ויקר וגו': מה כתוב, ויקר מקרה. ובבלעם כתוב, ויקר אלקים אל בלעם. ויקר, בלשון קרי וטומאה. אבל כאן שינה ואמר ויקר מקרה. כי כאן הוא בלשון כבוד. דהיינו לשון יקר, כש"א, מה יקר חסדך אלקים.

תקב) ומה יקר נפגע וכו': ואיזה יקר נפגש בה, היינו, חלקת השדה לבעז. ששדה זה הוא חלק הצדיקים. כי בועז ה"ס צדיק (כנ"ל אות ת"פ) ושם הלכה ונכנסה בחלק אחד מן השדה. ולמדה דרכו, וידעה אותו מקוצרים האלו. כמ"ש ותלקט בשדה אחרי הקוצרים. ומי הם. היינו תלמידי חכמים. הנקראים קוצרי

השדה

תקה) ^ט הלא שמעת בתי אל תלכי ללקוט בשדה אחר. אלן אינון רתיכין קדישין, דבריר ליה יעקב קדישא, עדרין קדישין, דלא מתערבן באחרנין. כד"א, וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן. ועל דא, לא תלכי ללקוט בשדה אחר, לא תתרעי במלכו אוחרי וברתיכין אותרנין. וגם לא תעבורי מזה, ג מן אילין כתרין דילך, לא תזוזי לעלמין. ד מזה לא תזוזי מבעליך. ה לא תזוזי מגייה לעלמין.

תקו) ^{טז} וכה תדבקין עם נערותי, סגיאין שמהן אינון לה, וחד מנהון כ"ה. כד"א, ^{יז} וחסידיך יברכו"כה. וכה תדבקין, עם אלן רתיכין עולימתאן, דאתברירו לך * ^{יח} לאתדבקא בהו.

תקז) מיד. וימד שש שעורים וישת עליה. נטל חד קו המדה, ועביד משחתא, ומדד שית סטרין, דאיתחזון לה לאתאחדא ביתודא דילהו, ויהב לה גבזבזן ומתנן. דהא ^{יט} בלא אלין, לא יכילת לאעלא לגבי עלמא דאתי. תקח) הה"ד, ^כ שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אל תבואי ריקם אל

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

ט) (שם). ע) (בראשית ל) ויצא שיט ז"ח שה"ש שנה. פ) (רות ב) לעיל חצט להלן תקיב. צ) (תהלים קמה) יתרו רסא. ק) (רות ג).

ג נ"א ועם (חינצ'א). ד נ"א ומוה (חינצ'א). ה נ"א ומגיה לא תזוזי (חינצ'א). ו נ"א דאתבריא (חינצ'א). ז נ"א לאתחבא (חינצ'א). ח נ"א בכל (חינצ'א)

הסולם אלכה נא השדה, הוא חקל תפוחין קדישין

מאמר

שמות יש לה, למלכות, ואחד מהם הוא כ"ה. כש"א, יברכוכה. והיינו זכה, את הנקראת וכ"ה, תדבקין עם נערותי שהן, עם אלו המרכבות העלמות שנבחרו לך, שה"ס שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך, להדבק בהן. שה"ס הכלים דאחוריס של המלכות המתדבקיס בה בעת חזרתה לפב"פ. (כנ"ל ז"ח בראשית אות קט"ו).

תקו) מיד. וימד שש וגו': מיד וימד שש שעורים וישת עליה. היינו שלקח קו המדה אחד, שה"ס הקו האמצעי, ועשה מדידה, דהיינו יחוד ב' קוין ימין ושמאל, ומדד ששה קצוות, שהם חג"ת נה"י, הראויים לה להתאחד ביחודם, ונתן לה מנחות ומתנות, כי בלי אלו אין המלכות יכולה לכונוס לעולם הבא. שהוא בינה. כלומר, שמטרס שיש לה ויק מציא אינה יכולה לקבל ג"ר מב"נה.

תקה) הה"ד שש השעורים וגו': ד"ש, שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אל תבואי ריקם אל חמותך. שש שעורים, אלו הם ששת הקצוות העליונים, חג"ת נה"י, שהעולם הבא, שהוא בינה הנקראת נעמי, עומד עליהם. שעורים, הוא כש"א, שאו שעורים ראשיכם

פה, שהיא מלכות, שה"ס רות, ולעולם הבא שהוא בינה, שה"ס נעמי (כנ"ל אות תע"ו) כי הבינה, שה"ס נעמי מעוררת הצדיקים שה"ס תורה שבכתב, דהיינו בועז, להתחבר עם תורה שבעל פה, שהיא מלכות, שה"ס רות. ומשום זה תקנו חכמים לומר מגילה זו בשבועות, בזמן מתן תורה. שאז ה"ס הזוג של ב' תורות, תושב"כ ותורה שבעל פה, שה"ס ז"א ומלכות.

תקה) הלא שמעת בתי וכו': הלא שמעת בתי אל תלכי ללקוט בשדה אחר. אלו הן המרכבות הקדושות שיעקב הקדוש בחר אותם העדרים הקדושים, דהיינו המדרגות המתוקנות בקו האמצעי, שהוא מדת יעקב, שאינן מתערבות באחרות. כש"א וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן. ועל זה נאמר, לא תלכי ללקוט בשדה אחר, לא תרצה במלכות אחרת ובמרכבות אחרות, שאינן מתוקנות בקו האמצעי. וגם לא תעבורי מזה, היינו מאלו הכתרים שלך שנמשכים מבחינת אחוריס דמלכות, מהמצב הא', גם מהם לא תזוזי לעולם. ובוזה לא תזוזי מבעליך, ז"א לא תזוזי ממנו לעולם.

תקו) וכה תדבקין עם נערותי: ורבה

חמותך. שש שעורים, אלין שית סטרין ם עלאין דקיימא עלייהו עלמא דאתי. שעורים, כד"א, (ד) שאו שערים ראשיכם. וישת עליה, שוי עליה, לאנהגא לה, ולברכא לה. ועל דא, היא כלה כלולה מכל שית סטרין.

תקט) (כ ט) יהי מכירך ברוך, ג מאן ברוך. דא שלמה. מלך שהשלום שלו. וע"ד, (ח) והמלך שלמה ברוך. בשמא דא, תהא ן מתברכא מכל אלין שית סיטרין. כדין איהי עלמא דאתי, יהבת לה תוספת ברכאן, על אינון דאית לה. הה"ד, (ז) ותוצא ותתן לה את אשר הותירה משבעה. דא תוספת קדושן וברכאן. תקי) (ב) גם כי אמר אלי עם הנערים אשר לי. תדבקין. ן דהא תיאובתא דילה לאתדבקא תמיד עם הנערים, אלין כרובין קדישין, דכל תיאובתא דילה בהו. מלה דא ברזא קדישא איהו.

תקיא) ואי תימא, מלה כדיבא אמרת, והא איהו אמר ם וכה תדבקין עם נערותי, ולא אמר עם הנערים. אלא שמא דאיכרי כה, לאו איהו אלא ם כד אתקנת על תרין כרובים, לקבלא ברכאן ברזא ן דכ"ה אתוון דיחודא, דאינון ן שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. הא חמש ועשרים אתוון דיחודא, בתקונא דכרובים, דכיון דאתקנת בהו, כדין אתקרי כ"ה, וכדין אמר וכ"ה תדבקין. ועם כל דא, עם נערותי. דכולא אצטריך, דלא לשבקא לון דוכרין ונוקבין.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(ד) (תהלים כד) ב"א קצב תק"ח קח ט"ג. (ט) (רות ב) (הקס"ז רלו. ת) (מ"א ב) ז"ח שה"ש שז ת"ז בהקדמה יד. ת"יח לג. ת"ע קכב. תק"ח קטז ט"ג להלן תקפה. (א) (רות ב). (ב) (שם). (ג) (דברים ו) הקס"ז רד לעיל גו סח. דקא מתברכא (מונקאטש). נ ג"א דא (וינציא). ן ג"א ל"ג וכה תדבקין (וינציא). ע ג"א כד קריבת (מונקאטש) ג"א כדאקריבת (וינציא). ן ג"א דחמש (וינציא ונראה שחסר ועשרין בטי"ס).

מאמר

הסולם

היא בהם. משום שעל ידיהם נמשכת החכמה דשמאל. דבר זה הוא בסוד קדוש. תקיא) ואי תימא מלה וכו': ואם תאמר, שדבר שקר אמרה, כי הוא, בועז, אמר, וכה תדבקין עם נערותי, ולא אמר עם הנערים. ומשיב, אלא השם כ"ה שהמלכות נקראת, אינו אלא כשהמלכות מתוקנת על שני כרובים, מטטרון וסנדלפון, לקבל ברכות בסוד כ"ה אותיות של היחוד, שהם, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. הרי חמש ועשרים אותיות היחוד שהן בתקון הכרובים. כיון שנתתקנה בהם, אז נקראת כ"ה, ואז אמר וכ"ה תדבקין. נמצא כיון שבועז קרא כ"ה, הרי צוה אותה להדבק עם הנערים מטטרון וסנדלפון, ולא אמרה שקר. ועכ"ז אמר עם נערותי. שה"ס ז' הנערות, כי הכל צריך שלא לעזוב אותם, הזכרים, שהם מטטרון וסנדלפון, והנקבות, שהם

ראשיכם. וישת עליה, נתן עליה, להנהיגה ולברך אותה. ומשום זה נעשתה כלה כלולה ממששה קצוות.

תקט) יהי מכירך ברוך: מי הוא ברוך. זהו שלמה. מלך שהשלום שלו, דהיינו ז"א, וע"כ כתוב, והמלך שלמה ברוך. שאמרה לה, בשם הזה: תהי מתברכת מכל אלו ששה קצוות. אז היא, נעמי שה"ס העולם הבא, בינה, נותנת לה תוספת ברכות על אלו שיש לה. דהיינו ג"ר. ז"ש ותוצא ותתן לה את אשר הותירה משבעה, זו היא תוספת קדושות וברכות, שנתנה נעמי שהיא בינה, לרות שהיא מלכות. תקי) גם כי אמר...: גם כי אמר אלי עם הנערים אשר לי תדבקין. היינו כי חשקה היא להתדבק תמיד עם הנערים, שהם הכרובים הקדושים, דהיינו מטטרון וסנדלפון, שהם נושאי הכלים דאחוריס שלה, שכל חשקה (דפ"ו דף פ"ו ט"א)

תקיב) וגם לא תעבורי מזה. רב ייבא סבא אמר הכי. מלמד שהראה לה כרובים. ואית בספרא דאדם, דאע"ג דאתחרב בי מקדשא, דלא תזוזי מחד כרוב לעלמין. כגוונא דא, הה"ד, (ד) וגם לא תעבורי מזה, לא תזוזי מחד מנהון לעלמין.

תקיג) ועל דא איהי אמרת עם הנערים, אינון ב' כרובים, תדבקין ודאי. וכן באינון רתיכין נוקבי. כד"א, (ה) עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן. האי קרא לדרשא הוא דאתא. אבל עיניך, (ו) הם עיני ה' משוטטות בכל הארץ. בשדה אשר יקצרון, (ז) דהואיל דמשטטי בכל עלמא, והלכת אחריהן למנדע. תקיד) ה' הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעך, דהא כרובים לא משתככי לעלמין, בגין לינקא מינה. כד"א, (ח) למען תמוצו והתענגתם מזיו כבודה. ובההוא זימנא דאיהי אזלת בתר א' עייניך, למחמי כל עובדין דעלמא, אינון כרובין לא קרבין בהדה, ולא מתערין לינקא מינה.

תקטו) וצמית והלכת אל הכלים. וצמית, ג' כד תיאובתך לינקא מרזא ג' דעלמא עילאה, באתערו דאינון ד' כרובין, ובגינהון איהי משתקיא משקיו עילאה, הה"ד, ושתית ה' מאש"ר ישאבון הנערים, אינון כרובים. אל הכלים, אינון מקורין עילאין, דאיקרונ אנפי רברבי.

חלופי גדסאות

מסורת הזהר

(ד) (רות ב) לעיל תצט תקו. (ה) (שם) ויקהל תנ הנג
תק"ח קיא ט"ד. (ו) (זכריה ד) ב"ב קה ז"ח השא
עב שה"ש נג. (ז) (ישעיה סו) פקודי תשטו.
הדפוסים בשם ס"א). ש ג"א דאינון משטטי (חינציא).
ובאתר דאינון עיינין אזלין המן איהי ובג"כ הלא (מונקאטש במרובעים). א ג"א עינא (חינציא). ב ג"א
בתיאובתך ול"ג כד (חינציא). ג ג"א מוסיף דעלמא עלאה דאתי (מונקאטש). ד ג"א מוסיף כרובין
בהדה דהא לית אתערו דאתערת לגבי עילא אלא באינון כרובים (מונקאטש). ה ג"א מוסיף מאש"ר היינו
מראש (מונקאטש). ו ג"א מוסיף דאתמליין בקדמיתא ושתית כד אתערו כרובין דלתתא מאש"ר ישאבון הנערים
מגו כרובין עלאין דאיקרונ (מונקאטש).

הסולם

מאמר

בשדה אשר יקצרון, כי כיון שהן משוטטות בכל העולם והלכת אחריהן, לדעת. תקיד) הלא צויתי את וגו': הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעך. היינו, כי הכרובים אינם שקטים לעולם, שרוצים לינק מן המלכות, כש"א, למען תמוצו והתענגתם מזיו כבודה. ובאותו זמן שהמלכות הילכת אחר העינים הנ"ל, לראות כל מעשה העולם, הכרובים אינם קרבים אליה, ואינם מתעוררים לינק ממנה.

תקטו) וצמית והלכת אל הכלים: וצמית, פירושו כשתשתוקקי לינק מסוד העולם העליון, מו"א, ע"י התעוררותם של הכרובים האלו, כי על ידיהם היא מושקית משקיו העליון, מו"א, ז"ש, ושתית מאש"ר ישאבון הנערים, שהם הכרובים. אל הכלים, פירושו המקורות

שה"ס שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך, כנ"ל, כי מטטרון וסנדלפון הם המתקנים את ז' הנערות שתהיינה ראויות להמשכת החכמה.

תקיב) וגם לא תעבורי מזה: רב ייבא הזקן אמר כך. מלמד שהראה לה כרובים. ויש בספרו של אדם, שאע"פ שנחרב בית המקדש, לא תזוזי השכינה מכרוב אחד לעולם. כעין זה כאן, ז"ש, וגם לא תעבורי מזה, שפירושו, שלא תזוזי מכרוב אחד לעולם.

תקיג) ועל דא איהי וכו': וע"כ היא אמרה עם הנערים שהם ב' כרובים, תדבקין ודאי. וכן באלו מרכבות הנקבות הנקראות עיני ה', כש"א עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן. מקרא זה בא לדרוש. אבל עיניך, הן עיני ה' משוטטות בכל הארץ.

תקטז) עד כאן הוא דעתין דמילין סתימין, * וקדושה עילאה, במלין דהאי מגילה, וכולא בדיוקנא עלאה, ורזין סתימין. קמו ונשקוהו. אמרו, זכאה דרא דזכי לכל האי למנדע מגו בוצינא קדישא, מלין קדישין, מלין דחכמתא. על דא כתיב, ^ח אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה.

תקיז) אמרו ליה, האי קרא אחרא, שמעת ביה עיקרא דחכמתא, דהא אנן ידעינן למדרש ביה דרשא. אמר לון, מאי היא. אמרו, כתיב, ^ט ויאמר לה בעז לעת האוכל גשי הלום ואכלת מן הלחם וטבלת פתך בחומץ. אמר לון, שמענא. מאמר החרדים על דברו

תקיח) פתח ואמר, ^י שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אמרו אחיכם שונאיכם מנדיכם למען שמי יכבד ה' ונראה בשמחתכם והם יבושו. האי קרא אוקים ליה ר"א, ^ז כיון דכתיב שמעו דבר ה', מהו החרדים אל דברו. תקיט) אלא דבר ה' בכל אתר, דרגא דמהינותא איהו. בר בכל אתר דכתיב שמעו דבר ה', איהו מלה דנפיק מגו דרגא ההוא, דאקרי ליה דבר ה', והוא דרגא דשרייה עליה. שמעו דבר ה', מלה דנפיק מניה, כגון ^כ שמעו דבר ה' גוים, מלה דנפיק מההיא דרגא.

תקכ) החרדים אל דברו, ההוא דרגא ממש. מאן חרדים. אלו ישראל, דאינון חרדים תדיר על אותו דבר. חרדים בכמה חרדות בין העמים, חרדים בכמה חרדות, לתקנא ליה לההוא דבר.

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

ה) (משלי ג) בשלח קכה פקודי תקל. ט) (רות ב) ז גיא ליג כיון דכתיב (וינציא). ח ה"ג כל הדפוסים להלן תקכו. י) (ישעיה טו) תשא יח. כ) (ירמיה לא) בשם ס"א ג"א ליג ה' (כל הדפוסים).

החרדים על דברו

הסולם

מאמר

תקיח) פתח ואמר שמעו וכו': פ"א. שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אמרו אחיכם שונאיכם מנדיכם למען שמי יכבד ה' ונראה בשמחתכם והם יבושו. מקרא זה העמידו ר"א. כיון שכתוב, שמעו דבר ה', מהו החרדים אל דברו.

תקיט) אלא דבר ה' וכו': ומשיב. אלא דבר ה', בכל מקום, הוא מדרגת האמונה. דהיינו המלכות, חוץ מבכל מקום שכתוב, שמעו דבר ה', הוא דבר היוצא ממדרגה ההיא, שקורא אותו דבר ה', והיא המדרגה השורה עליה. דהיינו שהיא ז"א השורה על המלכות. שמעו דבר ה', היינו דבר היוצא מה', שהוא ז"א, כמו, שמעו דבר ה' גוים, דהיינו דבר היוצא מהמדרגה ההיא, ה'. שהוא ז"א. תקכ) החרדים אל דברו: היינו המדרגה ההיא ממש, שהיא המלכות הנקראת דבר.

מי

המקורות העליונים הנקראים פנים גדולים. דהיינו הכלים דז"א, הנקרא פני אדס. וע"ז בזהר ב"א אות פ"א).

תקטז) עד כאן הוא וכו': ע"כ הוא דעות של דברים סתומים וקדושה עליונה, בדברי המגילה הזו, רות, והכל הוא בצורה העליונה, והסודות הסתומים. קמו ונשקוהו. אמרו, אשרי הדור שזכה לדעת כל זה מהמאור הקדוש ר"ש, דברים קדושים דברי חכמה. ע"ז כתוב, אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה.

תקיז) אמרו ליה האי וכו': אמרו לו, מקרא זה האחר, האם שמעת בו עיקר חכמה. כי אנחנו יודעים לדרוש בו דרש. אמר להם מה הוא. אמרו לו, כתוב, ויאמר לה בעז לעת האוכל גשי הלום ואכלת מן הלחם וטבלת פתך בחומץ. אמר להם שמעתי.

(דפו"י דף פ"ו ס"א * ט"ב)

תקכא) אמרו אחיכם שונאיכם, אלו ט בני עשו ובני ישמעאל. מגדיכם, מאן מגדי למאן. אלא אינון בנידוי מנייכו, דלא תיכלון בהדיהו, ולא תישתון בהדיהו, ולא תקרבון בהדיהו. ועל דא אינון מנייכו בנידוי.

תקכב) דבר אחר מגדיכם, בגלותכון. כד"א, ט סורו טמא קראו למו. ומאי קא אמרי. למען שמי יכבד ה', בגינן ובגינן נפשאן, יכבד ה', וכל יקרא דיליה בגינן הוא. וכד ג ישראל מתערין, ומחכן בכל יומא חדוה דפורקנא דקב"ה, אינון לא מהימני כלל, ואמר נראה בשמתתכם, בזמנא דנחית ט ההוא חדוה דילכון. והם יבושו, כמאן דתלי ג סורחניה באוחרן. מאמר שם טוב ושם רע

תקכג) ט בדיורא דבי אדרא, הוי חד ע עתירא ואיהו חד, ואינון תרין, וכחדא הוו. וכל עטורן ושמהן דמהימנותא קדישא, אוף הכי לון פ בלא היפוכא דביש, דקיימין תדיר קמי פתחא דבי מלכא, לבר מרזא דמהימנותא. ההוא דבר ה', איקרי שם טוב. כד"א, ט טוב שם. ה' איהו טוב.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ז (איכה ד) כי תשא יט. ט (קהלת ז) יתרו תלט. ט ג"א ליג בני עשו (מונקאטש). י ג"א בגלותהון (חינציא), כ ג"א ומדקא (מונקאטש) ג"א ומדקא אמרינן (חינציא). ל ג"א ליג ישראל (חינציא). ט ג"א להווא (חינציא). נ ג"א סורחן (חינציא). ס בהגהות דפוס מונקאטש כתוב בזה איכא כמה גרסאות גירסת מהרנ"ש בדיורא דבי אדרא הוי חד עשירא (ת"ת) מסטרא דדרדיא דחמרא ואיהו חד ואינון תרין [ג"א וכחדא הו] וכתרא כו' אוף הכי לון בלא הפוכא דביש כו' לבר מרזא דמהימנותא כו'. ובדפוס אמשטרדם הגירסא הוי חד עתירא טב וירא ואיהו חד ואינון תרין וכתרא וכל עטורן ושמהן דמהימנותא קדישא ביה אוף הכי אית לון כלא היפוכא דביש דקיימין כו' ובכ"י ישן הגירסא הוי חד עתירא סבירא דחדרי דשם רע ואיהו חד ואינון תרין כו' כלא בהיפוכא דביש כו' לבר ברזא דמהימנותא כו'. ע ג"א מוסיף עתירא טב וירא דחדרי אמרא [ג"א חמרא חינציא] (כל הדפוסים). פ ה"ג דפוס חינציא ג"א כלא בהפוכא (מונקאטש).

החרדים על דברו

הסולם

מאמר

יבושו. שהיה צריך לומר, ואתם תבושו, אלא כמי שתולה קלקלתו באחר.

מאמר שם טוב ושם רע

תקכג) בדיורא דבי אדרא וכו': במדור בבית הגורן, שהיא המלכות, יש עשיר אחד, שהוא ז"א, והם אחד, שהמדור והעשיר שבתוכו, הם א', והם שנים, דהיינו ז"א ומלכות, אלא שמחוברים כאחד. וכל העטרות והשמות של האמונה הקדושה, שהיא המלכות, הם להם ג"כ בלא התהפכות לרע, כלומר שאין בהם אחיזה לקליפות הרעות, כי אותם שיש בהם התהפכות לרע, עומדים תמיד לפני הפתח של בית המלך לחוץ מסוד האמונה, דהיינו לחוץ מהמלכות הנקראת אמונה, אותו דבר ה', דהיינו המלכות הנ"ל המחוברת בה' שהוא ז"א נקראת שם טוב. כש"א טוב שם. כי ה' הוא טוב ושם שהיא המלכות המחוברת עמו, נקראת שם טוב.

מי הם חרדים. אלו הם ישראל, שהם חרדים תמיד על אותו דבר, דהיינו לתקן המלכות. חרדים בכמה חרדות בין העמים. חרדים בכמה חרדות לתקן אותו הדבר, שהוא המלכות. תקכא) אמרו אחיכם שונאיכם: אלו הם בני עשו ובני ישמעאל. מגדיכם, מי מגדה למי. אלא הם בנדוי מכם, שלא תאכלו עמהם ולא תשתו עמהם, ולא תקרבו אליהם. ועל כן הם בנידוי מכם.

תקכב) דבר אחר מגדיכם וכו': פירוש אחר, מגדיכם, היינו בגלותכם, כש"א סורו טמא קראו למו. ומה הם אומרים. למען שמי יכבד ה', בשבילנו, ובשביל נפשנו יכבד ה', דהיינו, שכל כבודו בשבילנו הוא. וכשישראל מתעוררים ומצפים בכל יום לשמחת גאולת הקב"ה, הם אינם מאמינים כלל. ואומרים נראה בשמתתכם, בזמן שתרד השמחה היא שלכם, אבל עתה אין אנו מאמינים. והם

תקכד) ההוא סטרא בישא, אינון תרין, צ דכורא ונוקבא, ואינון מחוברין, ושמיהו דילהון כהפוכא דביש, אלהים אחרים, אל אחר, שם רע. ההיא נוקבא, הכי אתקריא, בחבורא דדכורא, דאתחבר בהדה דלא מתפרשן.

תקכה) וממנין על שאר עמין, ולא בגין שם ר דילהון, אע"ג דאיהי מנדדא ומרחקא ש מיניה, איהי עמהון בגלותהון. ולא ה ידעי דהא בשם קדישא דילן אינון מתתקפין, א דאיהי אתזנת ואתקיפת לההוא שם רע בחוביהון דישראל. כד"א, ו שמוני נוטרה את הכרמים. ואפילו בזמנא דשליטין, ההוא דקדושא דמהימנותא נטיל ויהיב חולק גרמא לכלבא, ומיניה אתזנו רשעים.

מאמר ויאמר לה בועז לעת האוכל

תקכו) מה כתיב, ויאמר לה בועז לעת האוכל. בזמנא דאיהי אתתקנא מגו תתאי ועילאי. מתתאי, בקורבנין, ועלוון, וצלותין, ורעו דרעווא, ב דסלקא מתתאי. ג מעילאי, בתיקונין ד רתיכין וכרובין, במאכלה, בחדוה ורעו. ה דדין איהו לעת האוכל.

תקכז) ורעו דצדיק חי לגבה, ואתתקנת על רתיכהא. ומה אמר לה. גשי ו הלים * בקישוטי דמלכא עילאה. ז ואכלת מן הלחם, תקבלי מזונא, ורעו, ומיכלא קדישא, לפלגא לאוכלוסין קדישין לעילא ולתתא.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ו (סה"ש א) ב"א ק"ח לך שו ויחי קפא תוריע סה צ ג"א דוכרא (חינצ'א). ק ג"א וממנן (מונקאטש). אחרי סג במדבר נא ז"ח לעיל יתרו מה שה"ש תל. ר ג"א מוסיף דילהון דאמרי למען שמי יכבד ה' (מונקאטש). ש ג"א ל"ג מיניה איהי (חינצ'א). ת ג"א ידע בשם דילן קדישא אינון (חינצ'א). א ג"א מוסיף מנה דאיהי (מונקאטש). ב ג"א סלקא (חינצ'א). ג ג"א מלעילאי (חינצ'א). ד ג"א דתרין דכרובים במאכלא (חינצ'א). ה ג"א כמאן דפלחן פולחנא כרעו ובהדוה דדין איהו (כל הדפוסים בשם ס"א). ו ג"א מוסיף הלם איהי מלכותא דקיימא קמיה (מונקאטש). ז ג"א מוסיף אמר לה גשי הלם קריבי הכא לגבי מלכא ואכלת. (מונקאטש).

מאמר

הסולם

שם טוב ושם רע

תקכד) ההוא סטרא בישא וכו': אותו הצד הרע, הוא שניב, זכר ונקבה, והם מחוברים זה בזה. ושמותיהם הם בהתהפכות לרע מן הטוב, דהיינו אלהים אחרים, אל אחר, שם רע. שהשמות, אלהים, אל, שם, נתהפכו לרע. כי הנקבה של הצד האחר נקראת כך, כשהיא בחבור, עם הזכר שנתחבר עמה, שאינם נפרדים.

תקכה) וממנין על שאר וכו': זכר ונקבה האלו דס"א ממונים על העמים האחרים. לזונם ולמלאות צרכיהם. ולא בשביל השם שלהם. יכלומר, שאין השם שלהם מפרנסם, אלא המלכות דקדושה. כי אע"פ שהמלכות נודדת ומרוחקת ממנו מו"א, בעת הגלות, היא נמצאת עם ישראל בגלות, והאומות אינן יודעות שבשם הקדוש שלנו הן מתחזקות. שהיא מזינה ומחזקת לאותו שם רע. שהוא הנקבה נפרדים.

תקכו) ויאמר לה בועז לעת האוכל. ויאמר לה בועז לעת האוכל. היינו בזמן שהמלכות מתקנת מעליונים ותחתונים. מתחתונים, היינו בקרבנות, ועולות, ותפלות. וזחפץ הרצון העולה מתחתונים. מעליונים, היינו בתקונים של המרכבות והכרובים במאכל שלה בשמחה ורצון. אז הוא לעת האוכל.

תקכז) ורעו דצדיק חי וכו': רצון הצדיק דהיינו יסוד דו"א, שהוא בועז, חי אליה. והיא מתתקנת על מרכבותיה. ומה אמר לה

תקכה) ועם כל דא, וטבלת פתך בחומץ, אית לך לנטלא אורח טבול מההוא חומץ דסטר שמאלא, ה לינקא לההוא סטרא בישא, למיתזן שאר עמין, ולא תזנא מיניה.

תקכט) ויצבט לה קלי, מיכלא דנפקא מאשא דסטר שמאלא, בגין למיהב מזונא וטרפא לכולא, ואפילו לכלבים, וכל אינון דנפקי ומתפשטי מההוא סטרא אחרא דמסאבו.

תקל) וכדין, ותאכל ותשבע ותותר. ותאכל ותשבע, מההוא מיכלא קדישא. ותותר, מההוא מיכלא אחרא, דאיהו אתיא שיורין שיורין, מיכלא דאתי על שובע. ותותר, עבד שיורין לההוא מיכלא לסטרא אחרא.

תקלא) חדו ר' נהוראי ור' יודאי, ואמרי, ו אלמלי לא אתינא לעלמא אלא למשמע מילין אלין, דייין. ו ויאכל בועז וישת וייטב לבו. א"ר חזקיה, מלמד שבירך על מזונו. מהו וייטב לבו. דברייך להאי אתר דאקרי לב.

מאמר גדול כח ברכת המזון

תקלב) רבי נחמיה פתח, ו ויאכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. ויאכלת ושבעת, כל האוכל ואינו מברך ברכת המזון, נקרא משחית וגולן. ו שנאמר ו גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית.

חלופי גרסאות

מסורת הנהר

ח נ"א ולא לינקא לההוא סטרא מהאוכל אלא מההוא חומץ למיהב לשאר עמין מההוא סטרא בישא למיתזן שאר עממין (חינצ'יא). ו נ"א אלמלא (חינצ'יא). ו נ"א גורס מהו וייטב לבו דברייך להאי אתר דאקרי לב לפני א"ר חזקיה (חינצ'יא). ו נ"א גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שנאמר (מונקאטש). ו נ"א שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים (מונקאטש).

ו) (רות ג) וישב קצב משפטים תמ תרומה לח ויקהל תנו תסג ת"ז תכ"א מו. תל"א עה. ת"ע קלב: ז"ח להלך תקעט תקצו תקצח. פ) (דברים ח) ויגש נג. ז) (משלי כח) לך טו.

מוסיף והכי הוא כל הנהגה מן העוה"ז בלא ברכה כאלו מוסיף משחית אר"י חבר הוא לירבעם בן נבט

ויאמר לה בועז לעת האוכל

הסולם

מאמר

מאותו המאכל הקדוש. ותותר. היינו מאותו המאכל האחר. שה"ס חומץ וקלי שה"ס מצד שמאל, שהוא בא נותר נותר, שהוא מאכל הנאכל על השובע. ותותר, עשה אותו מאכל נותר, בשביל המאכל לצד האחר.

תקלא) חדו ר' נהוראי וכו': שמחו ר"ג ור' יודאי, ואמרו, אם לא באנו לעולם אלא לשמוע דברים אלו דיינו. ויאכל בעז וישת וייטב לבו. א"ר חזקיה, מלמד שבירך על מזונו. מהו וייטב לבו. היינו שבירך לאותו מקום הנקרא לב, שהוא המלכות.

מאמר גדול כח ברכת המזון

תקלב) ר' נחמיה פתח וכו': רנ"פ, ויאכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. ויאכלת ושבעת, היינו כל

לה. גשוי הלב, בקשוטי המלך העליון, ויאכלת מן הלחם. שתקבלי מזון, ורצון, ומאכל קדוש, לחלק למחנותיך הקדושים למעלה ולמטה.

תקכה) ועם כל דא וכו': ועכ"ה, וטבלת פתך בחומץ, יש לך לקבל בדרך טבול מאותו החומץ שבצד שמאל כדי להניק את הצד הרע, שיוזן את העמים האחרים, ויהיו נזונים ממנו.

תקכט) ויצבט לה קלי: היינו מאכל היוצא מאש, דהיינו מדיינים, של הצד השמאלי. כדי לתת מזון וטרף לכל, ואפילו לכלבים, ולכל אלו היוצאים ומתפשטים מהצד האחר של הטומאה.

תקל) ובר"ה ייטב לבו ות"י וגו': ואו, ותאכל ותשבע ותותר, ותאכל ות"י, היינו

תקלג) ואמר ר' יודאי, גדול כח ברכת המזון, שמוסיף כח ברכה בפמליא של מעלה. א"ר חנינא, גדול כח ברכת המזון, שמוסיף ברכה על מעשה ידיו של אדם.

תקלד) רבי בון ור' יוסי בר' חנינא, הוּו אולין באורחא לפדיון שבויים. אערעו בהאי כפר, דמכו תמן בהדי ההוא אושפיזא. בפלגות ליליא קמו למלעי באורייתא. קמת ההיא אתתא דביתא, ואדלקת לון שרגא, עד דהוּו יתבי, יתיבת היא אבתרייהו למשמע מילין דאורייתא. אשגחו בה.

תקלה) פתח חד ואמר, (ק) נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. נר ה' נשמת אדם, ודאי. מה הנר מאירה באפילה, אף נשמתו של אדם מאירה לגוף. תקלו) הדר ואמר, בג' דברים האשה זוכה, בחלה, ובנדה, ובהדלקת הנר. וכלהו תנינן. אדהכי אהדר רישיה, וחמא לההיא אתתא דקא בכיא, קם אבוא ויתיב בינייהו.

תקלז) א"ל רבי בון, אמאי קא בכיא ברתך. אמר, דלא זכתה (ח) לבעלא דילעי באורייתא, ואיהו רבייא בן (ז) תריסר שנין, ואפילו ברכת המזון לא ידע. ולא יכילנא עמיה דיולף ליה. א"ל, אי הכי, איעבר ליה (ט) באחרא, ואמאי יהבת ליה ברתך.

תקלח) אמר איהו, לא ידענא (ע) ביה, אלא (פ) על דחמינא יומא חד, דהא למשמע חד קדיש, דליג מאיגרא לתתא, (צ) נדרנא עלי לנסבא ליה ברת. נפקנא

מסורת הוזר

חלופי גרסאות

(ק) (משלי כ) משפטים קה תק"ח זה ט"ד צו ט"א קב ט"ב.
 ח (נ"א לבעלה (חינצ'א). נ נ"א תמניסר (מוגקאטש)
 ט נ"א ל"ג באחרא (חינצ'א). ע נ"א ל"ג ביה אלא
 (חינצ'א). פ נ"א עד (חינצ'א). צ נ"א ליה נדרנא עלי
 לנסבא ליה ברת (חינצ'א).

מאמר

הסולם

גדול כח ברכת המזון

כל האוכל ואינו מברך ברכת המזון, נקרא משחית וגזלן, שנאמר, גזול אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית. תקלג) וא"ר יודאי גדול וכו': ואר"י, גדול כח ברכת המזון, שמוסיף כח ברכה בחבורה של מעלה. א"ר חנינא, גדול כח ברכת המזון, שמוסיף ברכה על מעשה ידיו של אדם. תקלד) רבי בון ורבי וכו': ר"ב ור' יוסי בר' חנינא, היו הולכים בדרך לפדות שבויים. פגשו באותו כפר. ישנו שם באותו מלון. בחצות לילה קמו לעסוק בתורה. קמה אותה אשה של הבית, והדליקה להם נר. בעוד שהיו יושבים, ישבה האשה אחריהם לשמוע דברי תורה. הביטו בה. תקלה) פתח חד ואמר וכו': פתח אחד ואמר, נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. (דפו"י דף פ"ו ט"ג) 324

נר ה' נשמת אדם, ודאי. מה הנר מאיר באפילה, אף נשמתו של אדם מאירה לגוף. תקלו) הדר ואמר בג' וכו': חזר ואמר בג' דברים האשה זוכה בחלה ובנדה ובהדלקת הנר. וכולם למדנו. בתוך כך החזיר ראשו לאחוריו וראה אותה אשה שהיתה בוכה. קם אביה וישב ביניהם.

תקלז) א"ל רבי בון וכו': א"ל ר"ב, למה בוכה בתך. אמר, שלא זכתה שבעלה יעסוק בתורה, והוא ילד בן י"ב שנים, ואפילו ברכת המזון אינו יודע. ואיני יכול ללמד אותו. א"ל אי"פ החלף אותו באחר. ולמה נתת לו בתך.

תקלח) אמר איהו לא וכו': אמר, אני לא ידעתי אותו, אלא משום שראיתי יום אחד, שדלג מעליה למטה כדי לשמוע קדיש אחד. דרתי

מבי כנישתא, ויהיבנא ליה ברתי, ולא חיישינא למילי אחריתא, ולא אשגחנא יתיר. והשתא אשתכח, דאפילו מלה אחת באורייתא לא ידע, ולא בעי למילף מידי.

תקלט) אמר ליה ר' בון, דילמא יזכה לבר דיליף ליה אורייתא * סגי. אדהכי, קם ההוא רבייא מערסיה, ודליג עלייהו, ויתיב בינייהו. אסתכל ביה ר' בון, אמר, אנא חמינא באנפוי, דנהירו סגי דאורייתא יפוק מהאי עולימא.

מאמר עשרה דברים לפני ברכת המזון

תקמ) פתח ההוא ט רווק, ואמר, ה צעיר אני לימים ואתם ישישים על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם. עד דפתח ואמר במילין דברכת המזון.

תקמא) ואמר, השתא ה דאמרת דאפילו ברכת המזון לא ידענא, בברכת המזון אית מילין ידיעין, א והם י. חד, לתקוני פתורא כפום ההוא ב מזונא. ומאן דלא הוה ליה ג מזונא כל כך, ויסדר פתורא, איהו משובח, בגין דיתיב למיכל קמי מלכא, דכתיב, ואכלת לפני ה' אלהיך.

תקמב) תניינא, נטילת ידים, קודם אכילה. מאן דאכיל בלא נטילת ידים, כאילו אכיל ד טמא. תליתא, נטילת ידים, דיטול ימינא בשמאלא, וישמש בשמאלא לימינא. ויטול עד שיעורא דפרקא דגזרו רבנן.

חלופי גרסאות

מסורת הווער

ה (איוב לב) תרומה תשלג עקב כד ת"ז בהשמטות ק ג"א אשכחנא (חניציא). ר ג"א מאורייתא יסיק ת"ט קמו. תק"ח קיא ט"ד. (חניציא). ט ג"א ינוקא (כל הדפוסים בשם ס"א). ת ג"א ל"ג דאמרת (חניציא). א ג"א ל"ג והם י (חניציא). ב ג"א זמנא (כל הדפוסים בשם ס"א). ג ג"א ל"ג מזונא (חניציא). ד ג"א טומאה (חניציא).

עשרה דברים לפני ברכת המזון

הסולם

מאמר

ישישים על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם. עד שפתח ואמר בדברים שבברכת המזון.

תקמא) ואמר השתא דאמרת וכו': ואמר, עתה שאמרת, שאפילו ברכת המזון איני יודע. הנה בברכת המזון, יש דברים ידועים, והם עשרה. אחד הוא, לערוך שלחני כפי המזון שיש לו. ומי שאין לו כל כך מזון, ויערוך שלחני, הוא משובח, משום, שבטריכת השלחן, הוא יושב לאכול לפני המלך, שכתוב, ואכלת לפני ה' אלקיך.

תקמב) תניינא נטילת ידים וכו': השני הוא, נטילת ידים לפני האכילה. כי מי שאוכל בלי

נדרתי להשיאנו בתי. יצאתי מבית הכנסת ונתתי לו בתי, ולא דאגתי לדברים אחרים, ולא השגחתי יותר, ועתה, הוא נמצא, שאפילו דבר אחד בתורה אינו יודע, ואינו רוצה ללמוד מה שהוא.

תקלט) אמר ליה ר' וכו': א"ל ר' בון, אולי יזכה לבן שילמדנו תורה הרבה. בתוך כך קם אותו ילד ממתנו, וקפץ אליהם. וישב ביניהם. הסתכל בו ר' בון, אמר, רואה אני בפניו, שאור תורה גדול יצא מהעלם הזה.

מאמר עשרה דברים לפני ברכת המזון

תקמ) פתח ההוא רווק וכו': פתח אותו בחור ואמר, צעיר אני לימים ואתם (דס"י דף פ"ו ט"ג * ט"ד) 325

תקמג) רביעא"ה, דצריך להגביה ידיו לאחר נטילה בשעה דמברך. ויזווג שני זרועותיו כאחת בשעת הגבהת ידיו. חמישא"ה, דצריך ה למסמך ברכה לנטילה זו.

תקמד) ששי"ת, למיהב מפיתא לעניים. שביעי"ת, לברך ברכת המוציא, ולדקדק ו בה' ואסור לאכול בלא ברכה. שמיני"ת, האוכל על שלחנו, צריך שלא יהא גרגרן ובלען, אלא כאוכל לפני המלך.

תקמה) תשיעי"ת, צריך לומר על שולחנו דברי תורה. ויחיד שאין לו עם מי לעסוק בתורה, די לו בברכותיו. עשירי"ת, מים אחרונים חובה, ולא הצריכו בו ברכה, ז אע"ג דידי מוזהמות מגו מאכל. ואינו מברך על רחיצת ידיים. תקמו) כל הני עשרה, איצטריכו קודם ברכת המזון, וכל חד וחד אית ביה טעמא מגו מתיבתא עילאה. ואנא אהדר עלייהו.

תקמז) חד, לתיקונא פתורא על ההוא מזונא של אדם, בגין יקרא דמלכא, דיהיב ליה מזונא לגופיה. דתנינן, קשין מזונותיו של אדם קמי הקב"ה כקריעת ים סוף.

תקמח) אמאי קשין. אלא בגין דמזוני דעלמא לא אתיין אלא מגו דינא. והקב"ה אעבר על דינא, וזן לרשעים, להגונים ולשאינן מהוגנים. והקב"ה זן לכולם, מקרני ראם עד ביצי כנים.

חלופי גרסאות

ה ג"א למברך (חינציא). ו ג"א בה (חינציא). ז ג"א ל"ג אע"ג (חינציא) ג"א ואי ידיו מוזהמות מגו מאכל מברך על רחיצת ידיים (הגהות דפוס מונקאטש בשם כ"י).

עשרה דברים לפני ברכת המזון

הסולם

מאמר

די לו בברכותיו. העשירי הוא. מים אחרונים חובה, ולא הצריכו בה ברכה. אע"פ שידינו מטונפות ממאכל. ואינו מברך על רחיצת ידיים.

תקמו) כל הני עשרה וכו': כל עשרה דברים אלו, צריכים לפני ברכת המזון, וכל אחד ואחד יש בו טעם מהשיבה העליונה. ואני אחזור עליהם.

תקמז) חד לתקונא פתורא וכו': הראשון, שהוא לערוך השלחן למזונו של האדם. הטעם הוא, מפני כבוד המלך, שנתן לו מזון לגופו. שלמדנו, קשים מזונותיו של אדם לפני הקב"ה כקריעת ים סוף.

תקמח) אמאי קשין אלא וכו': שואל, למה קשים מזונותיו של האדם. ומשיב, משום שמזון העולם אינו בא אלא מתוך דין. והקב"ה עובר על הדין, וזן לרשעים, לכשדים ואינם כשרים

בלי נטילת ידיים, כאלו אוכל לחם טמא. השלישי הוא, נטילת ידיים, שיטול יד ימין בשמאל, וישמש בשמאל לימין. ויטול עד שיעור הפרק שגורו חכמים.

תקמג) רביעא"ה דצריך להגביה וכו': הרביעי הוא, שצריך להגביה ידיו לאחר הנטילה בשעה שמברך. ויחבר שתי זרועותיו כאחת בשעת הגבהת ידיו. החמישי הוא, שצריך לסמוך ברכה לנטילה זו.

תקמד) ששית למיהב מפיתא וכו': הששי הוא, לתת מלחמו לעניים. השביעי הוא, לברך ברכת המוציא ולדקדק בה'. ואסור לאכול בלא ברכה. השמיני הוא, האוכל על שלחנו, צריך שלא יהיה זולל וסובא, אלא כאוכל לפני המלך.

תקמה) תשיעית צריך לומר וכו': התשיעי הוא, שצריך לומר על שלחנו דברי תורה. ויחיד, שאין לו עם מי לעסוק בתורה.

תקמט) ושכינה ך קאימת ורואה על כאר׳א מישראל. כמה דכתיב, ם זה השולחן אשר לפני ה׳. ם ודאי. וכתוב, ואכלת לפני ה׳ אלהיך. לפיכך צריך שיהיה שולחנו בחול ערוך ולא ערוך, וביום שבת, צריך תוספת שינוי אחר למעליותא.

תקנ) תניינא, נטילת ידים קודם אכילה. מ״ט. בגין דאכילה אצטריך נקיטות, כגוונא דמלאכי השרת לעילא. דהכי אמר רב המנונא סבא, מאי דכתיב ן לחם אבירים אכל איש. לחם דמלאכי השרת אוכלים.

תקנא) למאי נפקא מניה. אלא . מה מלאכי השרת אוכלים בקדושה ובטהרה ובנקיות, אף ישראל כן צריכין לאכול בקדושה ובטהרה. דכתיב, ם והתקדשתם, אלו מים ראשונים. והייתם קדושים, אלו מים אחרונים. כי קדוש, זה שמן טוב. אני כ ה׳, זו ברכת המזון.

תקנב) ך והכי אמרי. והתקדשתם, דכל האוכל בקדושה ובטהרה ובנקיות, נדמה למלאכי השרת שהם קדושים. ודכתיב כי קדוש אני ן ה׳, מלמד, שצריך כונה בברכת המזון.

תקנג) וכל האוכל בלא נטילת ידים, ן אכילתו * טמא. ושכינתא מה היא אומרת. ן אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו. מאי טעמא. בגין

מסורת הזדר

ם (יחזקאל מא) תרומה תצו. ן (תהלים עח) בשלח שעב ת״ז תי״ט לט: תנ״א טו: תק״ח קיו ט״ד. א (ויקרא יא) ויצא קפב. ב (משלי כג) תולדות קנו שמות כא אמור רעה נשא קפה בלק שצו ז״ח יתרו מא אחרי צו להלן תקנו.

חלופי גרסאות

ח ג״א קודמת (חוינציא). ט ג״א מוסיף לפני ה׳ ודאי (חוינציא). י ג״א ל״ג מה (חוינציא). כ ג״א ל״ג ה׳ (מונקאטש). ל ג״א הכא (מונקאטש) ג״א והכא (חוינציא). ם ג״א ל״ג ה׳ (חוינציא). ן ג״א מוסיף ההיא מדה של פורענות שורה עליו והא אכילתו טומאה (חוינציא).

מאמר

הסולם

צורה דברים לפני ברכת המזון

מלאכי השרת אוכלים בקדושה ובטהרה ובנקיות אף ישראל כן צריכים לאכול בקדושה ובטהרה. שכתוב, והתקדשתם. זה הוא מים ראשונים. והייתם קדושים, זה הוא מים אחרונים. כי קדוש, זה הוא שמן טוב, שמושחים הידים. אני ה׳, זהו ברכת המזון.

תקנב) והכי אמרי והתקדשתם וכו׳: וכך אמרו. והתקדשתם, היינו שכל האוכל ושותה בקדושה ובטהרה ובנקיות, נדמה למלאכי השרת. שהם קדושים. ומה שכתוב, כי קדוש אני ה׳, מלמד, שצריכים כונה בברכת המזון. תקנג) וכל האוכל בלא וכו׳: וכל האוכל בלי נטילת ידים, אכילתו טמא. והשכינה מה היא אומרת. אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו. מהו הטעם. הוא, משום שיש מדת עונשים בעולם ושמה עין הרע. וכל האוכל בלי נטילת ידים, אותה המדה

כשרים. והקב״ה זן לכולם. מקרני ראם עד ביצי כנים.

תקמט) ושכינה קאימת ורואה וכו׳: והשכינה עומדת ורואה על כל אחד ואחד מישראל. כמ״ש זה השולחן אשר לפני ה׳. ודאי. וכתוב, ואכלת לפני ה׳ אלקיך. לפיכך בחול, צריך שיהיה שולחנו ערוך ולא ערוך לגמרי. וביום שבת, צריך תוספת שינוי אחר לשבת.

תקנ) תניינא נטילת ידים וכו׳: השני, שהוא נטילת ידים לפני האכילה, מהו הטעם. הוא מפני שהאכילה צריכה נקיטות כמו מלאכי השרת של מעלה. שכך אמר רב המנונא הזקן, מ״ש לחם אבירים אכל איש. היינו, לחם שמלאכי השרת אוכלים.

תקנא) למאי נפקא מניה וכו׳: שואל, לאיזה ענין משמיענו את זה. ומשיב, אלא, מה

דיש מדת פורענות בעולם, ושמו עין הרע. וכל האוכל בלא נטילת ידים, אותה המדה של פורענות שורה עליו. וכל אותו המאכל שלה, הוא נקראת לחם רע עין. תקנד) דהכי אמר רב המנונא סבא, שתי מדות עומדות על שולחנו של אדם, אחת מדת טוב, ואחת מדת רע. כשהאדם מקדש ידיו ומברך, מדת טוב אומרת, זהו שולחנו של הקב"ה, וּמנחא ידיה על ראשו, ואומרת לו, עבדי אתה. עבדו של מקום אתה. כד"א, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

תקנה) וכשאינן אדם מקדש את ידיו ואוכל. מדת רע אומרת, זה שלי הוא. מיד שורה עליו ומטמאה אותו, ומאכלו נקרא ׁ לחם רע עין. תקנו) עובדא הוה בבבל, בחד בר נש דזמין ההוא מסכינא למיכל, חמא ליה דלא נטל ידוי ואכיל. ההוא מסכינא קם מפתורא ואזיל ליה, קרייה, וא"ל תיב בקיומך ואכיל.

תקנו) א"ל, ח"ו דאכיל אנא עמך, דעליך כתיב, ד אל תלחם את לחם רע עין וכו', ולא עוד אלא שמאכלך טמא. וכתיב, ה) ולא תטמאו בהם ונטמתם בם. דכל מאן דשרייה עליה רוח רע עין, מקבל טומאה סתומה, דלית לה פתיחו כלל. אתא עובדא קמי רבנן, ויהבו ליה לההוא מסכינא מאה זוזי. תקנח) בכה רבי חגי, ואמר, אשריכם ישראל, אשריכם עוסקים בתורה ומצות. ומה מסכינא, דהוה כפין, ועציר מעוין, ונטר גרמיה, ולא חייש אלא ליקרא דמריה. כמה אגר טב זמין למאן דלען באורייתא.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ג) (ישעיה מט) ב"ב קלו ז"ח תרומה א אחרי צה. ד) (משלי כג) לעיל תקנג. ה) (ויקרא יא) ב"ב שכו. ט) ג"א ומנחת (ווינציא). ׁ ג"א ל"ג לחם (ווינציא).

מאמר

הסולם

עשרה דברים לפני ברכת המזון

אצלו. ראה העני אותו. שאינו נוטל ידיו ואוכל. קם אותו העני מן השלחן, והלך לו. קרא בעל הבית, ואמר לו, שב במקומך ואכול. תקנו) א"ל ח"ו דאכיל וכו': א"ל העני, חס ושלום, שאני אוכל עמך. כי עליך כתוב, אל תלחם את לחם רע עין וגו'. ולא עוד אלא שמאכלך טמא. וכתוב, ולא תטמאו בהם, ונטמתם בם. שכל מי ששורה עליו רוח רע עין, מקבל טומאה סתומה, שאין לה פתחון כלל. בא המעשה לפני החכמים. ונתנו לו לאותו עני, מאה זוזי.

תקנח) בכה ר' חגי וכו': בכה ר"ח ואמר, אשריכם ישראל, אשריכם עוסקים בתורה ובמצוות, ומה העני, שהיה רעב, ומעיו עצורים, ושמר את עצמו, ולא דאג אלא לכבוד אדונו. כמה שכר טוב מוכן למי שעוסק בתורה.

תליתאה

המדה של העונשים שורה עליו. וכל אותו המאכל שלה, נקרא לחם רע עין. תקנד) דהכי אמר רב וכו': שכך אמר רב המנונא הזקן, שתי מדות עומדות על שולחנו של אדם, אחת, מדת הטוב, ואחת, מדת הרע. כשהאדם מקדש ידיו ומברך, מדת הטוב אומרת, זהו שולחנו של הקב"ה, ונותנת ידיה על ראשו, ואומרת לו, עבדי אתה. עבדו של המקום אתה. כש"א, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

תקנה) וכשאינן אדם מקדש ידיו וכו': וכשהאדם אינו מקדש את ידיו, ואוכל, מדת הרע אומרת זה שלי הוא. מיד שורה עליו ומטמאה אותו, ומאכלו נקרא, לחם רע עין.

תקנו) עובדא הוה בבבל וכו': מעשה היה בבבל, באדם שהזמין עני אחד לאכול (דפו"י דף פ"ז ט"א) 328

תקנט) תליתאה, לנטלא ימינא בשמאלא. בגין דימינא אית ליה שבחא על שמאלא בכלא, ואצטריך לנטלא לימינא בשמאלא, ולשמשא ליה. דהא ימינא דבר נש, כגוונא עילאה, למהוי ליה שבחא על שמאלא.

תקס) דאורייתא בימינא אתייהבית. ⁹ דכתיב, ¹⁰ מימינו אש דת למו. וכתיב, ¹¹ ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל. ועל דא, כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל.

תקסא) לקדשא ידיו, אצטריך שמאלא לקדשא לימינא. כהן שעולה לדוכן, ממי נוטל ידיו. הוי אומר מלוי, דאיהו מסטר שמאלא, דאיהו משמש לכהן העולה לדוכן, למיהוי ימינא כדקא יאות, ולא תקדשא מגו שמאלא. אוף ה"נ הכא, ימינא לא בעי לא תקדשא אלא מגו שמאלא.

תקסב) תו, אצטריך לנטלא כל פרקין דיד. ארבעה סרי פרקין אינון, דאיקרין י"ד. ודא איהו כי יד על כס י"ה, כמא דאוקמיה רב המנונא סבא, באתוון דאלפא ביתא, רישא וסיפא, דאקרי אית ב"ש. וכל אינון י"ד פרקין,

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(1) (דברים לב) ויצא ו בח"ג צ"ה. ז) (תהלים קיח) 9 ג"א ל"ג דכתיב מימינו אש דת למו (מינציא). ויחי קפב ז"ח תשא קט.

מאמר

הסולם

עשרה דברים לפני ברכת המזון

תקנט) תליתאה לנטלא ימינא וכו': השלישי, שהוא ליטול יד ימין בשמאל, הטעם הוא, משום שהימין יש לה יתרון על השמאל בכל. וע"כ צריכים ליטול הימין בשמאל, שהשמאל ישמש אותו. כי ימין של אדם, הוא כעין העליון, וצריכים שיהיה לו יתרון על השמאל.

תקס) דאורייתא בימינא אתייהבית וכו': כי התורה ניתנה בימין, שכתוב, מימינו אש דת למו. וכתוב ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל. ועל כן, כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל.

תקסא) לקדשא ידיו אצטריך וכו': כהן המקדש ידיו, צריך השמאל לקדש את הימין. כהן שעולה לדוכן, ממי נוטל ידיו. הוה אומר מלוי, שהוא מצד שמאל, שהוא משמש לכהן העולה לדוכן, שהוא ימין, כדי שיהיה הימין כראוי, שיתקדש מן השמאל. אף כאן כך, יד ימין אינה צריכה להתקדש אלא משמאל. פירוש שאע"פ שהימין הוא העיקר, שה"ס הארת החסדים, עכ"ז צריך להכלל מהארת החכמה שבשמאל. וע"כ צריך הלוי שהוא שמאל לשמש לכהן שהוא ימין, וכן היד השמאלית, צריכה ליטול את היד הימנית, כדי שהימין יכלול משמאל.

תקסב) תו אצטריך לנטלא וכו': עוד, צריכים ליטול כל פרקי היד. י"ד פרקים הם הנקראים יד. כי בכל אצבע ג' פרקים, חוץ מאצבע אגודל, שבה ב' פרקים, וד"פ ג' הם י"ב, ועם ב' שבאגודל, הם י"ד. וזהו, כי יד על כס יה. כמו שהעמידו רב המנונא הזקן, באותיות האלפא ביתא. בצירוף ראש וסוף, הנקרא אית ב"ש וכו'. שראש הא"ב. שהוא א' מתחבר עם סוף הא"ב שהוא ת'. וכן ב' שהיא השניה מראש הא"ב עם הש' שהיא השניה מסוף הא"ב. וכו' עד"ז ג"ד ד"ק ה"צ ו"פ ז"ע ח"ס ט"נ י"ס כ"ל. וכל אלו י"ד פרקים, שבסוד הא"ב, הם מן ה' ולמעלה ונקראים י"ד פרקים דהיינו ה"צ ו"פ ז"ע ח"ס ט"נ י"ס כ"ל, שהם י"ד אותיות כנגד י"ד פרקים. וי"ד משמשים ליי"ד, כדי שיכללו ימין בשמאל ושמאל בימין. וע"כ נטילת ידים היא, לכלול זו בזו.

פירוש. הידים, ה"ס ג' קוין חגיגת. שבגדלות נעשים תב"ד. וזה סוד י"ד פרקים שבהם, י"ב ה"ס התכללות ג' קוין ומלכות זה בזה, שבכל אחד ג' קוין, שהם י"ב פרקים, וב' פרקים כנגד שורשים י"ה. כמ"ש להלאה (באות תקס"ה). וז"ס כי י"ד על כס י"ה. כי י"ד פרקים שבג' קוין חגיגת הם נעשים י"ח. שה"ס

ברזא דאלפ"א בית"א, מגו ה' ולעילא, ואיקרי י"ד פרקין. וי"ד פלחין ליי"ד, למיהוי כללא דימינא בשמאלא, ושמאלא בימינא. ועל דא נטילת ידי, לאכללא דא בדא.

תקסג) רביעיאה, דצריך להגביה ידיו בשעה דמברך, לאחר נטילה, ויקדש ידיו. דכתיב, ^ה שאו ידיכם קדש וברכו את ה', מ"ט.

תקסד) בגין דאצבען אינון דיוקנא ^ז עילאה. אצבען אינון חמש, ד' אצבען דאינון מחוברים כחדא, אית בהו תלת פרקין ^ק בכל חדא, דאינון רזא דדיוקנא דרתיכא עילאה. ^ר דהא ^ש רתיכא קדישא ^ת איהי ארבע, ואינון תריסר פרקין. ועל דא שם המפורש דארבע אתוון, תריסר אתוון איהו. ודא הוא שם המפורש באותיותיו, אינון תריסר פרקין, כל פרק ופרק את אקרי.

תקסה) אצבע יתירה ^א דאתקרי גודל, דאיהו * חוץ מינייהו, ואית ביה תרין פרקין, אינון תרין פרקין, תרין אתוון טמירין, ^ב בתרין דרגין עילאין טמירין, שבחא ^ג דכולהו אינון.

תקסו) ומפתחא דכולהו לעילא, לגבי ההוא דטמיר דלא אתגלייא, ואלין

מסורת הנהר

חלופי גרסאות

ח) (תהלים קלד) ויחי תמט ויקרא רג ת"ז תמ"ט ^ז ג"א מוסיף עלאה ה' (חינצ"א). ^ק ג"א בכל חדא פה: ז"ח חוקת מ.
בסוגריים (חינצ"א). ^ר ג"א ל"ג דהא (מונקאטש) ג"א דאיהי (חינצ"א). ^ש ג"א כתיבה (חינצ"א). ^ת ג"א ל"ג איהי (מונקאטש) ג"א אצבען אינהו (חינצ"א). ^א ג"א אית ול"ג דאתקרי גודל (חינצ"א). ^ב ג"א ותרין (כל הדפוסים בשם ס"א). ^ג ג"א מוסיף דכלהו תריסר עלין בחושבנא ולא עלין דהא שבחא דכולהו (כל הדפוסים בשם ס"א).

מאמר

הסולם

עשרה דברים לפני ברכת המזון

האצבעות הן חמש. ד' אצבעות. שהן מחוברות יחד. יש בכל אחת מהן ג' פרקים. שה"ס הצורה של המרכבה העליונה. כי המרכבה הקדושה היא ארבעה. דהיינו חגת"ס, שהם ג' קוין. ומלכות המקבלתם. וכל אחד מהם כלול מג' קוין. והם י"ב פרקים. וע"כ השם המפורש של ד' אותיות הוי"ה, הוא י"ב אותיות. כי כל אות שבו, נחלקת לג' קוין. שהם ג' אותיות. וד"פ ג', הם י"ב אותיות. וזה הוא השם המפורש באותיותיו. ואלו י"ב פרקים שבד' האצבעות. כל פרק ופרק נקרא אות.

תקסה) אצבע יתירה הנקראת אגודל, שהיא חוץ מד' האצבעות, יש בו ב' פרקים, ואלו ב' פרקים הם ב' אותיות נסתרות בב' מדרגות עליונות נסתרות שה"ס י"ה, שהן שבחם של כל י"ב האותיות. כלומר שאלו ב' פרקים שבאגודל, הם ב' שורשים כנגד ב' אותיות י"ה, שה"ס חכמה ובינה.

תקסו) ומפתחא דכלהו לעילא וכו' :

והמפתח

שה"ס חב"ד. וז"ש. י"ד פרקין אינון דאקרוין יד, דהיינו י"ב דהתכללות ג' קוין ומלכות זב"ה, עם ב' אותיות י"ה, שהם י"ד. ודא איהו. כי יד על כפ י"ה. כי י"ד אלו עולים ונעשים ג"ר, שהם י"ה. והצירוף דא"ת ב"ש יש בו ג"ר ווי"ק. ד' צירופים הראשונים א"ת ב"ש ג"ר ד"ק, הם ג"ר, ומצירוף ה"צ ולמעלה הם ו"ק. וז"ש. וכל אינון י"ד פרקין ברזא דאלפא ביתא מגו ה' ולעילא. כי י"ד פרקין שהם חגת"ס, דהיינו ו"ק הם מצירוף ה"צ ולמעלה, שהם י"ד אותיות ובחינת ו"ק דא"ב א"ת ב"ש. אבל ד' הצירופים הראשונים הם בחינת ג"ר, ואין שם בחינת י"ד פרקין דחגת"ס.

תקסג) רביעיאה דצריך להגביה וכו' : הרביעי, שהוא שצריך להגביה ידיו בשעה שמברך אחר הנטילה, ויקדש ידיו שכתוב, שאו ידיכם קדש וברכו את ה', מהו הטעם.

תקסד) בגין דאצבען אינון וכו' : ומש"ב, משום שהאצבעות הן צורה עליונה.

פרקין, כולהו זקיפין לגבי ההוא טמירא, לבתר דאתקדשי. בגין דכולהו אתברכאן מיניה.

תקסז) והשתא כיון דאתקדשי, אצבען ד אצטריך לזקפא לון לעילא, לאתערא אינון פרקין עילאין ה קדישין. ועל דא, ה' אצבען וי"ד פרקין דאית בהון, הרי י"ט. וב' פרקין עילאין, הרי כ"א בזרוע ימין, כנגד אהיה שחשבונו כ"א. וכן ביד שמאל כ"א, כנגד אהיה שחשבונו כ"א. וע"ד אהיה אשר אהיה. תקסח) ורזא, אהיה רא"ש אהיה. אשר הפכו רא"ש. ועל דא אמר, (ט) ראשיכם שבטיכם. ראשיכם, זרוע ימין. שבטיכם, זרוע ו שמאל. תקסט) חמישאה, דצריך לברכא בכונה, כמה דאמרן. בגין לאתערא

חלופי גרסאות

מסודת הזהר

(ט) (דברים כט) יתרו שטו ת"ז בהקדמה יד. ד ג"א ל"ג אצטריך (חיניציא). ה ג"א מוסיף קדישין דאתסמרו (חיניציא). ו ג"א ישראל (חיניציא והוא ט"ס).

עשרה דברים לפני ברכת המזון

הסולם

מאמר

חסד עלתה ונעשתה חכמה. הנקדאת אחיה הא' ע"כ מרומז בו החשבון של אהיה. שהוא כ"א. וכן ביד שמאל כ"א וכו' כיון שיד שמאל שהיא גבורה עלתה ונעשתה בינה, שהיא אהיה הב' ע"כ מרומז גם בו חשבון כ"א. וזה שמסיים, וע"ד אהיה אשר אהיה. שע"כ נעשים הידים, סוד ג' שמות אהיה אשר אהיה, כמבואר.

והמפתח של כולם, שכולם מקבלים ממנו. הוא למעלה ב"ה, באותו המכוסה שלא נתגלה. שהוא סוד הדעת המיוחדת חו"ב שהם י"ה, ונקרא מפתח, משום שהוא הקו האמצעי הפותח הארתם של ימין ושמאל, שהם חו"ב. ואלו י"ד פרקים שבאצבעות כולם זקופים לקבל מאתו הנסתר שה"ס דעת, לאחר שנתקדשו. משום שכולם מתברכים ממנו.

תקסח) ורזא אהיה ראש אהיה וכו': והסוד הוא, אהיה ראש אהיה. כי אשר הפכו רא"ש. ועל זה אמר, ראשיכם שבטיכם. ראשיכם זרוע ימין. שבטיכם, זרוע שמאל. פירושו. כבר ידעת שאהיה אשר אהיה, ה"ס חכמה בינה דעת, וה"ס ג' קוין, שהדעת הנק' אשר, מיוחדת ב' אהיה, שהם חו"ב. זה בזה, שהחכמה כלולה מחכמה ובינה וכן הבינה כלולה מחו"ב. ועם כל זה, הדעת מכריעה ונותנת השליטה לקו ימין שהוא חכמה. וז"ש, אהיה ראש אהיה, אשר הפכו רא"ש, שהקו האמצעי הנקרא אשר, אם תהפכו הוא רא"ש. להודות שהוא מכריע ונותן השליטה אל אהיה הא' שהוא הראש אל אהיה הב'. וע"ד אמר ראשיכם שבטיכם, ראשיכם זרוע ימין, דהיינו אהיה הא', שנקרא רא"ש. שבטיכם, זרוע שמאל, שהוא אהיה הב'.

תקסז) והשתא כיון דאתקדשי וכו': ועתה, אחר נטילת ידים, כיון שנתקדשו, דהיינו שהידים שהם חג"ת עלו ל"ה ונעשו חב"ד כנ"ל. צריכים לזקוף את האצבעות למעלה, בכונה לעורר הפרקים העליונים הקדושים, שה"ס י"ה, שהם השורשים ד"ד פרקים. וע"כ ה' האצבעות עם י"ד הפרקים שבהם, הם י"ט. וב' הפרקים העליונים, שה"ס י"ה, הרי כ"א בזרוע ימין, כנגד אהיה שחשבונו כ"א. וכן ביד שמאל יש כ"א, כנגד אהיה שחשבונו כ"א. וע"כ הם אהיה אשר אהיה.

תקסט) חמישאה דצריך לברכא וכו': החמישי, שהוא שצריך לברך בכונה, כמו שאמרנו. הטעם הוא, כדי לעורר ברכות מלמעלה, בצורות האצבעות (כנ"ל אות תקסט). הששי

פירושו, שע"י נטילת ידים בכוונה, עולים הידים שהם הג"ת, ל"ה, ונעשים חב"ד. שז"ס שאו ידיכם קודש. וחב"ד נקראים בג' שמות, אהיה אשר אהיה. כי השם אהיה הא' הוא חכמה, אהיה הב' הוא בינה. ואשר, הוא הדעת המיוחדת ב' הקוין חכמה ובינה. וז"ש ועל דא, דהיינו כיון שהידים נתקדשו ונעשו חב"ד, ה' אצבען וי"ד פרקין וכו' וב' פרקין עילאין הרי כ"א בזרוע ימין כנגד אהיה שחשבונו כ"א, שכיון שזרוע ימין שהיא

ברכאן לעילא, בדיוקנא דאצבען. שתיתאה, למיהב מההוא מיכלא למסכנא, דדא איהו כדקא יאות. ומצוה מן המובחר, למיהב מההוא מיכלא דאיהו אכיל, מכל שופרי דאיהו תאיב. דהא הקב"ה, אתהני מההיא מזונא דאיהו יהיב ן למסכנא, בגין דההוא מיכלא דאיהו יהיב, עבדא נייחא לנפשא דהאי מסכנא, וחדי ליה.

תקע) שביעאה, לברכא ברכת המוציא על נהמא. דהכי אמר רב המנונא סבא, ז' ארצות נינהו, וכולהו מדורין לתתא. ומכלהו לא אתרעי הקב"ה, אלא בתבל דא. ובכולהו לא הוה מאינן שבעה מינין, אלא בתבל דא.

תקעא) ן ובכלהו יהיב הקב"ה כל עשבין, וכל יבולי ארעא, ביד ממנו, בר מאלין שבעת המינין, נהמא דמיכלא דבני נשא. ובגיני כך אצטריך לדקדק בה' דהמוציא, דהא נהמא בידיה אתמסר, ולא בידא דממנו. ואיהו דאפיק ליה, ולא אחרא. ועל דא המוציא, ולא מוציא.

תקעב) תמינאה, דלא יהא גרגרן ובלען, אלא כמאן דאכיל קמי מלכא. דברכתא לא שרייא במעוי דההוא דאשתכח בלען, אלא בההוא דלא אשתכח בלען. ובלען איהו כעשו, דכתיב, ן הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, אורח הלעטה. מ"ט. בגין דחוייא בישא שריא במעוי, ולא ישבע. ולא עוד, אלא דאיקרי רשע. דכתיב, ן ובטן רשעים תחסר. בג"ד בעי למיכל בנחת על פתוריה, כמאן דיתיב קמי מלכא.

מסורת הוהר

חלופי גרסאות

י) (בראשית כה) תולדות סב. כ) (משלי יג) וירא שיח. ז ג"א ל"ג אתהני (חינציא). ח ג"א ל"ג למסכנא (חינציא). ט ג"א ל"ג ובכלהו (חינציא). י ג"א כעסן (חינציא).

מאמר

הסולם

עשרה דברים לפני ברכת המזון

הששי, שהוא לתת ממאכלו לעני. הטעם הוא, כי זה הוא כראוי להיות. ומצוה מן המובחר הוא, לתת מאתו המאכל שהוא עצמו אוכל, וממיטב המאכלים שמתאוה להם. משום שהקב"ה נהנה מאתו המזון שנותן לעני, כי אותו המאכל שהוא נותן, עושה נחת רוח לנפש העני, ומשמח אותו.

תקע) שביעאה לברכא ברכת וכו': השביעי הוא, לברך ברכת המוציא על הלחם. שכך אמר רב המנונא הזקן, ז' ארצות הן, וכולן הן מדורים למטה, ומכולן לא רצה הקב"ה אלא בתבל, שהיא הארץ העליונה מן הארצות. ובכולן אין משבעת המינים, אלא בתבל הזו.

תקעא) ובכלהו יהיב הקב"ה וכו': ובכולם נתן הקב"ה כל העשבים וכל יבולי הארץ ביד ממונים, חוץ משבעת המינים האלו,

תקעג) תשיעאה, למהוי על פתוריה דברי תורה. דהא תנינן, שולחן דלית ביה דברי תורה, הרי הוא כמאן דאכל מזבחי מתים, דא ע"ז. דכתיב, **ז** כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום. ע"ז איקרי קיא צואה.

תקעד) בגין דהקב"ה פליג חולקין בכל יומא ובכל ליליא, מזונין לעלמא, לעילאי ולתתאי. בליליא, לאינון מלאכין דממנן על דוכתייהו, ושליטי בליליא, אכלי בליליא. כד"א, **ח** ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה. תקעה) ביממא, לאינון מלאכין דממנן על דוכתייהו, ושליטי ביממא, פליג לון הקב"ה מזונא ביממא. כיון דפליג לון, לבתרייהו, **כ** פליג לכל בני עלמא דא.

תקעו) כל אינון מלאכין דלעילא, בעוד דאכלי מזונייהו, כולהו משבחן ומודן ומנשאן למאריהון, ולבתר אוף הכי. כגוונא דא ישראל לתתא, אצטריך להון כהאי גוונא ממש, למהוי חברים בהדייהו.

תקעז) עשיראה, מים אחרונים, דאינון חובה, **ז** לאעברא זוהמא בישא מיניה, ולמיהב חולקא לסטרא בישא מההוא זוהמא דעל ידוי. בגין דלא ישתכח מקטרגא לגביה.

תקעח) דתנינן, מדה טובה נטלה ההוא רעותא וכונה * דנט"י, והמוציא, וברכת הנהנין, וברכת מזונא. מדה רעה, נטלה ההוא זוהמא ידיים במים אחרונים, ובדא יתפרש **ט** מיניה, ובדא נטיל חולקיה.

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

כ נ"א מוסיף פליג מזוני (מונקאטש). ז נ"א לאתעברא (חינציא). ט נ"א מוסיף מיניה ולא מקטרגא עליה (כל הדפוסים בשם ס"א).

ז (ישעיה כח) תרומה תקה אמור רעט. ח (משלי לא) ב"א סג תק"ח קיב ס"א

עשרה דברים לפני ברכת המזון

הסולם

מאמר

כיון שחלק להם, מחלק אחריהם לכל בני העולם הזה. תקעו) כל אינון מלאכין וכו': כל אלו המלאכים של מעלה, בעוד שאוכלים מזונם, כולם משבחים ומודים ומנשאים לאדונם. וכן לאחר כך. דהיינו לאחר אכילתם. כעין זה ישראל למטה, צריכים באותו אופן ממש להיות חברים עמהם. תקעז) עשיראה מים אחרונים וכו': העשירי, שהוא מים אחרונים, שהם חובה, הטעם הוא. כי צריכים להעביר ממנו הוזהמא הרעה, ולתת חלק לצד האחר מהוזהמא ההיא שעל ידיו. כדי שלא ימצא אצלו מקטרג. אבל אם אינו נותן לו חלקו, הוא יכול לקטרג עליו. תקעח) דתנינן מדה טובה וכו': שלמדנו, מדה טובה, דהיינו המלכות. מקבלת מן

תקעג) תשיעאה למהוי על וכו': התשיעי שהוא שיהיו על שלחנו דברי תורה, הטעם הוא. כי למדנו, שלחן שאין בו דברי תורה, הרי הוא כמי שאוכל מזבחי מתים, שהם עבודה זרה. שכתוב, כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום. ע"ז נקראת קיא צואה. תקעד) בגין דהקב"ה פליג וכו': כי הקב"ה מחלק חלקים בכל יום ובכל לילה, דהיינו מזון לעולם, לעליונים ולתחתונים. בלילה לאלו המלאכים הממונים על מקומם, ושולטים בלילה, שהם אוכלים בלילה. כש"א, ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה. תקעה) ביממא לאינון מלאכין וכו': ביום, למלאכים האלו הממונים על מקומם ושולטים ביום, הקב"ה מחלק להם מזון ביום. (דברי דף פ"ז ס"ב ע"י ס"ג)

תקעט) ועל דא כתיב, ויאכל בועז וישת וייטב לבו, דברוך על מזוניה, וחדוי לההוא אתר דאקרי לב, ההוא לב דבעי לבא ורעותא דאיניש. תקפ) ומים אחרונים חובה, וקביל לון ההוא דאקרי חובה, ובאינון מים נייחא דעתיה. בגין דתרין דרגין אלין, חד איקרי זכות, וחד איקרי חובה. וכל מלין דדא פתחין לזכות, וכל מלין דדא פתחין לחובה, ואתדנו לחובה. ועל דא, מים אחרונים אינון חולקין דחובה, דאתהני מהאי. ורזא שפיר.

מאמר כוס של ברכה וברכת הזימון

תקפא) כוס של ברכה צריך י דברים, כמה דאתערו בהו רבנן. ברכת המזון בג', צריך כוס. שלא בג', אין צריך כוס. מ"ט. דכוס של ברכה, אינו מתברך אלא בג', ומג' ולמעלה. הא פחות מג', לא. תקפב) בג', אמרו רבנן, דהוא אומר נברך שאכלנו משלו. הכא לא אמרי למאן מברך, אע"ג דג' אינון, לא אמר נברך למי שאכלנו משלו, או לשם, ולא ע אמרי אלא נברך שאכלנו, ולא פ אמרי למאן. תקפג) והכא איתערו רבנן, דהאי כוס של ברכה קיימא קמיה, ועינוי מסתכלין ביה. ורזא ט) תמיד עיני ה' אלהיך בה. וההוא כוס של ברכה, נטל ברכן ומזוני מגו ג' אבהן. ומההוא מזונא דאיהו נטל אנן אכלי.

מסורת הוהר

חלופי גרסאות

ג) (רות ג) לעיל תקלא להלן תקצו תקצח. ט) (דברים יא) לך תמו ז"ח שה"ש רעט. ע ג"א אמרינן (חוינציא). פ ג"א אמרינן (חוינציא). נ ג"א ואתער (מונקאטש). ט ג"א אמרינן (חוינציא).

מאמר ב'

הסולם

כוס של ברכה וברכת הזימון

תקפא) כוס של ברכה וכו': כוס של ברכה צריך עשרה דברים, כמו שהעירו החכמים. ברכת המזון, בג' שאכלו, צריכה כוס. שלא בג', אינה צריכה כוס. מהו הטעם. הוא דכוס של ברכה, רומזת על המלכות, שאינה מתברכת אלא בג', שהם חג"ת דז"א, ומג' ולמעלה, דהיינו חג"ת נה"י, אבל בפחות מג' אינה מקבלת.

תקפב) אמרו רבנן וכו': בג' שאכלו אמרו חכמים שהוא אומר נברך שאכלנו משלו. כאן אין אומרים למי מברך, ואע"פ שהם ג' אינו אומר נברך למי שאכלנו משלו. או לשם, ואינו אומר אלא נברך שאכלנו. נאינו אומר למי.

תקפג) והכא אתערו רבנן וכו': וכאן העירו החכמים, שכוס של ברכה זו, שהיא המלכות, עומדת לפניו, ועינוי מסתכלות בה. והסוד, תמיד עיני ה' אלקיך בה. הנאמר על המלכות. וכוס של הברכה היא, מקבלת ברכות

מן האדם את הרצון והכוונה של ברכת נטילת ידים והמוציא וברכת הנהנין וברכת המזון. מדה רעה, דהיינו הצד האחר, מקבלת מן האדם אותה זוהמת ידים שבמים אחרונים, ובוזה יפרד ממנו. מפני שבוה מקבל חלקו.

תקעט) ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, ויאכל בועז וישת וייטב לבו. דהיינו שבדך על מזונו, ושימח לאותו מקום שנקרא לב, דהיינו המלכות. הלב ההוא, צריך את הלב והרצון של האדם.

תקפ) ומים אחרונים חובה, פירושו שאותו שנקרא חובה, דהיינו הצד האחר, מקבל אותם. ובמים האלו נחה דעתו. כי ב' מדרגות הן, אחת נקראת זכות, ואחת נקראת חובה. וכל הדברים של מדרגת הזכות, פותחים אותם לזכות, וכל הדברים של זו, חובה, פותחים אותם לחובה ונדרונים לחובה. וע"כ מים אחרונים הם חלקה של חובה, שהיא נהנית מזה. ויפה הוא הסוד.

תקפד) ועל דא מסתכלין ביה, ואמרי נברוך שאכלנו משלו, נסכיים
 ז דעתנו לברכא, בגין דאכלנו משלו, מההוא מזונא דאיהו נטיל למיזן עלמא.
 תקפה) ואינן ענין ואמרין לגבי ר עלמא עילאה, ברוך שאכלנו משלו
 ובטובו חיינו. והשתא רשימו ואמרי דרגא ידיע, דכל מזונא מיניה נפקא, ואמרי
 ברוך. מאן ברוך. ההוא מלך שהשלום שלו, מלך עילאה, דכל ברכאן מיניה
 נפקו. והא ברוך מנא לן. דכתיב, ו והמלך שלמה ברוך, מלך שהשלום שלו.
 תקפו) ועל דא, אינן אמרי רשימא דדוכתא, מה דאיהו לא אמר. מ"ט.
 בגין דהאי עלמא עילאה שהיא בינה, אריק ברכאן בקדמיתא לתרין כרובין
 דתחותה, ואינן ימינא ושמאלא, חסד וגבורה. ועל דא אתרשימו אינן תרין,
 למיעבד רשימא דההוא דרגא עילאה. ו ההוא דמברך דאיהו באמצעיתא, נטיל
 כולא מבין תרין סטרין, ואיהו מברך מכאן ולהלאה, וארשים דוכתא ודרגא.
 וכדין ו מתבסמין כחדא בשלמא רבה, י"ב שבטין דלעילא.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ז נ"א דעתא לברכה (חוינציא). ר נ"א ל"ג עלמא
 ט (מ"א ב) לעיל תקט.
 ד נ"א וההוא (חוינציא) נ"א מוסיף כיון דאינן אסתכמו כהוא ההוא (מונקאטש). ט נ"א
 מסתכמין (חוינציא).

כוס של ברכה וברכת הזימון

הכולם

מאמר

שהוא בינה, משפיע ברכות תחילה לבי הכרובים
 שמתחתיה, שהם ימין ושמאל, חסד וגבורה
 דז"א, וע"כ נרשמו תחילה אלו שני המסובים,
 שהם בחינת חסד וגבורה, לרשום רשימת
 מדרגה עליונה, שהוא ז"א, דהיינו שיאמרו
 ברוך שהוא ז"א, ואח"כ אותו המברך, שהוא
 באמצע, שהוא כנגד ת"ת, שהוא הקו האמצעי,
 לוקח הכל מבין בי' הצדדים, שהם חסד
 וגבורה, וגם, האמצעי, מברך מכאן ולהלאה,
 דהיינו שעונה להם ברוך שאכלנו משלו ובטובו
 חיינו, ומרשום המקום והמדרגה, שהברכות
 יוצאות משם, דהיינו שאומר ברוך, ואז
 מתבשמים יחד בשלום רב, י"ב שבטים
 שלמעלה.

ברכות ומזון מג' האבות, שהם חג"ת דז"א,
 ומאותו מזון שהכוס, שהיא המלכות מקבלת
 אנו אוכלים.

תקפד) ועל דא מסתכלין וכו': ועל כן
 אנו מסתכלים בכוס, ואמרים נברך שאכלנו
 משלו, שפירושנו, נסכים בדעתנו לברך משום
 שאכלנו משלו, ממלכות שה"ס הכוס, דהיינו
 מאותו מזון, שהמלכות לוקחת לזון העולם.
 וע"כ א"צ להזכיר בפה למי מברכים, כי די
 בהסתכלות בכוס.

תקפה) ואינן ענין ואמרין וכו': והם
 עונים ואמרים, לעולם העליון, שהוא ז"א,
 ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו. ועתה
 רושמים ואמרים מדרגה ידועה, שכל המזון
 יוצא ממנה, והיינו שאמרים ברוך. מי הוא,
 ברוך. היינו המלך שהשלום שלו, שהוא מלך
 עליון, דהיינו ז"א, שכל הברכות יוצאות ממנו.
 ומאין לנו שברוך הוא ז"א, כי כתוב, והמלך
 שלמה ברוך, דהיינו מלך שהשלום שלו, שהוא
 ז"א, הוא ברוך.

תקפו) ועל דא אינן וכו': וע"כ אמרים
 בי' המסובים רשימת המקום, שהברכות יוצאות
 משם, דהיינו ברוך, מה שהמברך לא אמר.
 מהו הטעם. הוא משום שהעולם העליון הזה,

פירוש. ששלשה שאכלו, הם רומזים על
 ג' הקוין העליונים, חג"ת דז"א, המברכים
 את המלכות, וז"ס, ששלשה שאכלו מחויבים
 לברך על הכוס. כי הכוס רומזת למלכות.
 ומעוררים בברכת הזמון שג' קוין דז"א
 ישפיעו אל המלכות, והמברך על הכוס, הוא
 כנגד הקו האמצעי, הכולל בתוכו כל ג' הקוין.
 ובי' המסובים העונים לו, הם כנגד בי' קוין
 ימין ושמאל.

ושואל, למה המברך שהוא הקו האמצעי
 אינו

תקפז) ובטובו חיינו, ולא מטובו. דזן בטוב ההוא עלמא תתאה, ת דנפק ממדת הטוב עצמה, דאתקריאת טובו. כד"א, (ט) ופחדו אל ה' ואל טובו, אל ה', דא עלמא תתאה. ואל טובו, דא אילנא דחיי. (ז) ונהרו אל טוב ה', דעל ידו איתזנו ואתנהירו כל עלמין.

תקפח) בעשרה, דהא כלא בהסכמה חדא, מרישא עילאה ועד סופא דכל דרגין, ההוא דמברך, אמר וארשים, נברך לאלהינו.

תקפט) וכן מתמן ולהלאה, כיון דמברך ברכת הזן על מזונא דנפק מגו עלמא עילאה, דאיהו מקור דכלא, אהדר לבתר, ואמר * על ארץ חמדה, רזא דעלמא תתאה. מ"ט. בגין דכל ברכאן אצטריך בקדמיתא לגבי עלמא עילאה, דאיהו מקור דכולא, ולבתר לגבי עלמא תתאה קדישא.

תקצ) כגוונא דא א קדיש, יתגדל ויתקדש שמיא רבא, ההוא שם רבא

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(ה) (הושע ג) נח רצא לך שח פקודי רלב. (ז) (ירמיה ח) נ"א ונפק (מונקאטש). א נ"א מוסיף קדיש דהא (לא) ויקהל תצו בהעלותך קנ. גדולה בקדמיתא לגבי עלמא עילאה ולבתר קדושה לגבי (נ"א) ל"ג לגבי מונקאטש ונ"א לגבי קדושה (הינציא) עלמא תתאה קדישא (כל הדפוסים ומונקאטש בסוגריים וכתב אר"ג).

מאמר

הסולם

כוס של ברכה וברכת הזימון

תקפז) ובטובו חיינו ולא וכו': ואומר, ובטובו חיינו, ולא מטובו. כי ז"א זן בטוב אותו העולם התחתון, שהוא מלכות, היוצא ממדת הטוב עצמה, הנקראת טובו. כמש"א ופחדו אל ה' ואל טובו. אל ה', זהו העולם התחתון, שהוא מלכות. ואל טובו, זהו עץ החיים, שהוא ז"א. ונהרו אל טוב ה', כי על ידו, דז"א, נזונים ומאירים כל העולמות.

תקפח) בעשרה, דהא כלא וכו': בעשרה שאכלו ביחד, שהם כנגד עשר ספירות, נמצא כי כולם הם בהסכמה אחת לברך, מהראש העליון, שהוא כתר, עד סוף כל המדרגות, שהוא מלכות, לפיכך אותו שמברך אומר ורושם, נברך לאלקינו.

תקפט) וכן מתמן ולהלאה וכו': וכן משם ולהלאה. כיון שמברך ברכת הזן, על המזון היוצא מהעולם העליון, דהיינו ז"א, שהוא מקור הכל, חוזר אחר כך, ואמר, על ארץ חמדה, שה"ס העולם התחתון, שהוא מלכות, מה הטעם. הוא, משום שכל הברכות צריכות להיות בתחילה אל העולם העליון, ז"א, שהוא מקור הכל, ואח"כ לעולם התחתון הקדוש, שהוא המלכות.

תקצ) כגוונא דא קדיש וכו': כעין זה הוא בקדיש, שיתגדל ויתקדש שמיא רבא, הוא השם

אינו מזכיר המלה ברוך, המרמז על מקום הברכות שהוא ז"א, אלא שאומר, נברך שאכלנו משלו. וב' המסובים עונים לו ברוך שאכלנו וכו', ומזכירים את מקום הברכות שהוא ז"א, ומשיב, שג' קוין דז"א מקבלים שפעם מן הבינה, והבינה נותנת בעיקר לב' קוין ימין ושמאל דז"א, והקו האמצעי מקבל הברכות מימין ושמאל, ולפיכך אין המברך מזכיר תחילה המלה ברוך, עד שב' המסובים, שהם כנגד ימין ושמאל דז"א אומרים המלה ברוך, שהם כנגד ימין ושמאל המקבלים הברכות דז"א מבינה, ואח"כ גם הקו האמצעי מקבל הברכות דז"א מימין ושמאל, ויכול גם הוא לומר ברוך, וע"כ עונה להם אח"כ גם הוא, ברוך שאכלנו משלו וכו', וכיון שגם המברך אמר ברוך, והמשיכו שלשתם את הברכות ממקום הברכות, שהוא ז"א, אל המלכות, ואז נכללים כולם, דהיינו השלשה שאכלו, שהם סוד ג' קוין, עם הכוס, שהוא מלכות, זה בזה, ואז יש בכל אחד מאלו הד' ג' קוין, וד"פ ג' הם י"ב, וה"ס שורש י"ב שבטים אשר במלכות, וז"ש, וכדין מתבסמין כחדא בשלמא רבא, י"ב שבטין דלעילא, שג' קוין שה"ס המסובין, עם הכוס, שה"ס המלכות נכללים זה מזה, ויוצאים ג' קוין בכל אחד ואחד מאלו הד', והם י"ב שבטים שלמעלה, שבמלכות.

עילאה על כולא, מקורא דחיי, דמיניה נפקין כל ברכאן וכל קדושן, ודא עלמא דאתי. ולבתר משיכו מניה, בעלמא די ברא כרעותיה, עלמא תתאה. בגוונא דא כל ברכאן, חוץ מתפלה בברכות שאדם שוחה בהם, דקא מתחיל מתתא לעילא. תקצא) ברכת הארץ, דא עלמא תתאה, דאתכלל ברזא דברית ותורה. ברית, דא אילנא דחיי. ותורה, עמודא דאמצעיתא. חיים ומזון, דנפקי מעלמא דאתי, למיזן בהו עלמא תתאה.

תקצב) נשים ועבדים וקטנים חייבין בברכת המזון. אבל הם אינן מברכין, דהא תנינן, אוי לו לאדם שאשתו ובניו מברכין לו.

תקצג) ואמר רבי אבא, נשים חייבות במקרא מגילה, אבל הם אינן קוראות לאחרים. אבל חייבות לשמוע הברכה מפי המברך. כעין זה, חייבת האשה לשמוע הברכה מפי בעלה, וחייב בעלה להמתין לה על השולחן, כדי לשמוע מפי המברך.

תקצד) אין שם זכר, קוראים למי שמברך להם. היו נשים הרבה, המברך עליהן, אינו מברך בשם. דתנינן, נשים אינן מצטרפות לזימון. והואיל ואינן מצטרפות לזימון, אין מברכין עליהם בשם, דעיקר ברכת המזון בזכר הוא, ולא בנקבה. אבל מחויבות לשמוע ברכת המזון. ומחויבות במקרא מגילה, לשמוע מפי הקורא.

חלופי גרסאות

ב בדפוי כתוב אמר מ"כ ג"א וז"ל אם היו כולן נשים בסעודה ואין ביניהן איש קוראים למי שמברך להן ועונות אמר. והמברך לנשים אם הוא לבדו אינו מוכיר גברך שנשים אינן מצטרפות לזימון אלא מברך כמו שמברך יחיד בלא זימון דעיקר ברכת המזון בזכר ולי"ג מן אין שם עד הוא ולא בנקבה. ג ג"א בשם המברך עליהם (והניצא)

מאמר ב' כוס של ברכה וברכת הזימון

הסולם

מאמר ב'

אבל הם אינם מברכים בשביל אחרים. כי למדנו, אוי לו לאדם שאשתו ובניו מברכים לו.

תקצג) ואמר ר' אבא וכו': ואר"א, נשים חייבות במקרא מגילה, אבל הן אינן קוראות לאחרים. אבל חייבות לשמוע הברכה מפי המברך. כעין זה, חייבת האשה לשמוע הברכה מפי בעלה, ובעלה חייב לחכות לה על השלחן, כדי שתשמע מפי המברך.

תקצד) אין שם זכר וכו': אם אין שם זכר, קוראים למי שמברך בשבילם. היו נשים הרבה, המברך בשבילם אינו מברך בשם. שלמדנו, נשים אינן מצטרפות לזימון, וכיון שאינן מצטרפות לזימון, אין מברכים בשבילם בשם. כי עיקר ברכת המזון הוא בזכר ולא בנקבה. אבל מחויבות לשמוע ברכת המזון. ומחויבות במקרא מגילה, לשמוע מפי הקורא ברכת

השם הגדול העליון על הכל, מקור החיים שממנו יוצאות כל הברכות וכל הקדושות. וזה הוא העולם הבא, שהוא בינה. ואח"כ ממשיכים המשכה ממנו, בעלמא די ברא כרעותיה, שהוא העולם התחתון, דהיינו מלכות. כעין זה הוא בכל הברכות, חוץ מתפלה בברכות שאדם משתחה בהן, שמתחיל ממטה למעלה. (כמ"ש בזהר תרומה אות קס"ט).

תקצא) ברכת הארץ דא וכו': ברכת הארץ, זו היא העולם התחתון, שהוא מלכות, הנכלל בסוד ברית ותורה. ברית, הוא עץ החיים, דהיינו יסוד. ותורה, הוא העמוד האמצעי, שהוא ז"א. חיים ומזון, הם יוצאים מהעולם הבא, שהוא בינה, לזון בהם העולם התחתון שהוא מלכות.

תקצב) נשים ועבדים וקטנים וכו': נשים ועבדים וקטנים חייבים בברכת המזון.

תקצה) ברכת בנין ירושלים בברכת המזון, דהא אנן מברכי עד השתא למעלה, ויש לברך למטה, ולברך על בנין בית המקדש, דהא משם מזון יוצא לכל העולם. ושאר בני העולם אינן ניזונים אלא משם, מן התמצית. והכל הוא בברכה ראשונה, כלל הכל. ועד הכא ברכת הזימון.

תקצו) ומאן דמברך ברכת המזון, חדי לעילא, וחדי לתתא. ואצטריך לברך בחדוא, וברעותא דלכא, בגין למחדי מדת הטוב, דכתיב ויאכל בועז וישת וייטב לבו. דא היא מדת הטוב. דכתיב, וטוב לב משתה תמיד. אתו חברייא ונשקו ליה, ועבדו חדוה והלולא אחרא, וזמינו לכל בני דוכתא, ושויהו רישא לכולהו.

מאמר חצות לילה

תקצז) ויבא לשכב בקצה הערמה. רבי נהוראי ורבי יהודאי אתו לטבריה, שמעו לרבי שמעון, דאמר להאי קרא, ויאכל בועז וישת כר. וייטב לבו, אכילת חיים של מעלה, ומאינון חיינ חדי ללבנו. וכיון דחדי ליה, מיד ויבא לשכב בקצה הערימה, אלין אבנין טבין, ומרגלין טבין עילאין, דסחרין כורסייא קדישא. כד"א, בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים.

תקצח) ומאי דכתיב, ותבא * בלט ותגל מרגלותיו ותשכב. שכיבת רגלוי, ולא שכיבת לקיבליה, ולא לגביה. ויהי בחצי הלילה, מכאן דעד חצי

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ג ה"ג דפוס ירושלם ג"א לרגלוי (מונקאטש). ד ג"א ל"ג ויהי בחצי הלילה (וויניציא).
 צח ט"ד. ת) (רות ג) לעיל תקלא תקעט תקצו.

ק) (משלי טו) וישב רעב ר) (רות ג) לעיל תקלא תקעט להלן תקצח. ט) (שה"ש ז) ב"ב קד משפטים תקעז ויקהל תסג פקודי תקעט פנחס שפג תק"ח

כוס של ברכה וברכת הזימון

הסולם

מאמר

אחרת, והזמינו לכל בני המקום, ושמנו אותה ראש לכולם.

מאמר חצות לילה

תקצז) ויבא לשכב בקצה הערמה: רבי נהוראי ורבי יהודאי באו לטבריה. שמעו את ר"ש שאמר המקרא הזה, ויאכל בועז וישת וגו'. בועז הוא יסוד דז"א כנ"ל, וייטב לבו, היינו אכילת חיים של מעלה, דהיינו אורות הבינה, שלבו שמח מחיים האלו. וכיון ששמח, מיד, ויבא לשכב בקצה הערמה. ערימה היא האבנים הטובות והמרגליות הטובות העליונות, שה"ס המדרגות דהארת חכמה, המקיפים את הכסא הקדוש. שהוא המלכות. כש"א בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים.

תקצח) ומאי דכתיב ותבא וגו': ומ"ש, ותבא בלט ותגל מרגלותיו ותשכב. היינו שכיבת

תקצה) ברכת בנין ירושלים וכו': ברכת בנין ירושלים שבברכת המזון, פירושה, בי עד עתה, אנו מברכים למעלה, בספירות העליונות, בז"א ובבינה ובמלכות כנ"ל. ויש לברך למטה בעולם הזה, ולברך על בנין בית המקדש, שמשם יוצא מזון לכל העולם, ושאר בני העולם, אינם ניזונים אלא משם, מן התמצית. והכל הוא בברכה ראשונה, שהיא כלל הכל. ועד כאן הוא ברכת הזימון.

תקצו) ומאן דמברך ברכת וכו': ומי שמברך ברכת המזון שמח למעלה ושמח למטה, וצריך לברך בשמחה וברצון הלב כדי לשמח את מדת הטוב, שהיא המלכות, שכתוב, ויאכל בועז וישת וייטב לבו. זו היא מדת הטוב. שכתוב וטוב לב משתה תמיד. באו החברים ונשקו אותה, לאותו בחור, ועשו שמחה וסעודה

לילה לא ידע. ה דאין הקב"ה נכנס לג'ע עם הצדיקים, אלא עד ו אחר חצי הלילה.

תקצט) דהא בראשיתא דליליא, כל נשמתין סלקין, וערימת חטין מתתקנא ז בהון. כד אתפליג ליליא, כדין קלא איתער וקרי, וההוא קלא איתער מסטרא דצפון. וההוא ח שלהובי מטי עד לההוא אתר דאיברי גבר, כדין קרי בחילא. ואיקרי קריאת הגבר. ומאן איהו. גבריא"ל. בטש ההוא שלהובא בגדפוי דתרנגולא דלתתא, וקרא.

תר) כדין עילא ותתא בקיומא דדינא דשמאלא קיימא. וכדין כתיב, (א) ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שוכבת מרגלותיו.

מאמר ג' משמרות הוי הלילה

תרא) ויהי בחצי הלילה. תנן, תלת משמרות הוי הלילה, ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי. ט ובכל משמרה ומשמרה מלאכין ידיעין, ממנן בליליא באילין תלת משמרות.

תרב) במשמרה הראשונה, אינון מלאכין דאמרין שירתא בריש ליליא. ומאי קאמרי. ב) לדוד מזמור לה' הארץ וגו', א) מי יעלה בהר ה'. ה) נקי כפים ובר לבב וגו'.

תרג) בגין דכל נשמתין דבני נשא, נפקו ובעאן לסלקא. כד סלקין

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

א) (רות ג) להלן תרח. ב) (תהלים כד) נח קסת. ה) נ"א ואין (חינציא). ו) נ"א ל"ג אחר (חינציא).
ג) (שם) וירא עו. ד) (שם) וירא צא תזריע סט ז) נ"א ל"ג בהון (חינציא). ח) נ"א שלהובא (חינציא).
ט) נ"א וכל (חינציא).

חצות לילה

הסולם

מאמר

ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שוכבת מרגלותיו.

מאמר ג' משמרות הוי הלילה

תרא) ויהי בחצי הלילה: למדנו. שלש משמרות הוי הלילה, ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי. זבכל משמרת ומשמרת מלאכים ידועים, הממונים בלילה בג' המשמרות האלו.

תרב) במשמרה הראשונה אינון וכי: במשמרת הראשונה, הם המלאכים האומרים שירה בתחילת הלילה. ומה אומרים. לדוד מזמור לה' הארץ וגו' מי יעלה בהר ה'. נקי כפים ובר לבב וגו'.

תרג) בגין דכל נשמתין וכי: משום שכל הנשמות של בני אדם יוצאות בלילה ורוצות לעלות למעלה. כשעולות למקום שהממונים של המשמרת הראשונה עומדים.

יש

שכיבת רגליו, כלומר שהמלכות שכבה למטה מרגליו. ולא שכבה כנגדו ולא אצלו. ויהי בחצי הלילה. מכאן שעד חצי הלילה לא ידע. משום שאין הקב"ה נכנס לג'ע שהוא המלכות, עם הצדיקים אלא עד אחר חצי הלילה.

תקצט) דהא בראשיתא דליליא וכי: כי בתחילת הלילה, עולות כל הנשמות, וערמת חטים, דהיינו מדרגות של המלכות כנ"ל, מתתקנת בהן. כשנחלק הלילה, אז מתעורר קול וקורא, ואותו קול מתעורר מצד צפון. ושלחבת מגעת עד לאותו מקום שנקרא גבר, אז הוא קורא בכח. ונקרא קריאת הגבר. ומי הוא. הוא גבריא"ל. בטש אותה שלהבת בכנפיו של התרנגול שלמטה, והוא קורא. כבר נתבאר כל הענין הזה באורך (בהר ויקרא אות שצ"ה). תר) כדין עילא ותתא וכי: אז למעלה ולמטה נמצא בקיום הדין דשמאל. ואז כתוב,

לדוכתא דאלין ממנן דמשמרה ראשונה קיימין, אית תמן תלת מאה ושיתין וחמש היכלין, כחושבן יומי שתא, וממנן תריסין עלייהו.
 (תרד) אי זכאין אינון נשמתיך, פתחין להון פתחין עילאין. ואי לאו, דחיין לון לבר, ואזלין ומשטטי בכל עלמא, ופגעי באינון רוחין בישין, ואודעיין להון מילין, מנהון כדיבין, ומנהון קשוט. אי זכאן . לאעלא, פתחין להון פתחא, ועאלין וסלקין לדוכתא דאינון אוחרנייתא.
 (תרה) משמרה שנייה, תמן אינון ממנין אחרנין, איקרון אבלי ציון, דקא מתאבלי על חורבן בית המקדש.

מאמר (המשך) חצות לילה

(תרו) ובהוא שעתא דקריאת הגבר, דאיתער ההוא שלהובא דסטר צפון, מההוא אתערו דההוא שלהובא, כד נחתא להאי עלמא, עד גדפי תרנגולא דהאי עלמא, קרי בחיל, ואמר, אתערו לבכיא דבי מקדשא, כל אינון מאריהון דשלום. דכתיב, ה מלאכי שלום מר יבכיון.
 (תרו) מאן דחמא בכיא, ומאן דלא חמא בכיא, כולהו מתכנשין לבכיה דבי מקדשא. מאן חמא ערבוביא דכל חילי שמיא. וכל רתיכין קדישין געו ובכו.
 (תרח) והקב"ה געי ובכי, ובעיט בתלת מאה ו ותשעין רקיעין. וכדין.

חלופי גרסאות

י ה"ג הסלם נ"א מוסיף לאעלא יאות (כל הדפוסים).
 כ נ"א ושבעין (חינצ'א).

מסורת הוהר

ה (ישעיה לג) גח ג להלן איכה סא.

חצות לילה

הסולם

מאמר

הנה מחמת התעוררות אותה השלהבת כשירדת לעולם הזה, עד כנפי התרנגול שבעולם הזה, קורא בכח, ואומר, התעוררו לבכיה על בית המקדש, כל אלו בעלי השלום. שכתוב, מלאכי שלום מר יבכיון.
 (תרו) מאן דחמא בכיא וכי: מי שרואה בוכה דהיינו אותם הראויים לקבל חכמה הנקראת ראייה. ומי שאינו רואה בוכה, דהיינו אותם שאינם ראויים לראיה שהיא חכמה. כולם מתאספים לבכיה על בית המקדש. מי ראה הבלבול שבכל צבאות השמים. וכל המרכבות הקרושות גועות ובוכות.
 (תרה) והקב"ה געי ובכי וכי: והקב"ה גועה ובוכה, ובעט בשיצ רקיעים, ואז, באותה שעה כתוב ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת. האיש, זהו הקב"ה. ששואג ונותן קול על חורבן בית המקדש. ז"ש, ה' ממרום ישאג וממעון

יש שם, שסי"ה היכלות. כמספר ימי השנה. וי"ב ממונים עליהם.
 (תרד) אי זכאין אינון וכי: אם הנשמות זכאיות, פותחים להן פתחים עליונים. ואם לא. דוחים אותן לחוץ. והולכות ומשוטטות בכל העולם, ופוגשים ברוחות הרעות המודיעים להן דברים, שמהם שקר, ומהם אמת. ואם זוכות אח"כ לעלות, פותחים להם פתח, ועולות למקום הנשמות האחרות הנ"ל.
 (תרה) משמרה שנייה תמן וכי: המשמרת השנייה, שם יש ממונים אחרים, הנקראים אבלי ציון, שמתאבלים על חורבן בית המקדש.

מאמר (המשך) חצות לילה

(תרו) ובהוא שעתא דקריאת הגבר, דהיינו בחצות לילה, שמתעוררת אותה השלהבת מצד צפון.
 (דפו"י דף פ"ח ט"א)

בהיא שעתא כתיב, (ו) ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת. האיש, דא הקביה, דשאג ויהיב קלא על חורבן דבי מקדשא. הה"ד, (ז) ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו. (ח) שאוג ישאג על נוהו, דא שכינתא. וילפת, כד"א ילפתו ארחות דרכם.

(תרט) כדין איהו בעט ברקיעין כולהו, וכל חיילין, וכל רתיכין, בכאן ומתאבלן בהוא שעתא. מאי קאמרי. (ט) אלהים באו גוים בנחלתך וגו'. נתנו את נבלת עבדיך וגו'. (י) על נהרות בכל וגו'.

(תרי) וילפת, אמאי. בגין, (י) והנה אשה שוכבת מרגלותיו, שכיבת לעפרא, מהדקא בין רגלין, דא כנסת ישראל. כדין בההיא שעתא איהי איתערת לגביה, והוא שאיל לה, מי את בתי בגלותא. ומי את בשעתא דא.

(תריא) ותאמר אנכי רות אמתך. מרוות בצערין, מרוות מכאובין על בני ; דאינון בגלותא. ועל פלטיין קדישין דאתתריכנא מנייהו, ולא די דאתתריכנא, אלא דמחרפין ומקללין בכל יומא עלייהו, ולית לי פומא בגלותא לאהדרא לון.

(תריב) * (י) ויאמר ברוכה את לה' בתי הטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים אם דל אם עשיר. אמר לה הקביה, ברת, אדכר קדמי, כד דוד משיחי אתתרך מירושלם, והוא אתא עד בחורים, ונפיק שמעי בן גרא מן הימיני לגבי משיחי, (י) וגדיף וקילל לגביה, (י) ושתיק. כהאי גידופא לא הוה גידופא. וקילל ליה קללה נמרצת, ולא (י) חייש לאתבא ליה, (י) ושתיק.

חלוסי גרסאות

מסורת הזוהר

ז נ"א ל"ג שאוג ישאג על נוהו דא שכינתא (חוינציא).
 ח נ"א מוסיף דהא והנה (מונקאטש) נ"א דא והנה
 (חוינציא). נ נ"א ל"ג דאינון (מונקאטש) נ"א גלותא
 ולי"ג דאינון (חוינציא). ט נ"א וגיף (חוינציא). ע נ"א
 ושחקת (מונקאטש). פ נ"א חיישת (מונקאטש). צ נ"א
 ושחקת (מונקאטש).

(ו) (רות ב) לעיל תר. (ז) (ירמיה כה) ויקהל כא
 ויקרא רפט אחרי שכט שלה ואתחנן קצ ז"ח חוקת
 טו איכה נת. (ח) (איוב ו). (ט) (תהלים עט) ויצא לא.
 י (שם קלז) שמות ט ויקהל כ פנחס יז. (כ) (רות ג).

חצות לילה

הסולם

מאמר

(תריא) ותאמר אנכי רות וכו' : ותאמר
 אנכי רות אמתך. רות, היינו שאמרה, רותה
 מצעד רותה ממכאובים על בני שהם בגלות.
 ועל הארמונות הקדושים שגורשתי מהם. ולא
 די שגורשתי, אלא שמחרפים ומקללים אותי
 בכל יום עליהם. ואין לי פה בגלות, להשיב
 להם.

(תריב) ויאמר ברוכה את וגו' : ויאמר
 ברוכה וגו' אחרי הבחורים וגו'. אמר לה
 הקביה, בתי, נזכר לפני, כשדוד משיחי גורש
 מירושלים והוא בא עד בחורים, ויצא שמעי
 בן גרא מן הימיני אל משיחי, וגדף וקילל
 אותו, ושתיק. לא היה גידוף כגידוף הזה,
 וקילל אותו קללה נמרצת, ודוד לא נרגש
 להשיב אותו, ושתיק.

וממעון קדשו יתן קולו. שאג ישאג על נוהו.
 זו היא השכינה, שהיא נוהו. וילפת, הוא כש"א.
 ילפתו ארחות דרכם. שהוא לשון אחיזה.

(תרט) כדין איהו בעיט וכו' : או הוא
 בעט ברקיעים כולם, וכל הצבאות וכל
 המרכבות בוכים ומתאבלים באותה שעה. מה
 אומרים. אלקים באו גוים בנחלתך וגו' נתנו
 את נבלת עבדיך וגו' על נהרות בכל וגו'.

(תרי) וילפת אמאי בגין וכו' : שואל,
 למה וילפת. ומשיב, משום והנה אשה שוכבת
 מרגלותיו, ששוכבת לעפר הגרמס בין רגלים,
 זו כנסת ישראל. דהיינו המלכות. או באותה
 שעה היא מתעוררת אליו, והוא שואל אותה.
 מי את בתי בגלות. ומי את בשעה זו.

תריג) והשתא בגלותא, אוף הכי טיבו וקשוט סגי עבדת עמי, p ואוטיבת
 r דא טיבו בתראה, מההוא קדמאה דהוה מבחורים, ולא s את חיישא למיהך
 בתר חירופין וגידופין דשאר עמין, ת דאינון כההוא מבחורים. אם דל, דא
 אספסינוס דלא בר מלכא הוה. ואם עשיר, דא נבוכדנצר מלכא בר מלכא
 רישא דדהבא.

תריד) וחכמתא דשלמה לגבי שמעי, מאי כתיב « ביה. (z) צא צא איש
 הדמים ואיש הבליעל. פוק פוק תרי זימני, פוק מירושלים, פוק מביתך. אמר
 ליה שלמה אנא לאו הכי אלא בנה לך בית בירושלים וגו', (m) והיה ביום
 צאתך וגו'.

תרטו) ועל דא א"ל הקב"ה, הטבת חסדך האחרון מן הראשון, דאתקיימת
 בקיומא לגבאי, ולא חיישת לחרופא וגידופא דשאר עמין. אבל ליני הלילה,
 הוי השתא בגלותא, ואנהיגי לבניך תמן באורייתא ובעובדין טבין. ואם יסהדן
 עליך עובדין טבין למפרוק לך, ב יפרוק. ואם לאו, וגאלתיך אנכי. חי ה' שכבי
 עד הבקר, עד דייתי צפרא ונהירו דפורקנא.

תרטז) ג בשעתא דאתפליג ליליא, איהי איתערת לגביה, כדין הקב"ה
 אעיל בגינתא דעדן, עם צדיקיא, לאשתעשעא באורייתא בגינתא דעדן, עד
 יומא.

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

(z) (ש"ב טז). (ח) (מ"א ב) משפטים רנה. ק נ"א דאטיבת ול"ג ואוטיבת (מונקאטש) נ"א
 ואוטבא דאטיבת (חינציא). ר נ"א ההוא ול"ג דא
 טיבו (חינציא). ש נ"א אית (חינציא). ת ה"ג הסלם נ"א אינון מבחורים ונ"א אינון דהו (מונקאטש) נ"א
 דאינון מההוא (חינציא). א נ"א ל"ג ביה (חינציא). ב נ"א סריק (חינציא). ג נ"א מוסיף ד"א ליני הלילה
 בשעתא (כל הדפוסים בשם ס"א). ד נ"א מוסיף דאנהיר יומא (חינציא).

חצות לילה

הסולם

מאמר

תריג) והשתא בגלותא אוף וכו':
 ועתה בגלות, אמר לה הקב"ה, עשית גם כן
 חסד ואמת עמי, והטבת החסד האחרון מאותו
 החסד הראשון שהיה בשמעני בן גרא מבחורים,
 שלא פחדת ללכת אחר החירופים והגידופים
 של העמים האחרים, שהם דומים לאותו
 מבחורים. ושיעור הכתוב, לבלתי לכת אחר
 הבחורים, פירושו, לבלי להתרגש מהגידופים
 של האומות הדומות לאותו מבחורים. אם דל,
 זהו אספסינוס, שלא היה בן מלך, ואם עשיר,
 זהו נבוכדנצר, שהיה מלך בן מלך, הנקרא
 הראש דזהב.

תריד) וחכמתא דשלמה לגבי שמעי וכו':
 וחכמת שלמה כלפי שמעי, מה כתוב בו
 בשמעני, צא צא איש הדמים ואיש הבליעל.
 צא צא ב' פעמים, המורה, צא מירושלים צא
 מביתך. אמר לו שלמה, אני איני כך, שלא

מאמר גודל קרוב וגואל רחוק
 תריז) כדין אתי גואל. אימתי. בזמנא דישראל מצלן צלותא, וסמכין
 גאולה לתפלה. וישראל שריין על ארעא קדישא. וכד לא סמך גאולה לתפלה,
 אז לא סמך דא לדא, ואזלת בגלותא.
 תריח) ו והנה הגואל עובר אשר דבר בועז, דא איהו גואל קרוב, יתיר
 קרוב לפורקן, סגי קרוב לעלמא דאתי, ה וימינא עילאה.
 תריט) ויאמר סורה שבה פה פלוני אלמוני. מאי אלמוני. אלמוני ממש.
 דהא כתיב, השיב אחור ימינו. אמאי. אלא, בגין דהא ו עד קץ הימין שכיבת
 לארעא, כדין הוא אלמוני. פלוני מכוסה, גנוז מיומא דאתברי עלמא.
 תרכ) לא אוכל לגאול פן אשחית את נחלתי. מכאן, דתרין משיחין
 אינון, גואל קרוב, וגואל רחוק. גואל קרוב, מסטרא דימינא. גואל רחוק, דא
 משיחא בן יוסף. ז ומאן איהו. יוסף דאקרי צדיק. ודא איהו משיחא דאתי
 ראשון.
 תרכא) לא אוכל לגאול לי, דהא ימינא דאיהו ה לאחורא, דכתיב ו השיב
 אחור ימינו, כתיב ביה, הושיעה ימינך וענני. ועד ו דאתושע דא, לא אוכל
 לגאל לי.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ו (רות ד.) ט (שם.) ט (איכה ב) ויצא שנט ויקהל ה ג"א ימינא (חינציא). ו ג"א ל"ג עד (חינציא).
 קסד ז"ל אחרי כג שה"ש גא תרנח. ז בהגהות דפוס מונקאטש אולי צ"ל ומאן איהו
 משיחא דאתי ראשון דא משיח בן יוסף דאקרי צדיק. ח ג"א מתאחרא (מונקאטש) ג"א מתאחרה (חינציא) ול"ג
 לאחורא דכתיב השיב אחור ימינו. ט ג"א דהושע (חינציא).

גואל קרוב וגואל רחוק

הסולם

מאמר

ומשיב אלמוני ממש, דהיינו איש נעלם. כי
 כתיב, השיב אחור ימינו. למה. היינו כי עד
 קץ הימין המלכות שוכבת לארץ. והימין דהיינו
 החסד, אינו גואל אותה, והוא אז אלמוני.
 פלוני אלמוני פירושו פלוני הנעלם, שהוא
 גנוז מיום שנברא העולם. שאור החסד ששימש
 ביום א' דמעשה בראשית נגנו, ויתגלה לעת
 קץ הימין.
 תרכ) לא אוכל לגאול וגוי: לא אוכל
 לגאול פן אשחית את נחלתי. מכאן משמע,
 ששני משיחין הם, גואל קרוב, וגואל רחוק.
 גואל קרוב הוא מצד ימין, דהיינו אור החסד.
 כנ"ל. גואל רחוק, זהו משיח בן יוסף. ומי
 הוא. הוא יוסף שנקרא צדיק, דהיינו יסוד
 דו"א. ובעוה ה"ס יסוד דו"א, (כנ"ל אות
 תפ"א) וזה הוא המשיח הבא ראשון.
 תרכא) לא אוכל לגאול וגוי: לא אוכל
 לגאול לי. כי הימין שהוא לאחור, שכתוב,
 השיב
 תריז) כדין אתי גואל וכו': אז, בבוקר,
 בא הגואל, שהוא יסוד דו"א. כלומר שאז זמן
 הזווג של ז"א ומלכות. מתי הוא זה. הוא בזמן
 שישראל מתפללים תפלה וסומכים גאולה,
 דהיינו גאל ישראל, לתפלה של שמונה עשרה.
 ואז נבחן שישראל שורים בארץ הקדושה,
 שהיא המלכות. וכשאינו סומך גאולה לתפלה,
 אז אינם סומכים ז"א ומלכות זה לזה. והמלכות
 הולכת בגלות. כלומר, כשהמלכות היא בפרוד
 מ"א, נבחן אצלה לגלות.
 תריח) והנה הגואל עובר וכו': והנה
 הגואל וגוי זה הוא גואל קרוב, יותר קרוב
 לגאולה, יותר קרוב לעולם הבא, שהוא בינה.
 וימין עליון הוא, כי הגואל הזה הוא ימין
 עליון, דהיינו אור החסד, חסד הוא הספירה
 וראשונה אחר הבינה. וע"כ הוא גואל קרוב.
 תריט) ויאמר סורה שבה וגוי: ויאמר
 סורה שבה פה פלוני אלמוני. מהו אלמוני.
 (דפו"י דף ס"ח ט"ב)

תרכב) גאל לך אתה את גאולתי. דהא משיח בן יוסף אתי ויפרוק קדמאה, לבתר אתערא ימינא גניזא, דאיהו גנוז לתרין צדיקים הללו, צדיק וצדק. ועל דא תנינן, דאיהו גניז לצדיקים. ובזה יקומון ויתחברון בתיאובתא בגניזא, למיעבד איבין ופירין בעלמא, וכדין ימין ה' רוממה.

תרכג) ויאמר הגואל לבועז קנה לך וישלוף נעלו. כד"א (ג) שלף ויצא מגוה. כ באיתערו דברית משתעי, ובלשון כ כבוד. דכיון דאיתער ימינא לגבי צדיק, מיד וישלוף נעלו. ה אתערו דיליה (* לגבי עלמא תתאה. ו כדין איתער למעבד איבין בעלמא, בחילא דההוא גואל קרוב. ואתער ליה לגבי עלמא, ואמר קנה לך.

תרכד) ע"כ רזין דמגילה זו. אתו רבי נהוראי ורבי יהודאי, ונשקו ראשיה וידוי. אמרו ודאי נהירו דסיני ה הכי נמי קמיה, בוצינא דנהורא איהו. תרכה) וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל. רבנן פתרי קרא, ואמרו, ו דכתיב, (ו) לפנים הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים. כשברא הקב"ה עולמו, לא ברא אותו אלא עם התורה. והתורה היתה אלפים שנה קודם שנברא העולם. דכתיב, (ז) ואהיה שעשועים יום יום.

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

י ג"א מוסיף מגוה שלף איש זה משה (וינציא).
ב ג"א דאיתערו בברית (וינציא). ל ג"א כבד (וינציא).
מ ג"א ל"ג אתערו (וינציא). נ ג"א ל"ג מן כדין עד
ואתער (מונקאטש) ג"א בחילא דההוא גואל קרוב
באדין אתער למיעבד איבין בעלמא (וינציא). ס ג"א
מוסיף בטינרא עלאה הכי (וינציא). ע ג"א מוסיף
האי דכתיב (מונקאטש).

פ (רות ד). צ (איוב כ). ק (רות ד) חוקת ה
כי תצא צט ת"ז תכ"א ס: תכ"ו עב. בהשמטות
ת"ב קלט. להלן תרמ. ר (תהלים קב) להלן תרלח.
ש (משלי ח) הקסה"ז ע"ב ז"ח כראשית רצה
תק"ח קטו ט"ב.

מאמר

הסולם

גואל קרוב וגואל רחוק

כיון שנתעורר הימין, שהוא אור החסד, אל הצדיק, שהוא יסוד דו"א, מיד, וישלוף נעלו. שהוא ההתעוררות שלו לעולם התחתון, שהוא המלכות. ואז נתעורר לעשות פירות בעולם בכח אותו הגואל הקרוב, שהוא חסד, שהעירו אל העולם שהוא המלכות, ואמר לו, קנה לך. תרכד) ע"כ רזין דמגילה זו וכי: עד כאן הם הסודות של המגילה הזו. באו ר' נהוראי ור' יהודאי ונשקו ראשו וידיו. אמרו, ודאי, האור של סיני הוא ג"כ לפניו. הוא הגר המאיר.

השיב אחר ימינו, כתוב בו, הושיעה ימינך וענני, ועד שיושע זה, לא אוכל לגאול לי. תרכב) גאל לך אתה את גאולתי: כי משיח בן יוסף, שהוא יסוד דו"א, יבא ויגאל תחילה, ואח"כ יתעורר אור הימין הגנוז. דהיינו האור הראשון ששימש ביום א' דמעשה בראשית, שהוא גנוז לב' הצדיקים האלו, צדיק וצדק, דהיינו ליסוד דו"א שנקרא צדיק, וליסוד המלכות שנקרא צדק, ועל זה למדנו, שהוא גנוז לצדיקים. ובזה יקומו ויתחברו בתשוקה בגניזה לעשות אבים ופירות בעולם. ואז ימין ה' רוממה.

תרכג) ויאמר הגואל לבועז וגו': ויאמר הגואל לבועז קנה לך וישלוף נעלו. הוא כש"א שלף ויצא מגוה. והמדובר הוא בהתעוררות הברית, ומדבר בלשון כבוד. כי (דסו"י דף ס"ח ט"ב *) (ט"ג)

תרכה) וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל. החכמים פתרו הכתוב, ואמרו, שכתוב, לפנים הארץ יסדת ומעשה ידיך

מאמר האותיות שבאו לברוא בהן את העולם
 (תרכו) דתנינן, כשברא הקב"ה את עולמו, הכין את התורה. דכתיב, (ח) אז
 ראה ויספרה וגו'. וברא בה העולם, ואח"כ גנזה. עד שברא אדה"ר, ולימדה לו.
 דכתיב, (ט) ויאמר לאדם וגו'.
 (תרכז) באותה שעה, עמדו כל האותיות לפניו, זאת אומרת, בי יברא
 הקב"ה את עולמו, וזאת אומרת, בי יברא הקב"ה עולמו. עמדו לפניו כל
 האותיות למפרע, בתש"ר.
 (תרכח) פ באה ת', ואמרה לפני הקב"ה, רבש"ע, רצונך לברא בי את
 עולמך, שאני חתימת כל הַ האותיות, ועוד ששמך הוא אמת בי נחתם. א"ל, לא.
 אינך כדאי לברוא כך את עולמי, שבך עתידין כמה צדיקים מבני למות. דכתיב,
 (י) והתוית ת"ו על מצחות האנשים וגו'. ומיד יצאה לפניו בפחי נפש.
 (תרכט) עמדה שיין לפני הקב"ה, ואמרה לפניו, רבש"ע, רצונך לברוא בי
 את העולם, ששמך שהוא שדי חתום בי. אמר לה, לא איברי כך את עולמי.
 (תרל) ק עד שבאו ק"ר מחוברים יחד, אמר, לא איברי בהם את עולמי. וכן
 באו לפניו כולם, עד כ"ף.
 (תרלא) כיון שירדה כ"ף מעל הכתר, נודעזעו הכתר, ונודעזעו שמונים
 אלף רבוא מרגליות הקבועים בכתר. אמר להם הקב"ה, למה אתם מזדעזעים.
 אמרו, רבש"ע, כל טובינו, וכל כבודינו, אינו אלא באות כ"ף. ועכשיו ירדה
 מעלינו.
 (תרלב) אמרה לפניו, רבש"ע, רצונך לברוא בי את עולמך, שאני אות
 של כבודך. גער בה הקב"ה, אמר, כ"ף כ"ף, חזור למקומך, ולא ישאר הכתר

חלופי גרסאות

מסורת הוזהר

פ ג"א ל"ג באה (וינציא). צ ג"א הבריות (כל הדפוסים
 בשם ס"א). ק ג"א עד שבאה (וינציא) ג"א מן עד
 שבאו עד וכן בסוגריים (כל הדפוסים).
 (ח) (איוב כח) הקסה"ז ע"ב ז"ח תשא נו איכה כד.
 (א) (שם) לך עז מקץ קלא ז"ח בראשית תשמד.
 (ב) (יחזקאל ט) נח רפח וירא ק ויגש ג.

האותיות שבאו לברוא בהן את העולם

הסולם

מאמר

(תרכח) באה ת' ואמרה וכו': הפירוש,
 תמצא לעיל בהקסה"ז אות כ"ג.
 (תרכט) עמדה שיין לפני וכו': את
 הפירוש תמצא לעיל בהקסה"ז אות כ"ד.
 (תרל) עד שבאו ק"ר וכו': הפירוש
 תמצא לעיל בהקדמת ספר הוזהר, מאות כ"ד
 עד אות ל'.
 (תרלא) כיון שירדה כ"ף וכו': הפירוש
 תמצא בהקסה"ז אות ל"א.
 (תרלב) אמרה לפניו רבש"ע וכו': הפי'
 תמצא בהקסה"ז אות ל"א.

ידיך שמים. כשברא הקב"ה עולמו לא ברא
 אותו אלא עם התורה. והתורה היתה אלפיים
 שנה קודם שנברא העולם. שכתוב, ואהיה
 שעשועים יום יום. ויומו של הקב"ה הוא אלף
 שנה, שנאמר כי אלף שנים בעיניך כיום
 אחמול כי יעבור, (תהלים צ').
 מאמר האותיות שבאו לברוא בהן את העולם
 (תרכו) דתנינן כשברא הקב"ה וכו':
 א"צ פירוש.
 (תרכז) באותה שעה עמדו וכו': את
 הפירוש, תמצא לעיל בהקדמת ספר הוזהר אות
 כ"ב וכ"ג.

שלי גרוע, ו ולא אברא בך את עולמי, שבך עתידין ליכשל כמה אלפים מישראל. שנאמר, ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש. מיד חזרה מלפניו בפחי נפש, וכן כולם.

תרלג) עד שבאה ב"ת, ואמרה לפניו, רבש"ע, רצונך לברוא בי את עולמך, שאני אות של ברכה, ובי מברכין אותך בניך ישראל העתידים לבא בעולם, ואומרים בא"י. אמר לה הקב"ה, בך ודאי איברי את עולמי, ואת ראויה לך.

תרלד) עמדה אות אלף, ולא נכנסה לפניו. א"ל הקב"ה, אל"ף אל"ף למה לא תכנסי כשאר כל האותיות שנכנסו לפני. אמרה לפניו, רבש"ע, מפני שראיתי כל האותיות שנכנסו לפניך, שיצאו בפחי נפש. וכבר נתת לאות ב"ת רשות, שתברא בה את עולמך, ואין ראוי למלך המלכים, למי שנתן מתנה, להעבירה ממנו, ולפיכך עמדתי במקומי. אמר לה הקב"ה, הואיל וכך הוא, את תהי ראשונה לכל האותיות. בך אני מתעלה, להקרא בך שמי אחד.

תרלה) ו בתורה היה משגיח הקב"ה, ובורא את העולם. והא באות ב' בלבד ברא את העולם, ואת אמרת בתורה כולה ברא את העולם.

תרלו) אלא מלמד, שעשה הקב"ה לאות בית, כמין קומטרא דאסקופא זו, וכל האותיות באות ומראות בה את כחן, וכל האותיות * עמדו בה. לפיכך, בתורה נמש השגיח הקב"ה, וברא את עולמו.

תרלז) רב הונא אמר, בא וראה, שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, אע"פ שהאותיות נכנסו למפרע, תש"ר, והדיחן מלפניו, ונתן הקב"ה הכבוד לאות ב'.

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

ג) (שמות לב) בלק קעד פנחס תע תעג. ד) (משלי ח) ו ג"א של (חוינציא). ש ג"א וכי בתורה היה משגיח ב"א רטז.
ברא את העולם ואת אמרת (חוינציא). ת ג"א והלא (מונקאטש). א ג"א ל"ג כמין (חוינציא). ב ג"א אלא להראות בה כחו (חוינציא בשם ס"א). ג ג"א בתורה השגיח מ"ש וברא הקב"ה (חוינציא). ד ג"א מוסיף עולמו הה"ד ד) ה' קנני ראשית ד. כו (חוינציא).

מאמר

הסולם

האותיות שבאו לברוא בהן את העולם

קמטריא (מלכים ב' י' כ"ב) אסקופא הוא כמו אסקופי, שפירושו כיסוי וחפוי מלמעלה כמו אסקפי של בת שבע (מדרש תהלים ג' א') שפירושו עגלה מכוסה מלמעלה.

תרלז) רב הונא אמר וכו': רה"א בוא וראה, שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה. כי אע"פ שהאותיות נכנסו למפרע תש"ר וכו' והדיחן מלפניו, ונתן הקב"ה הכבוד לאות ב', לברוא בה את העולם, כשבא לברוא את עולמו, בא וחבר אותן לאות ב', שכתוב בראשית, שהיא אותיות תש"ר ואת א' ואת י' שהן נצטרפו עם האות ב'.

תרלג) עד שבאה ב' וכו': הפירוש תמצא בהקס"ז אות ל"ז.

תרלד) עמדה אות אלף וכו': הפירוש תמצא בהקס"ז אות ל"ח.

תרלה) ובתורה היה משגיח וכו': א"צ פידוש.

תרלו) אלא מלמד שעשה וכו': ומשיב, אלא מלמד שעשה הקב"ה את האות ב', כמין ארון המכוסה מלמעלה, וכל האותיות באות ומראות בה את כחן, דהיינו שמתחברות עם הב' בדרך הצירוף. וכל האותיות עמדו בה. לפיכך בתורה ממש השגיח הקב"ה, וברא את עולמו. קומטרא פירושו ארון בגדים, כי על מלתחה מתרגם

כשנא לברא את עולמו, בא וצרפן לאות ב', דכתיב בראשית. הרי לך תשיר, ואות א', ואות יר"ד, נצטרפו עמה.

תרלח) ואות ב' נטלה כל האותיות עמה, והקב"ה ברא בהם את עולמו. והאותיות כולם נקראו לפניו. מ"ט. מפני שנבראו אלפים שנה קודם שנברא העולם. ובתורה שנקראה לפניו, ברא הקב"ה את עולמו. הה"ד, ה) לפניו הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים.

תרלט) רבי חנינא אומר, מאותם דברים שעלו במחשבה, קודם שנברא הקב"ה את עולמו. ישראל ה עלה במחשבה, מפני ו שהוא ראוי לקבל התורה. וכל האותיות נכתרו בראשו. כיון שעלה במחשבה, כביכול, עמד הקב"ה, וחקק בו את התורה, וכל האותיות ז נכתבו בראשו.

תרמ) ועליו נתקיימה התורה. הה"ד ו) וזאת לפניו בישראל. ואין זאת אלא התורה, ה שהיא קודם לישראל, לפניו אלו האותיות. והכל היה חקוק ונרשם בישראל.

מאמר וזאת התעודה

תרמא) וזאת התעודה, זו תלמוד ירושלמי. דכתיב, ז) צור תעודה חתום תורה בלימודי. בא"י, שם נקראו למודי ה', ושם היו, ולא בח"ל. וכתוב, ח) לתורה, ולתעודה. ועל התמורה, זו תלמוד בבלי, שפלפלו בלשון. יהדת, והכל היה לפני הקב"ה, קודם שברא העולם.

תרמב) לקיים כל דבר, זה ברית מילה, שהוא קיום כל התורה. שלף איש נעלו, זו מצות חליצה. ונתן לרעהו, י) מצות יבום. כ מכאן אמר רבי עקיבא

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

ה) (תהלים קב) לעיל תרכה. ו) (רות ד) לעיל תרכה. ה ג"א עלו (חינציא). ו ג"א שהן (כל הדפוסים בשם ז) (ישעיה ח) צו קפד אמור מג נז כי תצא ק. ס"א). ז ג"א נכתרו (כל הדפוסים בשם ס"א). ח ג"א מונקאטש כל אות זאת היא בסוגריים ובהגהות דפוס מונקאטש כתוב שבספר נחל אשכול מביא בשם לקוטי תורה כ"י שחסר כמה תיבות וכצ"ל על הגאולה זה ספרי גביאים ועל התמורה זה תלמוד בבלי שפלפלו בלשון יהדת וזאת התעודה בישראל זה תלמוד ירושלמי דכתיב צור תעודה חתום תורה בלמודי ושם היו ולא בח"ל וכתוב לתורה ולתעודה והכל היה לפני הקב"ה קודם שברא העולם. י ג"א והדת (חינציא). כ ה"ג כל הדפוסים בשם ס"א ג"א ל"ג מן מכאן עד וזאת (כל הדפוסים).

וזאת התעודה

הסולם

מאמר

תרלח) ואות ב' נטלה וכו': א"צ התעודה זו תלמוד ירושלמי. שכתוב, צור תעודה חתום תורה בלמודי. בארץ ישראל, פירוש. תרלט) רבי חנינא אומר וכו': א"צ שם נקראו למודי ה', ושם היו, ולא בחוץ לארץ. פירוש. תרמ) ועליו נתקיימה התורה וכו': תלמוד בבלי, שפלפלו בלשון יהודית. דהיינו ששינו הלשון לארמית. והכל היו לפני הקב"ה קודם שנברא העולם.

תרמב) לקיים כל דבר וכו': א"צ

פירוש.

מאמר וזאת התעודה

תרמא) וזאת התעודה זו וכו': וזאת

אמר

(דפו"י דף פ"ח ט"ד)

מצות חליצה קודמת למצות ייבום. ז וזאת התעודה בישראל, ח מכאן אמר רבי עקיבא, מיום שחרב בית המקדש, נגדעו אלופי עצה, והדעות משובשות, והלב אינו קיים על בוריו, והולך נ הכל אחר ס מראית העין.

מאמר מצות יבום

תרמג) אמר רבי יודאי, מצות יבום משובחת. והמקיים מצות ייבום לשמה, נעשה שותף ט להקב"ה. ט והמקיים מצות ייבום לשמה גדול הוא מיחזקאל, דכתיב, ט ויהי קול כהנבאי והנה רעש, שנבואתו היתה ברעש ולא בנחת.

תרמד) ר' חנינא אמר, גדולה מצות יבום, שהמקיים מצות יבום לשמה, נעשה שותף להקב"ה. ז דכתיב, ז ולא יכרת שם המת. וכתיב, ז ולא יכרת לך איש וגו'.

תרמה) רבי חנינא לטעמיה, ונתן לרעהו, זו מצות יבום. מאי ונתן לרעהו. אמר רבי חנינא, משל לאדם שהיה טועה במדבר, במקום לסטים וחיות. כיון שראוהו לסטים טועה, עמדו עליו, והכוהו, וקפחו כל שכרו וכל עמלו.

תרמו) שמע חבירו, זיין עצמו, והלך והוציאו מידם, ערום מכל. מה עשה, בנה לו בית, ונתן לו מתנות, ועשה לו מלבושים אחרים ונתן לו. בא ולבש אותם המלבושים, וישב באותו הבית, והתחיל להרויח כבתחלה. ודא ונתן לרעהו ודאי. תרמז) וזאת התעודה בישראל, ולא בעובדי כוכבים, שלא נתנה להם מצוה זו. ט ועליהם כתיב, ז יאבדו מארעא ומן תחות שמיא אלה. ח ואין להם תקומה, לא בעוה"ז, ולא בעוה"ב. דכתיב, ט מתים בל יחיו רפאים בל יקומו וגו'.

מאמר שבע ברכות

תרמח) ז ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן ה' את האשה

מסורת הזוג

חלופי גרסאות

ט (יחזקאל לו) פנחס קס ואתחנן קמח ת"ז תכ"א
 סג. תס"ט קה: בהשמות ת"ג קמ. ז"ח בראשית
 תשצב. י' (רות ד) להלן תרפו. כ (מ"א ח).
 ז (ירמיה י) הקס"ז קנא ב"ב שמג. ט (ישעיה כו)
 ב"א רל ויקהל צד. ז (רות ד) ואתחנן קכו.
 ח (וינציא). ט ג"א ל"ג לשמה (וינציא). ז ג"א מוסיף דכתיב הכא ולא יכרת שם המת וכתיב התם
 (מונקאטש). ט ג"א ל"ג מן ועליהם עד סוף האות (מונקאטש). ת ג"א שלא נתן (וינציא).

מצות יבום

הסולם

מאמר

תרמג) אמר רבי יודאי וכו': א"צ ושדדו כל אשר לו. ואחיו המיבם את אשתו פירוש.

תרמד) ר' חנינא אמר וכו': א"צ דומה לאותו אדם שהוציאו מרשות הלסטים ובנה לו בית ונתן לו מתנות וכו'.

תרמז) וזאת התעודה בישראל וכו': תרמו) ר' חנינא לטעמיה וכו': א"צ פירוש.

תרמו) שמע חבירו זיין וכו': א"צ פירוש. ודא ונתן לרעהו ודאי. פירוש. המת בלא בנים. דומה כמו שליסטים עמדו עליו.

מאמר שבע ברכות
 תרמח) ויאמרו כל העם וגו': א"צ פירוש.

הבאה אל ביתך כרחל וכלאה וגו'. מכאן, דאין * מברכין שבע ברכות, אלא לבתולה שנקראת כלה. דכתיב, ^ט כי יבעל בחור בתולה וגו', ומשום חתן וגו'. תרמט) אבל אלמן ואלמנה, מברכין להו כעין שבעה ברכות. כענין בועז ורות. * דאמר ר' חנינא בועז ורות אלמן ואלמנה הוו, וברכו לה כעין שבעה ברכות, דשבח בתולה על ^ב בעולה בברכות ובמתנות. זו נקראת כלה, וזו לא נקראת כלה, דכתיב כי יבעל כו' ומשום חתן על כלה.

תרנ) ^ג כעין שבעה ברכות שברכו לבעוז. מאן אינון. הה"ד, ויאמר כל העם אשר בשער וכל הזקנים עדים. א', יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך. ב', כרחל. ג', וכלאה. ד', אשר בנו שתיהן את בית ישראל. ה', ועשה חיל באפרתה. ו', וקרא שם בבית לחם. ז', ויהי ביתך כבית פרץ.

תרנא) ובגין יקרא, מברכין בורא פרי הגפן לאלמן ולאלמנה כבתולה. וכוללין ברכה זו באמצע. ולבסוף חותם המברך, אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה וגו', משום יקרא דידהו, דאית ביה עשרה ^ד אמונים, כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם.

תרנב) רבי יודאי אמר, שבעה אינון, ששון ושמחה ^ה חד. חתן תרי. וכלה תלת. גילה ורינה ד'. דיצה ותדוה חמש. אהבה ואחוה שש. שלום וריעות שבע.

תרנג) רבי חנינא, פריש כל חד וחד על קיומיה, ששון חד. שמחה ב'. חתן ג'. וכלה ד'. ומוסיף, גילה ה'. דיצה ו'. אהבה ז'. ואחוה ח'. שלום ט'. ורעות י'. דהא אינון עשרה, כנגד מאמרות, שבהן נברא העולם. ואית בברכה זו ה' קולות, שבהן נתנה התורה. וכולן יורשת כלה בתולה בברכות. דהא היא ראויה. ואלמנה אינה ראויה.

תרנד) כל העם אשר בשער, זו סנהדרי גדולה, שהיו שם. כמד"א, ^ט מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער. והזקנים עדים, אלו ת"ח והפרנסים. וכולן ברכו ברכה זו להם, דהא פרנס הדור היה, ומנו. אבצן מבית לחם.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

^ט (ישעיה סב). ע) (ש"ב כג) נח כד ז"ח רות קיט. א נ"א ל"ג דאמר ר' חנינא בועז ורות (חינציא). ב נ"א בעלה (חינציא). ג נ"א כענין (חינציא). ד נ"א אמנים (כל הדפוסים בשם ס"א). ה נ"א ל"ג מן חד עד סוף האות (מונקאטש) נ"א תרין זתן וכלה תלת אהבה ואחוה ושלום ורעות שבע (חינציא). ו נ"א מוסיף גילה רינה דיצה ותדוה אהבה אחוה שלום וריעות (כל הדפוסים בשם ס"א).

שבע ברכות

הסולם

מאמר

תרמט) אבל אלמן ואלמנה וכו': א"צ פירוש.	תרנב) רבי יודאי אמר וכו': א"צ פירוש.
תרנ) כעין שבעה ברכות וכו': א"צ פירוש.	תרנג) רבי חנינא פריש וכו': א"צ פירוש.
תרנא) ובגין יקרא מברכין וכו': א"צ פירוש.	תרנד) כל העם אשר בשער וכו': א"צ פירוש.

מאמר נשמתו של אדם פקדון בידו

תרנה) ו ותקראנה לו השכנות שם לאמר יולד בן לנעמי. רבנן פתרינ קרא, בהאי. דכתיב, (ז) אם חבל תחבול שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו. האי קרא בנשמה של אדם מדבר, בזה ז העולם. מלמד, שנשמתו של אדם יוצאת בכל לילה ולילה, והקב"ה ממשכן אותה, ולמחרתה משיב אותה לחיקו של אדם.

תרנו) לפיכך צריך האדם להפקיד ח נשמתו ליוצרו, וקורא חד פסוקא דרחמי, כגון (ק) בידך אפקיד רוחי פדית אותי ה' אל אמת. והואיל והיא בפקדון, אע"פ שהיא מחוייבת בכמה חובות, וקב"ה משיב אותה לחיקו של אדם. תרנוז) כענין זה, צריך להתנהג במידותיו של הקב"ה, וללכת בדרכיו. דכתיב, (ר) והלכת בדרכיו. ש שהרי נשמתו פקדון בידו שהיא מתחת כסא הכבוד והוא נוצר מטפה סרוחה הרי פקדון. נשמתו בידו.

תרנח) וכתיב אם חבול תחבול שלמת רעך, אם חבלת מעשיך, ולכלכת נשמתך, שהוא מאור לבושו של הקב"ה, שהוא רעך וריע איך. עד בא השמש, כשיגיע זמנך להפטר מהעולם, תשיבנו לו. דכתיב, (ס) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. תנה לו, כמו שנתנה לך.

תרנט) אם * חבול תחבול. אם חבל אדם מעשיו, לאחר כן כשהגיע שעתו, מרוב חובותיו לקונו, חובל את שלו, ונוטל נשמתו.

תרס) לפיכך כתיב, לא תחבול בגד אלמנה. מ"ט. הואיל ומשכונתו בידו של מקום, אין צריך למשכן אותה פעם אחרת. דכתיב, (ח) לא תקום פעמים צרה. כל הנפשות בידו של הקב"ה, אם זכו, נכנסות במחיצתן של הצדיקים בגן עדן. לא זכו, נכנסו בגיהנם.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(ז) רות ד) ת"ז תל"א עה: ז"ח תצא יו להלן תרפה. (ז) (שמות כב) ת"ז בהשמטות ת"ה קמב. (ק) (תהלים לא) משפטים קכה. (ר) (דברים כח) האוינו יד. (ס) (קהלת יב) לך צט. (ת) (נחום א) תולדות סז חוקת נה בחיג צ"ב.

ז נ"א מוסיף העולם ובגופו כשהולך לבית עולמו. בנשמה [נ"א בנשמתו וינציא] בזה העולם (חינציא מונקאטש). ח נ"א מוסיף נשמתו בפקדון (חינציא). ט נ"א ל"ג מן שהרי עד לאחר כן שכאות תרנ"ט. י נ"א בידו נשמתו (חינציא) נ"א ל"ג בידו (מונקאטש).

נשמתו של אדם פקדון בידו

הסולם

מאמר

תרנה) ותקראנה לו השכנות וכו': א"צ פירוש.	תרנה) ותקראנה לו השכנות וכו': א"צ פירוש.
תרנו) לפיכך צריך האדם וכו': א"צ פירוש.	תרנו) לפיכך צריך האדם וכו': א"צ פירוש.
תרנוז) כענין זה צריך וכו': א"צ פירוש.	תרנוז) כענין זה צריך וכו': א"צ פירוש.

מאמר פעמים שלש עם גבר

תרסא) רבי נחוניא בר יוסי אמר, מקום נתבצר להם לרשעים בגיהנם, ומשם יוצאות ומשוטטות נפשותם בעולם, ואין להם מנוחה, וחזרת לגיהנם, ובאות לאחרי כן, ונדחות משערי חיים, וחזרות לעולם. ומאן אינון. אותם שהפגינו את בריתם. ולא נתעסקו בפריה ורביה.

תרסב) עד שבא הקב"ה, ובונה אותם, ושותל ונוטע אותם בעולם. משל, לאדם שנטע אילן, ראה שלא הצליח, עוקרו ושותלו במקום אחר. וכן פעמים רבות. דכתיב, « הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר.

תרסג) על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו. ד' פתחים בשמים, ובכל פתח ופתח ממונים. ה' הראשונים רחמנים, ועקרו ושתלו במקום אחר. אם שב בתשובה, הראשונים הרחמנים אומרים לו, צא מן הפתח הזה, ונעזור לך שתצא מן הפתח הזה.

תרסד) כדוגמא זו השניים והשלישים, אם ישוב בתשובה, וירויח כבתחלה. הרי הראשונים שניים ושלישים נעשו כולם רחמנים, ויוציאוהו. אבל אם יבא לפתח הרביעי, לא יצא נ לעולם. שנאמר, על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו. ואינון אותם שהפגינו ברית קודש.

מאמר מצות פריה ורביה

תרסה) מ"ט. דתנינן, א"ר יוסי א"ר יודא, מפני שממעט את הדמות. ומנדין אותם בעה"ב, ומתמעטין מעשיהם לפני המקום. ועליהם כתיב, א ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות. שכל הפוגם בריתו, כביכול, כאלו פוגם במקום אחר.

תרסו) רבי יוסי פתח, א אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם וגו'.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

כ ג"א נפשותם בסוגריים (כל הדפוסים). ל ג"א מוסיף ד' פעמים חזור האדם ד' (כל הדפוסים בסוגריים). מ ג"א הראשון רחמני (וינציא). נ ג"א ל"ג לעולם (וינציא).

א) (איוב לג) משפטים שעג. ב) (עמוס ב) פנחס נ ת"ז תל"ב עו: תסיט קיד: ז"ח וישב לח. ג) (ישעיה סו) כ"ב תמח. ד) (תהלים כז) ב"א קצה וירא תכת וישב קפה בהשמטות ח"א רנג. דפו"י בהשמטות ח"ג שח. דפו"י להלן תרסח.

פעמים שלש עם גבר

הסולם

מאמר

תרסד) כדוגמא זו השניים וכו': א"צ פירוש.

תרסא) ר' נחוניא בר יוסי וכו': א"צ פירוש.

מאמר מצות פריה ורביה

תרסה) מ"ט דתנינן אמר וכו': א"צ פירוש.

תרסב) עד שבא הקב"ה וכו': עד שבא הקב"ה ובונה אותם וכו' היינו שמחזירם לגלגול לעולם הזה. א"צ פירוש.

תרסו) רבי יוסי פתח וכו': א"צ פירוש.

תרסג) על שלשה פשעי ישראל וגו': א"צ פירוש. ועקרו ושתלו במקום אחר, היינו שמתגלגל לעולם הזה.

אלא

במתעסק בפריה ורביה הכתוב מדבר. מאי לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער.

תרסז) אלא בזמן שהאדם יוצא מן העולם הזה, ונפשו באה ליכנס במקום הראוי לה, כמה מלאכי חבלה עומדים מצד זה ומצד זה, וכמה מלאכי שלום עומדים מצד זה ומצד זה, זכה, מקדימים לו מלאכי שלום, ואומרים לו שלום בואך. לא זכה, מלאכי חבלה מקדימים לו, ואומרים ה) או לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו.

תרסח) ומאן איהו. מי שלא נתעסק להניח בן בעה"ז. שכל המניח בן בעה"ז, ומלמדו תורה ומעשים טובים, אין מלאכי חבלה וגיהנם שולטין בו. הה"ד, ו) לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער, אלו מלאכי חבלה, שאינם יכולים לשלוט עליו.

תרסט) שלא יאמר אדם, הרי תורתי ומעשים טובים מגינים עלי, ולא אתעסק בפריה ורביה. אלא אע"פ שיש בידו תורה ומע"ט, אינו נכנס במחיצתו של הקב"ה, ואין לו חלק לעולם הבא.

תרע) כגון חד מחברנא, דאפקוה מתליטר תרעין דההוא עלמא, דאלמלא קליה דרבי יודא חסידא, אתטריד מתרין עלמין. שהרי אין לך אדם בעל תורה ומעשים טובים כחזקיה מלך יהודה ע"ה, וכתיב ביה, ט) כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה, כי מת אתה בעולם הזה, ולא תחיה בעולם הבא. (תרעא) * רבי יוחנן הוה דרש, ט) בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך וגו'. צריך להתעסק בעולם הזה בפריה ורביה, בבחרותו ובזקנותו, דלא ישתביק מיניה. אע"פ דאיהו סבא, לא יסלק גרמיה. מאי טעמא. כי לא תדע איזה יכשר הזה או זה וגו'.

תרעב) רבי יוחנן קשישו יומי, ותקיפו עיניו ס מלאסתכלא, וחולשא תקיף עלוי. קם ואמר, ט) מה אנא לעלמא דאתי, דקא הוי לי בנין ומיתו. פ אמרו

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

ה) (ישעיה ג) ב"ב שלו ויחי קצא שמות קעג. ט נ"א מאסתכלא (וינציא). ט נ"א מת (מונקאטש).
ו) תהלים קכז) לעיל תרסו. ז) (ישעיה לח) נח קמו ויחי שפז תרומה תחצט. ח) (קהלת יא) וישב קפא ז"ח אחרי עת.

מאמר

הסולם

מצות פריה ורביה

תרסז) אלא בזמן שהאדם וכו': א"צ פירוש.
תרסח) ומאן איהו מי וכו': א"צ פירוש.
תרסט) שלא יאמר אדם וכו': א"צ פירוש.
תרע) כגון חד מחברנא וכו': א"צ פירוש.
תרעב) רבי יוחנן קשישו יומי וכו': רבי ר"י היה דורש, בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך וגו'. שצריך לעסוק בעולם הזה בפריה ורביה בבחרותו ובזקנותו. שלא יהיה עזוב ממנו. ואע"פ שהוא זקן לא יפרוש עצמו. מהו הטעם. הוא. כי לא תדע איזה יכשר, זה או זה.
תרעב) רבי יוחנן קשישו יומי וכו': רבי

ליה, רבינו, מימך אנו שותים, כמה בנין ז את שבקת דאתקיפו לך לעלמא דאתי, לא נח דעתיה.

תרעג) עד שהאיר הקב"ה את עיני דחד סבא, קם ואמר, עליך רבי יוחנן, דאת סבא וחולשא תקיף עליך, ועל רבי חזקיה דאיהו עקר, אמר קרא, כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי כו', ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת. נח דעתיה דרבי יוחנן, אמר ליה, תנוח דעתך כמו שהנחת את דעתך.

מאמר לית קברא למגנא

תרעד) רבי ברוקא אמר, כתיב, ונכרתה הנפש ההיא מלפני. אי הנפש תכרת, הגוף ההוא מה תהא ממנו, אי הכי, כמה קברות בריקניא, כמה ציונין למגנא. דהא אי לבתר הקב"ה בני לההוא נפש כמלקדמין בהאי עלמא, גופא דשביק, אתאביד, וקברא בריקניא, אי הכי, כמה גרמין אתאבידו, וכמה קברין למגנא.

תרעה) אלא הקב"ה לא ישיצי עובדי ידוי, אלא מארעא ומתחות שמיא אלה. ויחתון לתתא, ויתבנון בקיומא אחרא גו אינון תתאי, בדירא דאקרי נשיה, ותמן ה יתנשון לדרי דרין.

חלופי גרסאות

ז ג"א אשתביקו (וינציא). ק ה"ג כל הדפוסים בשם ס"א ג"א יתכונון (כל הדפוסים).

מסורת הזוהר

ט) (ישעיה גו) וישב קעא יתרו הע קדושים לג. י) (שם) וישב קעא יתרו שלג תפ משמטים רפא. כ) (ויקרא כב) וישב קסא בח"ג צ"י תרומה רצט תתכ.

לית קברא למגנא

הסולם

מאמר

כתוב, ונכרתה הנפש ההיא מלפני, שואל, אם הנפש תכרת אותו הגוף מה יהיה ממנו. ואם תאמר, שיתבטל. אם כן כמה קברות הם בחנם, כמה ציונים הם בחנם, כי אח"כ, שהקב"ה יחזור ויבנה אותה הנפש כבתחילה בעולם הזה, דהיינו שיתגלגל לעולם הזה, נמצא שהגוף הראשון, שעזב, נאבד, והקבר הוא ריקם, כלומר שאין בו שום פעולה לטובת הגוף. וא"כ כמה גופין נאבדו, וכמה קברים הם בחנם לבלי תועלת.

תרעה) אלא הקב"ה לא וכו': ומשיב, אלא הקב"ה אינו מכלה מעשה יריו, רק מארץ ומתחת השמים האלה, והם יוררים למטה מהארץ הזו, ויהיו נבנים בקיום אחר תוך אלו התחתונים במדור הנקרא נשיה. יהיו נשכחים לדורי דורות. כי נשיה פירושו שכחה, מלשון כי נשני אלקים (בראשית מ"א).

רבי יוחנן היה זקן ובא בימים, ותכהנה עיניו מלראות, וחולשה רבה עליו. קם ואמר, מה אני לעולם הבא, כיון שהיו לי בנים ומתו. אמרו לו תלמידיו, רבנו, מימך אנו שותים, והמלמד בן חברו תורה הרי זה כאלו ילדו, וא"כ כמה בנים אתה מניח שיחזקו אותך לעולם הבא. לא נחה דעתו של ר"י בזה.

תרעג) עד שהאיר הקב"ה וכו': עד שהאיר הקב"ה את עיניו של זקן אחד, קם ואמר, עליך רבי יוחנן, שאתה זקן וחולשה רבה עליך, ואינך ראוי לשאת אשה, ועל רבי חזקיה, שהוא עקר, אמר הכתוב, כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו וגו' שם עולם אתן לו אשר לא יכרת. נחה דעתו של ר' יוחנן, אמר לו, תנוח דעתך כמו שהנחת את דעתך.

מאמר לית קברא למגנא

תרעד) רבי ברוקא אמר וכו': רב"א,

(דפו"י דף פ"ט ס"ג)

תרעו) דהא שבע ארעין לתתא. ואלו הן: ארץ. אדמה. ארקא. גיא. נשיה. ציה. תבל. תבל, הוא דיורא דילן. בנשיה אמאי ק גופין אלין. אלא, אינהו אנשי פקודי דמאריהו, ולא אתעסקו בפריה ורביה, ולא פשיטו ברית קיימא בעלמא. לכך אינון יתנשו בנשיה לדרי דרין. ולעולם לית קברא למגנא, ולית ציונא בריקניא.

תרעז) ובההוא דיורא דנשיה, לא הוי אלא אינון דאקרון גופי מגן, גופי דלמגן נחתין תמו, ולא עבדין תולדין, דהא נשין לאו בינייהו. וזרעי ואכלי, ואנשי כל מה דעבדין.

תרעח) נפשין ד על דא יתבנון בהאי עלמא, אתדהיין מכמה תרעי, ואזלי ומשטטי בהאי עלמא, עד דישכחון פרוקא. ואלין איתקרון שכינות. הה"ד, ותקראנה לו השכנות שם וגו'. ו והאי גופא אתבני לאתקיימא בתבל ארצו.

מאמר עשרה הרוגי מלכות

תרעט) רבי יודאי הוה קמיה דרבי עזריה בר סימאי, אמר ליה, צדיקים דאזדמן לון חובה מאינון כריתות דאורייתא, ת וחשבי תשובה ומיתו, מיתה מכפרת עלייהו, או לאו. אמר ליה, אין. ולזמנין דאתענשו בההוא עלמא, ואתכפר להון.

תרפ) חמא אנפוי ירוקי. אמר ליה, אימא מה דתימא, אורייתא הוא דלא מקבלה טומאה. שנאמר, ה' הלא כה דברי כאש נאם ה'. הרהורים רטישן

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ק גיא ליג גופין אלין (חינציא). ר גיא עד (מונקאטש).
ש גיא הא (חינציא). ת גיא וחיישי (ווינציא).

ז (ירמיה כג) יתרו שמה.

מאמר

הסולם

לית קברא למגנא

אשתו. ונפש המת מתגלגלת בבן הנולד מהם. ואלו הנפשות נקראות שכנות. ז"ש, ותקראנה לו השכנות שם. וגו'. ואותו הגוף, הבא מן היבוט, נבנה להתקיים בתבל ארצו. ואינו יורד לנשיה.

מאמר עשרה הרוגי מלכות

תרעט) רבי יודאי הוה וכו': ר"י היה לפני ר' עזריה בר סימאי, א"ל, צדיקים שקרתה להם עבירה מאלו חייבי כריתות שבתורה, וחושבים בתשובה, ומתו, שואל, אם מיתה מכפרת עליהם או לא. אמר לו כן. ולפעמים הם נענשים בעולם הזה ונתכפר להם.

תרפ) חמא אנפוי ירוקי וכו': ראה שפניו של ר' יודאי הם ירוקים. אמר לו, אמור מה שתאמר, כי התורה אינה מקבלת טומאה, שנאמר, הלא כה דברי כאש נאם ה'. מה אש אינה מקבלת טומאה אף דברי תורה

אינם

תרעו) דהא שבע ארעין וכו': והנה שבע ארצות למטה. ואלו הן. ארץ אדמה ארקא גיא נשיה ציה תבל. תבל היא המדור שלנו. ולמה הורידו גופים אלו בנשיה. הוא משום שהם שכחו מצות אדונם ולא עסקו בפריה ורביה, ולא נתנו התפשטות לבדית הקדש בעולם. לכן יהיו נשכחים בנשיה לדורי דורות. ולעולם אין קבר בחנם. ואין ציון בחנם.

תרעז) ובההוא דיורא דנשיה וכו': ובאותו מדור נשיה, אין שם אלא אלו הנקראים גופי חנם, כי בחנם ירדו שם, ואינם עושים תולדות, כי אין ביניהם נשים. וזורעים ואוכלים, ושוכחים כל מה שעושים.

תרעח) נפשין על דלא וכו': הנפשות משום שלא נבנו בבנים בעולם הזה, נדחות מכמה שערים. והולכות ומשוטטות בעולם הזה, עד שימצאו להן גואל. דהיינו יבם שמיבם

(דפו"י דף פ"ט ס"ג)

בלבבך. אמר, סוד ה' ליראיו. עשרה סבי קטולי מלכות * אתענשו על מכירת יוסף.

תרפא) ב אמר ליה, רבי עקיבא לית * ליה ג זכות אבות. אמר, ה ומבני יששכר יודעי בינה לעתים.

תרפב) פתח ואמר, ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבא כי שכר שכרתיך. שכר השתא, שכרתיך לבתר זימנא. י יששכר: יש שכר. ולבית זמנא, נהוו למלכות שמים. גופין דלהון ישתארון בדוכתייהו בהאי עלמא, וכלא אתהדר כמלקדמין. ה איש אשר כברכתו ברך אותם כתיב.

תרפג) נפל על אנפוי רבי יודאי, ואדמוך. אחזו ליה בחלמיה ה האי קרא,

חלופי גרסאות

מסורת הזר

א ג"א ל"ג אתענשו (חינציא). ב ג"א מוסיף אמר ליה פנחס הוא אליהו (כל הדפוסים בשם ס"א). ג ג"א לזכות (חינציא). ד ג"א השתא יש שכר השתא ול"ג יששכר (חינציא). ה ג"א ל"ג האי קרא (חינציא).

ח (דה"א יב) ויחי תרצא משפטים ר. ו (בראשית ל) יוצא קנא קצו ריא. ט (שם מט) ויחי תרנדו תק"ח ק ט"א קיא ט"א.

עשרה הרוגי מלכות

הסולם

מאמר

כשנהרגו, עלו נשמותיהם למ"ן למלכות, ונעשו על ידיהן זוג גדול של ז"א ומלכות. כמ"ש האר"י ז"ל. ולפיכך נבחן זה להם למעלה גדולה. ואומר. לפי שכולם באו משבט יששכר, ע"כ נרמו ענין הריגתם ועלייתם למ"ן בכתוב, כי שכר שכרתיך, הנאמר בהווג ללידת יששכר, וז"ש, שכר השתא, ששכרה אותו בדודאי בנה לזווג של עתה, ללידת יששכר. שכרתיך, לבית זמנא, היינו שעשרת הבנים של יששכר יעלו למ"ן לאחר זמן בסוד הרוגי מלכות, ויוווגו את ז"א ומלכות. וז"ש יששכר יש שכר, כלומר, שזה מרומז גם בשם יששכר, שהוא אותיות יש שכר, ומהו השכר, היינו נהוו למלכות שמים, שנשמותיהם של בניו יעלו למ"ן למלכות שמים, ויגרמו הזווג הגדול של ז"א ומלכות, גופין דלהון ישתארון בדוכתייהו בהאי עלמא וכלא אתהדר כמלקדמין. כמו בתחילה שהגוף הוא מן העפר, והנשמה מה, אף כאן הגופות נשארו במקומם בעפר, והנשמות עלו למ"ן. באפן שענין הריגתם אינו גרעון ופחיתות אלא להיפך שהוא אצלם מעלה גדולה מאד. ומביא ראיה מהכתוב, איש אשר כברכתו ברך אותם, כתיב, הרי שכל השבטים היו שלמים וצדיקים, ואין לומר, שהיה תלוי להם העון של מכירת יוסף

אינם מקבלים טומאה. הרהורים מכים בלבבך. אמר ר' יודאי, סוד ה' ליראיו. וע"כ אמור לי, עשרת הזקנים הרוגי המלכות, נענשו על מכירת יוסף, משום שהם היו מעשרת השבטים שמכרו את יוסף. וקשה, למה לא נתכפר להם העון במיתתם. כנ"ל.

תרפא) אמר ליה רבי וכו': א"ל, רבי עקיבא, שהיה אחד מעשרה הרוגי מלכות. איין לו זכות אבות, שיצא מגרים, הרי שהם לא יצאו מעשרת השבטים, אמר, רבי עזריה, ומבני יששכר יודעי בינה לעתים. פירוש, שעשרה הרוגי מלכות יצאו מיששכר. והיינו כמ"ש רבא, לא משכחת צורבא דרבנן דמורי, אלא דאתי משבט לוי או מיששכר וכו', שכתוב, ומבני יששכר יודעי בינה לעתים (יומא כ"ו). לא הזכיר כאן את לוי מפני הקיצור, כי בהכרח, היה ר' ישמעאל כהן גדול, מבני לוי.

תרפב) פתח ואמר ויבא וגו': פו"א, ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבא כי שכר שכרתיך. שכר, עתה, שכרתיך, לאחר זמן. יששכר, יש שכר, ולאחר זמן יהיו למלכות שמים. והגופות שלהם ישארו במקומם בעולם הזה. והכל חוזר כבתחילה, איש אשר כברכתו ברך אותם, כתוב.

פירוש, כי נשמות עשרה הרוגי מלכות,

ט אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. נכנסת סתום. מההוא יומא לא אשתעי בהאי. אלא הוה אמר, טו מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון. ובצל כנפיך ממש, ולית למשתעי, ו בבנוי דיליה. דהא חסד ה' בכולא אשתכח. ז (תרפד) אמר רבי עזריא, טו ודאי הכי הוא, דהא כתיב טז אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו. וכתיב טז אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. בכבשין סתימאין דיליה, לית למשתעי כלל, דהא ט מאן דבידיה רוחין ונשמתין דצדיקיא. מילין סתימאין דאיהו עביד, לית לאעלא בהון.

מאמר ותקראנה לו השכנות שם

תרפה) ז יולד בן לנעמי, בהאי אשכחת אבידה דאבדת. מכאן, כ דההוא נפש דנד מגופא דקיק, לית ליה רשו לאנהרא ולאתפשטא, למיחזי לית ליה חילא, דכתיב טו ישוב לימי עלומיו.

תרפו) בההיא שעתא דגופא דא אתבני, ז מיד ותקראנה לו השכנות

חלופי גרסאות

ו נ"א בגנאי דלהון (מונקאטש). ז בדפו"י כתוב כאן אני סלוני הבנתי דבר מתוך דבר שעשרה סבי קטולי מלכות בני יעקב הו וקם ההוא מקטרנג של מעלה ואמר אל הקב"ה האי פסוק [נ"א ססוקא חיוציא] של תורה וגונב איש ומכרו וגו' נטע הקב"ה עשרה גופות [ועאל נ"א ואעל חיוציא] הנפשות בהם ואתענשו על מכירת יוסף שהקב"ה לא נתן עונש [נ"א שכר חיוציא] למי שלא עשה רע בשביל ההוא שעשה רע שנאמר לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בחטאו ימותו סוד ה' ליראיו. וכתוב בצד אמ"ו במדרש רות הנדפס נמצא זה ולא כן בנוסח כתיב אשר בידי ואף גם זאת לא חפצתי להשכיח זכרו ואין ספק אצלי שהוא וחספת איזה מפרש שהכניסוהו בפנים. ח נ"א האי (חיוציא). ט נ"א מכאן (חיוציא). י ה"ג דפוס מונקאטש וכתוב אצ"ל נ"א מאי (חיוציא). כ נ"א דב"ג ביומא דאתיליד ב"ג נפשא דיליה שלימא איהו לא אוסיפת ולא גרעת ב"ר בעוד דגופא דקיק לית לה רשו לאנהרא ולאתפשטא למיחזי חילאה (מונקאטש). ל נ"א מוסיף מיד כמה דאעא דקיק אדליק מיד (חיוציא).

מסורת הזהר

טו (קהלת ה) הקסה"ו קלא ז"ח שה"ש כב. טז (תהלים לו) לעיל תקא. טז (דה"א טז) לעיל תמד. טז (איוב יב) יתרו רג אחרי מות רטו. ר (רות ד) לעיל תרנה. טז (איוב לג) וישב קעח.

הסולם

ותקראנה לו השכנות שם

לנעמי, שבזה מצאה נעמי את האבידה שאבדה, כי נפש מחלון נתגלגלה בבן הנולד. מכאן, שכתוב, ותקראנה לו השכנות שם וגו', משמע, שאותה הנפש שנדה מגוף זה, דהיינו המת, לבא להתגלגל בבן הנולד מיבוס, אין לה רשות להאיר ולהתפשט, ואין לה כח לראות, אלא ע"י עזרת השכנות, שהן שאר הנשמות שלא נבנו בבנים בעוה"ז, ומחכות לגואל (כנ"ל) אות תרע"ח) שכתוב, ישוב לימי עלומיו. דהיינו בלי כח.

תרפו) בההיא שעתא דגופא וכו': באותה שעה שגוף זה הנולד מיבוס, נבנה, מיד ותקראנה לו השכנות שם. ולמה כאן שם. ומשיב בכל מקום שכתוב שם, היא הנפש, כש"א ולא יכרת שם המת, שזו היא הנפש, וכאן ותקראנה לו השכנות שם, פירושו, שהשכנות האלו קראו לאותו הגוף, שנבנה עתה, שם. דהיינו, שקראו לאותה הנפש, של מחלון

מאמר

יודאי על פניו, ונדרם. הראו לו בחלום את המקרא הזה. אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. נכנסת כאן, בענין הרוגי מלכות. סתום פ"ך. מהיום ההוא והלאה לא דיבר מזה. אלא היה אומר, מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון. היינו ובצל כנפיך ממש, כי נשמות בני אדם נולדות מחו"ן. וע"כ אין לדבר בבניו שלו. כי חסד ה' נמצא בכל.

תרפד) אמר רבי עזריא וכו': אר"ע, ודאי כך הוא. כי כתוב, אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו. וכתוב, אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. בסודות הסתומים שלו, אין לדבר כלל, כי מי שבידו רוחות ונשמות הצדיקים, הדברים הסתומים שהוא עושה, אין להכנס בהם.

מאמר ותקראנה לו השכנות שם

תרפה) יולד בן לנעמי וגו': כתוב, ותקראנה לו השכנות שם לאמר יולד בן

שם. ואמאי הכא שם. בכל אתר דכתיב שם, דא איהו נפש. כמה דאת אמר, (ח) ולא יכרת שם המת, דא איהו נפש. והכא ותקראנה לו השכנות שם, אינון שכניות קרו לההוא גופא דאתבני השתא שם, קרו לההוא נפש, לאשתכללא בההוא גופא. דהא (ט) לזימנין זמינא תמן נפשא, ולזמנין לא זמינא, בגין דאזלא ומשטטא בעלמא, וכדין קרון לה לגבי ההוא גופא.

תרפז) ובשעתא דרעותא אתער, לאן אזלת. לגבי קברי דאבהן, לגבי קברי דחסידי, עד דאיתער בועז הכא, ושאר נשמתין קרון לה, ואתת ואשתכחת ואשתכללת באתר (ז) דא.

תרפח) והא כתיב, (ח) אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף. שאני (ט) הכא, דהוה גואל קרוב, דהא תועלתא יתיר, ההוא גואל דאיקרי קרוב, דאיתער למהוי (* זמינא תמן, מיד דאתער לגביה. והכא דהוה רחיק, אצטריכו למיקרי לה, דהא מחשבה רחיקא הוה. במחשבה קריבא לא אצטריך, אלא היא אתת בההוא אתערותא לאתבנאה תמן. על דא ותקראנה לההוא גופא שם, ההוא נפש לאתבנאה תמן.

תרפט) רבי סימאה אמר, בכמה דוכתי עביד הקב"ה חסד באינון נפשאן דלא אשכחין נייחא. (ט) בגין דלא עבידו חסדא, ולא עבידו בר.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(ת) (רות ד) לעיל תרמד. (א) (איוב לד) ויצא קפט. (ח) נ"א ל"ג לזימנין (חינציא). (ז) נ"א חד (חינציא). (ט) נ"א הוא (חינציא). (ע) נ"א בגין דלא יתאכידו בר אינון דכתיב בהו והאבדתי את הנפש ההוא מאי מן בגין עד רבי סומאי. אתעביד מיניה (מונקאטש בשם כ"י על הקלף) ול"ג רבי סומאי.

ותקראנה לו השכנות שם

הסולם

מאמר

הוא משונה, משום שהיה גואל קרוב, (כנ"ל אות תר"כ) כלומר, שלא היה אח ממש. וע"כ יש יותר תועלת שבשעה שאותו גואל, הנקרא קרוב, מתעורר, תהיה הנפש מוכנה שם, מיד כשנתעורר אליה, וע"כ כאן שהוא יבס רחוק, כלומר שאינו אח ממש, צריכות השכנות לקרוא אותה, כי המחשבה אינה מזעלת מפני שהיא מחשבה רחוקה, שאינה באה מאח ממש. אבל במחשבה קרובה מאח ממש, אין השכנות צריכות לקרוא אותה, אלא הנפש באה מאליה באותה התעוררות, של היבס, כדי שתבנה שם. וע"כ ותקראנה לגוף ההוא שם, שהוא הנפש, כדי שהנפש תבנה שם. דהיינו שתתלבש בגוף הנולד.

מחלון, שישתכלל בגוף הזה. כי לפעמים מוכנת שם הנפש, ולפעמים אינה מוכנה להתלבש בגוף הזה, משום שהולכת ומשוטטת בעולם. ואז קוראים השכנות את הנפש שתתלבש בגוף הזה.

תרפז) ובשעתא דרעותא אתער וכי: ובשעה שהרצון נתעורר, שנפש המת תתלבש בגוף הנולד מיבוס, איפוא הולכת הנפש. היא הולכת לקברות האבות ולקברות החסידים. עד שנתעורר בועז כאן, דהיינו היבס, ליבס את אשתו, ושאר הנשמות, שהן השכנות, קוראים אותה, ובאה ונמצאת משוכללת במקום הזה, דהיינו בבן הנולד מיבוס.

תרפח) והא כתיב אם וגו': ושואל. הרי כתוב, אם ישים אליו לבו, דהיינו ליבס את אשתו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף, שיתלבש בבן הנולד. הרי שאין השכנות צריכות לקרוא את הנפש, אלא שבאה מאליה. ומשיב, כאן

תרפט) רבי סימאה אמר וכי: רס"א, בכמה מקומות עושה הקב"ה חסד, עם הנפשות האלו שאין להן מנוחה, משום שלא עשו חסד ולא הולידו בן. דהיינו ע"י יבוס או ע"י גלגול ומת

תרצ) ומה אעביד מינייהו, ההיא נשמה דאזלת בלא ולד להווא עלמא, ולא עבידת בר. רבי סימאי ורבי יוסי, חד אמר, נחית ליה הקביה לארץ התחתונה. וחד אמר, באבדון, מאן דנחית תמן, אתאביד מכל וכל. ועליהם כתיב, ^ב והאבדתי את הנפש ההיא.

תרצא) רבי יודאי בר סימון אמר, זכאה מאן דאשתדל למנדע בהווא עולם דנשמתי תמן. מאן דידיע ביה, ואשתדל למנדע ביה, לית ליה שעורא לחכמתי.

מאמר כל זמן שהגוף לא נקבר, הנפש אינה נחה

תרצב) רבי פרחיא אמר, כל זמנא דגופא לא נח בדוכתי, נפשא דיליה אוף הכי. ואיהו ^פ הוה משתדיל תדיר, למנדע בההיא עלמא דנשמתי.

תרצג) יומא חד הוה אזיל בחקלא, ואשתכח חד גופא תחות אילן חריב מית. אשגח ביה, ואשכח דהוא יהודאי, ^צ ואשכח כריכין דמצוה, וספרא דאגדתא בהדיה.

תרצד) אמר ודאי ת"ח ^ק הוא. אשתדל בקבריה, ^ר ואזיל למתא, ואתקין ליה תכריכין, וקברא, וזמין בני נשא, ובכה עליה, ואשתדל עליה, ואפיק כל מאי דהוי בידוי.

תרצה) כיון דאתגניז ואתקבר ההוא גופא, נפש דליה אעלת לגו מתיבתא

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

^פ ג"א ל"ג הוה (ווינציא). ^צ ג"א מוסיף ואשכח ביה (ווינציא). ^ק ג"א ל"ג הוא (מונקאטש). ^ר ג"א מוסיף גנזיה ואזיל (מונקאטש).

^ב (ויקרא כג) ת"ז תל"ב עו.

מאמר

הסולם

כל זמן שהגוף אינו נקבר הנפש אינה נחה

הנפש שלו כך, שאין לה מנוחה. והוא, רבי פרחיא, היה משתדל תמיד לדעת בעולם הנשמות.

תרצג) יומא חד הוה וכו': יום אחד, היה הולך בשדה, ומצא גוף אחד מת, תחת אילן חרויבם. הסתכל בו, ומצא שהוא יהודי, ומצא כריכות של מצוה, דהיינו תפלין, וספר הגדה היה עמו.

תרצד) אמר ודאי ת"ח וכו': אמר, ודאי שהוא תלמיד חכם. השתדל לקברו. והלך לעיר, והתקין לו תכריכים, וקבר, והועיד בני אדם, ובכה עליו, והשתדל לעשות הכל בשבילו. והוציא עליו כל מה שהיה בידו.

תרצה) כיון דאתגניז ואתקבר וכו': כיון שאותו הגוף נגנז ונקבר, עלתה הנפש שלו לשיבה העליונה. אמרו לה, אין לך עתה רשות לכנוס כאן במקום הסלע העליון, שהוא המלכות

תרצ) ומה אעביד מינייהו וכו': ומה נעשה מהן, מאותן הנשמות ההולכות בלי בנים לאותו העולם, שלא הולידו בן. רבי סימאי ור' יוסי, אחד אמר, דהיינו ר' סימאה, שהקביה מורידן לארץ התחתונה ומשם עושה עמהן חסד כנ"ל. ואחד אמר, דהיינו ר' יוסי, שמורידן לארץ הנקראת אבדון. שכל מי שיורד שם, נאבד מכל וכל. ועליהם כתוב, והאבדתי את הנפש ההיא.

תרצא) רבי יודאי בר סימון אמר, אשרי מי שמשתדל לדעת באותו עולם, שהנשמות שמה. מי שיודע בו, ומשתדל לדעת אותו, אין שיעור לחכמתו.

מאמר כל זמן שהגוף לא נקבר, הנפש אינה נחה
תרצב) רבי פרחיא אמר וכו': רפ"א.
כל זמן שהגוף לא נח במקומו, בקבר, גם
(דפו"י דף צ' ט"א) 358

עילאה. אמרו לה, לית לך הכא השתא רשות לאעלא ^ט בדוך דטנרא עילאה. זילי ואשלימי טיבו, למאן דאשלים ^ח לך.

תרצו) יומא חד, רבי פרחיה הוה יתיב אבכא דפתחא דלוד, והוה עציב, דדחיקא ליה שעתא. אתא חד ב"ג לגביה, אמר ליה, רבי, תיבעי למיהך בדוך פלוני בהדאי, ואתן לך מאני כסף, בגין דנשתדל באורייתא כחדא באורחא, אמר ליה ניזיל. אזלו. אמר ליה, רבי, ^א מאי דכתיב, ^ו כי החיים יודעים שימותו והמתים אינם יודעים מאומה. ^ב אמר ליה החיים אלו הצדיקים, והמתים אלו הרשעים.

תרצז) א"ל חיך רבי, אפילו הרשעים בהווא עלמא, ידעין בצערא ^ג דידהו, וידעין ביקרא דצדיקייא, ובדינהון דרשיעייא. אמר ליה, אי הכי מאי והמתים אינן יודעים מאומה.

תרצח) אמר * ליה, ^ד בהאי עלמא כתיב. דהא צדיקייא דאיקרן חיים, מסתכלין וידעין דימותון, וזמינין למיהב דינא, דאית דין ואית דיין. כד"א, ^ז והחי יתן אל לבו. אבל רשעים דאיקרין מתים, לא ידעין, ולא משגיחין, ולא מסתכלין בעובדי דהווא עלמא כלום. ומאן דלא ידע בעובדא דהווא עלמא,

חלוסי גרסאות

מסורת הזוהר

^ט ג"א בכרך (חינצ'א). ^ח ג"א מוסיף לך טיבו בהאי עלמא (מונקאטש). ^א ג"א האי (חינצ'א). ^ב בדסויי

(ג) (קהלת ט). (ד) (שם ז).

כתוב אמ"ז בנוסח כ"י שלפני יש גרסא אחרת משונה מו"ו א"ל החיים אלו הצדיקים יודעים שימותו וידיעין ומכירים וזוכרים המיתה אבל המתים שהם הרשעים אינם יודעים מאומה ל"ז ידעו ולא יבינו וגו' א"ל חיך רבי אפילו הרשעים ידעי בהאי עלמא בצערא דילהון וידעי דימותו וזמינין למיהב חשבון וידעי דאית דין ואית דיין כד"א והחי יתן אל לבו אבל חייביא [ג"א חיבא חינצ'א] דאינון מתים ואקרן מתים לא ידעי בעובדוי דהווא עלמא אקרן מתים בגין דלאו מבני עלמא גינהו ולית להו בעלמא דין ולא בעלמא דאתי כיון דקריבו למערתא לא ידע סומא ומערתא ואתנח ההוא גברא א"ל רבי פרחיא על מה אתנחת א"ל אבידא קא אבדת לי א"ל המקום יחזירנה לך מיד אתפתח להו מערתא ואעליה מתמן בדרגין ידעין ואחמי ליה גנתא דעון ואחזי ליה שטיה היכלין כמנין יומי שתא. ואחזי ליה כתות של צדיקים בדרגין יתיר דא על דא כיון דמטו לחד פרדס וכו'. ^ג ג"א מוסיף וידעו ובצערא דאחרינא (מונקאטש). ^ד ג"א בהא (חינצ'א).

כל זמן שהגוף אינו נקבד הנפש אינה נחה

הסולם

מאמר

א"כ, מהו והמתים אינם יודעים מאומה. שמשמע שהרשעים אינם יודעים כלום.

תרצח) א"ל בהאי עלמא וכו': אמר לו, זה כתוב בעולם הזה. אשר הצדיקים הנקראים חיים, מסתכלים ויודעים שימותו, ועתידיים לתת דין, שיש דין ויש דיין. כשיא והחי יתן אל לבו. אבל הרשעים הנקראים מתים, אינם יודעים, ואינם משגיחים, ואינם מסתכלים במעשי העולם ההוא מאומה. ומי שאינו יודע במעשי העולם ההוא נקרא מת משום שהעולם הזה אינו מבני חיים. כלומר שחיי העולם הזה אינם נחשבים לחיים, אלא חיי העולם ההוא הבא, נחשבים לחיים. כי העולם ההוא הוא לנשמות ולרוחות, שאינם מתים. והעולם הזה, הוא לגוף, שסופו למות.

ההוא

המלכות, לכי ושלמי בעד החסד, למי שהשלים אותך.

תרצו) יומא חד רבי וכו': יום אחד, היה ר' פרחיה יושב בפתח שער לוד, היה עצוב, שהשעה היתה דוחקת לו. בא אליו אדם אחד, אמר לו, רבי, תרצה ללכת למקום פלוני, ואתן לך כלי כסף, כדי שנשתדל יחד בתורה בדרך. א"ל נלך. הלכו, אמר לו, רבי, מהו שכתוב, כי החיים יודעים שימותו והמתים אינם יודעים מאומה. אמר לו, החיים, אלו הצדיקים. והמתים, אלו הרשעים.

תרצז) א"ל חיך רבי וכו': אמר לו, חיך רבי, אפילו הרשעים יודעים בעולם ההוא בצער של עצמם, ויודעים בכבוד הצדיקים ובדיניהם של הרשעים. אמר לו,

(דסויי דף צ' ט"א * ט"ב)

איקר' מית. בגין דהאי עלמא לאו מבני חייא. דההוא עלמא דנשמתינ ורוחין איהו, והאי עלמא דגופא הוא.

תרצט) ההוא עלמא דדיירי ביה ה רוחיהון דבני נשא, ודמיין בדיוקנין, אשתמודען דא לדא, וידעין במה דזמין ז למיהוי בעלמא. ומשתדלין למנדע ביקרא דמאריהון תמן, בההוא מלבושא דההוא עלמא.

תש) כד מטא לההוא חקל, אמר ליה נתעכב השתא, אתנח. א"ל, אמאי קא מתנחת. אמר ליה אבידא קא אביד לי בהאי דוכתא. אמר, קב"ה יזמנינה לך. תשא) אשכחו חד מערתא. אמר ההוא גברא, ר', נייעול הכא, דהא ידענא דאשתמודענא הכא. אעלו. נחתין בדרגין, עד דמטו לגבי חד פרדס, וחמו תמן אילנין משניין דא מן דא ומשאר אילני עלמא, וחד אילן משנייא משאר אילנין. תשב) סליקו תמן, שמעו חד קלא דמשריין סגיאין, דהו אמרין, ה בואו נשתחוו ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו. ה תווה רבי פרחיא, אמר מאי האי. אמר ליה שתוק.

תשג) אמר רבי פרחיא, האלהים, כד מטינא עמיה לאמצע דהאי פרדיסא, ו חמינא תרין ארחין, ומשריין מסטרא דא ומסטרא דא, ואמרי ליה מאי האי. ואמר לי, הכא מתפרשין אורחין דנפשין, מאן דאזלין לג"ע, ומאן דאזלין לגיהנם. מאן דאזל לג"ע, אלין אזלי. בהדיה, ואשלימו ליה שלמא. ומאן דאזל לגיהנם, אלין נטלין ליה למידן ו ליה בגיהנם.

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

ה) (תהלים צה) ויחי רמא וארא קי אמור שלו ת"ז תגין צ: .
 ה ג"א אחוהון (חינציא). ו ג"א לאשתמודען דא לדא דידעין (חינציא). ז ג"א בהאי עלמא (חינציא). ח ג"א ג"א בהדיהו (מונקאטש). כ ג"א יתהון (חינציא).
 ל"ג תווה (חינציא). ט ג"א חמינא (חינציא).

מאמר

הסולם

כל זמן שהגוף אינו נקבר הנפש אינה נחה

העולם. ואילן אחד משונה מהאילנות האחרים. תשב) פליקו תמן שמעו וכו': עלו שמה. שמעו קול מחנות רבים. שהיו אומרים, בואו נשתחוו ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו. נתפלא רבי פרחיא, אמר, מה זה. אמר לו שתוק.

תשג) אמר רבי פרחיא וכו': אר"פ, האלקים, כלומר אני נשבע באלקים, כשהגעתי עמו לאמצע הפרדס, ראיתי שני דרכים, ומחנות מצד זה ומצד זה. ואמרתי לו, מה זה, אמר לי, כאן פרשת הדרכים של הנפשות, אלה ההולכות לגן עדן ואלה ההולכות לגיהנם. מי שהולכת לגן עדן, מחנות מלאכים האלו הולכים עמה, ומשלימים אותה בשלום. ומי שהולכת לגיהנם, לוקחים אותה אלו המחנות לדון אותה בגיהנם.

תרצט) ההוא עלמא דדיירי וכו': בעולם ההוא, שרוחות בני אדם דרים בו, דומים בצורתם לצורה שהיתה להם בעולם הזה, וכיכרו זה את זה, ויודעים מה שעתיד להיות בעולם, ומשתדלים לדעת שם כבוד אדונם, כשמלובשים במלבוש של אותו עולם. תש) כד מטא לההוא וכו': כשהגיע לאותו שדה, אמר לו אותו האיש, נתעכב עתה. נאנח, א"ל ר"פ, למה אתה נאנח. אמר לו, אבידה אבדתי במקום הזה. אמר לו ר"פ, הקב"ה יזמין אותה לך.

תשא) אשכחו חד מערתא וכו': מצאו מערה אחת. אמר אותו האיש, רבי, נכנס כאן. שאני יודע ואני מכיר את המקום כאן. נכנסו ירדו במדרגות עד שהגיעו לפרדס אחד, וראו שם אילנות משונים זה מזה ומשאר אילנות

תשד) אעברנא ההוא פרדס, ומטינא לשורין ומגדלין ותרעין. כד מטינא לתרעא חד, דאיקרין שער המזרח. קרא ההוא גברא, פתחו לי שערי צדק. איל אמאי. אמר לון, בשליחותא דמאריה דעלמא קא אתינא. פתחו ואמרו כולהו, מאן יהב לילוד אשה באתרא דא. אמר להו דא איהו רבי פרחיא. אמרו דא הוא דאשלים לך חסד בההוא עלמא. אמר אין.

תשה) פתחו ליה. ואמרו, אפשיטו ליה, דלית רשו למיעל הכא בגופא דההוא עלמא. מיד אפשיטו ליה, ואתלבש באוירין דגנתא דלגו.

מאמר ד' חלוני משקופין וחד באמצעיתא

תשו) ועאל וחמי ההוא רקיעא דעל גבי ההוא גנתא. דההוא רקיעא אתפרש מההוא נ רקיע דקאים על שאר בני עלמא. רקיע דא אתתחם בתחומא מכל ס גוונין דעלמא. ארבע חלוני משקופין פתיחין ביה בארבע סיטרי עלמא, וחד באמצעיתא.

תשו) חלון חד דבסטר מזרח, ביה קיימין ארבע משקופין מרקמן, ברזא דארבע אתוון יהוה, סלקין ע לתריסר, תלת אתוון לכל חד פ וחד.

תשח) תלת זמני ביומא, מתחברן אינון משקופין, ואתוון כולהו מתחברן לשמא קדישא. חד ממנא קיימא לההוא סטרא, ז יעזריאל שמיה. וארבע מפתחין

חלופי גרסאות

ל נ"א אמר (מונקאטש). מ נ"א גופא (חינצ'א). ו נ"א ל"ג רקיע (חינצ'א). ט נ"א גוינין (חינצ'א) נ"א גינאן (כל הדפוסים בשם ס"א). ע נ"א לתליסר (חינצ'א). פ נ"א מוסיף וחד אמ"ז בכ"י מצאתי יוד היא ואו היא או הוי"ה גי"פ (כל הדפוסים בסוגריום). צ נ"א ויזריעאל (כל הדפוסים בשם ס"א).

ד' חלוני משקופין וחד באמצעיתא

הסולם

מאמר

הגוונים שבעולם. ארבעה חלונות נבובים פתוחים בו בד' רוחות העולם, ואחד באמצע. משקופין פירושו חלל של חלון. כי תרגום נקיב הוא שקיפא (ירמיה טז ט"ז).

תשז) חלון חד דבסטר וכו': ומפרש. חלון אהד שבצד מזרח, שהוא תפארת. עומדים בו ארבעה חלונות. מרוקמים בסוד ארבע אותיות הוי"ה, העולות לי"ב. דהיינו ג' אותיות לכל אחד ואחד.

פירוש. ד' אותיות הוי"ה ה"ס ג' קוין ומלכות המקבלתם. וכשנכללים זה מזה, יש בכל אחד מהם ג' קוין שה"ס יה"ו, והם י"ב אותיות.

תשח) תלת זמני ביומא וכו': ג' פעמים ביום, שהם כנגד ג' קוין, מתחברים החלונות האלו, וכל האותיות מתחברות אל השם הקדוש. כי כשג' הקוין מתחברים זביז עושים י"ב אותיות, כנ"ל בסמוך, וכולם מתחברים

תשד) אעברנא ההוא פרדס וכו': עברנו אותו הפרדס, והגענו לחומות ומגדלים ושערים. כשהגענו לשער אחד, הנקרא שער המזרח, קרא אותו האיש, פתחו לי שערי צדק. אמרו לו למה אמר להם, אני בא בשליחות רבון העולם. פתחו ואמרו כולם. מי נתן לילוד אשה במקום הזה. אמר להם, זהו רבי פרחיא. אמרו, הזה הוא שעשה עמך חסד בעולם ההוא, אמר כן.

תשה) פתחו ליה ואמרו וכו': פתחו לו. ואמרו, הפשיטו אותו, כי אין רשות לבא כאן בגוף של העולם ההוא. מיד, הפשיטו אותו. והתלבש באוירים של הגן שמבפנים.

מאמר ד' חלוני משקופין וחד באמצעיתא תשו) ועאל וחמי ההוא וכו': ונכנס, וראה אותו הרקיע שעל הגן, שהרקיע ההוא נבדל מאותו הרקיע העומד על שאר בני העולם. הרקיע הזה מוגבל בגבול, ונבדל מכל

בידיה, דאיהו פתח בהו ארבעה תרעין, דאינון על גביה דההוא רקיעא. ולית מאן דידע בהו.

תשט) בר בריש ירחי ושבתי, דאתין אינון נפשן דמשתתפן עם גופא בקברי, למכרע ולמסגד קמי אינון תרעין למארי כולא. כד"א, והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני. כ, כל, לאסגאה אינון נפשאן דדיירי עם גופא, ואיתקרון כל בשר.

תשי) חלון אחרא דבסטר דרום, ביה קיימין שית משקופין, * ר לא עאלין להאי אתר, אלא אינון דלען קריאת שמע ברעותא, ובכונה בכל יומא. תשיא) אמר רבי פרחיא, האלהים, כד אסתכלנא בההוא ש חלונא, קריב ההוא ממנא, וענאל שמיה, די ממונה על תרעא דסטר דרום, אמר לי, קום בקיומך, וחמי האי חלון, דלית רשו לאעלא תמן, ולא למחמי ביה, בר אינון דלען בקריאת שמע כדקא יאות.

תשיב) וכל אינון דלעאן בקריאת שמע כדקא יאות, שתין ממנן עאלין ת קמיה, ומכתירין ליה בכתרין קדישין, ואמרין ליה, דא הוא כתר דפלוגי דלעא בק"ש כדקא יאות.

תשיג) שאילנא ליה, ואמרי ליה, מארי, א האי קריאת שמע כדקא יאות

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

1) (ישעיה סו) ב"ב נו ז"ח בראשית תשסט. ק ג"א ל"ג כל (חיניציא). ר ג"א לאעלין ול"ג לא עאלין להאי אתר אלא (מונקאטש) ג"א לאעלין לאינון דלעו קרית שמע (חיניציא). ש ה"ג הסלם ג"א מוסיף חלונא דסלגא (כל הדפוסים). ת ג"א מוסיף קמיה דמשיח (כל הדפוסים בשם ס"א). א ג"א ל"ג האי (חיניציא).

מאמר

הסולם

ד' חלוני משקופין וחד באמצעיתא

כולל את כולם. ואין נכנסים לאותו מקום, אלא אלו שאומרים קריאת שמע ברצון ובכונה בכל יום.

תשיא) אמר רבי פרחיא וכו': אר"פ, האלקים, דהיינו שנשבע באלקים, כשהסתכלתי באותו חלון, קרב אלי אותו הממונה, ששמו ענאל, הממונה על השער שבצד דרום, ואמר לי עמוד במעמדך, וראת את החלון הזה, שאין רשות לכנוס שם, ולא לראות בו, חוץ מאלו הקוראים קריאת שמע כראוי.

תשיב) וכל אינון דלעאן וכו': וכל אלו הקוראים קריאת שמע כראוי, ששים ממוינים נכנסים לפניו, ומכתירים אותו בכתרים קדושים, ואומרים זה הוא הכתר של פלוגי, שקרא קריאת שמע כראוי.

תשיג) שאילנא ליה ואמרי וכו': שאלתי אותו, ואמרתי לו, אדוני, קריאת שמע

מתחברים בד' אותיות השם. ממונה אחד עומד לצד ההוא, יעזריאל שמו. וד' מפתחות בידו, שהוא פותח בהם ארבעה שערים, שהם על אותו הרקיע, ואין מי שיודע בהם.

תשט) בר בריש ירחי וכו': חוץ מבראשי חדשים ושבת, שאלו הנפשות המשתתפות עם הגוף בקבר, כי לאחר המיתה, עולים רוח ונשמה למעלה, והנפש חופפת על הקבר, בסו"ה ונפשו עליו תאבל, באות לכרוע ולהשתחות לפני אלו השערים, לאדון כל כש"א, והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני. כל הוא לרבות אלו הנפשות השוכנות עם הגוף, בקבר, ונקראות כל בשר.

תשי) חלון אחרא דבסטר וכו': חלון אחר שבצד דרום, שהוא חסד. בו עומדים ששה חלונות, כנגד ו"ק חגית נה"י, כי החסד (דפו"י דף צ' ט"ב *) ט"ג

מה הוא. אמר לי, אי חסידא, רזא עילאה איהו הכא. בקריאת שמע אית בה ארבע ב פרשיין.

תשיד) פרשה קדמאה דיחודא, דאיהו ג תרין יחודין, בתריסר תיבין. שית תיבין ביחודא עילאה. ושית תיבין ביחודא אחרא. פרשה תניינא ד ואהבת, במ"ב תיבין, ברזא דשם דמ"ב אתוון.

תשטו) פרשה תליתאה, והיה אם שמוע, דאתכליל ימינא בשמאלא, ושמאלא בימינא. ואיהו ברזא וסתרא דרתיכא קדישא, עד ושמתם. דאיהו פרשתא דשלטא על כולא. איהי ברזא דע"ב תיבין, גו רזא דע"ב שמהן דרתיכא קדישא.

תשטז) פרשה רביעאה, ה ושמתם, דאיהי חמשין תיבין, דאיהו לקביל חמשין תרעין דבינה. פרשה דציצית כלילא מכולהו. וסלקין פרשיין ו למניינא דאדם.

תשיז) וכל שאר דוכתין, בין בפקודי דאורייתא, בין כל שאר דוכתי דאורייתא, דכורא לחוד, ונוקבא לחוד. והכא דאיהו ייחודא, דאתיחד ביה קב"ה, דכר ונוקבא אתכנישו כחדא, וסלקין בשעורא חדא.

חלופי גריסאות

ב ג"א פרשון (חינצ"א). ג ג"א ל"ג תרין (חינצ"א). ד ג"א והיו הדברים האלה (חינצ"א). ה ג"א מוסיף ושמתם, ושמתם סליק בחושבנא בפרשה תליתאי וסלקא באזהרה בפרשתא רביעאה (מונקאטש). ו ג"א מוסיף למניינא דאברין דאדם ג"א לבניינא דאדם (הגהות דפוס מונקאטש).

ד' חלופי משקופין וחד באמצעייתא

הסולם

מאמר

הקדושה. כי בפרשת והיה אם שמוע עד ושמתם יש ע"ב מלות. (כנ"ל בז"ח אחרי אות ס').

תשטז) פרשה רביעאה ושמתם וכו': פרשה רביעית היא ושמתם, עד סוף הפרשה, שהיא חמשים מלות, שהיא כנגד חמשים שערי בינה (כמ"ש שם). פרשת ציצית כלולה מכולן, דהיינו מכל ג' קוין, כמו פרשת והיה אם שמוע, וע"כ יש גם בה ע"ב מלות (כנ"ל בז"ח אחרי אות ס') כנגד שם ע"ב שבג' פסוקים, ויסע ויבא ויט, שה"ס ג' קוין (כמ"ש בוהר בשלח אות קע"ג) וכל המלות שבפרשיות, עולות למנין אברי אדם, שהם רמ"ח (כמ"ש שם).

תשיז) וכל שאר דוכתין וכו': וכל שאר המקומות, בין במצות התורה, בין כל שאר המקומות שבתורה, הדכר שהוא ז"א, הוא בפני עצמו, והנוקבא, שהיא המלכות, היא בפני עצמה, כלומר, שמהם, הם כנגד ז"א לבדו

זו כראוי מה היא. אמר לי, אהה חסיד, סוד עליון הוא כאן, בקריאת שמע יש ארבע פרשיות.

תשיד) פרשה קדמאה דיחודא וכו': ומפרש. פרשה ראשונה של היחוד היא שני יחודים ב"ב מלות, שש מלות ביחוד העליון, דהיינו בפסוק שמע ישראל, ושש מלות ביחוד האחר, דהיינו בברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. הפרשה השניה היא, ואהבת, שבה מ"ב מלות, שהן בסוד השם של מ"ב אותיות (ע"י לעיל בז"ח אחרי אות ג"ט).

תשטו) פרשה תליתאה והיה וכו': הפרשה השלישית היא, והיה אם שמוע. שנכלל בה ימין בשמאל ושמאל בימין, שה"ס התכללות ב' קוין. חסד וגבורה, זה בזה ע"י הקו האמצעי שהוא ת"ת. והיא בסוד וסתר של המרכבה הקדושה עד המלה ושמתם. והיא הפרשה השולטת על הכל, שהיא בסוד ע"ב מלות, שבסוד של ע"ב שמות של המרכבה

תשיח) דכורא אשתלים בה, מה דלאו הכי בכל שאר דוכתי דאורייתא. ודא שבחא דמהימנותא עילאה, למנדע : דהא ה' הוא האלהים. דכורא אשתלים בנוקבא, ואתכלל חד בחד, דכורא אתבני בנוקבא. ודא איהו ייחודא שלים, ולא אית שלימו אלא דכורא ונוקבא כחדא.

תשיט) ותא חזי, כל מאן דאשלים ייחודא כדקא יאות, ומכוין בפרשיות אלין בכל יומא. זכי לאלין משקופין וחלונין, ׀ למהוי ׀ שלים הכא. ולית מאן דיעכב על ידוי, ובלבד דיקרי כדקא יאות, ויכוין בהני רזין עילאין.

תשכ) ואחיד בימינא. דילי וא"ל, אי חסידא, תא חמי יקר דאינון דמיחדי שמא קדישא כדקא יאות, ולעאן בק"ש כגוונא דא.

תשכא) אעילנא בחד היכלא, ובההוא היכלא הוה שס"ה היכלים, כחושבן יומי שתא. אברהם יצחק ויעקב שליטין בההוא היכלא, ואדם הראשון בגוייהו.

חלופי גרסאות

ז ג"א ורוא (חינצ'יא), ח ג"א למראה (חינצ'יא), ט ג"א שליט (חינצ'יא), י ג"א דיליה א"ל (חינצ'יא).

ד' חלוני משקופין וחד באמצעיתא

הסולם

מאמר

זו"ש. דכורא אשתלים בה, שבנווג הוה הנעשה ע"י קריאת שמע, נשלם ז"א בג"ר ע"י הנוקבא, דהיינו על ידי שנתעורר על ידה להשפיע לה חכמה, נכלל גם היא מחכמה וקונה ג"ר. כנ"ל. מה דלאו הכי בכל שאר דוכתי דאורייתא, כי בשאר הזווגים, משפיע לה ז"א חסדים, ואז הנוקבא נשלמת מז"א, וז"א אינו נשלם כלל על ידה. זו"ש, דכורא אתבני בנוקבא, שביחוד דק"ש, נבנה ז"א בג"ר ע"י יחודו עם הנוקבא, כמבואר. וג"ר אלו הם דק ו"ק דג"ר. כנ"ל.

תשיט) ותא חזי כל וכו': ובוא וראה, כל מי שמשלים היחוד כראוי, ומכוון בפרשיות אלו בכל יום, זוכה למשקופין וחלונות אלו, ויהיה כאן שלם, ואין מי שיעכב על ידו. ובלבד שיקרא כראוי, ויכוון באלו הסודות העליונים.

תשכ) ואחיד בימינא דילי וכו': ואחו בימיני, ואמר לי, אהה חסיד, בוא וראה היקר של אלו המיחירים את השם הקדוש כראוי, וקוראים קריאת שמע באפן הוה.

תשכא) אעילנא בחד היכלא וכו': נכנסתי בהיכל אחד, ובאותו היכל היו שס"ה היכלות כחשבון ימי השנה, אברהם יצחק יעקב שולטים בהיכל הוה, ואדם הראשון בתוכם.

לבדו, ומהם, כנגד הנוקבא לבדה וכאן, בקריאת שמע, שהיא יחוד, שהקב"ה מתיחד בו, נאספו דכר ונוקבא, שהם ז"א ומלכות, כאחד, ועולים בשיעור אחד.

תשיח) דכורא אשתלם בה וכו': הרכר, שהוא ז"א, נשלם על ידי הנוקבא, שהיא מלכות, מה שאין כן בכל שאר המקומות שבתורה, וזהו שבח האמונה העליונה, שהיא המלכות, לדעת, כי ה' הוא האלקים, שפירושו שהרכר נשלם על ידי הנוקבא, ונכללו זה בזה, הרכר נבנה על ידי הנוקבא, וזהו היחוד השלם, שאין שלמות אלא דכר ונוקבא ביחד.

ביאור הדברים, כי הנוקבא, עיקרה מקו שמאל היא, וע"כ אינה נשלמת אלא בהארת חכמה משמאל, ולפיכך צריכה הנוקבא לבי' זווגים עם ז"א, שבנווג האי' מקבלת ממנו הארת החכמה משמאל, וזה נבחן זווג דו"ק דגדלות, ואח"כ נעשתה ראויה לזווג הבי' להתיחד עם ז"א בחסדים מכוסים בסוד אוירא דכיא מאו"א, וזהו זווג דג"ר ממש, והרכר שהוא ז"א, הוא תמיד בחסדים מכוסים מחכמה, שהיא בחינת ו"ק בלי ראש, וזולת כשמתיחד עם הנוקבא, שצריך להשפיע לה חכמה, שאז מקבל הוא בהכרח את החכמה תחילה, ואז נשלם בג"ר, וזהו בזווג האי' שצריך להשפיע חכמה לנוקבא, כנ"ל. והיחוד דקריאת שמע ה"ס הזווג האי' להשפיע חכמה אל הנוקבא, שאז נשלם ז"א בג"ר על ידי המלכות.

תשכב) וחמינא כמה חבילי נשמתין, מתלבשין כ ברקימו דאילנא דחיי, וכמה גוונין דיקרא עילאה. ועיילין גו היכלא, ויופיאל רב ממנא על כולא, רב ממנא דאורייתא בהדיהו.

תשכג) פתח ואמר, אתערו קדישי עלמא, הא בניכון קדישין, דקא מיחדי שמא קדישא, ומכווני ברעותא דפרשיין דק"ש.

תשכד) ואדם הראשון חמינא דמשתדל בהו. ובשעתא דעאלת קריאת שמע (* דקרי בר נש, סליקא בקדמיתא להאי היכלא, וארח בה אדם הראשון, אי חסר אות אחת מקרית שמע, לא מקבל לה. דהא חסר בנינא דאדם, דאיהו רמ"ח, באינן תיבין דחוזר ש"צ.

תשכה) ואי אשכח יתה כדקא יאות, מקבל לה, ונטלין אברהם יצחק ויעקב מניה, ונשקין לה. מאן חמי חדוה, מאן חמי ערבוביא, בכל אינן צדיקיא דבגינתא דעדן, דקא אתיין בההוא חדוה.

תשכו) ובשעתא דייתי מ לההוא עלמא, מאן יחמי חדוה, דיליה, דאותבין ליה אבהן לגבייהו תרי זימני ביומא, ובכל יומא נחית עליה טלא ס מרישא דמלכא.

תשכז) ובההוא טלא, ידעי ואכלי מיכלא, די מלאכי עילאין אכלין. וידעין

חלופי גרסאות

כ ג"א בחירו (כל הדפוסים בשם ס"א). ל ג"א אתעטרו (חינצ'א). מ ג"א להאי (חינצ'א). נ ג"א דיליה, ליה, עליה, שבאות זה כולם בלשון רבים (מונק אטש בשם ס"א). ט ג"א מעל רישא (חינצ'א).

ד' חלוני משקופין וחד באמצעיתא

הסולם

מאמר

תשכב) וחמינא כמה חבילי וכי': וראיתי כמה גדודי נשמות מתלבשים ברקמת עץ החיים, ובכמה אפנים של הכבוד העליון. ונכנסים אל התיכל. ויופיאל הממונה הגדול על כולם, והממונה הגדול של התורה, הוא עמהם.

תשכה) ואי אשכח יתה וכי': ואם אדה"ר מוצא אותה כראוי, הוא מקבל אותה, את הק"ש, ואברהם יצחק ויעקב לוקחים, הק"ש, ממנו, ונושקים אותה. מי ראה שמחה, מי ראה המולה, כמו שהיא בכל הצדיקים האלו שבגן עדן הבאים באותה השמחה.

תשכו) ובשעתא דייתי לההוא וכי': ובשעה, שאותו המכון השלם בק"ש, יבא לעולם ההוא, דהיינו לאחר פטירתו, מי יראה השמחה שלו, כי האבות מושיבים אותו אצלם ב' פעמים ביום, ובכל יום יורד עליו טל, דהיינו שפע, מראש המלך.

תשכז) ובחזוהו פלא ידעי וכי': ובטל הזה, שהמכוונים בק"ש מקבלים אותו, יודעים ואוכלים מאכל, שהמלאכים העליונים אוכלים. ויודעים מה שהיה ומה שיהיה, ומה שעתיד להיות עד הזמן שהקב"ה יקים ויחיה את הגופות

תשכב) וחמינא כמה חבילי וכי': וראיתי כמה גדודי נשמות מתלבשים ברקמת עץ החיים, ובכמה אפנים של הכבוד העליון. ונכנסים אל התיכל. ויופיאל הממונה הגדול על כולם, והממונה הגדול של התורה, הוא עמהם.

תשכג) פתח ואמר אתערו וכי': פו"א, התעוררו קדושי עולם, הרי בניכם הקדושים מיחדים השם הקדוש, ומכוונים ברצון בפרשיות קריאת שמע.

תשכד) ואדם הראשון חמינא וכי': וראיתי שאדם הראשון משתדל בהם, באלו המכוונים בקריאת שמע. שבשעה, שקריאת שמע שהאדם קורא, נכנסת למעלה, נכנסת תחילה להיכל הזה, ששם אדה"ר והאבות (כנ"ל אות תשכ"א) ואדם הראשון מרית בה, בק"ש, ואם חסרה בה אות אחת מקריאת שמע, אינו מקבל אותה, כי חסר בנין האדם, שהוא רמ"ח (דפו"י דף צ' ט"ג * ט"ד)

מה דהוה, ומה דיהוי, ומה דזמין למהוי, עד זמנא דקב"ה יוקים לגופי דסריתן בהאי עלמא, ויוקים לון הקב"ה, בבנינא מתתקנא כדקא יאות. תשכח) בחלון דבסטר דרום, הוה רשומין ש', דבסטר דא ר', ובסטר אחרא ר', ובסטר אחרא ר'. שאילנא להווא גברא, ואמינא, מאי הני אתוון, אמר לא ידענא.

תשכט) עד דאתא ההוא ממנא, ואמר לי, אי חסידא, אינון אתוון, ם סימנין דפרשייתא דקרית שמע. זכאה חולקיה דמאן דאמר לון בכל יומא ברעותא דלבא. תשל) חלון אחרא דבסטר צפון, ביה קיימן תרין משקופין, וחמש אתוון ם מלהטין ומתנצצין בגוייהו. תרין אתוון בסטרא דא, ותרין אתוון בסטרא דא, וחד לעילא מנייהו תליא עלייהו. ואינון ברזא דשמא קדישא איקרי אלהים. תשלא) בחלון דא ובאינון משקופין, שריין תרין ממנן בהווא רקיעא, ואינון צורטק ם וגזריאל, די ממנן תמן בהווא סטרא דלא ם אתפתחת.

חלוסי גרסאות

ע גיא סמכין (כל הדפוסים בשם ס"א), פ גיא ל"ג מן מלהטין עד בסטרא (חיניצא), צ גיא צוריאל (כל הדפוסים בשם ס"א), ק ה"ג דסוס ירושלם גיא אתפתח (כל הדפוסים).

ד' חלוסי משקופין וחד באמצעיתא

הסולם

מאמר

אותיות לזהטות ונוצצות בתוכם. ב' אותיות מצד זה, מימין, וב' אותיות מצד זה, משמאל, ואות אחת למעלה מהן תלויה עליהן, והם סוד ה' אותיות שבשם הקדוש הנקרא אלקים. אשר א"ל מימין, י"ם משמאל, ואות ה' באמצע. פירוש. כי צד צפון הוא גבורה, הנקראת אלקים. ולהיותו כלול מג' קוין, ע"כ מתחלקים ה' אותיות אלקים, על ג' בחינות, ימין שמאל ואמצע.

תשלא) בחלון דא ובאינון וכו': בחלון הזה, שבצפון ובב' חלונות הכלולים בו, שורים ב' ממונים באותו הרקיע, והם נקראים צורטק וגזריאל, שהם ממונים שם באותו הצד שאינו נפתח.

פירוש. כי נתבאר לעיל בסוד האי"ב דאת ב"ש (ז"ח שה"ש אות שט"ו) שבשעה שהמלכות אומרת נזכרה דודין מיין, שה"ס תחילת הזווג, נמשכות לה גי' דחכמה בשמאל, שאז מתקרבת הקליפה שה"ס אות ק' לינק מג"ר דחכמה אלה, ולהמשיכם מלמעלה למטה, שזו היא צורת רגלה של הק' הנמשכת למטה מן השורה, ואז כדי שהקליפה לא תמשיך החכמה מלמעלה למטה היא אומרת מישרים אהבוך (כמ"ש שם אות שי"ט) שאז ממשכת אות ממנצפ"ד הנושאת את המסך דחירק, הממעט ג"ר

הגופות הנשחתים שבעולם הזה, שהקב"ה יקים אותם בבנין מתוקן כראוי. תשכח) בחלון דבסטר דרום וכו': בחלון שבצד דרום, היתה רשומה ש', שהיא ג' ווין, דהיינו בצד זה ר' ובצד האחר ר', ובצד האחר ר'. שאלתי לאותו האיש ואמרתי מה הן האותיות האלו. אמר, איני יודע. תשכט) עד דאתא חהווא וכו': עד שבא אותו הממונה, ואמר לי, אהה חסיד, האותיות האלו הן סימני הפרשיות של קריאת שמע. אשרי חלקו מי שאומרים בכל יום ברצון הלב.

פירוש. כי ר' פרשיות הם בק"ש, כי פרשה ראשונה שמע היא ב' פרשיות, שהם שמע, ובשכמל"ו. ואח"כ ארבע פרשיות. שהם ואהבת והיה אם שמוע עד ושמתם, מן ושמתם עד סוף הפרשה, ופרשת ציצית. הרי ר' פרשיות. (כנ"ל באות תשי"ד וכו'). ובכל פרשה יש ג' קוין, ע"כ ה"ס ג' ווין. ווי"ש, אינון אתוון סימנין דפרשייתא דקרית שמע, שהם ר' פרשיות, ובכל אחת ג' קוין, ע"כ הסימן שלהם ג' ווין.

תשל) חלון אחרא דבסטר וכו': החלון האחר שבצד צפון. בו נמצאים ב' חלונות, שהם מהתכללות ימין ושמאל שבו, וחמש (דס"י דף צ ט"ד)

תשלב) ותמן אית חד היכלא, מרקמא בכמה גוונין, וכמה ציורין. וביה קיימין כל אינון דמקדשי שמא דמאריהון באמירה בכל יומא, לבתר דמברכין ליה, ואומרין ברוך ה' המבורך לעולם ועד, ומקדישים ליה לבתר בקדושה משולשת.

תשלג) וההוא היכלא איקרי משולש, כד"א, ה' היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה. וההוא היכלא איהו משולש. ושאינא מאי האי. אמר ההוא גברא, אלין אינון דלא אכלי ה' כל יומיהון על דמהון.

תשלד) בגין דנשמתא דבר נש ה' בהאי עלמא, נפקת מיניו, בכל ליליא וליליא. בצפרא אתהדרא ליה, ושרייא בחוטמא דבר נש, ולא עאלת ולא אתיישבא במעוי, עד דמברך להקב"ה, ומצלי על דמיה, כדין ה' מתיישבא בדוכתה.

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

ד ג"א בכל (וינציא). ה ה"ג הסלם ג"א דההוא (כל הדפוסים). ת ג"א תתישב (וינציא).

(ז ירמיה ז) עקב מ.

ד' חלוני משקופין וחד באמצעיתא

הסולם

מאכר

בעת שמופיעים בתחילת הזווג וגזריאל פועל בג"ר אלו, לחתוך אותם ולבטלם עם מסך דחירק כנ"ל.

ג"ר דחכמה דשמאל ומיחדה עם הימין ואו בורחת הקליפה (ע"ש בהסולם אות ש"כ).

תשלב) ותמן אית חד וכו': ושם יש היכל אחד, מרוקם בכמה צבעים וכמה ציורים. ובו נמצאים כל אלו המקדשים שם אדונם באמירה בכל יום, שאחר שמברכים אותו, ואומרין, ברוך ה' המבורך לעולם ועד, מקדישים אותו אחר כך בקדושה משולשת.

ותדע שבעת שהמלכות היא בהארת ג"ר דחכמה דשמאל שהארתה מגיע או לאות ק' דקליפה, הנה אז משמש לפנייה המלאך צורתק באותה ההארה, וע"כ נקרא צורתק, שהוא כמו צורתק, כי הט' והת' מתחלפות במבטא. וצורתק הוא אותיות צורת ק', כלומר, שהארתו עושה בקליפות. צורת ק', שרגלה נמשכת למטה מן הטורה, שזה מורה שרצונה להמשיך החכמה ממעלה למטה עד לחוץ משורה. ובעת שהמלכות היא בהארת המנצפך, בסוד המסך דחירק הממעט ומבטל ג"ר דחכמה, הנה המלאך המשמש לפנייה באותה ההארה נקרא גזריאל, שהוא אותיות גזר אל, כי גזר פירושו חותך, מלשון לגזור ים סוף לגזרים. שהוא על שם שהוא חותך את ג"ר דחכמה דשמאל כדי להבריח את הקליפות. כמ"ש שם, בסוד משרים אהבוך.

תשלג) וההוא היכלא איקרי וכו': וההיכל ההוא נקרא משולש, כש"א, היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה, שההיכל ההוא הוא משולש, שמתוקן בג' קוין. ושאלתי מה זה. אמר אותו האיש, שההיכל ההוא מוכן, לאלו שלא אכלו כל ימיהם על הדם. כלומר שלא אכלו טרם שהתפללו על הדם שלהם. דהיינו שלא אכלו קודם התפלה.

ו"ש, די מומן תמן בההוא פטרא דלא אתפתחת, דהיינו ג"ר דחכמה דשמאל, שאינו נפתחות להאיר, אלא שמופיעות בתחילת הזווג ותיכף נעלמות, (כמ"ש ב"ח שה"ש אות ש"כ בהסולם). ורק ו"ק דחכמה פתוחים להאיר בעולמות. ומרמו הזהר, שאלו ב' המלאכים פועלים באותו הצד שאינו נפתח, דהיינו בג"ר דחכמה, כי צורתק פועל בג"ר אלו, (דפו"י וף צ' ט"ד)

תשלד) בגין דנשמתא דבר וכו': משום שנשמת האדם בעולם הזה, יוצאת ממנו בכל לילה ולילה, בבוקר היא מוחזרת אליו ושורה בחוטמו של האדם, ואינה נכנסת ואינה מתישבת במעיו, דהיינו בפנימיות האדם, עד שמברך להקב"ה, ומתפלל על דמו, או היא מתישבת במקומה.

תשלה) א וע"ד כתיב, (ח) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו. מאי אשר נשמה באפו. בגין דנחתא בצפרא, ואומר לה הקב"ה, זילי, ג ושרי ליה בחוטמוי, על מנת דיצלי צלותיה. אי מברך הוא כדקא יאות, תשרי בגויה, ואי לא, פרחא וסליקת, ואשתכח בר נש דחסרא מיניה ההוא קדושתא דנשמתא. תשלו) וכיון ג דנשמתיה חסרא מיניה, במה נחשב הוא, לא אתחשב לכלום, כאלו לא הוה ד בעלמא. ועל דא, אסיר ליה לאיניש לברכא לחבריה, עד דמברך למאריה בשירותא דצלותא.

תשלו) * (והחזן אומר ברכו את ה', והוא אומר ברוך ה' המבורך לעולם ועד. וכיון דמברך למאריה, מתמן שרותא דצלותא לצלאה. וע"ד שריאן קדושאן. זכאין אינון דמברכי ומקדשי למאריהון בכל יומא, ברעותא דלבא. תשלח) בהיא שעתא אוליפנא, דלית רשו לצלאה צלותא בעשרה, עד דמברכין לקב"ה בשירותא דכולא. וכיון דמברכין ליה, צלו צלותהון. תשלט) אמר ההוא גברא, ה רבי, ההיא ברכה, לאו ו איהו אלא לאתקנא

מסורת הזהר

חליפי גרסאות

(ח) (ישעיה ב) נח קמ תצוה נא פנחס תקא. א ברפוס חיינציא כתוב אמ"ז בנוסח כתיב מצאתי כתוב וז"ל וע"ד יצלי בי"ג דההדר לדוכתהא וכל מאן דטעים מידי בצפרא עד לא בריך להקב"ה ולא צלי צלותיה הרי הוא בכלל לא האכלו על הדם ומאן דלא מברך ולא מצלי איהו רגזן דנשמתיה לא אתיישבא בדוכתה ואשתארת בחוטמיה וע"ד כתיב חדלו וגר. ב ג"א ושוי (חיינציא). ג ג"א דאשתארת (חיינציא). ד ג"א מיסיף בעלגא. עוד במה נחשב אל תקרי במה אלא במה דהוא במה לע"ג (כל הדפוסים בשם ס"א). ה ג"א ל"ג רבי (חיינציא) ג"א איהו ול"ג דבי ההיא (מונקאטש). ו ג"א איהי (חיינציא).

מאמר

הסולם

ד' חלוני משקופין וחד באמצעייתא

תשלה) וע"ד כתיב חדלו וגו': ועל זה כתוב, חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו. מהו אשר נשמה באפו. הוא משום שהנשמה יורדת בבוקר, לעולם הזה, והקב"ה אומר לה, לכי ושכני בחוטמו של האדם, בתנאי שיתפלל תפלתו, באפן, שאם יברך כראוי, תשכני בתוכו, ואם לא, היא פורחת ועולה למעלה, ונמצא האדם, שחסר לו הקדושה שהיא של נשמתו.

תשלו) וכיון דנשמתיה חסרא וכו': וכיון שהנשמה חסרה ממנו במה נחשב היא, אינה נחשבת מאומה, שהוא כאלו לא היה בעולם. ועל כן, אסור לו לאדם שיברך לחבירו מטרם שמברך לאדונו בתחילת התפילה. תשלו) והחזן אומר ברכו וכו': והחזן אומר, ברכו את ה'. והוא אומר, ברוך ה' המבורך לעולם ועד. וכיון שמברך לאדונו, מתחיל משם תחילת התפלה להתפלל, וע"כ

שבחא למאריהון. דאהדר לון נשמתהון, דאיתקריא בה' ז שמהן. וברכתא בה' תיבין, ן ברוך ה' המבורך כו'. ועל ברכה דא ן שרייא צלותא. וקדושה לא שריא אלא על ברכה, לאתקפא למאריהון בכולא, וברכה דא, וקדושה ן דא, לאו ן איהו אלא בעשרה.

תשמ) שאילנא ליה, אמאי היכלא לסטר צפון. אמר לי, בהאי היכלא אתכפיין כל סטרין בישין, * דלא ישלטון בעלמא.

תשמא) חלון דא, איקרי חלון דנוגה. ולית רשו לאסתכלא ביה, בר אינון דדיוריהון תמן, וכלא אינון חמאן, ומסתכלין, ויכלין לאסתכלא. כל אינון דתמן, אזלי במלבושין בדיוקנין דהאי עלמא.

תשמב) ותמן חמינא סגיאין מן חברייא, ולא אתיהיב לי רשו לאתקרבא לגבייהו, וכולהו אשתמודען דא לדא, ואכלי מיכלא דתקיפי עליונים.

תשמג) רקיעא דא, נטיל בכל יומא לארבע סטרי עלמא. וכד נטיל, ארעיף טלא דחיי לגו גנתא. ואתיין כולהו צדיקיא דתמן, ואסתחיין בההוא טלא, ואזהרן כזוהר הרקיע, ואעלין קמי משיחא, ולקמי אבהן, ואדהיר, ולא אתיהיב לי רשו למנדע בהו.

תשמד) חלון דבסטר מערב, משניא מכל שאר חלונין, בגווינין ן ובנהורין. מתתחמא בארבע אתוון דשמא קדישא, דזהרין ונצצין על גבי ההוא חלונא. זימנין אתגליין, זימנין אתטמרן. ואחזי לי באתר חד, כתות של צדיקים, בדרגין יתיר על כולהו. ן

חלופי גרסאות

ז גיא מוסיף שמהן גרין חיי (מונקאטש). ח גיא ל"ג ברוך ה' המבורך כו' (חינציא). ט גיא שריין ועל דא כל צלותא (חינציא). י גיא ל"ג דא (חינציא). כ גיא איהו (חינציא). ל גיא ובנהרין (מונקאטש). ן בדסויי כתבו עכ"מ. ובדפוס מונקאטש כתוב ע"י לעיל ריש פרשת אחרי ושם השלמת הענין הזה.

מאמר

הסולם

ד' חלוני משקופין וחד באמצעיתא

תשמג) רקיעא דא נטיל וכו': הרקיע הזה נוסע בכל יום לארבע רוחות העולם, וכשנוסע הוא נוטף טל החיים לתוך הגן. ובאים כל הצדיקים אשר שם בג"ע, ומתרחצים בטל הזה, ומזהירים כזוהר הרקיע, ונכנסים לפני מלך המשיח, ולפני האבות, ולפני אדם הראשון. ולא ניתנה לי רשות להתודע ולדעת אותם.

תשמד) חלון דבסטר מערב וכו': החלון שבצד מערב, משונה מכל שאר החלונות, בצבעים ובאורות, מוגבלים בארבע אותיות השם הקדוש, המזהירות ונוצצות על אותו החלון. לפעמים מתגלות ולפעמים מתכסות. והראה אותי במקום אחד, כתות צדיקים שמדרגתם יתרה על כולם. (חסר ההמשך).

תשמ) שאילנא ליה אמאי וכו': שאלתי אותו, למה נמצא ההיכל הזה בצד צפון. אמר לי, כיון שבהיכל הזה נכנעים כל הצדדים הרעים, שהם נמשכים מצד שמאל, שהוא צפון, שלא ישלטו בעולם.

תשמא) חלון דא אקרי וכו': חלון זה שבצד צפון, נקרא חלון של נוגה ואין רשות להסתכל בו, אלא אלו שמשכנם שמה, שהם רואים הכל ומסתכלים, ויכולים להסתכל. כל אלו שהם שם הולכים במלבושים בצורות של העולם הזה.

תשמב) ותמן חמינא סגיאין וכו': ושם ראיתי הרבה מן החברים, ולא ניתנה לי רשות להתקרב אליהם. וכולם מכירים זה את זה. ואוכלים מאכל של האבירים העליונים.

(דפויי דף צ"א ט"א * ט"ב)